

Teksten: religieus en anders

- Verdraagt elkander: draagt elkaar ver (vluchtelingen)
- Zusje, kom eens bij me zitten
- Laten wij stilstaan bij de grootse dingen
- Uit de diepten o Heer, roep ik tot u
- Geroepen worden is ook geen pretje
- David, je bent als de rijke
- Heer, uw staan aan de grond van mijn wezen
- de derde vermaning van Franciscus
- Een kus van vrede
- De kus van de melaatse
- Over het lichaam van de Heer, weg, waarheid, leven
- Wij die met eigen ogen de aarde
- In deze mens naar wie de profeten
- Ten overstaan van alle woekerend geweld
- Vreemd, die vreemdelingen
- 't Was zondag
- Iemand was op het idee gekomen
- Jaloezie begint waar je je met anderen wil meten
- Als het donker wordt: ps. 18,3; 3, 6-9; 23,4
- Uw stilte, gebed, voorbede
- Een liefdesverhaal op leven en dood: Genesis 2, 4b-9; 2, 8-17;
- Zaligsprekingen
- Het gebeurde in de middeleeuwen (Parabel)
- De Heer is verrezen (Paasproclamatie)
- Wij zijn gewend zelf in te vullen (Bekering)
- Met een menigte vrienden (Jezus)
- Zeven maal zeven dagen lang (Hand 1-2)
- Ik weet niet wie de vraag stelde
- Er moet een andere wereld zijn (medit. viering)
- Het kruis -symbool van het christendom-
- Er bloeit een nieuwe wereld open
- Aansporing - wees kalm, maak geen ruzie
- Weggaan -verhuizen-
- Kollos 1,15-20 - beeld van de onzichtbare God
- Deut 6,1-9 -gebod, wetten en de rechtsbepalingen-
- Alleenspraak aan de grens (H. Andriessen)
- Tot bekering roept Johannes op
- Gebukt gaan wij (Belijdenis)
- De herders worden schaars
- Teksten; 'Ter herinnering' (bij overlijden)
- Wie kan overweg met ons verhaal? (Jesaja 53, 1-5a)
- Gebed 'Vanuit het niets' (Ellen van Dam)
- Genesis 11, 1-9
- Handelingen van de apostelen 2, 1-13
- Wat moet iemand die lijdt Job 3, 20-26
- Vader, kom uit de hemel -eigentijds Job-verhaal
- Beroep op God
- Waarom bidden wij - broederschap (uitleg onze vader)
- Hierheen adem, steek mij aan - (Pinksteren)
- Is in je - Joh. 14, 1-10; 15-16 (Pinksteren)
- De goede voerman (Pinksteren)
- Levend water
- Gebed 'Die geroepen heeft'
- Ik geloof in de kerk - waar ieder welkom is
- Het kan zijn dat je lang en intens hebt geleefd

- Het wordt tijd om ergens de deur te openen
- Kern van de wet - houdt van je naaste
- Verbondenheid
- Vertel het nog eens
- Wij bidden om..licht
- Brief van een jongere aan alle ouders van de wereld
- Inkopen voor kerst
- Mooi
- Moeder - oma komt
- Warm - komt op visite,
- Wie gelooft, heeft noch roem noch kameraden
- Bede voor Riet (afscheid)
- Bede voor Wout (afscheid)
- Aan de grens (Waar jij zegt God)
- Wij aanvaarden bij wijze van spreken (Jules de Corte)
- Gij, die als een verre stem
- Als je alleen de liefde hebt (gebed)
- De lange tocht (Misschien hebben wij het ons)
- De roos vormt met zijn vele delen een geheel (vrij naar Paulus)
- Tien woorden van God
- Dekaloog
- Vrienden, zullen we een afspraak maken
- Bij u, ik ben altijd bij u
- Ik wil Hem noemen bij zijn naam (Uit psalm 103)
- Gij zijt voor ons van geslacht op geslacht (Uit psalm 90)
- De man had z'n leven lang hard moeten werken
- Je keerde niet meer terug naar het nest! (De vlucht)
- Er kan een moment komen, waarop een mens (Ontsnapping)
- Zoals je met je hand vlak voor je gezicht (Zien)
- Er was een chassid die van de ene (Trots)
- Visioen heeft alles te maken (Visioen)
- Je hebt je strijd alleen gestreden lief (Herinnering vader)
- Die wij niet kennen, die nieuwe, hij dreef ons uit
- Toen de zoon van de rabbi (Volleerd)
- Er was eens een prins (Dromen)
- In het gelaat van elke uitgebuite boer
- Ik vraag me af, als ik dood ben
- Ik sta met mijn hart in de ene (In tweevoud)
- Een heilige had een droom
- Zelden gelukt het te schrijven
- In het begin was er een enorme druppel melk
- Eens kwam er een chassid bij reb Mendi
- God zij geloofd uit alle macht
- Vele jaren geleden bezocht ik met mijn ouders
- God die uzelf in licht vertaalt
- Soms maakt het geen verschil (kerstnacht)
- "Wij verwachten de stad van vrede..."
- Hoor Israël. Ik stel u voor ogen (Kies voor het leven)
- Ik heb jou gevonden, mijn God
- Het kind is geboren alleen voor wie zijn taal (Kerst)
- Allerhoogste, almachtige, goede Heer (zonneliel)
- Aan rabbi Mosje Leib werd eens de vraag gesteld
- Het was een van die heerlijke lentedagen
- Het waren tien geboden (lied)
- Je dankt aan tafel voor het eten?
- Hoe God, de Vader, onze Schepper (water paasnacht)
- Alleen zij die hun persoonlijke visioen (mensen als bomen)
- Feiten kunnen worden verdraaid (nieuws en waarheid)
- Tijdens een gesprek (Vrijheid)

- Laten wij Maria zo eens zien
- Op een dag stond God voor het raam
- Jezus is ooit zelf geroepen (De roeping van Jezus)
- Als je van iemand houdt en je verliest hem door
- Wat een geluk wanneer je niets te verliezen hebt
- In drie dingen vindt mijn hart behagen
- Moed houden, eenvoudig voortgaan als je kunt
- Enkel blijven hopen (Maak het waar)
- Mogen leven in een wereld
- Ik heb vaak de neiging te buigen voor kinderen
- Dieren kennen geen roeping(Roeping)
- Op Sjabbat waren de twee zoons (Teruggeven)
- Diep in de nacht, plotseling wakker worden
- God is als letterbrij (Klein scheppingsverhaal)
- Twee boedistische monniken
- Wij willen hier proberen, verdraagzaamheid (Samen)
- Donker, je verdrinkt in je zorgen (Licht zien)
- Kerstnacht
- De deur was geen echte deur (kerstverhaal van H.Böll)
- De goddelijke vonk
- Uit de preek van de rabbi van Ger op Grote Verzoendag
- Ter overweging (Een chaddisch verhaal)
- Magnificat (Luc. 1 46-56)
- Machteloos...of toch niet?
- Brood en wijn
- God is machtig (Leed dragen)
- Rond Maria -bezinning-gebed-communiegebed
- Rond Maria
- bij een afscheid
- Chinees spreekwoord
- Hoeveel weegt een sneeuwvlok?
- Er zijn twee manieren van gedenken
- Dagelijks eten we brood
- Kijk en zie (Palmpasen)
- David en Goliath
- Er was eens een koning
- We hebben onze oren niet voor niets.
- In het gewone leven ben je je niet bewust (Bonhoeffer)
- Profeten
- Zonder weegschaal
- De twaalfde koning
- Chinese Parabel
- De man die bergen verzette
- De parabel van de draad
- Een fabel (kikkers)
- Rond de stilte
- Die God bemint, hij bemint zijn werken
- Tel je mee? (Op adem komen met Job) F. van Hattum
- De vrucht van de braamstruik
- Edelman/bedelman
- Tien wenken om te leven
- Magnifikat: met hart en ziel Lofzang van Maria)
- Ik waag mij aan een lied (Lofzang van Hanna)
- Grote goedheid, God ben jij (Klein magnifikat)
- Er was eens een man - Een parabel over 'de hebbbers'
- In het land van belofte (Gideon)
- Litanie voor de vierde mei
- Eindelijk deed Job zijn mond open (Job 3)
- Lieve ouders (Geen haat)
- Ieder die trouw voor de toekomst (Niet naamloos)
- Nadat hij met zijn vrienden (Franciscus en de vogels)
- Tot vandaag werd gehoord (huwelijk)
- Wil je met me trouwen (huwelijk)

- Moeder, ik ga trouwen zei het meisje (huwelijk)
- Er was eens een wolk(huwelijk)
- Ik zou je verhalen kunnen vertellen(huwelijk)
- Eens besloten alle vogels van de wereld(huwelijk)
- Vanwaar de liefde? (huwelijk)
- Wat is gebeurd op de dag (huwelijk)
- Er waren eens twee mensen (huwelijk)
- Zij wordt bezongen in alle talen;
- Ik was niet onvindbaar (huwelijk)
- Er gaat geen dag voorbij (huwelijk)
- Een mens wordt geboren (huwelijk)
- Er was eens een violist(huwelijk)
- Toen de dag van hun ja-woord naderde (huwelijk)
- De meeste stemmen gelden (huwelijk)
- Trouwen wat is dat, vroeg ze (huwelijk)
- Toen sprak Almitra opnieuw en zei (huwelijk)
- Het Grieks heeft één woord voor de dank (Genade)
- Een enkele keer zijn we in staat (Gebaar)
- Er was eens een dorp (Vliegen)
- Ik de Nabije ben jouw God (De tien Woorden - Exodus 20)
- Toen ik acht jaar geleden
- Vaak bidden we met veel te veel woorden
- Het verhaal gaat over het gebed (Anna)
- Rabbi Shimon - een arme man (Een schijnlening)
- God stelt zijn eer in ons geluk (Notities bij een kerkdienst)
- Er was eens een koning (De koning en het meisje)N. ter Linden
- Er was eens een man met heel veel land
- Ik vroeg laatst aan een vader
- Men heeft jullie (Over engelen) Czeslaw Milosz
- Toen rabbi Noach (Nieuwe wegen)
- Elke dag trok Nasroeddin met zijn (Smokkel)
- En weer begon er een oorlog (Vaderdag) (E. Kästner)
- de zevenarmige kandelaar
- Er stond een jood op het perron (Waarheid en leugen)
- De zichtbare kerk - dat zijn alle (Kerk)
- Een mens moet iets met het verleden (Verleden) Murdoch
- Onderweg naar het station in Deventer (Rein en onrein)
- In een concentratiekamp...
- Gezegend Israël, lichtend volk
- Beste postmoderne gelovige
- Met de heilige getallen - Ter overweging
- Het is een plek van uitersten - Ter overweging
- Jongeren zijn dom
- Het land moet behoren aan wie
- De wijze rechter
- Er was eens een boom (Parabel van de panfluit)
- Midden in de stad (De toren en de eik)
- Een klein zaadje
- Een jongeman zit klaarblijkelijk te mediteren
- De moerbeiboom
- In al de muren van de tempel (Paradijsbomen)
- Bomen zijn niet alleen natuur (Omgang met bomen)
- De eerste stof die Mozes (Jezus is onze mirreboom)
- Wortels
- Engelen in de liturgie tekst (engelbewaarder)
- Engelen in de liturgie - Gebeden
- Engelen in de liturgie - uitleg

- Mijn hart brak - en Huil niet aan mijn graf (overlijden)
- Mijn broer heeft een kind doodgereden (De schuld van mijn broer)
- Afscheid nemen is loslaten (Verder..)
- Hij die sterft laat alles, alles achter
- 'n Mens heeft niet veel jaren nodig
- Wij mensen, staan weerloos tegenover de dood (Overdenking)
- Een bekende zegswijze bij een afscheid luidt: (Overdenking)
- De dood brengt een vreselijke scheiding
- Is de dood het einde? (dood jongere)
- Te moeten sterven is een angst
- Onze taal kent wonderbaarlijke dubbelzinnigheden (leven geven)
- Ik wil een moment nadenken over de dood
- 'n Mens heeft niet veel jaren nodig (iemand die jong sterft)
- Afscheid heeft iets weemoedigs
- De dood kent vele gezichten(Allerzielen)
- Spreuken Hillel Avot
- De poorten van het woud (E.Wiesel)
- Massada -zien niet het eindvisioen
- Chiddoesj
- Zandkorrel en Auschwitz
- Toen het menselijk lijden ondragelijk was geworden
- God kwam het liefst als oude Afrikaanse vrouw
- Een zachter juk
- We lopen in de fuik van georganiseerde hebzucht
- God leeft in mijn hoofd Nescio
- Wladimir der Wolkenmaler (Rilke)
- Von der Landschaft (Rilke)
- De kleine parade (Henriëtte van Rijk)

Verdraagt elkander

Verdraagt elkander Draagt elkander ver.

Ontferm je over vluchtelingen, slachtoffers van rampen,
van honger of geweld. Wees mild en vol zachtheid
voor de eenzamen dicht om je heen,
voor hen die wanhopen en vol angst de toekomst tegemoet zien.
Heb geduld met hen die je niet begrijpen,
je misschien zelfs onrecht aandoen.

Zoveel groot en klein leed kan gevoelens van onmacht oproepen.

Je zou willen helpen, maar veel wat je doet
is slechts een druppel op een gloeiende plaat.

En soms wordt de machteloosheid
ondragelijk voor je. Door de kwetsbaarheid van al die mensen
komt je eigen broosheid aan het licht.

Je stoot op je grenzen. Irritatie, soms zelfs boosheid
om eigen falen, boosheid om onrecht een ander of jou aangedaan,
kunnen je dan isoleren.

Je wordt eenzaam. En de eenzaamheid van de ander,
die je had willen dragen, wordt erdoor vergroot.

Je kunt in een impasse raken. Je dwaalt in een donkere tunnel.

Blijf even staan ook al moet je er dóórheen.

Wanneer je wat gewend raakt aan het donker,
krijg je langzaam weer wat ruimte om je heen.

Je gaat scherper zien en je ontdekt kleine lichtpuntjes.
 Dat licht is er altijd geweest, de ruimte is niets veranderd,
 maar er is iets opengebroken in jezelf.
 Je bent wat meer vertrouwd geraakt
 met je eigen broosheid en je grenzen. Er is een groei ingezet
 tot het accepteren ervan.
 Het licht ga je ontdekken als het licht van God,
 de Schepper die alle mensen als broze wezens
 geboetseerd heeft.
 Door het besef dat je gedragen wordt door Gods overvloedige genade
 en zijn barmhartigheid, komt er ook ruimte in jezelf.
 Wanneer je openstaat voor die genadegaven kan Gods woord,
 die Mens van vrede, woning vinden in je hart. Zijn wijsheid, zijn geest,
 kunnen je vullen met hernieuwde tederheid en kracht.
 Vanuit de hernieuwde kracht,
 de openheid voor Gods genade en vrede
 kun je komen tot oprechte vergeving jegens de ander.
 En dan kun je elkaar leren en vermanen op opbouwende wijze.
 Een nieuw begin wordt mogelijk en zo groei je naar elkaar.
 Je laat je weer raken
 door het leed dichtbij en veraf.
 De machteloosheid is niet opgeheven.
 Maar het is een spanningsveld in je leven,
 dat je niet langer wilt ontwijken.
 Je probeert opnieuw het vele leed mede te dragen.
 De kracht waarmee je dat doet
 is Gods kracht die dóór jou heen gaat stromen.
 Die kracht zal je bekleden met tedere ontferming,
 zachtheid en geduld.
 Met liefde zul je de ander verdragen en verder dragen.

Zusje, kom eens bij me zitten

Zusje, kom eens bij me zitten. Ik moet je iets vertellen. Ik had een droom vannacht, een schitterende droom. Ik woonde in een heel nieuw land, in een prachtig huis. De mensen waren vrolijk. Er werd feest gevierd en er was eten en drinken in overvloed voor iedereen.
 Ik hoorde de prachtigste muziek. Overal was licht, openheid en ruimte. Het was zo mooi... Ik had wel uren, maanden, jaren door willen blijven slapen. Ik had de droom vast willen houden, erin willen blijven. Maar helaas ... Ik werd wakker, zoals iedere ochtend. Zodra ik mijn ogen open deed wist ik dat het maar een droom was geweest.
 Een luchtspiegeling, een visioen van een wereld zoals God die zou willen. Dromen zijn bedrog, en God kan wel willen, maar de werkelijkheid is anders. Heel anders. Ik voelde de kou, ik rook de schroeilucht, ik hoorde de slang sissend zijn weg banen. Ik zag het allesverwoestende monster en ik voelde me hopeloos.
 Niks droom, niks visioen, niks koninkrijk van God. Ik sta voor een draak, alleen en ongewapend. Ik kan deze wereld niet aan. Overal dreiging van oorlog en geweld. Mensen die elkaar veroordelen omdat ze een andere taal spreken, andere relaties hebben, anders denken. Mensen waar je niet op kunt rekenen. Ieder voor zich en God voor ons allen. Ik zie geen weg die ons daaruit leidt.
 Waar blijft die barmhartige God? Toch zijn er mensen die gaan waar geen weg is. Die blijven protesteren, blijven roepen, blijven hopen. Tegen alle hoop in. De weg van Gods woord is geen gebaand pad, maar woestijn. Woestijn: geen druppel water, droogte, eenzaamheid.
 Maar je leeft en je kunt roepen. Een roep in de woestijn. Een druppel in het hete zand. Wij zullen onze eigen weg moeten banen, maar God zal bij ons zijn. Ik zal er zijn zal bij ons blijven, zal ons dragen en voeden.

Eén was er die uit God zoveel kracht putte dat hij het ons vóór kon doen. Hij ging waar geen weg was, tot het einde toe. Hij was het teken, het visioen van het koninkrijk van God. Een droom van een mens, die ongewapend de draak versloeg. Er zijn er die ons voorgingen, er zullen er zijn die na ons komen. Nu wij nog ... nu wij nog. Het heeft geen zin ons op een eilandje terug te trekken en ons een eigen paradijs te dromen. De wereld is geen paradijs, allerminst. De draak staat ons grijnzend aan te kijken. We worden uitgelachen in ons gezicht. Maar we hebben onze droom voor ogen. Dezelfde droom als de droom van God, die met ons is. God voedt ons en zorgt voor ons, met moederlijke barmhartigheid. Hoe het ook zij, we zijn niet alleen. We zijn een keten van druppels, die de woestijn tot vruchtbaar land zal maken.

Laten wij stilstaan bij de grootste dingen die Jezus Christus aan ons deed

Hij, de veelgeliefde Zoon van God die alleen zijn weg ging ongezien door ons mensen; enkel een vreemdeling kwam bij Hem terug en zei: 'Door u is de Vader geloofd en geprezen'.

In de buurt van een dorp leven de tien melaatsen hun huis is verrot, hun ledematen zijn verminkt niemand wenst hen te zien, ze zijn uitgestoten. Wie zal hen genezen en onder de mensen terugbrengen? Hoor, daar komt de Heer en op afstand roepen zij luid: 'Meester, ontferm u over ons!'

En Jezus ziet hen daar staan. Hij laat hen niet in de steek. Hij spreekt hen aan alsof zij al zijn genezen alsof hun klacht al was gehoord, eer die werd uitgesproken. Hij kent hun verlatenheid en angst. Hij is op weg naar Golgota. Hij die zegt: 'Gaaf u laten zien aan de priesters'.

Daar gaan zij op weg naar de priesters en terwijl zij gaan op Jezus' woord, worden ze gereinigd hun huid wordt gaaf, hun lichaam heel.

Slechts één van de tien doorziet het één ziet het wonder en verheugt zich jubelend keert hij terug, verheerlijkt God en dankt Jezus en zegt: 'Door u is de Vader geloofd en geprezen'.

Vreemdeling ben jij de enige? Waar zijn de negen anderen? Zagen zij niet wat er met hen gebeurde of dachten zij: wij hebben geluk gehad? Zijn zij vergeten dat zij baden tot God en dat God hen heeft verhoord, toen zij zeiden: 'Meester, ontferm u over ons'. Of vinden de negen het heel gewoon: 'Jezus is toch een wonderdoener wij hadden niet anders verwacht'. Heeft het leven hen zo verhard en afgestompt dat niet tot hen doordringt wat een weldaad God door Jezus aan hen deed? Dat zij niet zeiden: 'Door Jezus is God geloofd en geprezen'. Ook wij die hier bijeen zijn bidden tot God, de Heer van al wat leeft om ons dagelijks brood, om vrede en gezondheid. Wij bidden tot God, omdat Jezus ons dat leerde en heeft laten zien hoe mild en goed onze God is die naar ons omziet als wij zeggen: 'Heer, ontferm u over ons'.

Rijk zijn wij mensen in het westen wij hebben iedere dag te eten en te drinken en niemand verbaast zich er meer over. Als het ons goed gaat en rijkdom ons deel is dan denken wij dat wij dat zelf verdiend hebben vergeten wij dat alle goeds van God komt vergeten wij te zeggen: 'Door Jezus bent u, Vader, geloofd en geprezen.'

Genezen leven de melaatsen weer onder de mensen zij die eerst gemeden werden, mijden nu Jezus. Hoe erg is het met ons mensen gesteld als wij degenen die vrede brengen goedheid, genezing en troost in de wereld, als wij Gods Heiligen buiten sluiten en niet zeggen: 'Door Jezus en al uw heiligen bent u, Vader, geloofd en geprezen'.

Overal ter wereld zijn tekenen te zien dat God begaan is met ons mensen. Overal waar vrede wordt gesticht waar nieuw leven ontkiemt en opbloeit. Overal waar armen hun recht krijgen en waar de roep wordt verhoord: 'Heer, ontferm u over ons'. Danken wij de Heer, onze God gedenken wij de daden van Jezus, zijn Zoon openen wij onze ogen voor Gods heil en laten wij weten dat alle goeds van God komt. Brengen wij dank aan God door het goede te doen en Hem te eren en te zeggen: 'Door Jezus bent u, Vader, geloofd en geprezen.'

Laat ons bidden. Heer onze God wij danken u omwille van uw Zoon, Jezus Christus die lammen deed lopen blinden het zicht gaf en melaatsen weer gaaf deed zijn. Door Hem is uw Rijk gekomen vrede en gerechtigheid. Wij bidden u om uw Geest open onze ogen voor uw heil en goedheid ontsteek uw vuur in ons dat wij ons niet afkerig houden van al wie arm is of afzichtelijk; geef ons kracht en moed om op te komen voor armen en verdrukten voor vrede en recht; dat uw goedheid door onze handen ter wereld komt hier en overal nu en altijd. Amen.

Uit de diepten, o Heer, roep ik tot u

Luister Heer, naar mijn klagen. Ik smeeek u open Gij uw hart voor mij.

Al mijn klachten stort ik voor u uit. Wend uw ogen niet van mij af.

Overall waar ik kom vind ik de deuren gesloten.

Iedereen wendt zich van mij af. Nergens kan ik meer terecht.

Ik lijk wel een melaatse, die door iedereen gemeden wordt.

Niemand luistert meer naar mij. Ik heb geen vriend,

geen toevlucht meer. Zij, die eerst mijn vrienden waren - bij wie ik mij thuis voelde

met wie ik optrok, bij wie ik binnenwandelde, laten mij nu in de steek. Zij keren mij de rug toe

en laten mij vallen. Wat heb ik misdaan?

Heb ik misdaan? Luister dan Heer, naar mijn klagen - zie naar mijn eenzaamheid,

trek u mijn lot aan, neig uw oor naar mij en wil aandachtig luisteren;

beschaam mijn vertrouwen niet. Uit de diepten, o Heer, roep ik tot u

ik smeeek u om genade.

Als Gij zonden gaat tellen houdt geen mens het uit,

ook ik niet, God. Mijn zonden zijn talrijk

ik werd al in zonden geboren

wil niet aan mijn zonden denken, Heer.

Nu ik verlaten en eenzaam ben,

niemand meer die iets om me geeft,

word ik op mezelf teruggeworpen,

moet ik bij mezelf te rade gaan.

Ik wil mijn leven weer

voor uw aanschijn brengen, Heer

in uw licht plaatsen. En zie telkens weer zondig ik.

Wend ik me van u af, ga ik mijn eigen gang,

trek ik me niets meer van u aan. Kan ik wel buiten u en

ga ik ook buiten u om. Op mijn goddelijke weg

bepaal ikzelf wel wat goed voor mij is,

neem zelf mijn leven in handen,

mik ik op menselijke eer en glorie,

zoek ik mijn geluk in eten en drinken, in macht,

maak ik vrienden om mijn leegheid te verdrijven,

leef ik oppervlakkig en eigenzinnig.

Ik sluit me van u af, keer u de rug toe,

ik verwacht niets van u - verwacht alleen iets van mezelf.

Hoop niet op u - al mijn hoop is op mezelf gericht.

Ik trek mijn eigen plan en ik word onrustig, als ik aan u herinnerd word.

Want dan moet ik me bekeren

toegeven dat ik verkeerde wegen ga

dat ik op het verkeerde paard wed

mijn hart aan de verkeerde kant open en sluit

omga met vrienden die geen ware vrienden zijn

ja, zelfs wegraak van mijn diepste zelf

dat ik vastloop in mijn eigen starheid

stukloop omdat ik niet om wil keren

aanloop tegen door mijzelf opgetrokken muren

weg glijd in mijn eigen afgrond.

Als Gij dit alles zou tellen, Heer

houd ik het niet uit

maar bij u is vergeving

en daarop reken ik - daarvan leef ik.

Uit de diepten, O Heer, roep ik tot u

ik wacht op u, heer en ik hoop op uw woord. Ik zie naar u uit
 van u verwacht ik vergeving
 telkens opnieuw - bij u hoop ik op verlossing.
 Gij zult mij weer genade schenken
 mij weer opnemen en ontvangen.
 Gij zult mij bevrijden
 mij optrekken uit de diepten waarin ik zelf ben afgedaald
 als ik blijf vertrouwen op u
 zult Gij de macht van het kwaad in mij breken
 vol vertrouwen wacht ik op u - zie ik uit naar u
 zoals een mens op wacht - uitziend naar de morgen. Uitziet naar de morgen.

Geroepen worden is ook geen pretje.

Godsmannen mogen de kastanjes uit het vuur halen.
 Profeten krijgen stank voor dank.
 Elia, wat heb je je toch op de hals gehaald?
 Wat voor juk heb je toch op je schouders genomen?
 Alles heb je gedaan wat in je vermogen lag.
 En dat is niet mis bij een mannetjesputter als jij.
 En daar lig je nu voor dood in de woestijn.
 Alsof de Heer zijn eigen ruiten ingooit;
 alsof jouw weg doodloopt; alsof je wegzinkt in drijfzand.
 Waar zijt Gij nu, Heer?
 Ge hebt mij immers geroepen!
 Kan ik u terugvinden in de woestijn?
 Gaan waar geen wegen gaan;
 een pad banen, één dagreis ver?
 Daar hebt u zich toch vertoond aan die schaapherder
 en dat plukje nomaden - gastarbeiders
 die hij meesleepte uit Egypte vandaan.
 Moet ik hier ronddolen, net als zij
 veertig jaar of veertig dagen; en wat maakt het uit?
 Waar zijt Gij nu, Heer?
 Ik leg het bijltje erbij neer. Ik geef de moed op.
 Mijn plannen en idealen liggen aan scherven,
 dorre bladeren, meegevoerd op de wind.
 Terug wil ik; schuilen in de grot
 de schoot van moeder aarde
 om voorgoed in te slapen, diep in de grond.
 Hoeveel van mezelf ligt daar al begraven?
 Waar zijt Gij? Wie zijt Gij? Hoe laat is het?
 Bent u dan geen geweldenaar?
 U bent toch de God van donder en bliksem;
 u bent toch de God die rotsen doet splijten;
 u bent toch de God van het verzengende vuur!
 Waar zijt Gij nu, Heer? Terug wil ik; schuilen in de grot.
 Dat ik Je daar nu terug moet vinden
 waar ik zacht word en teder - waar ik broos ben en breekbaar
 waar ik me verschuil omdat het daar zo'n pijn kan doen.
 Schuilen in de grot om opnieuw te worden geboren
 uit de schoot van moeder aarde.
 Zeker-onzeker, wankelend, leer ik weer lopen
 ik voel grond onder mijn voeten.

Zachte bries van nieuw leven.
Ik kijk dat mijn ogen tuiten
de zon verwarmt en verlicht mij in hart en nieren.
Ik voel in mij een nieuwe geest die blaakt van energie.
Gisteren is voorbijgegaan er is alleen nog maar morgen.

David je bent als de rijke

begeerte heeft je hart verwond
niets en niemand ontziend joeg je je droom na
geen prijs was je te hoog
je verschuilt je
achter een wolk van bedrog
je wapent je met wat je hebt
je geld je goed
je vrouw je kind
maar Nathan weet je zwakke plek te vinden
de felheid waarmee je oordeelt, verradt je
je velt je eigen vonnis
'die man die dat gedaan heeft, verdient de dood'
dacht je dat je leugen je een schuilplaats bood
dat je kon vluchten in je bedrog?
de woorden van Nathan
ze brengen je terug tot jezelf
'die man, dat bent u'
er breekt iets in je
hoelang al hield je misstap je gevangen
heeft je zelf gegrepen geluk je benauwt
hoe heb je je kunnen verbergen voor je God
met wie je zo goed bevriend was
die altijd voor je opkwam
maar aan wie je nu voorbijging?
was je weg niet eenzaam
voor je in je oordeel over de rijke
je afkeer van jezelf uitschreeuwde:
nu ik dit gedaan heb, verdien ik de dood
er is iets in je gebroken
de woorden van Nathan
ze geven je terug aan jezelf
hij heeft heimelijk de weg naar je hart gevonden
en het doen smelten als was
de muur om je hart is neergehaald
je hoeft niet langer de rijke te spelen
de man die van niemand iets nodig heeft
maar nooit tevreden is met wat hij heeft
die niets en niemand ontziet
je hebt je hart weer laten spreken
je bent aan het licht gekomen
je hoeft niet meer te vluchten
je te verbergen voor je God
je groot te houden
je kunt weer zijn die je bent en leven.

Heer, uw staan aan de grond van mijn wezen

maakt mij tot een vrij mens.
 Gij kent mijn gaan en staan mijn reizen en rusten.
 Hoe ik me ook wend of keer ik kan niet buiten u om.
 Gij kent al mijn wegen al voor ik ze betreed.
 Nergens kan ik mij verbergen of in duister hullen
 Gij ziet mij overal. Wil ik vluchten
 weg van uw beschermende hand
 in de verte vind ik u weer. Soms roep ik om u:
 bedek mij, omhul mij, beschut mij,
 laat me verdwijnen voor andermans ogen.
 Dan weer roep ik: Ga weg, weg van mij, laat me los, laat me gaan.
 Heer, u blijft staan aan de grond van mijn wezen.
 Heer, uw staan aan de grond van mijn wezen
 maakt mij tot een vrij mens.
 Of ik nu slaap of waak werk of rust
 Gij doorgrondt mijn wezen
 Gij weet wat er in mij omgaat
 Gij kent mij beter dan ik mezelf ken
 Gij weet wat ik nodig heb ook al roep ik om iets anders
 Gij hebt mijn naam geschreven in de palm van uw hand.
 Gij hebt mij gemaakt, gevormd
 mij leven ingeblazen.
 Hoe weinig weet ik ervan. Ik ken mezelf maar amper. Wat wil ik dan?
 Soms wil ik u niet kennen
 ik voel me achtervolgd, bekeken en ingesloten. Ik wil me losmaken van mijn grond
 wil zelf de grond van mijn bestaan zijn
 en eigen weg gaan - onbeschermd, ongezien en ongehoord.
 Ik scheur me los ontruk me aan mijn grond.
 Na enkele stappen reeds worden mijn schreden aarzelend en stuntelig.
 Het leven ontglipt me tastend, zonder vreugde
 zoek ik mijn weg als een blinde, een kreupele
 bijna dood. Langzaam kom ik tot inzicht
 zonder u loop ik dood. Wie u kent, leeft
 hij kent ook zichzelf. Dan wil ik u weer kennen met geheel mijn zijn.
 Gij, God, zijt de spil van mijn wezen ik erken:
 Uw staan aan de grond van mijn wezen maakt mij tot een vrij mens.

De derde vermaning van Franciscus

De Heer zegt in het evangelie: 'Wie geen afstand gedaan heeft, van alles wat hij bezit, kan mijn leerling niet zijn'. En: 'Wie zijn leven wil redden, zal het te gronde richten.' Die mens verlaat alles wat hij bezit en richt zijn leven te gronde, die zichzelf helemaal geeft tot gehoorzaamheid in de handen van zijn overste. En wat hij ook doet of zegt, wanneer hij weet, dat het niet tegen diens wil is - terwijl het iets goeds is wat hij doet - dat is echte gehoorzaamheid. En als ooit een onderdaan dingen ziet, die beter en nuttiger zijn voor zijn ziel dan wat de overste hem voorschrijft, zal hij de dingen van zichzelf vrijwillig aan God offeren; maar wat van de overste is, moet hij metterdaad proberen te volbrengen.

Want dat is liefdevolle gehoorzaamheid omdat die aan God en de naaste recht doet. Maar als de overste iets in strijd met zijn ziel voorschrijft, mag hij, ook al gehoorzaamt hij hem niet, hem toch niet loslaten. En als hij daarom door sommigen vervolging zou hebben ondergaan, moet hij hen om God des te meer beminnen. Want wie liever vervolging ondergaat, dan dat hij van zijn broeders afgescheiden zou worden, volhardt werkelijk in volmaakte gehoorzaamheid, omdat hij zijn leven prijs geeft voor zijn broeders.

Er zijn namelijk veel religieuzen, die onder het voorwendsel iets beters te zien dan datgene, wat hun overste voorschrijven, omzien naar wat achter hen ligt en terugkeren naar het braaksel van hun eigen wil. Zij zijn moordenaars en door hun slechte voorbeeld richten zij veel zielen te gronde.

Een kus van vrede

maakt het leven zoet en goed.
Er zijn kussen van verraad of vol van heimelijke bijbedoeling.
Er zijn kussen voor een vlot begin
of voor een haastig afscheid.
Ze worden gestolen of vervluchtigd in een sleur.
Kussen zijn brandend van verlangen
en vurig van hartstocht of ze zijn koud
alsof een dode mond je heeft beroerd.
Kussen wil je lachende ogen,
glanzende haren, uitdagende borsten
en rozenrode lippen.
Een kus van vrede alleen droogt tranen
van verdriet, heft in het licht
wie in het donker wegzakt,
gloeit tegen doffe ellende
en beademt al wat aangeraakt is door de dood.
Een kus van vrede wordt geboren uit een droom.
Een droom van leven midden in de dood,
van liefde die gesloten harten openbreekt
en ledematen heelt die zijn verminkt.
Een kus van vrede is vol van geloof in wat niet zichtbaar is,
vol van hoop op wat niet kan en vol van liefde
voor wie nooit gekust wordt.

De kus van de melaatse

Bitter noemt Franciscus alwat kwaad is
en wat leven aantast: twist en tweedracht tussen mensen
is hem steeds een bittere ervaring; wat mensen
mensen aandoen, tyranniek en achteloos
en wat mensen dieren aandoen, trappend en slaand om zich heen,
het is alles enkel bitterheid.
Lijden kan niet zijn wat onze goede God bedoeld heeft.
Daarom had Franciscus een afschuw van het lijden.
Het allerbitterst werd hij gestemd als hij ergens een melaatse zag:
dat was de ergste misvorming
het afgrijselijkste teken van verwording van Gods goede schepping.

Op een dag rijdt Franciscus te paard ergens in Noord-Italië. Het is er stil en eenzaam. Onverwachts is er toch iemand op zijn weg: een melaatse, duidelijk te herkennen zoals niet aan uitdrukkelijk voorgeschreven kleding, dan toch in elk geval aan het mismaakt gelaat en de afgestompte vingers. Heeft de zieke man gewaarschuwd met zijn ratel zoals de wet het hem gelastte of was het ook voor hem een onvoorziene confrontatie? In een natuurlijke reflex wendt Franciscus zijn paard. Maar bijna terzelfder tijd keert hij opnieuw naar de bittere verschijning. Hij stijgt af van zijn rijdier en kust de melaatse. Wederkerig geeft die aan Franciscus de 'vredeskus'. Daarna gaat ieder verder op zijn weg. Maar voortaan zoekt Franciscus de melaatsen.

Over het lichaam van de Heer

1. De Heer Jezus zegt tot zijn leerlingen: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader tenzij door Mij.'
2. Als jullie Mij zouden kennen, zouden jullie ook mijn Vader kennen; van nu af zullen jullie Hem leren kennen en jullie hebben Hem al gezien'.
3. Filippus zegt tot Hem: 'Heer, toon ons de Vader en dat is ons genoeg'.

4. Jezus zegt tot hem: 'Zolang ben Ik al bij jullie en toch hebben jullie Mij niet leren kennen? Filippus, wie Mij ziet, ziet ook mijn Vader'. (Joh. 14, 6-9).
5. De Vader woont in ontoegankelijk licht (vgl. 1 Tim. 6, 16) en God is Geest (Joh. 4, 24) en niemand heeft God ooit gezien (Joh. 1, 18).
6. Daarom kan Hij alleen maar in de Geest gezien worden, want het is de Geest, die levend maakt; het vlees is van geen nut (Joh. 6, 63).
7. Maar ook de Zoon wordt in datgene waarin Hij gelijk is aan de Vader of op een andere manier dan de Heilige Geest.
8. Daarom zijn allen verdoemd die de Heer Jezus overeenkomstig zijn mensheid gezien hebben en niet overeenkomstig zijn Geest en Godheid gezien en geloofd hebben dat Hij de ware Zoon van God is.
9. Zo zijn ook nu allen verdoemd die in de gestalte van brood en wijn het sakrament zien dat wordt geheiligd door de woorden van de Heer op het altaar door de hand van de priester; en die niet overeenkomstig zijn Geest en Godheid zien en geloven dat het werkelijk het allerheiligste Lichaam en Bloed van onze Heer Jezus Christus is.
10. Dit betuigt de Allerhoogste zelf, die zegt: 'dit is mijn Lichaam en Bloed van mijn nieuwe verbond dat voor velen vergoten zal worden' (Mc. 14, 22-24);
11. en: 'Wie mijn Vlees eet en mijn Bloed drinkt, heeft het eeuwige leven' (vgl. Joh. 6,55).
12. Daarom is het de Geest van de Heer die in zijn gelovigen woont; Hij is het, die het allerhoogste Lichaam en Bloed van de Heer ontvangt.
13. Alle anderen, die geen deel hebben aan diezelfde Geest en het wagen Hem te ontvangen eten en drinken zich een oordeel (vgl. 1 Kor. 11,29).
14. Daarom kinderen van mensen hoelang blijft jullie hart verstokt (ps. 4,3a)?
15. Waarom erkennen jullie de waarheid niet en geloven jullie niet in de Zoon van God (vgl. Joh. 9,35)?
16. Zie, dagelijks vernedert Hij zich (vgl. Fil. 2,8) zoals toen Hij van de koningstroon (Wijsh. 18,15) in de schoot van de Maagd kwam;
17. dagelijks komt Hij zelf bij ons en toont zich in nederige gestalte;
18. dagelijks daalt Hij van de schoot van de Vader neer (vgl. Joh. 9,35) op het altaar in de handen van een priester.
19. En zoals Hij zich aan de heilige apostelen toonde in echt vlees zo toont Hij zich nu ook aan ons in heilig Brood.
20. En zoals zij met de kijk van hun vlees alleen maar zijn vlees zagen maar, met geestelijke ogen schouwend geloofden, dat Hij God is
21. laten zo ook wij die met lichamelijke ogen brood en wijn zien, zien en vast geloven, dat het zijn levende en echte allerheiligst Lichaam en Bloed is.
22. En op dezelfde wijze is de Heer altijd bij zijn gelovigen zoals Hij zelf zegt: 'Zie ik ben bij jullie tot de voltooiing van de wereld' (vgl. Mg. 28,20).

Wij die met eigen ogen de aarde zien verscheurd in 4 episodes

Ik spreek voor een aarde, pas onlangs gedroogd

pas onlangs koel van bloemen

van stuifmeel, van mortel.

Ik spreek voor vlakten van weiden

die niet van hun naam weten

voor dampen pas kort uit de afgrond gestegen.

Ik spreek voor de aarde, pas onlangs gedroogd...

Onomwonden spreek ik mij uit

voor wat amper komt drijven.

Waar ben ik vandaan

anders dan uit die tastende elementen?

Wij die met eigen ogen de aarde zien verscheurd...

(eerste episode: de vreemd geworden ziel)

Zo wordt de vreemd geworden ziel gevormd:

met gesplitste kernen en overvolle piekerhoofden

zonder de stilte te horen, waarin de grauwe leeuwerik zijn lied ten hemel zingt
 met de metalen schoonheid van havenkranen en containers
 zonder de zilte smaak van de zee vermengd met het zweet van het zwoegen
 met rokende schoorsteenpijpen van Babel
 zonder met handen te wroeten in plompe plakken aarde
 met grote grauwe blokkendozen en mensen achter de vensters als in een automatiek
 zonder de ruwe gekloofde handen die de wijze warmte van de ouderdom in zich bergen
 met lood en kwik en verkalkte aderen en vergif in de grond
 zonder de geur van mest en warme koeiemelk
 met lommerrijke beken verarmd tot kale waterlopen
 zonder een middelpunt en zonder grond onder de voeten
 met de koele wreedheid van een legbatterij
 zonder vrolijkheid en zonder het delen van een homp brood
 en met meer en meer en meer en meer nog
 en zonder iemand, zonder iemand, zonder wie dan ook
 zonder gezelschap, zonder vreugde en zonder lied
 met gesloten deuren, met hoge muren, met gesloten hart
 en zonder het volk in de rij voor de bakkerswinkel
 met touwen en met knopen gevangen
 zonder de handen te openen en zonder bloemen te zien
 met de ballingschap, met de koude, met de hel
 zonder jou, zonder ziel, alleen, met de dood.
 Zo wordt de vreemd geworden ziel gevormd...

(twee episode: slaan van woede, van verdriet)

Cyclamen in de grauwe rotsspleet
 waar vond je de kleuren om te bloeien
 en een steel om mee te zwaaien?
 Groen gras, waar vond je de kracht om te ontspruiten
 voedsel te worden voor het vee?
 Adelaar, waar vond je de vleugels
 om je jong mee op te vangen en het vliegen te leren?
 Wie schreeuwde het uit van vreugde
 toen het blauw geboren werd?
 Is het waar dan de zwaluwen
 op de maan willen gaan wonen
 dat ze de lente mee zullen nemen
 die ze uit hun lijst hebben gehaald?
 Laat de uitgeputte aarde protesteren
 dat ze geen vruchten meer voortbrengt
 en het nooit meer lente wordt.
 Laten de bomen protesteren
 geen zaden meer produceren
 hun bladeren vasthouden
 zodat het geen herfst meer wordt.
 Laten de vogels protesteren
 tegen de olie, tegen het schuim.
 Laten de dieren protesteren
 dat ze ophouden met paren
 en het stil op aarde wordt.
 Laten de auto's protesteren
 dat ze zich tegen hun makers keren.
 Laten de schepselen zich verschuilen
 in de nesten van het donker

laten ze zweetdruppels worden in de oksels van de nacht.

En laten de mensen zich bekeren
met hun woorden slaan van woede
met hun hart slaan van verdriet
dat de hemel stroomgebied
van de diepzee is geworden.

(tussenspel: moed, broeders en zusters)

Moed, broeders en zusters
een beetje meer moed
strek de rug
aan jullie is het leven.

Ik heb de regen en de wind verloren
en wat heb ik gewonnen
ik vraag het me af.

Ik heb de geur verloren
van de ploeg in de voren
en wat heb ik gewonnen
ik vraag het me af.

Ik heb de zon verloren en het zand
de zilte speldeprikken van de zee
en wat heb ik gewonnen - ik vraag het me af.

Moed, broeders en zusters
een beetje meer moed - strek de rug - aan jullie is het leven.

(derde episode: wij zijn een deel van de aarde)

Wij zijn een deel van de aarde
en de aarde is een deel van ons.

De geurende bloemen zijn onze zusters
het rendier, het paard
de grote adelaar zijn onze broeders
de schuimkoppen in de rivier
het sap van de weidebloemen
het zweet van de pony en van de man
het is allemaal van ons geslacht.

Wat er met de aarde gebeurt
gebeurt er met de kinderen van de aarde.

Het glinsterend water dat stroomt in beken en rivieren
is het bloed van onze voorouders
de stem van mijn vaders vader.

Wat er met de aarde gebeurt
gebeurt er met de kinderen van de aarde.

Het land dat u bewerkt is gewijde grond
en u moet uw kinderen leren dat het heilig is.

Wat er met de aarde gebeurt
gebeurt er met de kinderen van de aarde.

Heilig, heilig, heilig. De aarde is heilig.

Alle tijd is heilig. Overal is heilig.

Iedere dag is in eeuwigheid.

(vierde episode: vrede over al wat leeft)

Vrede over de komende avondschemering

Vrede over de brug

die overzijden met elkaar verbindt

Vrede over de bloedrode wijn

die het hart verheugt

Vrede over de stad in de morgen
 als de knarsende tram de mensen naar hun werk brengt
 Vrede over de graankorrel
 die in de aarde valt en sterft
 Vrede over het ruisende goudgele koren
 dat iedere zomer opnieuw geboren wordt
 Vrede over de bakker en het meel
 Vrede over de Heer van de oogst
 Vrede over de lommerrijke beek en de rivier
 en de schaduw van het bladerdak van de bomen
 Vrede over het vuur dat licht brengt in de nacht
 en schijnt tot in de duistere diepten van ons hart
 Vrede over alle water dat neerdaalt en stroomt
 zo nuttig en nederig als het is, zo kostelijk en zuiver
 Vrede over de maan en de sterren
 aan de hemelkoepel, klaar, kostbaar en mooi
 Vrede over de zingende vogels
 met een brok zon in hun keel
 Vrede over de zon die de dag is
 Vrede over mijn rechterhand - Vrede over mijn kleren - Vrede over de mensen die in leed en verdrukking
 hun geduld niet verliezen - die alles in vrede dragen en groeien tegen de verdrukking in Vrede over de
 bruggenbouwers en de profeten die - bijna tegen beter weten in - de hoop levend houden op een nieuwe
 hemel en een nieuwe aarde.
 Vrede over al wat leeft - Vrede over onze zuster moedertje aarde
 als een zachte warme deken van sneeuw in de winter
 als een fleurige bloementuin in de zomer
 Vrede voor jouw blind aangezicht
 het is het oude vuur van de aarde
 zie dit gelaat - zie dit nieuwe hart dat jullie groet.

In deze mens naar wie de profeten

In deze mens naar wie de profeten verlangend hebben uitgezien
 van wie de Doper vol vuur getuigde
 in Hem licht Gods liefde zichtbaar op.
 Hij is sprekend de Vader.
 In Hem is Gods trouw vlees geworden
 rakelings aanwezig. Hij is het beeld van de onzichtbare Vader
 de afstraling van zijn heerlijkheid. God uit God Licht uit Licht.
 Hij heeft ons Gods vrede voorgeleefd. Hij is het Licht
 dat God ontstoken heeft in onze duisternis.
 Hij is de luister van Israël
 het Licht dat voor alle volken straalt.
 De wassende vloed van blind geweld
 heeft Hij gekeerd. De keten van het kwaad
 heeft Hij verbroken door recht te doen
 aan allen die uitzien naar vrede.
 Hij heeft ons voor zich gewonnen
 en ons tot leven gewekt. Hij heeft ons bezield
 met het vuur van zijn Geest opdat wij worden als Hij; Licht.
 Niet een verblindend Licht
 maar Licht dat warmt wat verkild is en soepel maakt wat verhard is.
 Hij is de luister van Israël
 het Licht dat voor alle volken straalt.

De wassende vloed van blind geweld heeft Hij gekeerd.
 De keten van het kwaad heeft Hij verbroken
 door recht te doen aan allen die uitzien naar vrede.
 Dat wij recht doen aan hen die verongelijkt zijn omwille van de vrede.

Ten overstaan van alle woekerend geweld

verlamd door zoveel onderdrukking door talloze onschuldige doden
 verlangen we naar een God die ons lot in handen neemt
 die bevrijding schenkt. Verwachtingsvol zien we uit
 dat Hij een koning stuurt een man van God
 die heerst met sterke arm en recht en orde houdt.
 Oog in oog met het kruis wordt ons verlangen beschaamd.
 In deze mens heeft God zijn diepste wezen uitgesproken.
 In deze mens zijn veelgeliefde Zoon.
 Een man van smarten beschimpt en bespot door de mensen niet om aan te zien. Hij heeft zich niet
 vastgeklampt aan zijn gelijk. Hij heeft het niet gezocht in macht en aanzien maar vertrouwd op God, zijn
 Vader.
 Dat heeft hij waargemaakt ten einde toe.
 Toen het uur van zijn dood aanbrak riep hij vertwijfeld om zijn God.
 Hij schreeuwde het uit tot zijn stem brak en hij ademloos de Geest gaf.
 De avond van zijn leven was van God en mens verlaten.
 God heeft zijn Zoon zijn veelgeliefde, prijsgegeven
 aan de haat en het geweld dat woedt in ons hart.
 Hij komt niet als een koning
 die heerst met sterke arm en hardhandig orde schept.
 Hij laat ons los in onze eigen hand
 Hij neemt ons onze vrijheid niet af.
 Hij is gestorven en begraven. Maar God heeft hem zeer verhoogd
 en hem de Naam verleend die boven alle namen is.
 Een teken van onsterfelijke hoop voor allen die op Hem vertrouwen.

Vreemd, die vreemdelingen

In elke grote stad kom je allerlei mensen tegen, die kennelijk een ander vaderland hebben. Zijn het
 toeristen? Sommigen wel. Anderen leven midden onder ons, zonder dat we weten waar. Zij werken in
 een soort vrijwillige ballingschap. Ze hebben hun gezin verlaten, pakken elders elk karwei aan voor een
 paar losse guldens. Naast rijkdom, macht en behuizing zijn ook de rechten ongelijk verdeeld. De
 ont-aarden zijn onrecht. Zij zijn vreemdelingen: mensen zonder land in onze steden en mensen zonder
 rechten in onze samenleving.

Het oude Israël kende al vreemdelingen. De Israëlieten zelf waren jarenlang vreemdeling in Egypte en
 bijwoners in Kanaän. Deze ervaringen vinden in de Joodse wet hun weerklank. De rechten van de
 vreemdeling worden bij de Wet geregeld. Vreemdeling en Israëliet trekken zonder onderscheid op.

Stem 1

(de Joodse wetgeleerde spreekt ... een collage van teksten uit de wetsboeken van Israël):

Wanneer er vreemdelingen in je land wonen, mag je hen niet slecht behandelen. Vreemdelingen die bij je
 wonen, hebben dezelfde rechten als de geboren Israëliet. Je moet hen beminnen als jezelf, want je bent
 zelf een vreemdeling geweest in Egypte. Dat zegt de Heer, God van Israël, die je uit Egypte heeft geleid.
 In uw land geldt voor de Israëliet en voor de vreemdeling, alle geslachten door, hetzelfde voorschrift:
 Israëliet en vreemdeling zijn voor de Heer gelijk. Wanneer je aan de Heer stier, ram of kleinvee wil
 offeren, bied dan een meeloffer aan en een plengoffer. Dat is een gave die de Heer behaagt. Iedere
 geboren Israëliet moet dit doen. Wanneer de vreemdeling die nu of in de toekomst bij je woont, aan de
 Heer een geurige gave wil aanbieden die Hem behaagt, dan moet hij hetzelfde doen als jij. Dezelfde wet
 en dezelfde regel gelden voor jou en voor de vreemdeling. Zo spreekt de Heer, God van Israël, die je uit
 Egypte heeft geleid.

Stem 2

(Opperhoofd Seattle van de Duwanisch-Indianen spreekt tot de autoriteiten in Washington, die zijn gebied willen kopen):

Het grote opperhoofd in Washington heeft gesproken: hij wenst ons land te kopen. Woorden van vriendschap en vrede heeft hij gesproken. Dat is zeer goed van hem, omdat wij weten dat hij onze vriendschap niet nodig heeft. Wij zullen over uw aanbod beraadslagen, want wij weten dat, als wij ons land niet verkopen, de blanke man met zijn geweren komt en het in bezit neemt.

Hoe kun je lucht kopen en het kabbelen van het water bezitten? De lucht is kostbaar voor de rode man, alles deelt in diezelfde lucht. Die lucht gaf mijn grootvader zijn eerste ademtocht en nam ook zijn laatste zucht in ontvangst. En onze doden leven voort in de stille wateren van de aarde. Het is het bloed van onze voorvaderen. Dit deel van de aarde is voor ons heilige grond.

Wij weten dat de blanke man onze manier van leven niet verstaat. Voor hem is het ene stuk grond gelijk aan het andere, want hij is een vreemde, die in de nacht komt en van het land neemt wat hij nodig heeft. De aarde is niet zijn broeder, maar zijn vijand. En als hij die veroverd heeft, trekt hij verder. Hij trekt er zich niets van aan. Hij vergeet het graf van zijn vaderen en het erfdeel van zijn kinderen.

Als wij het land verkopen, vragen wij uw kinderen te leren eerbied te hebben voor de aarde en voor het leven van onze voorouders. Wat er met de aarde gebeurt, gebeurt er met de kinderen van de aarde.

Dit weten wij: de aarde behoort niet aan de mens, maar de mens behoort aan de aarde. De mens heeft het web van het leven niet geweven, hij is slechts een draad ervan.

Wij zijn slechts primitief en dom. En de blanke man, die nu nog meent dat hij sterk is en de gehele aarde bezit, denkt dat hij een God is. Maar hoe kan de mens zijn moeder bezitten?

Maar waarom zou ik treuren over de ondergang van mijn volk?

Stammen bestaan uit mensen. Mensen komen en gaan, als golven van de zee. En zelfs de blanke man, wiens God hem als een vriend behandelt, kan niet ontkomen aan ons aller lot. Misschien zullen wij uiteindelijk allemaal broeders zijn. We zullen zien. Eén ding weten wij, en de blanke man zal het eens ontdekken: onze God en uw God is dezelfde.

Als we ons land aan u verkopen, bemin het dan zoals wij het hebben bemind. Bewaar in uw hart de herinnering aan het land, zoals het is op de dag waarop u het in bezit neemt. Met alle kracht van uw geest en uw hart, bewaar het voor uw kinderen en heb het lief ... zoals God ons allen liefheeft.

Stem 3

Ik loop door de stad en kijk om mij heen. Ik weet dat het mijn stad is in mijn land. Hier woon ik, hier leef ik. En zie: vele mensen, kennelijk uit een ander land, lopen om mij heen. Ik vraag me af: ben ik een vreemdeling geworden in mijn eigen stad?

Als ik gastarbeiders help of illegalen, merk ik dat niet ik de vreemdeling ben. Ik weet de weg. Ik probeer hen te helpen. Ik ben voor hen sterker ondanks mezelf. Ik spreek immers de taal van mijn land, ik ken de zeden, ik heb de rechten. Een schrijnend contrast...

Maar loop ik in een andere stad in een ander land, dan moet ik de weg vragen. Wanneer iemand mij de weg vraagt, moet ik antwoorden: 'Ik weet het niet, ik ben ook een vreemdeling hier'. Ik ken de gebruiken niet goed, soms spreek ik maar amper de taal van het land. Ik durf haast geen mens aan te spreken. Zouden ze me dom vinden? Ik ben verlegen en zoek naar houvast. Naar een medepelgrim, die mijn taal spreekt en mijn moraal deelt, die even onthand is als ik, die als ik een vreemdeling is. Ik ben inwoner van mijn land met alle rechten vandien...

Ik ben vreemdeling in een ander land. Ben ik niet één en dezelfde persoon? Bewoners en vreemdelingen hebben toch gelijke rechten? Van wie is uiteindelijk het land waarin we wonen?

't Was zondag

en voor een gewone zondag door het jaar was de kerk goed bezet en de mensen luisterden (of niet) naar de woorddienst. Na het evangelie werd het boek dichtgedaan en iedereen ging zitten voor de preek.

Toen stond een meisje op, liep naar voren, nam de microfoon en zei met frisse stem: 'Mensen, hebben jullie dat gehoord? Over Jezus, de dienaar? De goede Geest zal op hem rusten en Hij zal te vinden zijn bij armen en verdrukten. Hij zal rondgaan ongewapend met lege handen en van velen zal Hij de lasten dragen op zijn schouders; wie gevangen zitten in zichzelf zal Hij bevrijden.'

De spanning in de kerk was te snijden. Zij keek rond en vervolgde: 'Wat ik net gezegd heb gaat vandaag gebeuren en iedere dag opnieuw. Ik tenminste wil wat gaan doen.' Toen stond de voorganger (weer tot zichzelf gekomen) op en vroeg haar vriendelijk maar beslist of zij weer op haar plaats wilde gaan zitten. Veel beminde gelovigen schudden het hoofd en zeiden: 'Is dat niet Jessica, de dochter van de schilder?' De pastor begon zijn preek en deze keer was iedereen goed wakker. Gewoonlijk was het kerkplein na de viering spoedig weer rustig. Deze keer echter bleef iedereen napraten. Sommigen zeiden: 'Waar haalt die meid het lef vandaan om ons voor te houden hoe wij moeten leven!' Anderen dachten na en ontdekten hoeveel in hun omgeving de een voor de ander kan betekenen; 'n zieke bezoeken voor wie de dag zo lang duurt; 'n invalide die hulp nodig heeft; een oude ruzie bijleggen. Op het kerkplein werd het weer stil.

Iemand was op het idee gekomen

Iemand was op het idee gekomen om midden in de grote stad een huis te bouwen waar iedereen binnen kon komen die het koud had, honger of dorst had, ziek was, of zomaar zin had in een praatje. Een soort grote huiskamer dus. Iedereen was enthousiast en hielp mee bouwen en het werd een prachthuis. Elke dag was het er druk en gezellig en alle mensen uit de stad gingen er graag naar toe. Degenen die het bedacht had, werd op handen gedragen. Ze noemden hem de huisvader.

Een paar jaar later moest de huisvader op reis. "Als ik terugkom", zei hij "hoop ik iedereen hier gelukkig en tevreden terug te zien!" Ze kozen voor zolang een huisoudste en de vader vertrok.

Op een dag zei iemand van de jongeren: "Het gaat niet goed met ons huis. Het wordt te klein en er gaan dingen kapot. Laten wij het afbreken en het opnieuw gaan bouwen". "Een goed idee", zeiden sommigen en begonnen plannen te maken voor de nieuwbouw. Maar anderen zeiden: "Hoe durven ze dit oude, eerbiedwaardige huis af te breken! Wat zal de huisvader wel niet zeggen als hij terugkeert. Als iedereen zich rustig houdt, kunnen we er allemaal in. Wat kapot is repareren we wel. Een grote schoonmaak, en het voldoet weer uitstekend".

Natuurlijk werd het ruzie. Er was weleens meer ruzie geweest, maar niet zo erg als nu. "Goed", zeiden de nieuwbouwers, "dan maken we een nieuwe vleugel aan het oude huis". En dat deden ze. Want ze vonden dat er ruimte moest komen voor nieuwe activiteiten en meer mensen.

De mensen in het oude huis waren boos en gekrenkt, omdat het oude huis niet goed genoeg meer was. Zo boos, dat ze het nieuwe deel niet wilden bekijken van binnen. En de deur naar de nieuwe vleugel ging op slot. Elk huis leidde zijn eigen leven.

Na een tijdje gebeurde het weer dat iemand zei: "Laten wij het oude afbreken en helemaal opnieuw beginnen, want er is te weinig ruimte". Maar dat vonden de meesten te radikaal. En de nieuwbouwers bouwden weer een eigen vleugel.

Op een dag kwam het bericht dat de huisvader weer terug zou komen. Er ontstond grote verwarring in het oude huis en de nieuwbouw. Ze voelden wel dat de vader het niet leuk zou vinden zijn huis zó aan te treffen. Ze besloten gauw de tussendeuren open te maken en bij elkaar over de vloer te komen.

Vroeg in de morgen reed de wagen voor en de huisvader stapte uit. Vanachter de gordijnen keken de mensen naar wat er nu gebeuren zou. Waar zou de vader binnengaan? Hij keek vluchtig naar het gebouwencomplex, trok zijn wenkbrauwen op, draaide zich om en liep de stad in. Hij wandelde - straat in, straat uit - en hield stil bij ieder die op zijn weg kwam. Sommigen waren er slecht aan toe. Dat deed de vader veel verdriet. "Waarom ben je niet naar mijn huis gegaan, om geholpen te worden?" vroeg hij aan een arme vrouw. "Dat heb ik wel gedaan", zei zij, "maar ik kon niet binnenkomen. Ze waren zo druk dat ze de bel niet hoorden". "Wat ga je nu doen?" vroeg de huisvader, terwijl hij haar zijn jas omdeed. "Hooft u dat getimmer?" vroeg de vrouw. "Er wordt een nieuwe vleugel gebouwd. De bouwlieden hebben gezegd dat er plaats voor me zal zijn, misschien vandaag nog!" "Dat is fijn", zei de vader, "tot vanavond dan". En hij liep door, in de richting van zijn huis, dat zelf bijna een stad leek.

"Ha, eindelijk!" riepen de mensen. En het comité van welkom trad eensgezind naar voren. "Vader", zeiden ze, "welkom in uw eigen huis. Het is gegroeid, zoals u ziet en we maken geen ruzie meer". "Dat is mooi", zei de huisvader, "en is iedereen gelukkig?" "Iedereen, vader", zeiden ze. "En gezond?" "Iedereen, vader", zeiden ze. "En is iedereen binnen?" "Wie binnen is, is binnen", sprak de huisoudste tevreden, "we zitten helemaal vol". "Ik begrijp het" knikte de huisvader. "Maar voor u is er natuurlijk wel een plaats!", zei de huisoudste gehaast, "komt u toch binnen, de beste stoel staat klaar!". "Dat is te zeggen, nee", sprak de

huisoudste, "we hadden het zo druk met de voorbereiding van uw komst..." "Ik zal jullie zeggen wat ik daar gezien heb", zei de vader, "armen, honger en zieken, zonder verzorging en onderdak". Het comité slikte en kreeg een kleur. "Maar we hebben binnen goede wijn en muziek. En alle huizen zijn onderling verbonden", zeiden ze nerveus. "Ja ja", sprak de vader, "dat is mooi. Maar niet zo belangrijk. Jullie begrijpen me wel". Hij draaide zich om en liep langs de betreurde menigte in de richting van het getimmer.

De bouwlieden waren druk bezig en keken niet eens op toen hij hen groette. "Dag mijnheer", zeiden ze, "neem ons niet kwalijk dat we zo druk zijn, maar we willen dit huis vandaag nog af krijgen. Vanavond komt onze huisvader terug en dan mag niemand meer dakloos rondzwerven in de stad. Dat zou hem veel verdriet doen".

De huisvader kuchte iets weg, van ontroering. 'Daar kon je weleens gelijk in hebben', sprak hij, 'mag ik jullie een handje helpen?'

Jaloezie begint waar je je met anderen wil meten.

Jaloezie verziekt de verhoudingen tussen mensen. Jaloezie zet mensen tegen elkaar op. Jaloezie is een ziekte die aan je ziel knaagt. Je kunt jaloers worden op iemands uiterlijk: wat is hij knap, wat is hij vlot, hem mogen ze allemaal. Dat steekt mij en doet me pijn, want waar blijf ik dan?

Nijd en afgunst kun je voelen: hij heeft andere talenten - mooiere gaven? - gekregen dan ik. Kwaad kun je je maken over andermans voorspoed: hij heeft altijd geluk en ik steeds maar pech. Muren trekken we op uit angst dat een ander sterker is dan wij.

Gelijkheid moet er heersen: even machtig, even veel en even mooi. Bestaat er een groter onrecht dan alle mensen over één kam te scheren en iedereen met dezelfde maat te meten? Wat kan ik doen om weer net iets meer te hebben dan die ander? Wat bedenken om die ander een loer te draaien? Wat rondstrooien om hem ook eens in een kwaad daglicht te stellen?

We willen een ander alles betaald zetten: poets weder poets, oog om oog en tand om tand. We gunnen elkaar het licht in de ogen niet. Het kan me toch niets schelen wat mijn naaste mankeert. Als ik iets heb, wie kijkt er dan naar mij om? Anders hebben ze me toch ook niet nodig? Waar is uw broeder?

Moet ik dan op mijn broeder passen? Ieder zorgt toch voor zich en God voor ons allen? Moet ik werkelijk oog hebben voor wat er naast mij gebeurt?

Ben jij mijn naaste? Waar was je toen ik zo alleen was? Doodgeslagen, van vrijheid beroofd, onschadelijk gemaakt je leest het iedere dag in de krant je hoort en ziet het op radio en t.v.:

ik wil het niet meer zien ik kan het niet meer horen ik zwijg het dood, ik zwijg jou dood.

Ik ruim jou uit de weg want ik kan het niet hebben dat jouw offer aanvaard wordt en het mijne niet.

Ik stop mijn oren dicht voor jou omdat ik het niet meer aan kan horen hoe goed jij het allemaal weet hoeveel meer je weet dan ik.

En zo gaan we door met elkaar uit te schakelen uit de weg te ruimen en het leven zuur te maken.

Wanneer wij in het evangelie lezen, horen wij veel dingen vertellen die wij zo herkennen. We komen er onze manier van leven in tegen maar ook een levenswijze die vruchtbaarder is.

Leven met de talenten die ons geschonken zijn of dat er nu tien zijn of vijf of een. Het aantal doet er niet toe, evenmin wie er tien heeft en wie een. Van belang is dat ik de mijne erken en er mee werkt. Elkaar vergiffenis schenken, tot zeventig maal zeven maal. Oog en oor voor elkaar hebben: ik had honger en je hebt me te eten gegeven, ik was eenzaam en je hebt me bezocht.

Wat je aan de minste der mijnen doet, heb je aan Mij gedaan, zegt de Heer.

Wanneer ik ga leven vanuit de talenten die ik ontvangen heb, die als mijn opgave ga zien, en dat wat een ander ontvangen heeft als de zijne, dan vallen alle waardeoordelen, alle vergelijkingen en jaloezie weg. Wij worden mensen zoals we zijn.

God ziet niet naar ons om, om ons weg te vagen, ons te oordelen of te vangen. Hij meet ons niet af naar onze prestaties, naar wat wij weten en kunnen. Hij ziet in ons hart, wie we zijn en hoe we omgaan met elkaar.

Als het donker wordt

Inleiding

Wij hebben vandaag misschien veel gedaan, veel drukte, weinig rust.

Misschien was het een gewone dag, het bekende ritme,
of misschien was het juist erg rustig, een vrije dag, of gedwongen rust.
Maar nu zijn we allemaal bij elkaar om onze dag te beëindigen
en onze dag te overdenken in gebed en stilte, met God.

Psalm 18,3

V. De heer is mijn steenrots, mijn burcht. Gevaren doet Hij mij ontkomen.
Mijn God, mijn beschuttende rots, mijn schild, hoorn mijns heils,
mijn verheffing.

of:

De Heer is mijn houvast, de grond onder mijn voeten.

Hij houdt mij verre van drijfzand en moeras.

Mijn God is mijn redder, de bron van mijn heil.

A. Lieve God, laat mij niet alleen. Bescherm mij voor alle gevaren.

Wees mijn beschutting, mijn veilige schuilplaats.

Houd jouw hand boven mijn hoofd.

Stilte

Psalm 3, 6-9

V. Neerleggen mag ik mij, slapen, weer ontwaken - de Heer is mijn rust -
onbevreesd voor tienduizenden volks, als sloten zij rond mij hun rijen.

Verrijs Heer, - mijn God, red mij uit. Gij trof al mijn vijanden op de kaak,

Gij brak de tanden der bozen. De Heer, Hij is de bevrijder.

of:

In uw armen die als sterke muren mij omsluiten,

leg ik mij te rusten. In uw veilige burcht

kan ik mij terugtrekken voor de dreiging. Gij zijt mijn redder.

A. Lieve God, al pakken donkere wolken zich samen boven mijn hoofd,

al voel ik mij door iedereen verlaten, jij laat mij niet in de steek.

Geef mij de rust en het vertrouwen mijn leven in jouw handen te leggen.

Stilte

Psalm 23,4

V. Moest ik gaan door het dal van de schaduw des doods,
kwaad zou ik niet vrezen, want naast mij gaat Gij.

Uw stok en uw staf doen mij getroost zijn.

of:

Al is de nacht stikdonker,

al grijpen twijfel en doodsangst mij aan,

niets hoef ik te vrezen want bij u vind ik troost en rust.

A. Lieve God, verlaat mij niet nu het donker wordt.

Geef mij een rustige nacht. Blijf bij me totdat het weer ochtend is.

Ik ben niet bang. In jou vind ik mijn rust.

Avondgebed

Goede God, aan het einde van deze dag danken wij u voor alle gaven
die wij uit uw hand mochten ontvangen.

Wij danken u voor uw zorg om al wat leeft.

In uw handen leggen wij ons leven.

Vergeef ons wat wij misdeden.

Richt ons op wanneer wij zijn gevallen.

Bewaar ons, ook als wij tekort geschoten zijn, in uw lieve vrede.

Wees vannacht ook bij de mensen die niet kunnen slapen,
gedrukt door zorgen of verdriet.

Wees voor hen een veilige schuilplaats, een bron van troost en moed.
 Goede God, in de stilte van deze avond
 sluiten wij de ogen en geven ons over aan u.
 Geef ons een rustige nacht. Laat ons slapen in vrede.
 Laat uw licht over ons schijnen.

Uw stilte

Een kaars en een open bloem worden binnengedragen en op een centrale plaats neergezet.

Inleiding

Welkom in deze samenkomst, waar wij samen stilte gaan vieren, God is aanwezig in storm en stilte.
 Beide horen tot Gods bereik. Hoe stil kan het zijn na een storm.
 Hoe weldadig de rust na veel lawaai. De kracht van storm en stilte komt tot volheid door ze beiden te ervaren. Wij allen zijn opgenomen in de storm van het leven. Heer, maak het nu stil in mij.

Gebed

God, in ons dagelijks leven
 worden wij overspoeld door vragen,
 noden, honger en geweld.
 Laat ons daarnaar luisteren
 en er op ingaan,
 want Gij laat ze ons zien.
 Maar ook vragen wij u:
 maak het stil in ons,
 om uw scheppend bezig zijn in ons te ervaren.
 Dit vragen wij u door Jezus Christus, onze Heer.

Inleiding op de stilte

Elia werd door God uitgenodigd de berg op te gaan en hij ervoer zijn Heer in een zachte bries. Ook Jezus gaat een berg op om daar in afzondering te bidden. Jezus trok zich terug. De menigte die op Hem was afgestormd, had Hij weggestuurd. Maar de ervaring met die 5.000 mannen (vrouwen en kinderen niet meegerekend) en de wonderlijke broodvermenigvuldiging bleef Hem bij.
 Hij neemt de tijd om tot rust te komen, in stilte te bidden. Stilte, je kunt er tegenop zien als tegen een berg. Stilte kan zo beklemmend zijn. Stilte wordt pas bevrijdend als de stormen en aardbevingen van het leven doordacht en verwerkt zijn. Schuif daarom de gebeurtenissen van het dagelijks leven niet weg als zouden die verstrooiend zijn, maar kijk ernaar. Zet ze op hun juiste plaats en geef alles uit handen aan Hem die is. Dan pas kan het stil worden in ons en is er ruimte om de stilte te beleven. Laten we nu samen die stilte zoeken. - ga gemakkelijk zitten - adem het leven - en bid in stilte.

Een liefdesverhaal op leven en dood

Inleiding

Het verhaal over Adam en Eva in het paradijs hebben wij zo dikwijls gehoord, dat wij het kunnen dromen, tot in de details. Het is in ons denken ingesleten.
 Weet jij je te herinneren wat er in het verhaal gebeurt? Twee mensen, man en vrouw - een boom van kennis van goed en kwaad - een verboden vrucht - een slang. Weet je nog hoe je aankijkt tegen die figuren uit het verhaal?

Stilte

In deze meditatieviering proberen we nieuw leven in te blazen in het oude verhaal. We volgen het verhaal al lezend en overdenkend. Misschien ontdekken we dat onder het stof van eeuwen ons eigen levensverhaal verborgen ligt. Een verhaal voor mannen en vrouwen, geschapen tot geluk van elkaar : vrij en verantwoordelijk in hoe zij God een plaats geven in hun leven. Een verhaal dat ons aanzet om van elkaar te genieten.

1. Lezing Genesis 2, 4b-9

God boetseert de mens uit stof van de aarde, en blaast de levensadem in de neus. Zo wordt de mens een levend wezen. God maakt de mens. Het gaat nu niet over mannen en vrouwen. Niet het geslacht maakt

de mens, maar de levensadem van God. De mens leeft van de adem van God. Dan plaatst God de mens in de tuin. God plant de mens in de hof van Eden.

Beurtgebed

V. Wendt Ge uw aanschijn af, wij bezwijken: wij keren weder tot stof.

A. Zendt Ge uw ademtocht, wij ontstaan: het gelaat van de aarde vernieuwt Gij.

2. Lezing Genesis 2, 8-17

De mens moet de tuin van Eden bewerken en beheren. God geeft de mens verantwoordelijkheid in het leven: de aarde te bebouwen en te bewaren.

De verantwoordelijkheid voor de mens wordt nog groter. God geeft de mens een leefregel om zich aan vast te houden. 'Van al de bomen in de tuin mag je vrij eten, maar van de boom van de kennis van goed en kwaad mag je niet eten. Want op de dag dat je daarvan eet, moet je sterven'.

Dit verhaal is een verhaal op leven en dood. Hier gaat het over leven. De wereld van de planten en de wereld van de mens leven in harmonie. Door dezelfde schepper zijn zij gemaakt. Uit hetzelfde materiaal zijn zij geschapen. Genomen uit stof van de aarde. De mens geniet van de planten, aanlokkelijk om te zien en heerlijk om van te eten. De planten voeden de mens. Zo heeft God het leven bedoeld.

Beurtgebed (zie boven)

3. Lezing Genesis 2, 18-20

Dieren, in alle mogelijke soorten en maten. Tamme dieren, vogels in de lucht en wilde beesten. Zij zijn er om je over te verwonderen en stil te staan bij Gods zorg voor de mensen. Zij zijn gemaakt als een hulp voor de mens. De mens mag hen dan ook noemen. Zoals de mens de dieren noemt, zo zullen ze heten. Maar al kent een mens de dieren bij hun naam, dieren zeggen niets terug. Dieren zijn gemaakt tot hulp van de mens. Maar een hulp die bij hem past vindt de mens niet.

Beurtgebed

4. Lezing Genesis 2, 21-22

De mens valt in een diepe slaap. Merkt niets van wat er gebeurt; mag het zelfs niet zien. God neemt een rib uit de mens. De rib is het materiaal waarmee God gaat bouwen. God schept tot nóg een mens. Daarna brengt God de vrouw naar de man. Hij geeft de mens een partner, een levensgezel. Een die naast de mens staat, een maatje. Iemand die de mens bij name noemt. En God trekt zich terug en laat ze alleen.

Beurtgebed

5. Lezing Genesis 2, 23-25

Tijdens de operatie is de mens veranderd. De mens mist iets, is niet meer compleet. Er zal steeds een verlangen zijn naar een andere mens. Zodra de mens de ander ziet, roept hij: Eindelijk! Iemand als ik. De mens ziet zichzelf. Maar ziet ook de ander, niet zichzelf. De mens ontdekt: een man, een vrouw. Van nu af weten de mensen: Ik ben een man - ik ben een vrouw.

Als zij samen zijn, kan de liefde beginnen. Hun samenzijn is als laatste geschapen, het hoogtepunt van de schepping. Zij zijn beiden naakt en zij schamen zich niet.

Beurtgebed

6. Lezing Genesis 3, 1-5

Een van de geschapen dieren sluipt het verhaal binnen. Een slang, sluw als geen ander. De slang praat met de vrouw en de man, spreekt hen beiden aan. Hij begint en eindigt het gesprek. De vrouw gaat met de slang in gesprek.

Zij gaat heel zorgvuldig om met het gebod van God. God had wel opgedragen niet te eten van de vruchten van de boom, maar om ze zelfs niet aan te raken, dát had God niet gezegd. Zij beschermt Gods gebod. Ze bouwt een muur om het gebod van God heen, om het toch vooral niet te overtreden.

De slang gaat verder. Hij doet zich voor als een autoriteit, iemand die het weet. De man en de vrouw zullen niet sterven, maar weet krijgen van goed en kwaad. Hierna verdwijnt de slang.

Beurtgebed

7. Lezing Genesis 3, 6-7

De mensen kunnen nu kiezen. De vrouw ziet dat het goed eten is van de boom. Je sterft niet, je krijgt inzicht. Dat is aantrekkelijk. De vrouw plukt een vrucht en eet. De man staat er bij, en kijkt er naar. Al die tijd is de man stil, zegt niets, doet niets. Hij pakt de vrucht aan en eet. De vrouw, zij at. De man, hij at.

Beiden zijn ongehoorzaam aan het gebod. Dan gaan hun ogen open. Zij zien elkaar met andere ogen. Zij schamen zich voor elkaar en voor God. Het leven wordt een probleem.

Beurtgebed

8. Lezing Genesis 3, 8-13

God is op zoek naar de man en de vrouw. Hij wil contact. Er ontspint zich een soort verhoor. De man en de vrouw moeten zeggen waar zij staan. Onthullend is hun verweer.

Eerst de man: hij geeft de vrouw de schuld. Zij heeft gegeven van de boom. Dan krijgt God de schuld. God heeft aan de man de vrouw gegeven. Tenslotte nam de man zelf de verantwoording op zich: hij at. Dan de vrouw: ook zij geeft eerst een ander de schuld. De slang heeft haar verleid. Maar dan neemt ook zij de verantwoording op zich: zij at.

Maar het vertrouwen is geschonden. De mensen hebben geleerd hun eigen fouten te bedekken. Er is verraad gepleegd. Weg is hun eenheid en verbondenheid. De liefde ligt aan brokken.

Beurtgebed

9. Lezing Genesis 3, 14-19

De mensen hebben zich losgemaakt. Zij hebben gekozen. God is oneindig bedroefd. Hij vervloekt de mens net, en straft niet. God laat de man en de vrouw zien wat de gevolgen zijn van hun gebroken eenheid. Ze zullen met pijn en moeite samen zijn, nieuwe mensen voortbrengen, voor voedsel zorgen, leven onder de hete zon. En zij zullen blijven verlangen naar hun oorspronkelijke eenheid.

De boeiende verschillen worden ellendige tegenstellingen. Als de mens kiest tegen-God, gaat het tussen de mensen kapot.

Beurtgebed

10. Lezing Genesis 3, 20-24

Het leven in het paradijs was volmaakt en had aan zichzelf genoeg. Voortaan moet nieuw leven worden voortgebracht. Het nieuwe leven wordt in het vervolg niet meer geboetseerd door Gods eigen hand, het wordt geweven in de schoot van de mens. Het leven van de mens in de tuin is grondig verstoord. Door ongehoorzaamheid bederft de mens Gods liefdestuin. De vreugde in de tuin wordt tot verdriet in de verbanning. Eenheid en vervulling vallen uiteen in tegenstellingen. Man en vrouw zijn vervreemd van elkaar. Het leven is dodelijk geworden. 'Op de dag dat de mens eet van de boom van de kennis van goed en kwaad, zal die sterven'.

gebed

Wendt Ge uw aanschijn af, wij bezwijken: wij keren weder tot stof. Zendt Ge uw ademtocht, wij ontstaan: het gelaat van de aarde vernieuwt Gij. Eeuwig zij de roem van de Heer. dat de Heer zich vermeide in zijn werk. (naar psalm 104, 29-31)

Gebed

Goede God, Gij schept de mensen naar uw beeld, Gij geeft hen aan elkaar om in vrijheid en verantwoordelijkheid te leven in uw wereld. Wij bidden u: behoed ons ervoor dat wij uw genade misbruiken en dat wij elkaar tot slaven maken. Doe ons beseffen dat wij gemaakt zijn om elkaar te dienen en uw licht in de ogen van een ander te zien. Gij, die leeft in eeuwigheid. Amen.

zaligsprekingen

V. Zusters en broeders, keren wij nu in onszelf om te ontdekken waar we schuldig staan tegenover elkaar en tegenover onszelf, waar we ons hebben afgekeerd van God. Laten wij nu in de zaligsprekingen ons een spiegel voorhouden waarin onze roeping oplicht.

L1 Zalig de armen van geest, want aan hen behoort het Rijk der hemelen.

L2 Wij zijn geroepen om arm en klein voor God te durven staan en ons niet sterk te wanen zonder Hem, om op juiste wijze om te gaan met rijkdom, macht en bezit. Wij zijn geroepen om in deemoed gewoon te zijn wie we zijn, om zo eenvoudig en doorzichtig te zijn dat God door ons heen kan schijnen.

L1 Zalig de treurenden, want zij zullen getroost worden.

L2 Wij zijn geroepen om een hart te hebben midden in onze harde wereld, om pijn en spijt, te dragen zonder bitterheid. Wij zijn geroepen om mee te leven en mee te lijden met allen die een woord van troost zo nodig hebben, om door onze tranen heen te blijven geloven in Gods heil, dat lijden en verdriet niet het laatste woord hebben.

L1 Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen het land bezitten.

L2 Wij zijn geroepen om milde mensen te zijn, om vergeven en vergetend, schroomvol om te gaan met het mysterie van ieder ander. Wij zijn geroepen om te geloven in de kracht van het tedere, om zo moedig te zijn dat we altijd zacht kunnen blijven.

L1 Zalig die honger en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden.

L2 Wij zijn geroepen om reikhalzend uit te zien en mee te werken aan Gods rijk, om ons rusteloos in te zetten voor de schepping. Wij zijn geroepen om gestaag te strijden tegen elke vorm van onrecht, knechting en verslaving, om te leven vanuit de spanning dat de uiteindelijke verzadiging uit Gods hand komt.

L1 Zalig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden.

L2 Wij zijn geroepen om elkaar warm en nabij vergeving te schenken en te vragen, om af te stappen van elk gevoel van meerwaarde tegenover een ander. Wij zijn geroepen om, hoe kwetsbaar wij ook zijn, elkaar telkens weer een eind op weg te helpen, om mild te zijn en aandacht te hebben voor al het goede in onszelf en in de ander.

L1 Zalig de zuiveren van hart, want zij zullen God zien.

L2 Wij zijn geroepen om vanuit deemoed de horizon van het eigen leven open te breken, om te zien met ons hart, en ons handelen te laten opwellen uit God. Wij zijn geroepen om eenvoudig en oprecht God het middelpunt en de bron van ons leven te laten zijn, om in onze omgang met anderen puur en echt te zijn, mensen naar zijn beeld.

L1 Zalig die vrede brengen, want zij zullen kinderen van God genoemd worden.

L2 Wij zijn geroepen om te leven in harmonie met alles wat ons omringt, om in onszelf en in de ander heel te maken wat gebroken is en te verbinden wat gespleten is. Wij zijn geroepen om mensen bijeen te brengen en te verzoenen vanuit God die bron is van alle sjaloom, om creatief al het goede in mensen te bevorderen, kanslozen een kans te geven.

L1 Zalig die vervolgd worden om de gerechtigheid, want hun behoort het Rijk der hemelen. Zalig zijt gij wanneer men u beschimpt, vervolgt en lasterlijk van allerlei kwaad beticht om Mij nentwil.

L2 Wij zijn geroepen om te blijven geloven in Gods droom van vrede en gerechtigheid, wetend dat die geen droom blijft, om uit die droom steeds weer de moed, de kracht en de visie te putten om aan het Rijk Gods verder te werken. Wij zijn geroepen om in durende trouw op te komen voor onze medemensen, dwars door alle onbegrip en tegenkrachten heen, om duidelijk zijn weg te kiezen en ons leven te leggen in Gods hand.

L1 Verheugt u en juicht, want groot is uw loon in de hemel.

Het gebeurde in de middeleeuwen (Parabel)

Het gebeurde in de middeleeuwen, de tijd van de epidemieën, hongersnood en crisis. Een pelgrim op doorreis werd door honger gekweld en klopte aan op de eerste de beste deur. Daar zaten toevallig enkele families bij elkaar: ze zaten zich, uit armoede, te warmen aan hetzelfde vuurtje. De pelgrim begrijpt best dat de mensen doodarm waren en dat hij dus niet zomaar om wat voedsel kon bedelen. Hij stelde voor om een grote pot soep te koken. Iedereen keek verbaasd op van dat voorstel, want voor soep heb je toch heel wat nodig. Dat bleek geen bezwaar: de reiziger beweerde alles bij zich te hebben in zijn rugzak. Al wat hij nodig had, was een grote ketel water. Goed, ze lieten het geen drie keer zeggen, haalden een enorme ketel water en zetten die op het vuur. En toen haalde de man uit de rugzak een steen. 'Nee, nee, geen gewone steen', zei hij, toen hij de vragende blikken zag, 'een echte soepsteen! 'Voorzichtig legde hij de steen in het water en nu maar wachten, vol spanning, vol nieuwsgierigheid. 'De soep zou gekruid moeten zijn', zei de man na een tijdje. Gelukkig was er nog wat zout in huis en de buurvrouw had ook nog een blaadje laurier en een beetje Spaanse peper. Ze ging het halen. En dan maar weer wachten. 'Er moest eigenlijk een beetje vet bij', zei de man. En toen herinnerde zich iemand, dat hij in de kelder nog wat soepvlees had staan. 'Ze zou ook nog wat gebonden moeten zijn', zei de man weer, want hij had in het voortuintje een aardappelstruikje zien staan. De knolletjes gingen erbij. 'Wat zou je denken van een paar worteltjes?', vroeg iemand plots. En iemand anders dacht er net aan dat hij nog een raap of twee had liggen, verstopt onder de matras. En nog iemand kwam met een stukje prei en de overbuurvrouw had nog een selderijtje en een handje vol bonen en een savooiekoeltje... en in korte tijd was het huis gevuld met een adembenemende geur.

Daarna hebben ze gegeten tot ze niet meer konden en nog was de soep niet op. Toen nam de pelgrim dankbaar afscheid en wilde vertrekken. 'Je vergeet de soepsteen', zei iemand. Nee, die mag je houden', antwoordde de man, 'je kunt er nog honderd keren soep van koken, als je maar net doet als wij daarnet gedaan hebben'. 'Toch een wondersteen', zeiden de mensen toen de man de deur was uitgestapt. Toen de pelgrim uit het gezicht verdwenen was, raapte hij een nieuwe steen op van de weg en stopte hem zorgvuldig in zijn rugzak.

Paasproclamatie op paasochtend

De Heer is verrezen! Genade zij u en vrede. U allen, op zoek naar een nieuw begin, op zoek naar licht en leven, aan u mag ik verkondigen: hier is nieuw leven, nieuw licht, ontstoken in de nacht. U die gekomen bent om op te staan uit de grauwheid van alledag, om hier - vernieuwd - het feest van Pasen te vieren, u mag het weten: er is alle reden om blij te zijn - het leven is sterker dan elke dood. U die hier samen bent om in brood en beker Jezus onze Heer, te gedenken, de eerstgeborene uit de doden, wees welkom hier en voel u thuis bij God, die onze God wil zijn. De Heer is verrezen! Genade zij u en vrede in overvloed.

Bekering

Wij zijn gewend zelf in te vullen wat er in de Schrift staat, en we vergeten daarbij met ons hart te luisteren.

We zijn gewend te zeggen, zij het niet met evenveel woorden: 'Luister, Heer, uw dienaar spreekt'. We vertellen Hem en elkaar wie Hij is, hoe Hij zich laat zien, en wat Hij allemaal wil.

De ommekeer bestaat hierin, dat we niet langer zelf het initiatief nemen en van Hem en antwoord verwachten, maar dat Hij de kans krijgt om te spreken, dat Hij de kans krijgt om ons een antwoord te vragen. Wij moeten Hem gaan antwoorden, niet Hij ons. Deze bekering gooit wel alle vanzelfsprekendheden van eigen ideeën en inzichten omver.

Ze doet ons ontredderd staan omdat we het roer niet langer meer in handen hebben. We kunnen niet langer overzien hoe ons leven verder zal verlopen. Het vraagt overgave, die echter niet vanzelf gebeurt en die evenmin eens en voor altijd geldig is, omdat je ze eens gedaan hebt.

Het is een riskante weg, van harte en in volle waarheid te zeggen: 'spreek, Heer, uw dienaar luistert'.
P.Drijvers

Jezus

Met een menigte vrienden (ook vriendinnen) door Galilea's dorpen en steden trekkend heeft hij zieken genezen en verhalen verteld over de hartstocht van de eeuwige god voor de wereld privileges van de ontwikkelde stand telden niet voor hem hij telde dagloners en tollenaars onder zijn gezelschap waar gebrek aan voedsel of drank aan het licht trad deelde hij vissen brood en wijn uit voor velen de macht van machthebbers verachtte hij machtelozen heeft hij de aarde beloofd zijn thema: de toekomst van god op aarde het einde van heerschappij van mensen over mensen in een patriarchale wereld bleef hij de zoon en een pleitbezorger van onmondige vrouwen en kinderen

wilden galileërs hem soms tot koning verheffen? hij nu ging op naar Jeruzalem: regelrecht in de val van zijn tegenstanders op een ezelsveulen kwam hij gereden - messias van kleine luyden; de vingers van een lichte vrouw voltrokken de zalving aan hem... gauw van slag gauw verrukt volgden hem de vrienden leerlingen om bij zijn aanhouding radeloos onder te duiken in het donker over zijn zwijgen heen rolde het snelle proces

een afrikaan sleepte voor hem de balk naar de executieplaats urenlang hing hij aan het kruis: foltering met dodelijke afloop drie dagen later de onvoorziene wending in plaats van zich stil terug te trekken in het betere hiernamaals trad hij opnieuw tevoorschijn in het bittere hier en nu voor de lange mars door de vele doolhoven van volken kerken en onze onheilsgeschiedenis

vaak bekruipt ons nu de angst dat hij al lang verdwaald en verkeerd gelopen is ontmoedigd verdwenen voorgoed misschien - of verbreekt hij nog eenmaal (zoals eens met pasen) de ban? en dus vertellen we verder over hem de verhalen van zijn rebelse liefde die ons opwekken uit de dagelijkse dood - en voor ons blijft: wat er nog mogelijk zou zijn

K. Marti

Zeven maal zeven dagen lang

Een bewerking van Handelingen 1-2

Zeven maal zeven dagen lang bleven ze in Jeruzalem tesamen wachten: de Gallileërs, mannen en vrouwen, die het begin van leven uit de dood hadden beleefd. Zij dachten: wie weet zijn wij de aangewezen mensen om alle stammen van ons volk tot nieuw leven op te wekken.

En terwijl zij die begeerte steeds vuriger hun hart inbrandden, begrepen zij allengs dat Jezus niet voor niets een twaalfstal had geroepen om Hem te volgen. Daarom zochten ze een nieuwe apostel om de plaats van Judas in te nemen, die samen met Jezus in de dood was gegaan.

En toen zij zo opnieuw het hele volk in aanleg konden zijn, toen kwam de vijftigste dag! En het begon te waaien: het geluid als van een storm was in ieders oren! Ook was er vuur: het was op alle hoofden! Er was de Geest: ieder was er mee vol! En ze verstonden elkaar in alles wat de Geest hun in de mond gaf.

Nu waren er vanzelf daar in Jeruzalem ook vele Judese mensen, bewoners van de stad, maar nog aangevuld met alwie vanuit de verstrooiing was gekomen om thuis te zijn op de vijftigste dag. Die kwamen af op wat gehoord werd. En ze verbaasden zich als over een regelrecht wonder: Dit zijn toch Gallileërs, uit de god-vergeten hoek? Hoe kan het dan bestaan: we horen ze in godgewijde taal! Ze spreken de woorden van ons! Ze geven nieuwe stem aan wat van jongsaf ons vertrouwd is, zeg maar gerust: van onze geboorte af aan!

En Petrus stond op en bracht de oude profetie van omkeer door Gods Geest zo nieuw naar voren, dat allen tot diep in hun hart getroffen werden en vroegen: Wat moeten we doen? Petrus gaf hun ten antwoord: Een ding is nodig, hemel en aarde en al wat bestaat, het kan alleen de grote omkeer beleven, als ieder van jullie je omkeren zult! Als je de weg op wilt gaan van verrijzen: Samen met de eerste Opstandeling!

Ik weet niet wie de vraag stelde

Ik weet niet wanneer zij gesteld werd.

Ik herinner mij niet dat ik antwoordde.

Maar eens zei ik 'ja', tegen iemand of iets.

Vanaf dat moment heb ik de zekerheid dat het leven zinvol is.

Dag Hammarskjold

Er moet een andere wereld zijn

1.

Er moet een andere wereld zijn niet ver van hier, waar vossen hollen hebben, vogels broeden op hun nest en mensen stoten op een steen om op te zitten of onder te schuilen misschien bij slecht weer of tegen hete zon; een steen om vuur uit te slaan, dat warmte geeft aan de aarden kom vol levenswater, gevormd uit moedergrond, waar de graankorrel in gestorven is en er vruchten van draagt: brood op de plank, wijn in de kelder en vrede in de kring; er moet zo'n wereld zijn, anders dan deze van vel over been met bloeddorpen ogen, verschrompelde handen, stompen van voeten, het hart gescheurd als een kleed, naakt als een boom zonder blad;

er moet een wereld zijn warmer dan deze, hartstochtelijker, een boom in het midden, twee harten erop, een boom met groene lokken, als een kind in de wind en in zijn blaren de geur van jeugd '- zoals een dichter zegt- het jonge hoofd nog ongeschonden, de romp nog onverslagen alsof nog alles kan, en vruchten als ogen van een vrouw? van een man? een wereld als een boom, een wolk van groene aarde maar wie zal er zijn die het ziet door de vervuilde lucht?

muziek

2.

Er moeten andere mensen zijn, zonder pantser aan, met hun zachte huid vlakbij, geen vuur in hun handen maar zwijgende littekens en je kunt gerust naar ze toegaan: je vingers leggen in hun handen, je handen steken in hun zijde, want ze vreten je niet op, die mensen, ze zijn al verteerd door de liefste pijn

zo waar als ze geleden hebben hun handen, hun harten geopend als een schoot, en zie wij worden geboren en nemen en eten de vrede uit de schaal van elkaar;
 er moeten andere mensen zijn: gaaf als vazen, gehard in de oven, met bloemen als ogen van vrienden, al zijn ook hun dagen gras en hooi, dat 's morgens bloeit en 's avonds ligt verschroeid; want niet het telraam onzer dagen bepaalt en maakt uit wie we zijn, maar wie wij zijn, wie ik tot liefde ben, wie mij, wie mij een zorg is, wie een lied wie vrouw of vriend, wie reisgenoot, wie mens bepaalt de adem van mijn leven, het kloppen van mijn hart, het onbedekt gezicht; zo worden wij herschapen en zie wij blijven, blijven.

muziek

3.

Er moet een andere God zijn, dan die ik van buiten moest leren uit het boekje van: gij zult niet, een andere God dan die van afrikaans hout is, van mexicaans steen, glazen, griekse ogen en een egyptische mond vol gouden tanden, een hemel hoog bij ons vandaan als een zon achter donkere wolken; er moet een andere God zijn, verscholen in de kleine woorden: soms, -misschien- en toch- misschien,.. en toch,... maar wacht eens,... er is een land dat heeft geen naam, maar soms- er is een mens die niemand kent, en toch,..- er is geen kans, maar als je even wacht... want ook wie niet geloven zullen zien, als ze hun vingers durven leggen in een anders doorzeefde handen en voeten, in het doorstoken hart van wie is uitgestreden;

er moet zo'n God zijn: een stem in mijn hart die fluistert 'je bent beter dan je bent, gelukkig maar dat ik je toch hebt gemaakt' een stem die laat weten liefde is anders, komt van verder, groeit door je huid van asfalt heen, klimt over de wallen van je lippen door de kogelgaten van je ogen naar binnen, liefde is een gat in je hand, in je voeten, een spleet in je hart ja, liefde doet zeer;

er moet zo'n stem zijn, een andere God dan die je gewend bent en zegt: al ken jij je vader niet, al draagt jou je moeder niet, al ben je al drie dagen zoek, al zijn oude vrienden niet meer als toen ik verlaat je niet, nee nooit laat ze maar praten, ik ben die ik ben die jou kent; al geeft je vader een steen en geen brood, je moeder een zoen zonder liefde, al verlaten ze jou, zoals paarden hun veulens, vogels hun jongen, moeders hun kinderen kunnen verlaten, ik verlaat jou nooit;

muziek

Na acht dagen waren zijn leerlingen weer in huis en Thomas was erbij. Terwijl de deur gesloten bleef kwam Jezus en stond midden tussen hen groetend: vrede voor u. Toen zei hij tot Thomas: kom hier met je vinger en zie mijn handen en steek je hand in mijn zijde en wees niet langer ongelovig, maar gelovig (Johannes 20, 26-27).

Het kruis

Het duidelijkste en meest bekende symbool van het christendom is het kruis. In elke christelijke kerk te zien, in vele huizen boven de deur of op de schoornsteenmantel, op torens met of zonder neon-verlichting, als gebaar gemaakt voor en na het eten, op het voorhoofd van kinderen bij het naar bed gaan, in weer en wind op hoeken van straten, boven op bergen, in openbare gebouwen, op grafkisten en graven, in vroeger tijden zelfs op oorlogsvaandels, aan kettingen om de hals en op revers van priestercolberts.

Het is een zo algemeen symbool geworden, te pas en te onpas gehanteerd, dat de waarde en werking ervan tot een minimum kan dalen. Het veelvuldig gebruik van dit symbool geeft anderzijds wel aan, dat het om iets wezenlijks gaat.

Zeven keer vuur:

Groei van duisternis naar licht, een licht, helderder dan ooit tevoren. Dit zien wij gebeuren bij herders en koningen die bij het pasgeboren kind kwamen. Soms gebeurt het ook bij ons: duister dat licht wordt en licht dat lichter wordt en vuriger! Onblusbaar vuur, dat vraagt om doorgegeven te worden.

stilte

Het eerste vuur is het vuur van het geloof; geloof in God, Zijn mensgeworden Woord en Zijn Geest die voortleeft in ieder van ons. Geloof dat geworteld is in het verleden en reikhalst naar de toekomst.

A: Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart die mij hebt gezien, eer ik werd geboren.

Het tweede vuur is het vuur van de hoop; hoop op een wereld, vrij van onderdrukking. Een wereld, waarin mensen rechttop kunnen gaan, zoals mensen bedoeld zijn.

A: Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart die mij hebt gezien, eer ik werd geboren.

Het derde vuur is het vuur van de liefde; liefde voor jezelf en liefde voor de ander. Liefde die troost, vergeeft, geduldig en trouw is, die vrede brengt en goedheid uitstraalt, maar ook kwaad wordt om onrecht.

A: Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart die mij hebt gezien, eer ik werd geboren.

Het vierde vuur is het vuur van de inzet; de inzet van zovelen vóór ons, van al diegenen die ook nú nog, ieder met haar of zijn eigen capaciteiten, werkzaam zijn voor ons mensen binnen én buiten de kerk. Inzet van al die mensen die werken met een droom in hun hoofd. Inzet die soms tevergeefs lijkt, maar dóór alles heen vruchten draagt.

A: Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart die mij hebt gezien, eer ik werd geboren.

Het vijfde vuur is het vuur van het gebed; gebed dat als wierook opstijgt tot God. Gebed dat ons doet inkeren. Gebed dat ons samenbrengt en helpt om de strijd voor de gerechtigheid niet op te geven.

A: Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart die mij hebt gezien, eer ik werd geboren.

Het zesde vuur is het vuur van de vreugde; vreugde die we soms ervaren om al die kleine gelukke stapjes op weg naar die droom. Vreugde die je in je hele lijf ervaart. Vreugde die uitgesproken, uitgezongen, uitgespeeld, uitgedanst moet worden. Een roes van vreugde!

A: Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart die mij hebt gezien, eer ik werd geboren.

Het zevende vuur is het vuur van de solidariteit; solidariteit van mensen tot elkaar in vreugde en verdriet. solidariteit die sterk maakt. Solidariteit met tweederde van alle wereldbewoners, die het zo nodig hebben dat wij achter hen gaan staan in hun strijd om een menswaardig bestaan. Solidariteit met de vluchtelingen in ons land, solidariteit, uitgedrukt in het breken en delen van brood.

A: Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart die mij hebt gezien, eer ik werd geboren.

Ik wil jullie uitnodigen om nu het vuur door te geven, om elkaar bij te lichten, om elkaar toe te schijnen met geloof in Hem die ons aanstoot als het licht in de morgen.

Lied: Licht dat ons aanstoot in de morgen

Er bloeit een nieuwe wereld open

Ik sta met duizenden tijdgenoten op de scheiding van een oude en een nieuwe wereld. En ik houd mijn hart vast. Ik geef niet graag toe dat ik bang ben om het onzekere dat komen gaat. Het klinkt niet dapper, niet vooruitstrevend. Maar ik voel het: ik ben bang. Soms rol ik mij in mijn oorspronkelijke embryohouding: een oerreflex naar behoud, geborgenheid, zonder druk van buiten, niet-bestaan. Ik klamp me vast aan oude waarden, verschans me op een veilige plek, koester me in de vast bestaande cultuur. Maar ik voel ook: mijn hart springt op, popelt van leven bij deze omwenteling, bij deze wereldrevolutie. Ik ben ook pionier, ik wil bestaan, uitbreken. Dan vecht ik voor nieuwe waarden, voel ik de grond deugddoend onder me wegschuiven omdat het mij tot zwerver maakt. Tussen vrees en hoop zweef ik als moderne mens, als kind van deze tijd, en ik weet niet wat ik uit deze oude wereld als waardevol moet behouden, en ik weet niet welke waarden die nieuwe wereld mij aanreikt. Ik stamel nog een oude taal en vind geen woorden voor mijn nieuwe ervaring. Ik steun nog op oude normen en vind geen boeien voor een nieuwe houvast. Ik leef nog in oude structuren en vind geen veilig nieuw thuis. Ik voel nog in oude relaties en vind geen nieuwe vormen van betrokkenheid. Er leeft in mij een nieuwe mens, maar ik heb de oude nog niet afgelegd. Ik weet dat ik weer zal moeten leren, moet herboren worden, en vraag me af hoe dit nog kan op mijn leeftijd. Mijn zintuigen moet ik wekken. Mijn verstand vermenselijken. Mijn gevoelens opdiepen en er gestalte aan durven geven. Ik zal beetje bij beetje een andere taal moeten durven spreken. Ik zal met creatieve moed ruimte scheppen, voor mezelf en voor de gemeenschap, voor de andere wereld in mij, rondom mij - en ik weet het, want ik zie het: ook in de anderen leeft het. Er bloeit een nieuwe wereld open.

Aansporing

Wees kalm temidden van het lawaai en de haast en bedenk welk een vrede er in stilte kan heersen. Sta op goede voet met alle mensen - zonder jezelf geweld aan te doen.

Zeg je waarheid rustig en duidelijk en luister naar anderen; ook zij vertellen hun verhaal.

Mijd luidruchtige en agressieve mensen, zij belasten de geest. Wanneer je je met anderen vergelijkt, zou je jidel en verbitterd kunnen worden; want er zullen altijd grotere en kleinere mensen zijn dan jij zelf.

Geniet zowel van wat je hebt bereikt als van je plannen.

Blijf belangstelling houden voor je eigen werk, hoe nederig dat ook moge zijn; het is een werkelijk bezit in het veranderlijke fortuin van de tijd. Betrachting voorzichtigheid bij het zaken doen; want de wereld is vol bedrog. Maar laat dit je niet verblinden voor de bestaande deugd; vele mensen streven hoge idealen na en overal is het leven vol heldendom.

Wees jezelf. Veins vooral geen genegenheid, maar wees evenmin cynisch over de liefde, want bij alle dorheid en ontevredenheid is zij eeuwig als het gras. Volg de loop der jaren met gratie; verlang niet naar een tijd, die achter je ligt.

Kweek geestkracht aan om bij onverwachte tegenslag beschermd te zijn. Maar verdriet jezelf niet met spookbeelden. Vele angsten worden uit vermoeidheid en eenzaamheid geboren. Leg jezelf een gezonde discipline op, maar wees daarbij lief voor jezelf. Je bent een kind van het heelal, niet minder dan de bomen en de sterren. Je hebt het recht hier te zijn. En ook al is het je wel of niet duidelijk, toch ontvouwt het heelal zich zoals het zich ontvouwt - en zo is het goed.

Heb daarom vrede met God, hoe je ook denkt dat hij moge zijn, en wat je werk en aspiraties ook mogen zijn. Houd vrede met je ziel in de lawaaierige verwarring van het leven.

Met al zijn klatergoud, somberheid en vervlogen dromen is dit toch nog steeds een prachtige wereld.

Wees voorzichtig. Streef naar geluk

(Tekst gevonden in de Oude St. Paulskerk in Baltimore, gedateerd 1692)

Weggaan

Nu het jaar donker begint te worden
staat de auto volgeladen, en is de tijd
gekomen om westwaarts te gaan.

We hebben hier vele jaren gewoond en zijn
min of meer tevreden geweest; nu gaan we weg.

Zo gaat het nu eenmaal; op nieuwe plaatsen,
tussen nieuwe mensen, zullen wij verder leven
met die bijzondere herinneringen,
zowel gelukkige als ongelukkige, maar waar
hoe dan ook die vreemde ondertoon in meeklinkt
van wat voorbij is, maar niet meer af te nemen:
het heldere, matte licht van de late middag
buiten op het terras; kijken naar de bergen;
een borrel met vrienden.

Stemmen en gelach klinken in de stille lucht,
in een licht dat de tijd leek stil te leggen.

Hier hebben we vriendelijkheid ondervonden,
ook wat onvriendelijkheid; nu gaan we verder.

Ook al zijn we nog jong genoeg
en strijdbaar genoeg om vastbesloten te zijn
en vooruit te blijven kijken, toch is er
een ogenblik, nadat van iedereen afscheid
genomen is, dat we het droge en bittere stof
proeven van alles wat we jaren lang gezegd en
gedaan hebben, en onze mond zwijgt,
en de vlotte tranen helpen niet.

Spoedig zal de noordenwind de blaren schudden,
en de blaren zullen vallen.

Misschien zien we hen wel nooit meer terug,
de vreemdelingen die glimlachend en wuivend
op de stoep staan vóór het hek
van hun ineens verboden huizen.

Howard Nemerov

Kolos. 1,15-20

Hij is het beeld van de onzichtbare God, de eerstgeborene van heel de schepping. Want in hem is alles geschapen, in de hemel en op aarde, het zichtbare en het onzichtbare, tronen en hoogheden, heerschappijen en machten. Alles is door hem en voor hem geschapen. Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in hem.

Hij is ook het hoofd van het lichaam, de gemeente. Hij is het begin, de eerstgeborene uit de doden, opdat in alles hij de eerste zou zijn. Want in hem wilde de hele volheid gaan wonen, om door hem alles met zich te verzoenen en vrede te stichten door het bloed van zijn kruis, alles op aarde en alles in de hemel.

Deuteronomium 6,1-9

Dit echter is het gebod, de wetten en de rechtsbepalingen, dat Hij, jullie god, gebod jullie te leren, om te doen in het land, waar jullie naar op weg zijt het te erven: Opdat je vreest Hem jouw God, te bewaren al zijn inzettingen en zijn geboden, die Ik je gebied, jij, jouw zoon, de zoon van jouw zoon, alle dagen van je leven, opdat je dagen zich verlengen - horen zul je Israël, bewaren zul je in het doen, dat het je goed gaat, dat jullie je sterk vermeederen, net zoals Hij de God van je vaderen tot je gesproken heeft: land, melk en honing vloeënd!

Hoor Israël: Hij is onze God, Hij is een! Heb lief hem jouw God met heel je hart, met heel je ziel, met al je kracht. Het zijn deze woorden, die Ik vandaag jou gebied, op jouw hart, scherp ze je zonen in, spreek erover, als je zit in je huis en als je gaat op je weg, als je je neerlegt en als je opstaat, knoop ze tot een teken aan je hand, ze zijn tot een bindsel tussen je ogen, schrijf ze aan de deurposten van je huis en in je poorten!

Alleenspraak aan de grens (H. Andriessen)

Nu eens niet over de grenzen van anderen maar over die van jezelf. Hoe groot is je pretentie anderen te willen begeleiden. Alsof je zou weten waar hun grenzen liggen en je zou kunnen zeggen: 'tot hier en niet verder'.

En alsof je je eigen grenzen zou kennen en je je zelf zou kunnen zeggen: 'verder niet'. Er is er Één die de grenzen heeft gesteld; in de Aanvang. En die ze nog steeds stelt: aan de Oorsprong. Wie was daarbij in de Aanvang?

En wie ziet nu toe aan de Oorsprong? Keek je soms mee toen Hij je weefde in de schoot? En heb je toegang tot zijn geheim-zinnig werken tot in dit uur?

'Grens' is de stekel aan mens, dier of plant; stekel die pijn doet en prikt en terugslaat; angel in het vlees; pijn die je wilt ontvluchten; terugslag die je niet past.

Grenzen zijn de stekels aan jezelf. Je zet ze op omdat je verder wilt en dat gaat niet.

* * *

Maar wie ben je zelf dat je je zelf kunt steken juist daar waar je 'eindigt'? Zegt niet elke grens, elk einde dat er méér is? Wie de grens ziet, keek er al over heen. Waarom dan je stekels: je woede, je onmacht, je vervijt; zelfs je aanvaarding. Ze zijn goedkoop en doorzichtig. Ze gaan alle over jezelf: over wat je van je zelf had gedacht - het bleek een vergissing - en over wat je allemaal kon - je had jezelf opgeblazen - en over wat allemaal moest kunnen - het oude verhaal van de mens.

Slechts over het bekende en vertrouwde gaan ze, over het gemakkelijke, het min of meer moeilijke; alles méér van hetzelfde. Juist niet over het onbekende gaan ze; het onbekende van jezelf en van de ander; niet over het geheim dat zich in alles en in iedereen nestelt; niet over het Geheim waarin wij leven, bewegen en zijn.

* * *

Hoe zou het zijn als je de grens zou zien als een doorgang naar een ander gebied, naar de voorhof van het Geheim? Welk een helderheid zou er ontstaan in het besef dat er andere wegen zijn dan de bekende; andere woorden dan de vertrouwde; andere gevoelens dan die waarin je leerde wonen als in een gewoonte. Nieuwe helderheid ten aanzien van jezelf en van wat je eigenlijk bent; en ten aanzien van de ander en van wat die eigenlijk is.

Doortrekken hier, aan de grens, naar het geheim van bestaan waarin geen weg valt te gaan noch een woord te spreken noch een gevoel te onderzoeken noch een probleem op te lossen. Doortrekken naar dit

geheim-zin-nig gebied waar een andere macht werkt: de bescheiden welhaast onmerkbare macht van dit Geheim.

Hoe zou het zijn als daar ontstaat de vraag naar jezelf, naar de bronnen waaruit je werkelijk leeft en de woorden die je werkelijk hoort? Hoe zou het zijn als je stoot op je eigen geheim en daaraan rijpt in stilte niet meer gesloten door de eigen stekels maar opgeroepen tot een nieuw wachten?

* * *

Aan de grens - plaats van doorgang-ervaren dat niet de oplossing belangrijk is maar dat wat de vraag met je doet in het aandachtig wachten. Niet de vraag die zich niet liet oplossen en die je bracht naar de grens en de eigen, bittere stekels maar die van het Geheim dat vraagt op je te mogen inwerken eenmaal dat je doordrong in zijn voorhal

Geheim dat je beduidt hoe betrekkelijk is je weten en hoe kortzichtig je doen en hoe ongelovig je verlangen; dat je beduidt hoe wij állen zijn als een eiland een klein eiland, omgeven door de slaap; als trekvogels die wel vliegen maar niet weten waardoor en waarheen;

Geheim dat je zegt hoe de ander ontschiet aan inzicht en regel, aan wet en methode; en dat je noopt tot een inkeer waarin de aandacht voorrang heeft op het doel, de weg op het aankomen, de belangeloosheid op het belang, de ontzeling op de edele inzet.

Geheim dat je doet weten - zekerder weten dan alle begrijpen - dat er andere wegen zijn die je niet ziet en een andere leiding dan die jij geeft en een andere schikking van het leven der mensen dan die jij vermoedt.

* * *

Pas aan de grens leer je geloven, pa ná de stekels, wanneer alles je ontvalt en in je stilte. Eindelijk bevrijd van de moedwil der woorden en van de macht van het willen en van de nooddrift van het verlangen, beseft dat wij verlossing behoeven wij allen in deze advent van bestaan; dat wij uitzien naar een andere wijze van zijn, en een ander bestel en neer aan ander haven voor het onttakelde schip.

* * *

Aan de grens, pas aan de grens breekt het hart uit zijn oeroude schubben en pantsers - zeven ijzeren ringen, zeggen de oude verhalen - en breekt het open naar een andere wereld waar onze woorden - ontledigd- nieuw worden gevuld met verwachting en onze harten -gebroken- met nieuwe aandacht en trouw.

* * *

aan de grens leidt niemand; daar worden allen begeleid.

* * *

Is er een licht dat allen verlicht en dat wij van elkander ontvangen maar dat ons niet behoort? Is er een licht achter de stekels, oorspronkelijk licht waarop alle woorden pas kunnen worden geëikt? Oorspronkelijk licht vóór zon en sterren, vóór het zachte licht van de maan in de nacht? En is er een Wijsheid met wie Hij speelt, God met Sophia, Vrouw en Wijsheid, geboren nog voor alles begon?

Zij speelde in het gezicht van de Schepper, omspeelde al wat hij schiep en stelde, licht dansend van inval tot inval, Hem nog nieuwe scheppingen voor. Speelt zij met ons aan de grens aan de stekels voorbij in een nieuw en oorspronkelijk licht? Speelt zij met mij die de grenzen dacht te kunnen bepalen; omspeelt zij de grens, licht dansend, van inval tot inval; nog steeds? Leer ik nog dansen, dansen nog in een nieuw licht?

* * *

Worden wij daartoe gevoerd tot aan de uiterste grenzen waar niets nog helpt: dat wij toch nog gaan zien - al onze maten verstoord, al onze gedachten ontmachtigd, al onze plannen vervluchtigd- wie wij zijn? Wacht ons daar eindelijk het inzicht?

* * *

In de wereld heerst altijd de angst, bondgenoot van al onze woorden, geheime gezelschap op de weg, begeleider van alle begeleiding, laatste woord aan de grens, woord dat ons steekt. De angsten aanzien in het einde en weten: aan allen gemeenzaam zijn zij. Aan de grens onderkennen hun ware gelaat; rug tegen de muur, zonder woorden. In de wereld heerst altijd de angst.

* * *

Van over de grens klinkt het aan: 'Vrees niet, ik heb overwonnen'. Maar wat is een woord door zoveel tijden overgeleverd, wat het verhaal van die ene Grensganger, Vreemdeling, afdalend diep onder de aarde, gestegen alle grenzen voorbij tot in een andere wereld, zeven hemelen hoog; hoger nog tot in Aanvang en oorsprong; Alpha-Omega?

* * *

wagen de grens en vertrouwen?

* * *

'Wat is geloven anders dan Wagen?' wagen aan de stekels voorbij.

H. Andriessen

Tot bekering roept Johannes op

Tot bekering roept Johannes op. Maar wat houdt die bekering in? Hierover bestaan verschillende interpretaties. Schrijf de vier voorbeelden hieronder over en knip alle zinnen (niet de regels) los van elkaar, zodat je uiteindelijk 15 stroken papier hebt. Schud ze door elkaar, lees om beurten een strook voor, haal er de fragmenten uit die je aanspreken, en probeer ze in jouw volgorde te leggen.

Neem afstand van alles wat je hebt. Laat je niet verleiden door de rijkdom van de wereld.

Elke vorm van luxe of bezit staat tussen jou en het ware geluk in. Je bent pas vrij wanneer je kunt zeggen: 'Ik heb niets behalve mijzelf'.

Zoek voortdurend naar nieuwe wegen die passen bij de vragen van deze tijd. Vlucht niet weg uit het leven maar ga er middenin staan. Zolang je God niet ter sprake kunt brengen in de taal van deze wereld heb je zijn boodschap niet begrepen.

Raak geen wapen aan: geweldloosheid overwint alle kwaad. Laat je niet verleiden door welke vorm van geweld ook. Wees niet bang jezelf kwetsbaar op te stellen. De ware vrede is niet van deze wereld.

Zet je volledig in voor een rechtvaardige wereld. Weiger te accepteren dat onschuldigen sneuvelen. Ga het gevecht niet uit de weg. Soms kan de vrede niet anders dan met geweld worden bereikt.

Gebukt gaan wij (Belijdenis)

Gebukt gaan wij onder de zondenlast van deze wereld waarmee wij maar al te vaak solidair zijn in ongenadigheid en gebrek aan mededogen.

Wij zijn verbijsterd om het mateloze lijden van zo veel kinderen der mensen. Maar onze verslagenheid is te vaak meer een verlamming om niet te doen wat gedaan moet worden, meer een vlucht voor wat niet te harden is dan een motief om al het mogelijke te doen opdat genade de overhand krijgt. We komen dikwijls niet verder dan klagende woorden.

Te laks zijn we en te weinig speurend naar onze kansen om onze kleine, maar zo onmisbare bijdrage te leveren aan een genadige samenleving. We klagen van alles aan, maar we missen de inzet, en leggen onszelf niet altijd de beperkingen op die nodig zijn voor vrede, gerechtigheid en behoud van onze schepping.

En hoe genadig zijn we voor hen die ons niet aanstaan, die ons tegenstaan? Wij zien op naar de gekruisigde, die bad voor zijn beulen, en die genade aankondigde aan een gehangene.

Laat ons dan bidden (zingen) dat ons genade geschiede van godswege, opdat wij genade mogen zijn voor elkaar.

De herders worden schaars

In de Provence zijn er weer herders: jonge mannen en vrouwen uit alle streken van Frankrijk, en zelfs van buiten de grenzen, gaan op de uitdaging in. Zij volgen een opleiding en trekken daarna met een kudde schapen de bergen in voor een lange, hete zomer. Zij verblijven dag en nacht bij hun dieren. Zij staan vaak eenzaam, in weer en wind, tussen de aarde en de hemel. Zij voelen zich verantwoordelijk voor hun schapen, verzorgen ze als ze ziek of gekwetst zijn. Zij gaan voor, zoeken weiland en duiden richting aan. En als de zomer voorbij is, keren zij naar hun standplaats terug, kapot, maar gelukkig.

Zo heeft zich de Heer zijn priesters gedroomd: mensen met de gezindheid van een echte herder, die hun hart verliezen aan hun kudde, er zich verantwoordelijk voor voelen en zich zelfs schuldig voelen als het misloopt. Zij proberen altijd ter beschikking te zijn en voor te gaan, inspiratie te bieden en richting aan te

duiden in een doolhof van levensbeschouwingen, maar staan vaak eenzaam tussen de aarde en de hemel.

Die herders worden schaars en hun kudde wordt onoverzichtelijk. Velen sterven jong... 'Van 't zich te veel aan te trekken', zeggen de mensen, en anderen geraken ontmoedigd.

Er is met de Kerk iets aan 't gebeuren.... Alsof de grote herder - de enige Herder - tussenkomt en zegt: 'Kijk! Ziet gij het niet? Ik begin iets nieuws... met vaders en moeders en jonge mensen. Zij geven catechese, zij bouwen mee aan een liturgie, zij gaan mensen opzoeken, zij dragen mee de zorg en de verantwoordelijkheid voor de kudde, zij begeleiden andere mensen, geven inspiratie en duiden richting aan. Zo'n mensen

worden steeds maar talrijker en hun plaats in de gemeenschap wordt meer en meer erkend en gewaardeerd. De gemeenschap zelf is er door veranderd, is meer gemeenschap geworden.'

Als dit nieuwe werkelijk van God komt, zal het niet tegen te houden zijn. Dan wordt Zijn Kerk toch een kerk van gewone mensen.

Manu Verhulst

Teksten 'Ter herinnering'

V1. Als iemand gestorven is -zegt een oude joodse wijsheid- mag je twee dingen niet doen. Je mag niet weglopen, en je mag niet spreken. Wij zien hier de werkelijkheid onder ogen, rond het kruis, zo grof als het is. Wij worden stil om weer te weten wat haat vermag, wat liefde doet.

Wij herinneren ons Jezus van Nazaret, hoe hij koos te leven voor de minsten, hoe hij ging op hun weg, het donker in. Wij weten hoe hun dood zijn deel werd: gehangen als een slaaf, geslacht als een lam. En alsof wij overweg kunnen met zijn verhaal zingen wij in het donker. Hem herinneren wij ons - maar al die anderen dan, verraden, veroordeeld, gefolterd, vermoord? Niet eens hun namen weten wij.

Maar hun geschiedenis mag niet verloren gaan, zoveel slachtoffers mogen niet vergeten raken. Hoe pijnlijk ook: vergeten is ballingschap, herinneren is bevrijding.

Er is geen reden het lijden te verheerlijken. Laat dit een uur zijn van stil protest tegen àlle dood, in de naam van Jezus, de Levende. Er is alle reden hen te eren die vielen, en hen niet alsof te laten vallen. Laat dit een uur zijn van eerbied, van liefde voor het leven, in het aangezicht van de dood. Wie wegloopt van het kruis zal nooit van zijn leven opstaan.

(Servaas Bellemakers)

Wie kan overweg met ons verhaal?

Lezing uit Jesaja 53, 1-5a.7-8a

L2. Wie kan overweg met ons verhaal, wie merkt de hand van de Enige op?

Hij opgenomen als een losse loot, als een wortel uit dorre grond; hij had geen uiterlijke schoonheid, waardoor hij ons zou zijn opgevallen, geen verschijning, waardoor hij ons zou hebben aangetrokken, veracht als hij was en door de mensen opgeven, een man van smarten en bekend met het lijden, iemand, van wie wij onze blik afwenden, een paria, door ons niet geacht.

En dat terwijl hij óns lijden droeg, onder onze smarten gebukt ging; maar wij achtten hem gestraft, geslagen en vernederd door God. Nee, om onze opstandigheid is hij doorboord, om ons wangedrag verpletterd; Hij werd in het nauw gedreven, maar schikte zich en deed zijn mond niet open; als een lam dat geslacht gaat worden, als een schaap dat zich zwijgend laat scheren heeft hij zijn mond niet open gedaan. Hechtenis en vonnis hebben hem uitgeschakeld; wie houdt zich nog bezig met zijn lot?

Gebod 'Vanuit het niets' (Ellen van Dam)

Vanuit het niets, God, kwam de taal: teken, woorden, beelden, ons in handen gelegd als klei. Jouw wereld is door ons gevormd. Namen hebben wij gegeven aan bloemen, dieren, zon en aarde, schepen, vliegtuigen, atoomkracht gebundeld, golven van geluid, projecties van licht. Zie wat mensentaal vermag - vanuit het niets.

Vanuit het niets, God, kregen wij elkaar. Maar als wij elkaar bij de naam willen noemen wordt onze taal een klievend zwaard dat splitst, uiteenslaat en verdeelt. Man en vrouw, wit en zwart, rijk en arm, homo en hetero, mooi en lelijk, machtig en machteloos, boven en onder. Overal die ene taal, de zelfde woorden, de zelfde orde die wanorde is, chaos wachtend op heilige geest.

Als jij God bent, begin dan met ons, vanuit het niets, zing ons in beweging.

Lezing: Genesis 11, 1-9

Nu was het zo, dat er overal op aarde één taal gebruikt werd, met dezelfde woorden.

Het was, toen ze wegtrokken uit het Oosten, dar ze een dal vonden in het land Sinear, waar ze zich vestigden. Ze zeiden tegen elkaar: 'Kom, dan gaan we tichels persen en ze bakken in het vuur'. Ze gingen baksteen gebruiken in plaats van natuursteen, asfalt in plaats van leem. Toen zeiden ze: 'Kom dan gaan we een stad bouwen, een toren met een spits tot in de hemel; zodat we naam maken en niet over de aardbodem worden verspreid'. Maar de Enige daalde neer om de stad en de toren te bezichtigen, die 's mensen kinderen aan het bouwen waren; en de Enige zei: 'Kijk , één volk met één gemeenschappelijke taal. Dit is nog maar het begin van hun gedoe; voortaan is niets voor hen nog onbereikbaar, wat ze ook voor ondernemingen bedenken.

Kom, dan dalen we neer om hun taal te versnijden, zodat ze elkaar niet langer verstaan'. En de Enige verspreidde ze van daar uit over de aardbodem, en de bouw van de stad werd gestaakt. Daarom heeft de stad de naam Babel gekregen: daar heeft de Enige de aardtaal versneden, van daaruit heeft de Enige ze verspreid over de aardbodem.

Handelingen van de apostelen 2, 1-13

En het geschiedde plotseling uit de hemel: geraas, als van een geweldige adem die komt, en vol daarvan werd heel het huis waar wij zaten. En door hen werden gezien: tongen als van vuur dat zich in vlammen deelt, en het zette zich neer op ieder van hen. En vervuld werden allen van heilige geest, en zij begonnen te spreken met andere tongen zoals de geest hen uit te spreken gaf.

Nu waren daar Judeeërs -elders woonachtig, maar op Jeruzalem gericht- godvrezende mensen, afkomstig uit alle volkeren die onder de hemel zijn. Toen die stem geschiedde, liep de menigte te hoop, en werd door elkaar geschud, want iedereen hoorde hen spreken in zijn eigen taal. En zij raakten buiten zichzelf, en verwonderden zich, zeggend:

En allen raakten buiten zichzelf en wisten niet meer hoe of wat, de één zeggend tegen de ander: Wat wil dit zijn? Weer anderen, smalend, zeiden: Die daar zijn vol van zoete wijn.

Wat moet iemand die lijdt - We lezen Job 3,20-26

Wat moet iemand die lijdt met het licht, iemand die van binnen verbitterd is met het leven? Zo iemand snakt naar de dood die niet komt, daaraan is hem meer dan aan rijkdom gelegen. Zo iemand verheugt zich al op aarde die zal toedekken, en hij juicht als hij een kuil vindt, die hem opnemen wil! Iemand wiens levensweg een doolhof wordt, omdat God hem heeft geïsoleerd. Ik kan door het zuchten mijn brood niet meer zien, Mijn wanhoopsgejammer giet ik als water uit. Want mijn angst is in mijn vlees geslagen; wat mijn huiver gaande maakte, overkomt mij nu. Rust ken ik noch duur; het gestook in mijn binnenste gunt mij geen adempauze.

Vader, kom uit de hemel Een eigentijds Job-verhaal

Vader, kom uit de hemel. Ik heb de gebeden vergeten die mijn grootmoeder mij geleerd heeft. De arme, nu rust zij uit; ze hoeft niet meer te wassen, het huis schoon te houden, ze hoeft zich geen zorgen te maken, heel de dag te plagen met wasgoed, ze hoeft niet meer 's nachts moeizaam te waken, te bidden en zachtjes morrend je alle dingen te vragen.

Kom uit de hemel als je daar bent, kom naar beneden, want ik sterf van de honger op deze hoek; ik weet niet waar het goed voor is dat ik geboren ben; ik kijk naar mijn opgezwollen handen: ze hebben geen werk, er is geen werk voor ze. Kom een beetje naar beneden, kom kijken wat ik ben: deze versleten schoen, deze angst, deze lege maag, deze stad zonder brood voor mijn tanden, de koorts die mijn vlees uitholt, ze moeten slapen, in de regen, door de kou verkleumd, achtervolgd.

Ik zeg je, dat ik het niet begrijp, Vader, kom naar beneden, raak mijn ziel aan, kijk naar mijn hart; ik heb niet gestolen, ik heb niemand vermoord, ik was een kind, en toch slaan ze mij en kwetsen ze mij. Ik zeg je, dat ik het niet begrijp, Vader, kom naar beneden als er bent. Want ik probeer gelaten te zijn maar ik kan het niet, ik voel de woede in mij opkomen, ik ga opstaan om te vechten en ik ga schreeuwen tot mijn keel vol bloed barst, want ik kan echt niet meer, ik houd het niet meer uit, ik ben ook maar een mens.

Kom naar beneden, Vader! Wat hebben ze van je schepsel gemaakt? Een woedend dier, dat in de straatstenen bijt.

Beroep op God

Omdat mijn ziel huilt omdat mijn hart doodziek is van verdriet, omdat mijn hele wezen trilt van moeheid, kom, God, ik smEEK u. Kom! Bron van alle troost en alle leven, spreek! Wat wilt u mij zeggen door deze mensen, door al wat gebeurt, door deze tijd?

Ik wil u volgen

Ik wil U volgen, Jezus, heel mijn leven lang. Alles wil ik doen wat U van mij verlangt, heel mijn leven lang, heel mijn leven lang.

Al zijn de bergen nog zo hoog, al is de woestijn nog zo droog, wachtend op de regen, al zijn de deuren nauw en smal en weet ik niet wat komen zal, niemand houdt mij tegen. Ik wil U...

Hier zijn mijn zilver en mijn goud, ik ruil ze voor een kruis van hout en een paar sandalen. Zo ga ik U steeds achterna van Bethlehem tot Golgotha: nooit zal ik verdwalen. Ik wil U...

Ik neem mijn kruis op elke dag zolang ik U maar volgen mag, Jezus, Goede Herder. Door steden vol vijandigheid, door landen vol van angst en strijd ga ik met U verder. Ik wil U...

God help ons, God, help ons, dat wij ons niet laten ringeloren door de feiten van vandaag, die ons vaak machteloos maken. Mogen wij lichtplekken vormen in deze wereld, sporen trekken in onze gemeenschap, waarin iets zichtbaar wordt van uw rijk, zodat mensen werkelijk het licht in de ogen gunnen, het brood in de mond, de ruimte om te leven.

Wij bidden U voor arbeidsverhoudingen waarin de menselijkheid hoog wordt gehouden. Wij vragen U voor alle mensen die plaats in de arbeidswereld, die hun als uw beeld dragers toekomt.

Wij bidden U om een politiek en een beleid van waarachtigheid en gerechtigheid, waarin de vruchten van de arbeid rechtvaardig verdeeld worden, waarin wij - als het ons minder goed gaat - niet van de laagstbetaalden eisen wat bij hogerbetaalden aanwezig is.

t.J. Opbergen/m.B. Huijbers

Waarom bidden wij door Dorothee Sölle

Omdat het ons om de broederschap gaat van allen
 niet alleen van christenen of van een andere groep van allen
 ook van hen die na ons zullen leven in onze steden met ons water
 door ons grootgebracht tot in de derde en vierde geslacht van allen
 van de doden die voor ons geleefd hebben
 wier dromen wij hebben verraden
 de dromen van 1789 en van 1917
 omdat het ons om de broederschap gaat
 daarom zeggen wij ONZE VADER
 omdat onze taak oneindig is
 en ons verlangen niet afneemt in de loop van ons leven
 omdat christus niet onze drank is maar degene die onze dorst vergroot
 daarom zeggen wij DIE IN DE HEMEL ZIJT
 omdat wij leven op plaatsen waar mensen macht hebben over mensen
 in bedrijven kantoren en scholen en weten dat gods naam
 juist door macht het meest te schande wordt gemaakt
 daarom zeggen we soms UW NAAM WORDE GEHEILIGD
 omdat we de kringloop vrezen van produktie en konsumptie en winst
 waarvoor ze ons willen africhten
 daarom zeggen we soms UW WIL GESCHIEDE
 omdat we niet zonder vrees zijn ook voor ons zelf
 niet zonder twijfels ook aan ons zelf en onze weg
 niet zonder ironie ook ten aanzien van onze pogingen
 daarom zeggen we soms UW KONINKRIJK KOME
 wij spreken met god telkens als we ons concentreren op de nieuwe wereld

we spreken van het dagelijks brood
 en bedoelen de knop die de gevangene in zijn cel ontbreekt
 en de hoge invoerrechten op produkten uit arme landen
 we belijden onze schuld
 als een van de rijkste volken ter wereld
 die vol is van mensen die verhongeren
 als burgers van een geordend land
 dat vol is van wanhopigen
 wij vergeven onze schuldenaars
 die ons bij het leven bedriegen
 door niet op te houden hun betere voorstellen te doen
 hen zo respekteren
 omdat we goede vaderlanders zijn
 en stikken in ons superioriteitsgevoel
 omdat we hele volken onafhankelijk houden
 en blind zijn van plichtsbesef
 daarom zeggen we soms EN LEID ONS NIET IN VERZOEKING
 omdat we onderdanig zijn
 en niet geleerd hebben macht in te perken
 en machtigen te kontroleren
 en nauwelijks in staat zijn mee te beslissen over ons lot
 omdat we ons overgeven
 aan berusting en blind verdriet
 daarom zeggen we soms MAAR VERLOS ONS VAN HET KWAAD
 omdat we geloof nodig hebben voor het rijk
 dat we zijn en bouwen en bemoediging voor ons werk
 dat we niet voor niets opzetten daarom
 zeggen we soms WANT VAN U IS HET KONINKRIJK EN DE KRACHT EN DE HEERLIJKHEID en
 houden het erop
 dat god is IN EEUWIGHEID voor ons

Hierheen adem, steek mij aan

Hierheen adem, steek mij aan,
 stuur mij uit jouw verste verte
 golven licht.

Welkom armeluisvader,
 welkom opperschenker,
 welkom hartenjager,

Beste tranendroger,
 lieve zielsbewoner,
 mijn vriend, mijn schaduw.

Even rusten
 voor tobbers en zwoegers, voor
 krampachtigen een verademing ben je.

Onmogelijk mooi licht,
 overstroom de afgrond
 van mijn hart, jou zo vertrouwd.

God ben jij, zonder jou

is alles nacht en ontij,
wreedheid, schuld,

maar jij maakt schoon.
Verflenst mijn bloem -geef water,
zalf mijn wonden.

Stijf sta ik, toegang verboden,
ijzig -ontdooi mij, koester mij.
Vreemd ga ik, zoek mij.

Ik zeg ja jij, doe nee.
Vergeld mijn twijfel met vriendschap,
zevenmaal duizend maal.

Niets ben ik zonder jou.
Dood wil ik naar jou toe.
Dan zal ik lachen.

Huub Oosterhuis, 'Gezongen Liedboek:. Pag. 516

Zoals Ik in de dagen van Noach heb gezworen

Zoals Ik in de dagen van Noach heb gezworen dat nooit meer water de aarde zou overdekken, zo zweer Ik u, dat Ik nooit meer boos op u zal zijn, dat Ik u nooit meer zal bedreigen. Eerder zouden de bergen terugwijken en de heuvels gaan wankelen dan dat mijn goedheid van u terugwijkt en mijn verbond van vrede aan het wankelen wordt gebracht,- zegt de Heer, die barmhartig is.

Jij, stad, die berooid bent, opgejaagd soms en troosteloos, je grondvesten maak Ik van jaspis, je fundamenten van saffier; je muren van robijnen en je poorten van karbonkels; al je wallen van edelstenen; en wie je bouwen hebben dat van de Heer zelf geleerd.

Een kostelijke vrede zal over de zonen komen. Als de gerechtigheid vaste voet in je heeft gekregen, ban dan de angst uit, je hebt niets meer te vrezen, want al wat je zou kunnen verschrikken blijft ver weg.

Waarachtig, wie jou aanpakt, krijgt met mij te doen en wie jou overvalt, die zal het weten. Zie, Ikzelf schiep de smid, die het kolenvuur aanblaast en er vakkundig wapens mee smeedt; maar Ik schiep ook de man die ze zal vernielen, geen wapens dat tegen je is gesmeed zal iets uithalen. Iedereen die je beschuldigt zal voor gek staan; zo zal het gaan met wie de Heer dienen: zij kunnen van mij op aan.

Dit is een woord van de Heer.

Koning is onze God, alle stranden der aarde lachen en juichen van vreugde. Hij woont in nacht en wolken, gerechtigheid en waarheid schragen zijn koningstroon.

Vuur gaat voor Hem uit, brandt zijn vijanden weg. Het weerlicht over de wereld. De aarde heeft het gezien. De aarde kronkelde en steunde als een barende vrouw.

Bergen smelten als was waar onze God verschijnt, heer en meester op aarde. De hemelen hebben verkondigd, de heidenen hebben aanschouwd zijn liefde in volle luister.

Schande over de mens die zich voor beelden buigt, die zich beroemt op niets. Moeten niet alle goden voor Hem ter aarde buigen, knielen voor onze God?

Sion heeft het gehoord, de steden van Juda juichen dat Gij hun redder zijt. O allerhoogste God, meer en groter zijt Gij dan alle aardse goden.

Alwie boosheid haat wordt van God bemind. Hij bewaart hun hart. Hij zal zijn geliefden eens voorgoed bevrijden uit de greep van het kwaad.

Licht is uitgezaaid voor Gods gerechte vrienden, vreugde zal ontbloeien. Vrienden, wees verheugd en verkondig zijn naam boven alle namen.

Is in je**Iemand leest nu uit het evangelie: Johannes 14, 1-10; 15-16**

Posthuum - zeg vijftig jaar na afloop schreef Johannes deze afscheidsrede voor Jezus: Wees niet bezorgd; je gelooft in God - geloof ook in mij. In het huis van mijn Vader zijn veel woningen. Als dit niet zo was, had ik het niet gezegd, maar ik ga er juist heen om voor jullie een plaats te bereiden.

En wanneer ik heengegaan ben en jullie die plaats heb bereid, kom ik terug en zal je tot mij nemen, want ook jullie moeten zijn waar ik zelf ben. Jullie weten de weg naar de plaats waar ik heenga. Tomas zei: Heer, we weten niet eens wáár u heengaat, hoe zullen we dan de weg weten?

Jezus zei hem: Ik ben de weg, de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door mij. Jullie hebt mij gekend, je zult dus ook de Vader kennen, van dit moment ken je Hem en heb je Hem gezien. Nu vroeg Filippus: Heer, laat ons de Vader zien, dan is het goed. Jezus' antwoord was: Ik ben al zolang bij je en je kent me nog niet, Filippus? Wie mij gezien heeft, heeft de Vader gezien. Waarom zeg je dan nog: laat ons de Vader zien? geloof je dan niet dat ik in de Vader ben en dat de Vader in mij is?

En Jezus zei: Als je me liefhebt, onderhoud dan mijn geboden. Ik zal het de Vader vragen en Hij zal een andere helper geven om voor altijd bij jullie te blijven. Het is de geest van de waarheid, die de wereld niet kan ontvangen, omdat ze hem niet ziet en niet kent, maar jullie kent hem, want hij blijft bij je en is in je.

Buiten adem

Wat was het dan
 wat overkwam die mannen
 wat kwam er over hen
 wie legde de hand op hen
 wie zei: 'Ga verder
 heus hij leeft
 niets is vergeefs
 ga door'?

Ze hebben er zelf geen woorden voor
 ze zoeken het in beelden
 buiten adem vertellen ze:
 Hij leeft
 wij zien hem
 hij gaat door onze twijfel heen
 als door een dichte deur
 zo staat hij voor ons
 heerlijk machtig.
 Hij is op onze weg
 en opent ons de ogen
 'Lijden, zegt hij
 is binnengaan in glorie
 wist je dat niet?'
 Hij legde alles uit
 hij legde alles open.
 En wij herkenden hem
 zoals hij brood brak
 en met zijn Vader sprak
 wie zou hem daaraan niet herkennen
 aan dat gebaar
 aan zo'n gebed?
 Waarachtig wij staan er voor in
 en wie maar horen wil
 zal horen dat hij leeft.
 En wie zou straks

niet doen als hij
 een lamp zijn
 voor de voeten
 die vastgelopen zijn
 een stem voor het hart
 dat maar naar boven staart?

Wij zijn er niet om stil te staan
 wij zijn er niet om dood te gaan
 er is alleen maar leven
 hij zegt: 'Ik ben
 en dat is je genoeg
 ik houd je overeind
 mijn goddelijk gezicht
 is boven je
 en overschaduw je.'

de ander:

Zo begeistert
 kunnen zijn
 dat is een gave
 die kracht is als
 wind in de zeilen
 je schip gaat liggen en
 gaat lopen
 die kracht is als
 een zachte bries
 die fluistert
 lieve woorden vindt
 die weet dat strelen mag
 de geest van liefde
 op de lippen
 in de ogen.
 Wie wil dat niet
 zo sterk zijn en zo teder
 dat is een gave
 waarom je vragen mag
 waarin je groeien moet
 waarvan je leven kunt.

De goede voerman

*De parabel van de goede voerman
 voor iedereen die luistert.*

Er gaat een reiswagen
 tegen de berg omhoog
 een zware postkoets
 iedereen mag mee.
 De weg is bochtig en smal
 en loopt vaak langs ravijnen.
 De reizigers hebben zich toevertrouwd
 aan de voerman
 het is een goede voerman
 was er gezegd.

Telkens moeten de paarden
uitgespannen en uitgewisseld
de wagen mag niet blijven staan
altijd moet hij verder.

Soms is de weg steil
een plotselinge klimpartij
de voerman neemt zijn paarden
vaster in de hand en drijft ze aan
zuchtend hangen ze
in het tuig dat drukt
de riemen staan strak
een uur later gaat het weer
gemakkelijker de paarden
komen op adem.

Mensen zijn reizigers
reizigers kunnen niet zonder koets
een koets kan niet zonder paarden
paarden niet zonder voerman
en de voerman zou machteloos zijn
als hij geen paarden had
de dunne draad van leidsels
de vluchtige boodschap van een stem
die roept 'vooruit'
dat houdt ons in beweging.

Levend water

Als je dorst hebt en er is geen water,
dan is dat een verschrikking.

Als je dorst hebt en er is water,
dan is dat weelde.

De weelde die de Israëlieten - soms even -
op hun levensreis hebben ondervonden;
de weelde waardoor God zich - soms even -
aanwijsbaar, proefbaar doet gelden...
de weelde mogen ook wij vandaag
gedenken en vieren.

Ten teken daarvan is deze doopvont
- als de rots in de woestijn-
gevuld met water!

Ik wil jullie, ik wil u allen
uitnodigen naar voren te komen
in twee rijen door het middenpad.

Je krijgt een glas aangereikt,
en je mag zelf putten uit deze bron.

Ondertussen zingen we het lied
(en we blijven het zingen,
tot we allen hebben geput)

Op mijn levenslange reizen...
dus misschien moet je je liturgieboekje
wel meenemen...

En om het nog weer anders te doen
dan jullie misschien gewend zijn:

Ik stel voor om achteraan te beginnen.
De laatsten zullen de eersten zijn.

Gebed 'Die geroepen heeft'

Die geroepen heeft, ooit, gesmeekt om mensen;- die niet af laat, die zucht en kreunt om onze ziel, ons lichaam, ons bloed: die gedenken wij in dit brood, deze wijn. God van Sara en Abraham, van toen en ooit en altijd: wees aanwezig hier en nu. Die afgedaald is, ooit, om te bevrijden en voort te helpen;- die beelden breekt en bronnen slaat, liefde die beweegt het heelal: die begroeten wij in hoop en vrees. God van de moeder van Mozes en Mirjam, God van onze dochters en zonen, geeft ons deel aan jouw toekomst.

Die gegeven heeft, ooit, woorden om te doen;- die ons aan spreekt, aanblaast, aanvuurt;- hartslag, stormwind, lange adem: die gedenken wij en viëren wij noemen de naam Jezus Messias. Enige van Israël, maakt mensen van ons, één voor één, allen voor allen. Wees hier en nu God genoeg.

(Servaas Bellemakers)

Ik geloof in de kerk

Ik geloof in de kerk die haar deuren wijd open zet, waar ieder welkom is en niemand buiten gesloten wordt
die geen onderscheid maakt tussen man en vrouw, tussen goed en slecht, waar ieder heilig en zondig is
die geen rangen en standen kent, maar waar allen van hoog tot laag werkelijk broeders en zusters voor elkaar zijn
die haar eigen grenzen overschrijdt en een tafel bereidt voor allen die zich tot Jezus Christus bekennen
die het Woord van God in dialoog belijdt en waar communio hand in hand gaat met de communicatie
die niet heerst maar dient, waar recht gedaan wordt aan allen
die niet denkt aan eigen roem, maar de kleinen eert en hen optilt uit hun vernedering
die op uittocht is uit het land van slavernij en op weg is naar werkelijke bevrijding voor allen
die haar crisis te boven komt en blijft getuigen van de hoop
die in haar leeft
Abt A. Baeten

Het kan zijn, dat je lang en intens hebt geleefd...(overlijden)

Het kan zijn, dat je lang en intens hebt geleefd. Dan wordt je ziek. Je voelt, dat je krachten snel afnemen. Het einde van de weg, waaraan je ooit begon, heb je bijna bereikt. Wanneer je sterft, zal dat volkomen natuurlijk zijn. Je bent moe, doodmoe. Voorgoed slaap je in. Je hebt het gehad.

Ja, heb je het dan echt gehad? Ben je dan definitief van het toneel verdwenen? Het ligt wel in de lijn der verwachting. Je bent onderhevig aan de wetten van de natuur en de wetten zijn onverbiddelijk.

Je zou hier vrede mee moeten hebben - en toch aarzel je. Blijft er dan helemaal niets van je over? Zeker, in veel opzichten zul je tot het verleden behoren, maar ook in alle opzichten? Er zijn toch momenten in je leven geweest, die onvergetelijk waren. Momenten, waarin je schitterend openbloeide. Momenten vol eeuwigheid. Af en toe was je als mens toch op je mooist, deed je iets subliems, iets onvergankelijk. Af en toe had je lief, weergaloos lief. En zou je zo, in die momenten van liefde, niet op de één of andere wijze voortleven? Je mag dat hopen. Ook dát ligt in de lijn der verwachting. In je meest overtuigende gestalte wordt je gehandhaafd. De glanzende kern van je bestaan is onaantastbaar. De apostel Paulus zegt: 'De liefde vergaat nimmermeer'. Wat in liefde gebeurt, is onvergankelijk. God, die volgens de bijbel zélf één en al liefde is, kan de mens die wat dat betreft ook maar een beetje op Hem lijkt onmogelijk laten vallen.

Het wordt tijd om ergens de deur te openen

Het wordt tijd om ergens de deur te openen in onze gelaten stilte. Het wordt tijd om het vlees van de tijd te ervaren in ons eigen vlees. kijk hier: het wachten is niet oeverloos.

Het is de angst die ons vasthoudt in de nacht en de nacht houdt ons vast in de dood en toch ook weer niet, hier en daar biedt het leven zelfs in de schaduw weerstand en het licht wacht zijn uur af. Een geduld herinnert ons nog aan ons die ons onthult, die ons bindt. Hoe ver draagt de aarde ons? Hoe ver zullen wij onze honger, onze dorst dragen?

Hiervoor lopen wij gezamenlijk: deze vragen, ingegrift in de schaduw van onze gezichten; ook voor de uitgangen; voor deze geschiedenis die voorbijgaat en af is: 'men heeft u gezegd, maar ik zeg u' waar niets werkelijk zal kunnen vastroesten in het spoor der gewoonten. 'Opdat het gevangen dier de opening zou vinden, ben ik over het leger van jagers heen gevlogen om ze in hun slaap te kunnen verrassen en te schreeuwen, dat de weg vrij was.'

(Jean Sullivan)

Kern van de wet

De wet zegt: Eer God, houd van je naaste. Dus je zoekt een tegenstander uit die God niet op jouw wijze eert en start vervolgens een laster campagne tegen die persoon. Dat is de kern van de wet ontduiken. De wet zegt: Eer je ouders. Dus je blijft als een schuw, maar braaf vogeltje ieder weekend bij je ouders zitten, zonder op zoek te gaan naar vrienden en vriendinnen. Dat is de kern van de wet ontduiken. De wet zegt: Wees niet ontrouw. Dus je blijft keurig bij je partner, maar je bent heimelijk en in je fantasie voortdurend bij iemand anders. Dan lijkt je wel braaf, maar je ontduikt de kern van de wet. Zijn de geboden moeilijk te onthouden? Ja, als je alleen maar naar de letter kijkt. Nee, wanneer je je hart laat spreken. Dan zul je snel zien en aan voelen waar het om gaat, wat de bedoeling is: dat je richting door het leven vindt.

Verbondenheid

'Geen mens wordt zonder navelstreng geboren', heeft Anton Van Duinkerken eens gezegd. Hij bedoelde te zeggen, dat je via je ouders en via hun ouders, verbonden bent met een lange keten van mensen en in hen verbonden met veel ervaringen, allerlei verhalen en een lange geschiedenis. Zij, zowel je ouders als de verhalen en de geschiedenis, hebben je gevormd. Ook kerkelijk gesproken zijn wij gevormd door geschiedenissen en verhalen. Een aantal jaren geleden hadden wij de bijna onbedwingbare behoefte om veel van deze overgeleverde verhalen en tradities weg te doen. Het waren voor ons geen 'stap-stenen' meer in de rivier van overlevering die ons moesten brengen naar de bron. Of erger nog: ze verstopten de bron zelf! Velen konkludeerden daarom: de weg van de traditie loopt dood. En ze keerden zich af van ' pad. Anderen namen de moeite om met veel zorg en inzet toch te blijven zoeken naar de bron. En zie, bij alle overwoekering en door alle toedekking heen kwamen ze uit bij springlevend water. En ze dronken ervan!

Vertel het nog eens

Vertel het nog eens, zegt het kind, eer het wil gaan slapen,
en na het sprookje, van eens en lang geleden, droomt het van morgen,
lang en gelukkig..

Vertel het nog eens, fluisteren geliefden, laat me nog eens horen
dat je van me houdt. En hun woorden worden levend,
want hun liefde groeit..

Vertel het nog eens, hopen, bidden, zingen wij hier,
van week tot week. Maak ons opnieuw vertrouwd met dat oude verhaal
over mensen en hun god. Vertel het keer op keer,
tot onze handen eraan beginnen en onze voeten in beweging komen..
Vertel het nog eens, en dat het te doen is, nu...

Wij bidden om...

Wij bidden om licht voor die wijde wereld en voor de stad waarin wij wonen: nieuw licht, overal waar de stoppen van de hoop zijn doorgeslagen.

Nieuw geloof, overal waar mensen zich terugtrekken en niet meer geloven dat de vrede het winnen zal op de oorlog, de wijsheid op het onverstand. Nieuwe liefde, overal waar de aandacht voor elkaar is verflauwd of omgekeerd in haat. Nieuwe ogen, overal waar mensen op elkaar zijn uitgekeken. Wij bidden om licht, overal waar duister en dood het leven hebben aangevreten, van het grote moorden tot het kleine geniep, van de grote honger tot ieders eenzaamheid, van het grote wantrouwen tot ieders tekort aan mededogen, van het gebrek aan goede dingen tot het niet zien ervan. Wij bidden om licht, wij bidden om Christus, om de nieuwe mens: dat hij opstaat in ieder van ons en in die ene wereld van ons samen. Amen.

Brief van een jongere aan alle ouders van de wereld

'Geef me niet alles wat ik vraag. Soms vraag ik alleen om te weten hoeveel ik kan krijgen. Roep niet op mij. Als je roept, heb ik minder respect voor je. Daarbij leer je me dan ook roepen en dat wil ik niet. Geef niet altijd bevelen. Als je mij iets vraagt in plaats van te bevelen, zal ik het vlugger en liever doen. Doe wat je belooft, om het even of het goed of slecht is. Als je me een beloning belooft of een straf, geef ze mij dan. Vergelijk mij met niemand, zeker niet met mijn broer of zus. Als ik beter lijk dan een ander, zal die eronder lijden, en als ik slechter lijk, zal ik eronder lijden. Verander niet om de haverklap van mening over wat ik doen moet. Beslist en hou je aan die beslissing. Laat mij zelf mijn eigen weg vinden. Als je alles in mijn plaats doet, zal ik het nooit leren. Vertel me geen leugens, en vraag mij ook nooit om te liegen, zelfs niet om uit een probleem te geraken. Bij leugens voel ik mij niet goed; ik verlies dan mijn geloof in wat je zegt. Wanneer ik iets verkeerd doe, vraag me dan niet steeds naar het 'waarom'. Soms weet ik dat zelf niet. Wanneer je je vergist hebt, geef dit dan toe. Dat zal mijn geloof in jou versterken en het zal me leren mijn eigen vergissingen ook toe te geven. Vertel me niet dat je iets zult doen, als je het dan niet doet. Ik leer uit alles wat je doet, ook al zeg je dat niet. Maar ik zal nooit doen wat je zegt, als je het zelf nooit doet.

Leer me God kennen en liefhebben. Het heeft geen zin ervan te leren op school, als ik er bij jullie niets van zie. Wanneer ik je een probleem voorleg, zeg dan niet: 'Ik heb geen tijd voor onbenulligheid' of: 'Dat heeft geen belang'. Probeer me te begrijpen en te helpen. Zie mij graag en zeg het me. Ik heb graag dat je het zegt, ook al vind je dat niet nodig. Dank voor je medewerking'.

Wie kinderen de handen oplegt

Wie kinderen de handen oplegt bij het vormsel stelt een aanstekelijk gebaar, wil Leven wekken met een hoofdletter, bidt om zeven gaven van de Geest, want zeven is de volle maat; je doet het niet voor minder. Wie kinderen zalft met olijfolie hunkert ernaar dat ze ooit, eens, tot in het diepste putteke van de ziel, doordrongen worden van Gods droom: de wereld omgekeerd.

Wie kinderen bezegelt in Jezus' naam, oog in oog met jonge mensen staat, bevestigt en bekrachtigt wat vormend is gebeurd en nog gebeuren moet; bezegelt vol vertrouwen dat groeiproces naar geloven. Gebruikt woorden uit het Hooglied: 'Draag Jahweh als een zegel op je hart, als een zegel aan je arm want sterker als de vernietiging is de liefde' (8,6)

Wie kinderen deze tekens en gebaren gunt als het kostbaarste van z'n bezit, schenkt in de bijbelse traditie de gave van Gods Geest. 'Kom Schepper, Geest, vervul hen van eerbied voor al wat leeft en voor uw heilige Naam'.

Paul Scheelen

Inkopen voor kerst

Wanneer dan overal in de huizen
's avonds aan gaan de lichten
en de bossen, donker in nevelen,
schetsen het landschap, ganzen
doortrekken de hemel vroeg donker
en paarden onvoorstelbaar stil
staan in het veld, spreek je zachtjes ons
toe - uitnodigend ben je -

tot stilte. Geluidloos vermaan je
 zoals het bos tot ons spreekt
 wanneer wij zijn paden belopen
 en dwalen verloren in nevel,
 herboren nog niet,
 ingetogen: zo geluidloos
 vermaan je, spreek je ons toe.
 Wat is over ons hart toch je macht
 die ons overmant
 en ons onverwacht openbaart
 waar wij werkelijk bestaan?
 Wat is je wondere macht die
 ons inwendt wanneer keert het getij
 en van het duister het lengen
 verdiept?
 Wie kan aan je spreken ontgaan?

De tijden heb je gedrengt
 in je komen, de harten gevuld
 met verwachting, de woorden met
 leegte en verlangen. Overal
 hangen de lichten al op.
 In de ogen van mensen
 een verte die de straten vervult.
 Wie spreekt ze nog aan,
 geeft ogen hun horizon terug?

Je drenkt de tijden nog steeds.
 Je stempelt de straten. In winkels
 wordt Je gekocht en versierd
 met kleurige linten. Kerstpapier
 houdt Je omwikkeld. Geprijsd
 hang Jij in het rek: ons verlangen.
 Tot in het brakke geluid
 van de luidsprekers nog dring Jij door.

Nu dan de kentering komt,
 in het hart van de winter,
 hart van dit harde bestaan
 dring Je Je op, onweerstaanbaar,
 Je houdt ons aan ons oeroud verlangen,
 ver verborgen stem van ons hart.
 Aanbreken wil Je als daglicht,
 als morgen niet te weerhouden
 nu op zijn diepte de nacht
 houdt ons geklemd in zijn greep.
 Jij,
 wien de tijden behoren,
 die donkere schip van bestaan
 haalt door de dood van de nacht.
 Herman Andriessen

Die angst is typerend voor mensen die het leven niet liefhebben. Trouwens, die hele indeling naar leeftijd, sexe, ras, kleur en sociale status (een zuiver ideologische indeling, als je het mij vraagt) slaat op niets. Er bestaat helemaal geen vaste leeftijd. Ik ken zelfs mijn precieze leeftijd niet. Als ik de jaren voel, dan alleen omdat ik moe en ziek ben: dát voel ik. Ben ik gezond, dan voel ik mij niet oud, maar heel dicht bij de grens van wat er bestaat. De liefde tot het leven, de aanvaarding ervan, hoe bitter het ook kan zijn, bestaat in een soort van open opgave: je niet laten beheersen door een onderdeel ervan, zoals de leeftijd. De angst je uiterlijk oud zien worden is vaak te wijten aan een valse opvatting van schoonheid, die duizenden vrouwen tot wanhoop brengt. Ervaren, verfijnde mensen hebben een ander idee van schoonheid. Je kunt zeggen 'die vrouw is mooi', en dan kan het een krantenverkoopster met een afgetobd gezicht zijn, waar het leven overheen gegaan is. Maar mooi.

Marguerite Yourcenar

Moeder

Mijn moeder komt een paar dagen logeren. De kinderen zijn naar school. Met een feestelijk gevoel haast ik me naar de keuken om koffie te zetten. De bel. 'Hallo mam, fijn dat er bent! Goede reis gehad?' 'Ja hoor. Wat heb je het hier toch gezellig! Heel wat beter dan in dat donkere huis van mij. Vooral nu ik nog maar alleen ben...' 'Kom, ik schenk koffie in. Maak het je gemakkelijk.' 'Mag ik op een hoge stoel zitten? Je weet... mijn rug...' 'Heb je zin in een chocoladebol?' 'Lekker! Maar het is wel een geknoei, he?' Hoe heb ik het kunnen vergeten, die neiging van haar de laatste tijd om steeds te klagen. Ik zucht zachtjes en vertel om haar op te monteren over de laatste boevestreken van ons edele tweetal. Haar ogen dwalen de kamer rond en blijven rusten bij het loshangende deurtje van de doorgeefkast. 'Heeft Bram dat nou nóg niet gerepareerd?! Hoe lang is dat nou al kapot?' Ik zucht een beetje luider. Voel dat ik het warm krijg. Sta op en ben naar de keuken. Tegen het aanrecht hangend spreek ik mezelf toe: 'Laat haar nou maar. Niet op reageren. Je weet toch al lang dat ze Bram een minkukel vindt. Ze is alleen bezorgd om jou, omdat jij alles moet doen hier in huis. Maar waarom verpest ze dan altijd alle gezelligheid?' Ik recht mijn rug en marcheer naar binnen met de koffiepote. Doodmoe stap ik die avond in bed. 'Ging het een beetje vandaag?' informeert Bram voorzichtig. 'Ja prima! Het was heel gezellig.' En ik vertel over de enthousiaste ontmoeting van omi met haar kleinkinderen. 'Ze hadden zo'n plezier met elkaar! Mijn moeder leek wel kind met de kinderen.' 'En daarom ben jij nu uitgeteld! Ze heeft zeker weer geen vinger uitgestoken. En maar klagen. En jou maar laten rennen.' 'Zeur toch niet zo! Ze is de jongste niet meer. Laat haar toch genieten als ze hier is!' 'Heeft die moeder van jou nou helemaal niet in de gaten dat je je handen vol hebt aan een parttime baan en een gezin?! Andere oma's helpen een handje mee!' 'Dat moet jij nodig zeggen: een handje meehelpen. Kijk naar jezelf. Hoeveel help jij eigenlijk mee hier in huis!'

Die nacht kan ik de slaap niet vatten. Ik kijk naar mijn slapende echtgenoot. Heel rustig gaat zijn ademhaling. Een bos donkere krullen op het kussen. Een vage glimlach op zijn mond.

'Mijn grote kleine jongen', denk ik vertederd, en sta behoedzaam op. Als ik in de keuken melk sta op te warmen, gaat de deur voorzichtig open. Mijn moeder. 'Kon je ook niet slapen?' vragen we tegelijk, en lachen zachtjes. 'Wil je ook een beker melk?' Ik kijk haar na als ze weer de trap op gaat. Wat is ze mager geworden, en klein. Wat zijn haar bewegingen onzeker. Ze wordt oud, dat moedertje van mij.

Ineke van der Zee

Warm

'Een jong ding, zegt-ie. Hoe krijgt-ie het in zijn hoofd'. Hardop mopperde moeder voor de zoveelste keer door de kamer, trok een kleedje recht en weer scheef, raapte onzichtbare pluusjes van de bank, schoof stoelen aan en verzette een vaas twee, drie keer. Moira keek haar met verbaasde ogen na. Zo had ze haar nog nooit gezien. Op van de zenuwen was ze, in de war van het telefoontje zoëven. 'Ma doe toch rustig', zei Moira en pakte moeder vast. 'En nou ga je zitten tot opa komt', zei ze bits. 'Pas op hoor'. Maar de giechel in haar keel trok een scheurtje in haar strenge stem. 'Je lijkt wel een klein kind', zei ze en gierde het uit. Daar had ze lang op gewacht, dat ze zoiets eens tegen haar moeder zou zeggen. Maar die zag de grap er niet van in. Toch ging zij zitten en beet op haar nagels. 'Opa. Weet je wat die opa van jou is? zuchtte ze, maar voor ze iets vreselijks kon zeggen, ging de bel. 'Daar zal je ze hebben', zei Moira opgewekt. 'Zal ik open doen?' 'Nee, dat moet ik doen', zei moeder. 'Dat hoort nu eenmaal'. Ze trok haar

rok voor de zoveelste keer recht en schikte haar haar. Na een diepe zucht liep ze de gang in en opende de voordeur. Moira luistervinkte aan de deur. 'Ha die Rie. Daar zijn ze. En dit is nou Christina.' Opa's stem schalde door de gang. 'Aangenaam, mevrouw', hoorde ze haar moeder stamelen. 'Hoe maakt u het?' 'Best hoor. Maar zegt u toch Christina.' De jassen gingen uit en ze kwamen binnen. Opa in zijn mooiste pak, Christina in een fleurig mantelpakje en moeder er achteraan. Ze wees naar de bank. 'Gaaf u zitten...ehh...ga zitten', hakkelde ze. 'Neem plaats bedoel ik. Ik haal koffie. 'En weg was ze, naar de keuken.' Ha, daar hebben we Moira. Kijk eens Christina, wat een flinke kleindochter heb ik.' Moira gaf opa een zoen en Christina een hand. Dus dat was opa's nieuwe vriendin. Ze keek haar eens goed aan. Leuk mens vond ze om te zien. Niet zo oud als opa, maar toch behoorlijk. Maar om haar nou een jong ding te noemen... Christina keek vriendelijk terug. Het klikte meteen. En opa leek wel jaren jonger dan de vorige keer. Moeder kwam terug met koffie en leek een beetje bijgekomen. 'Nou, vader', zei ze, 'dat is een verrassing'. 'Ja, lachte opa, 'we waren er niet echt op uit, maar het gebeurde vanzelf. En nou is het aan'. Hij legde een arm om Christina's schouder. 'En dik ook.' 'Ik sta versteld', zei moeder. 'Een man van achtentachtig.' 'Nou, nou, ik ben ook een mens, Rie', zei opa ineens ernstig. 'En niemand gaat mij vertellen..'. 'Nee, vader, natuurlijk niet', onderbrak moeder. 'Maar ik moet er erg aan wennen.' 'Het wordt nog veel erger', zei opa. 'We hebben allebei onze kamer opgezegd in de Amandelhof. We hebben een huisje gekocht in Zutphen. Christina had nog een leuk erfenisje. 't Is aan de rivier. Prachtig'. Christina knikte enthousiast. Ze pakte opa bij zijn hand en keek hem met stralende ogen aan. Moeder staarde met open mond. Moira grinnikte, maar haar moeder was weer helemaal van slag. 'Gaan jullie nu ook trouwen?' 'De woorden kwamen er met moeite uit. 'Ben je gek, op onze leeftijd?' zei opa. 'Dan denken ze dat ik achter haar centan aan zit.' Hij gierde het uit. Maar moeder moest ineens huilen. Moira keek haar verbaasd aan. Opa stond op, pakte zijn dochter bij de schouders en rammelde haar één keer driftig door elkaar. 'Nou moet goed luisteren, Rie', baste hij. 'Wij houden van elkaar. Punt. Ik heb het koud en met haar heb ik het warm. Punt. En nou hou je op met dat gezenuwpees. Nu! Begrepen?' Het werd even heel stil. Opa ging weer zitten en moeder droogde haar tranen. 'Hoe oud ben jij, Moira?' zei Christina ineens. 'Twaalf, zei Moira. 'En jij?' 'Eenentachtig', zei Christina. 'Dus kinderen krijgen we niet meer'. Toen hield Moira het niet meer en schuddebuikte van het lachen. En op het witte gezicht van haar moeder kwam een heel klein barstje.

Willem van der Meiden

Wie gelooft,

heeft noch roem noch kameraden
 noch vlaggen
 noch wapens;
 hij is triest, ongelovig en eenzaam
 en hij heeft niet eens veel woorden
 waarmee hij zich tot God kan wenden.
 Dit omdat er maar heel weinig dingen zijn
 die hij over God denkt te weten,
 en verder omdat de woorden,
 die hij om zich heen vindt
 om God te verduidelijken en te definiëren,
 hem allemaal onwaar in de oren klinken.
 De abstracte en algemene ideeën
 klinken hem onwaar in de oren;
 het lukt hem niet er iets in te ontdekken
 en ze laten hem koud.
 Hij vindt het helemaal niet prettig
 om aan God te denken als een Vader,
 zoals sommigen suggereren,
 of als een broer of een vriend.
 Dergelijke abstracte woorden laten hem koud.
 Maar als hij daarentegen in gedachten

het gezicht van zijn eigen vader
of moeder terugziet
of van zijn echte broers of vrienden
of van zijn kinderen,
dat wil zeggen,
als hij aan reële, bepaalde personen denkt,
of ze nu levend of dood zijn,
en als hij nadenkt over zijn liefde voor hen
en de herinneringen aan de dagen en de plaatsen
waar hij met hen gewoond en geleefd heeft
en hij voelt bij die herinneringen
brandende tranen
en een vreemd geluk opwellen.....,
dan voelt hij even iets beven en golven
dat meteen weer verdwijnt
en dat
misschien
God was.
Natalia Ginzburg

Bede voor Riet

Ik spreek uit
wat ik voel en hoop,
dat zij mag blijven
die zij is geweest
onder ons:

gedurfd op zoek
naar nieuwe wegen
van samen leven
en geloven

grenzen uitwissen
slagbomen neerhalen,
brood en beker
wereldwijd delen

man en vrouw
elkaars gelijken
elkaar terzijde

de aarde sparen
de wereld helen
de kerk bekeren;

voor haar
wil ik bidden:

Gij die leven zijt
Gij moet het zijn
in wie zij leeft.

Bede voor Wout

Ik zeg
mijn stille gedachten
en bid voor hem

jong nog
vol beloften
in onze ogen
niet te missen

overal nodig
door velen gevraagd
wat kon hij niet?

bescheiden gelovige
ingehouden,
liever luisteren
dan beweren,
eerder vragen
dan antwoord geven,
tasten turen
om licht te zien

voor hem
wil ik bidden:
Gij die licht zijt
Gij moet het zijn
die hem verlicht.

Waar jij zegt God

Aan de grens

(Van een Nijmeegs meisje)

Waar jij zegt God
daar zeg ik: ik weet het niet
en eigenlijk is dat hetzelfde
want beide kennen we
de grens van ons begrijpen

Maar als jij zegt God
en ik: ik weet het niet
dan weet jij je beschermd
en ik voel me verlaten
aan de grens van ons begrijpen

Maar mocht je ooit beseffen
wat je niet begrijpt van God
en duizelen van de diepten
van je eigen geloof
ontdaan van de gewoonte
geef me dan je hand
zodat ik je kan steunen
want dan ben ik niet zo bang als jij.

Wij aanvaarden bij wijze van spreken ons lot

Bij wijze van spreken

Wij aanvaarden bij wijze van spreken ons lot,
 en genieten bij wijze van spreken ons leven,
 want het is ons bij wijze van spreken gegeven.
 Wij geloven bij wijze van spreken in God,
 wij belijden bij wijze van spreken zijn almacht
 die Satan bij wijze van spreken ten val bracht.

Dat wij zwak zijn bij wijze van spreken is waar,
 maar wij storten bij wijze van spreken gebeden;
 want wij snakken bij wijze van spreken naar vrede
 en vergeven bij wijze van spreken elkaar.
 En wij willen bij wijze van spreken graag helpen
 alle noden bij wijze van spreken te stelpen.

Het bestaan is bij wijze van spreken een feest;
 het geloof is bij wijze van spreken een gave
 en de kerk is bij wijze van spreken een haven
 nou, 'k ben al bij wijze van spreken geweest;
 want het is mij bij wijze van spreken gebleken
 dat het niets om het lijf heeft - bij wijze van spreken.
 Jules de Corte.

Gij, die als een verre stem

Gebed: Gij die ons roept

Gij, die als een verre stem
 in ons bestaan weerklinkt,
 Gij die ons roept
 om ons heil niet te zoeken
 in eigen haard en huis
 maar in de warmte en het onderdak
 dat wij anderen kunnen bieden:
 doe ons uw stem horen,
 laat ons uw aangezicht zien
 in Hem die als een vreemdeling
 ons leven is binnengekomen
 en de mensen hoop heeft gegeven
 door naast hen te gaan staan,
 Jezus de man van Nazareth;
 schenk ons vertrouwen
 in zijn woorden
 zolang wij onderweg zijn
 opdat wij eenmaal
 uw land zullen bereiken
 waar alle haat is uitgewist
 en alle tweedracht gestild,
 waar mensen van vreemdelingen
 vrienden zijn geworden,
 tochtgenoten naar uw koninkrijk,
 broeders en zusters. Amen.

Als je alleen de liefde hebt

Als je alleen de liefde hebt

om aan mekaar te delen
 de dag van onze grote tocht
 die onze grote liefde is
 als je alleen de liefde hebt
 om onze beloften te beleven
 zonder enige andere weelde
 dan er altijd in te geloven
 als je alleen de liefde hebt
 om met wonderen te sieren
 en met zon te ommantelen
 de grauwheid van de achterbuurten
 als je alleen de liefde hebt
 om 's ochtends de armen
 en schooiers te kleden
 met mantels van fluweel
 als je alleen de liefde hebt
 jij, simpele troebadoer,
 om als gebed te dienen
 voor de kwalen van de wereld
 als je alleen de liefde hebt
 om het aan te bieden aan hen
 die alleen maar vechten
 om het daglicht te vinden
 als je alleen de liefde hebt
 om een weg te banen
 en het noodlot te dwingen
 aan elk kruispunt
 als je alleen een lied hebt
 om tot kanonnen te spreken
 als je alleen een lied hebt
 om de krijgstrom te overroepen,
 dan, met niets anders
 dan de kracht van de liefde,
 zullen wij, mijn vrienden,
 heel de wereld in onze handen
 hebben.

Misschien hebben wij het ons - De lange tocht

Misschien hebben wij het ons
 te eenvoudig voorgesteld
 toen we destijds vertrokken
 voor de lange tocht door de woestijn
 om betere methoden te vinden
 voor het leven voor elkaar.

Wij dachten maak ons o Heer
 een werktuig van uw vrede
 maar toen kwam de
 moeizame strijd met de autoriteiten
 die orde wensen en geen vrede
 het dagelijks zwoegen om kleinigheden
 het ontzettende alleen gelaten worden.

Toen werden de werktuigen des vrede
querulanten en lastige verstoorders
van de mooie harmonie.

De roos vormt met zijn vele delen een geheel

Zeer vrij naar Paulus

De roos vormt met zijn vele delen een geheel. Al die delen, hoe vele ook, maken tezamen een bloem. Zo is het ook met de vrucht van deze dag: Wij allen, Evert, Sijmen, John, Fons, Mathilda, Nico en Jaap, Patricia, Wim, Jan, Ben, Kees, Gerard, Leo en Annie, wij allen zijn in de kracht van een en dezelfde geest en allen worden wij gedrenkt met een geest. Een roos bestaat nu eenmaal niet uit een geheel maar uit vele delen.

Veronderstel dat het blad zegt: omdat ik geen wortel ben, behoort ik niet tot de roos. Is het blad daarom niet roos? En veronderstel dat de steel zegt: omdat ik geen meeldraad ben, behoort ik niet tot de roos. Is de steel daarom niet roos? Als de hele roos doorn was, waar bleef dan de stamper? Als het helemaal steel was, waar bleef dan de geur? In werkelijkheid heeft God alle blaadjes en doornen, elk afzonderlijk, hun plaats gegeven in de roos, zoals Hij voor wijs houdt. Als wij allemaal kroonblad vormden waar bleef dan de roos? Het bloemhart kan niet tot de wortel zeggen: Ik heb je niet nodig, evenmin de steel tot de meeldraad: ik heb je niet nodig.

Sterker nog, juist die delen van de roos, die het z wakst schijnen te zijn, zijn onmisbaar. De geurige blaadjes maken de roos niet minder roos dan de doornen. De kwetsbare delen omgeven wij met groter eer, ze worden met groter kiesheid behandeld. Welnu, gij zijt de bloem van Christus en ieder van u is deel van deze roos.

Tien woorden van God

1. Ik ben de Heer, jullie God. Ik heb jullie vrij gemaakt uit een onvrij land. Houd je dan ook aan je bevrijder. En zorg er voor, dat je vrij blijft van andere goden.
2. Probeer mij niet uit te tekenen en dat betekent ook, dat je niet mag beweren, dat je precies weet hoe God is en hoe Hij eruit ziet.
3. Noem mijn naam niet bij dingen, waar ik niets mee te maken wil hebben. Dat betekent, dat je voorzichtig moet zijn met dat woord God.
4. Vier „n dag in de week als mijn dag en dat betekent, dat het een vrije dag is. Op zo'n dag moet je alle mensen, die voor je werken, vrij geven.
5. Houd je vader en moeder in ere, want als je dat niet doet, als je oudere mensen maar laat zitten dan zorg je er niet voor, dat ze vrij kunnen zijn.
6. Sla niemand dood. En dat betekent ook, dat je elkaar niet in de steek laat. God gaf ons de kans om te leven. Dus mag je elkaar het leven niet onmogelijk maken.
7. Blijf trouw aan de mensen van wie je houdt. En dat betekent ook, dat mensen zuinig moeten zijn op mensen, die van elkaar houden. Als God een God is, die van de mensen houdt, moeten de mensen er voor zorgen dat mensen van elkaar kunnen houden.
8. Steel niet. Als de God, die ons in de woestijn genoeg te vinden geeft om van te leven, onze God is, dan mag je niet voor jezelf inpikken wat van iedereen is.
9. Spreek niet vals. En dat betekent, dat je nooit een ander mag verraden door hem verdacht te maken. Als we God willen vertrouwen op zijn woord, maar we kunnen elkaar niet meer vertrouwen, dan worden we nooit vrij voor elkaar, zoals God dat wil.
10. En wil niet altijd hetzelfde wat een ander heeft. En dat betekent ook: je moet het niet altijd zo willen hebben als een ander het heeft. Je moet gewoon jezelf zijn.

Dekaloog

1. Ik ben de Heer, uw bondgenoot en uw vriend. Ik heb u in Jezus Christus bevrijd en tot vrijheid geroepen. Ik vraag een ding van u: blijf mijn verbond trouw, bewaar de vriendschap en blijf bij uw bevrijder.
2. Mij alleen zult gij liefhebben, vertrouwen en gehoorzamen. Niets of niemand van de wereld, die ik heb geschapen, zult gij vergoddelijken en in plaats van mij liefhebben, vertrouwen en gehoorzamen.

3. Gij zult u van mij geen voorstelling maken buiten Jezus Christus om. In Hem heb ik mij aan u geopenbaard. Ziet mij in Hem, weest zijn getuigen en belijdt mijn naam, die Hij u heeft bekend gemaakt.
4. Gij zult niet leven om te werken, maar werken om te leven. Leeft voor mijn aangezicht en houdt de dag van Christus' verrijzenis in ere als de dag van de bevrijding en de blijdschap. Leeft uit de zondag al de dagen van uw leven. Ik ben de Heer!
5. Uw vader en uw moeder, laat hen tot hun recht komen als uw vader en uw moeder, die ik u gaf. Uw kinderen, laat hen tot hun recht komen als de kinderen, die ik aan uw zorg toevertrouwde.
6. Gij zult eerbied hebben voor het leven van uw naaste, ook hij behoort mij toe. Ook hem heb ik geschapen naar mijn beeld. Ook voor hem is Jezus gestorven en opgestaan, zijn leven moogt gij niet aantasten en vernietigen.
7. Weet, dat gij geen eigenaars maar slechts rentmeesters zijt van wat ik u toevertrouwde. De aarde en haar volheid behoren mij toe. Gij kunt niet mij en het geld tegelijkertijd dienen. Gij zult geven en altijd opnieuw geven.
8. Ik heb u geschapen naar mijn beeld, man en vrouw, gij zult elkaar in het huwelijk liefhebben en trouw blijven. Gij zult elkaar als jongens en meisjes, als mannen en vrouwen, eerbiedigen en elkaar niet tot object verlagen.
9. Gij zult in uw omgang met elkaar de waarheid en het recht liefhebben en in uw spreken over de naaste oprecht en betrouwbaar zijn. Uw ja zij ja en uw neen neen. Gij zult uw naaste geven wat hem toekomt en in uw hart geen afgunst toelaten; aan mij, de God van leven zult gij uw hart en leven geven.
10. Gij zult mij, uw bondgenoot en uw bevrijder, liefhebben met heel uw hart en met heel uw verstand, en met al de kracht waarover gij beschikt, en gij zult uw naaste liefhebben want hij is gelijk als gij. Ik ben de Heer!

Vrienden, zullen we een afspraak maken

Wie God doet, God ontmoet

"Vrienden, zullen we een afspraak maken over het woordje "God"? Kunnen we afspreken, dat we een stem bedoelen, als we bidden en zeggen: God? Welke stem?

De stem die roept: Wie ben je? Waar is je broeder? De stem die zegt: Honger is diefstal, armoede is diefstal, die zegt: je zult de armen niet verarmen, de benige niet uitbenen; die zegt: vrees niet, het zijn maar mensen, ze zijn te ontmaskeren; de stem die tot uittocht dwingt, die het binnenste buiten keert, het onderste boven brengt; die zegt: wat lieg je, wie ben je? Ik hard het niet langer, ik kom. Er zijn mensen, die zeggen dat ze door die stem geraakt zijn. Geroepen. Losgewoeld uit staat en land. Ontworteld! Ergens heen. Naar iemand toe. Ze zijn onbruikbaar binnen de machtige systemen. Ze kunnen niet meer wonen in de oude orde, tussen mensen die hun goden omklemmen. Ze zijn rusteloos. Ze reiken altijd boven hun krachten, en kunnen niet anders. Kunnen we afspreken dat we die stem bedoelen, als we bidden en zingen "God"?

H. Oosterhuis

Bij u, ik ben altijd bij u

Bij u, ik ben altijd bij u, Gij houdt mij vast, uw hand in mijn hand. Alles zult Gij ten goede leiden. Gij voert mij mee in uw raadsbesluit. Wat is de hemel voor mij zonder u, wat moet ik op aarde als Gij niet bestaat? Al wordt mijn lichaam ook afgebroken al sterft mijn hart, Gij zijt mijn rots, mijn God, de toekomst die op mij wacht.

Uit psalm 73

Ik wil Hem noemen bij zijn naam

Uit psalm 103:

V. Ik wil Hem noemen bij zijn naam: de heilige God, zowaar als ik leef. Ik dank Hem uit de grond van mijn hart en geen van zijn weldaden wil ik vergeten.

A. Wat Hij beloofd heeft maakt Hij waar; Hij neemt het op voor alle verdrukten.

V. Barmhartige Heer, genadige God, eindeloos geduldige liefde.

A. Hij twist niet met ons ten einde toe, Hij draagt ons geen zonden achterna, Hij zal geen kwaad met kwaad vergelden, groter dan onze zonden is Hij.

V. Ja, wat de hemel is voor de aarde dat is zijn liefde voor hen die geloven. Zoals een man voor zijn zonen barmhartig is zo is Hij voor ons een barmhartige vader.

A. Hij kent ons toch, Hij is niet vergeten dat wij gemaakt zijn uit het stof van de aarde.

V. Mensen, hun dagen zijn als het gras, ze bloeien als bloemen in het open veld; dan waait de wind en ze zijn verdwenen en niemand weet waar ze hebben gestaan.

A. Maar duren zal de liefde van God en Hij doet recht van geslacht op geslacht voor allen die zijn verbond bewaren, zijn woord behartigen en het volbrengen.

V. Ik wil Hem noemen bij zijn naam: de heilige God zowaar als ik leef.

Gij zijt voor ons van geslacht op geslacht

Uit psalm 90

V. Gij zijt voor ons van geslacht op geslacht, o Heer, een veilige woonplaats geweest; sinds mensenheugenis zijt Gij, God, en in alle komende eeuwen.

A. Gij doet de mens tot stof vergaan, Gij zegt: voorbij, ach, kinderen van Adam.

V. In uw ogen zijn duizend jaren als de dag van gisteren weg, als een uur van waken, 's nachts.

A. Wij zijn als het welig tierende gras, 's morgens komt het omhoog en bloeit, 's avonds is het gemaaid en dood.

V. Toon dat Gij met ons bezig zijt en laat uw kinderen uw heerlijkheid zien.

A. Wees met uw mildheid om ons heen, Heer, bestendig het werk van uw handen, bestendig het werk van onze handen.

De man had z'n leven lang hard moeten werken

KLEIN IBIZA

De man had z'n leven lang hard moeten werken en verlangde er naar binnenkort te worden gepensioneerd. Ook zijn vrouw verheugde zich op dat moment. Samen hadden ze het plan om kort na de pensionering een vakantie door te brengen in Ibiza. Ze hadden bijzondere verhalen gehoord over dat vakantie-oord en eigenlijk waren ze nog nooit in het buitenland geweest, dat zou nu dan binnenkort gebeuren. In een paar jaar hadden ze zoveel gespaard, dat ze er enkele weken zouden kunnen doorbrengen. Eindelijk brak het moment van pensionering aan. Toen werd de man plotseling heel ernstig ziek. Gelukkig knapte hij na enkele maanden weer zover op, dat hij het ziekenhuis kon verlaten en naar huis kon. De dokter raadde hem echter aan om af te zien van verre reizen in de komende periode. De vakantie in Ibiza zat er in de eerste maanden zeker niet in. Het was puur toeval dat ik iemand sprak die het echtpaar kende; een jaar was voorbijgegaan, sinds de man uit het ziekenhuis ontslagen was. Ik vroeg die kennis hoe de man en z'n vrouw de schok van de plotselinge ziekte en het niet doorgaan van hun droomreis verwerkt hadden. Het bleek dat ze het voor die reis bestemde geld gebruikt hadden om een volkstuinje met een klein zomerhuisje erop te kopen. Buiten op het zomerhuisje was een bord aangebracht met erop in zwierige letters geschilderd 'Klein Ibiza'.

L.H.C. Friederich

Je keerde niet meer terug naar het nest!

DE VLUCHT

Je keerde niet meer terug naar het nest! en ik ging uit in de morgen ik zocht langs de wegen het spoor waarlangs je bent heengegaan. Ik zocht en zocht tussen heuvels en rotsen tussen rivieren en de zee... en ik vond mijn kind: Opgesloten tussen dikke muren! gevangen en gekwetst met verse wonden geslagen door handen van gewetenloze wezens zonder ideaal, zonder toekomst met verkrampde zielen verdorven door het kwaad!

En... smartvol en vermoeid daalde ik af van die hoogte om mijn handen te vullen met het schuim van de golven van de zee... Ik verzorgde je wonden ik suste je angsten en ik zei je met liefde dat ik steeds met verlangen en verwachting aan de voet van die muren zal blijven wachten tot je opstijgt en je vlucht je weer naar huis voert.

Dit gedicht is geschreven door een Chileense moeder. Het gaat over haar zoon. Zij vond hem terug in de gevangenis, nadat hij daar vier dagen was gemarteld. Gemarteld omdat hij opkomt voor de mensenrechten. Het staat afgedrukt in een illegaal Chileens informatiebulletin over de situatie van de politieke gevangenen in Chili.

Er kan een moment komen, waarop een mens

ONTSNAPPING

Er kan een moment komen, waarop een mens zich afvraagt: wat wil ik nou, verzoen ik mij met alles zoals het is, zal ik het er maar bij laten, of... Wat wil ik: mij opsluiten of ontsnappen aan 'men', aan mijn schuldgevoel, aan mijn verleden, aan mijn betweterigheid, aan mijn luie, gemakzuchtige geloof of ongeloof (die liggen niet zo ver uit elkaars buurt). Moedigen elkaar aan om te ontsnappen of trekken we elkaar terug in het oude vertrouwde waarbij we geen risico's lopen? Deze vraag heeft niets met leeftijd te maken of met opvoeding of politieke opvatting. Dit om misverstand te voorkomen. Willen we ontsnappen aan bemoeials, de mopperaars, de gelijkhebberige eigenwijzen buiten ons en in ons. Willen we? Durven de stilte aan, waarin we ons ontvankelijk tonen, ons openstellen voor de Ander, die blijkbaar een uitweg weet, die belooft en die dat niet zo maar doet. De Ander die ons begrijpt en die het verhaal wil vertellen, waarin sprake is van liefde die zich niet laat kisten. Hoe helpen wij elkaar te ontsnappen aan systemen die overal hun wachtposten hebben uitgezet, omdat ze geen ontsnapping dulden. Vaak vraag ik mij af waarom ik zo weinig mensen ontmoet die in hun belangstelling doordouwen, die zich niet om de tuin laten leiden, die niet even informeren, maar die de ander willen ontmoeten zoals de ander is en niet zoals deze zich voordoet. Een belangstelling die op zoek is naar een ontsnapping uit het al te vanzelfsprekende, die zich door geen enkel systeem de wet laat lezen.

Alje Klamer

Zoals je met je hand vlak voor je gezicht

Zien

Zoals je met je hand vlak voor je gezicht de grootste berg kunt bedekken, zo onttrekt dit futiele aardse leven de uitgestrekte pracht en de geheimen waarvan de wereld vervuld is, aan het gezicht en wie in staat is dat leven weg te nemen van zijn ogen, zoals je dat met je hand doet - die zal de stralende grootheid van de wereld zijn.

Er was een chassid TROTS

Er was een chassid die van de ene tot de andere sjabbad vastte. Op een vrijdagmiddag - vlak voor het begin van de sjabbat kreeg hij zo'n vreselijke dorst, dat hij dacht dat hij zou sterven. Op dat moment zag hij een bron voor zich en hij strekte zij hand er naar uit. Maar hij trok zijn hand meteen berouwvol terug en bedacht, dat het dwaas zou zijn om juist nu alle moeite die hij zich getroost had door een hele week te vasten, te verspillen. Hij beheerste zich en dronk geen druppel. Vervolgens dacht hij: 'Wat heb ik een sterke wil, dat ik er in geslaagd ben om mijn aandrang te overwinnen', en hij was buitengewoon trots op zich zelf. Maar al snel beseftte hij wat er met hem aan de hand was en hij dacht: 'Het is beter dat ik iets drink, in plaats van zo trots op mezelf te zijn'. Hij ging naar de bron, maar toen hij zich voorover boog om te drinken, merkte hij dat hij geen dorst meer had.

Visioen heeft alles te maken

VISIOEN

Visioen heeft alles te maken met visie. Maar het is méér. Is visie vooral een zaak van het hoofd, het visioen betreft ons hart erbij. Het hart maakt een toekomstvisie tot visioen. Er zijn vandaag, misschien

meer dan ooit, mensen nodig met visie op toekomst, maar ook visionairen, mensen die het al zien gebeuren! De bijbel zegt, dat onze zonen en dochters visioenen zullen hebben (Joël 3:8). 'Visioenen', zegt Dorothee Sölle, 'zijn levensnoodzakelijk en het ophalen ervan, het inleven ervan, is een feest dat telkens opnieuw gevierd moet worden en dat ons met elkaar verbindt. In kerkelijke taal heet zo'n feest eredienst. Het betekent: alle eer gegeven, recht doen aan het visioen over toch een andere, nieuwe wereld. Het betekent God toelaten, of zoals Pablo Neruda zegt: de lucht van morgen inademen. Als we dat niet doen, verwilderen wij, vallen wij ten prooi aan zelfvernietiging, door de bijbel dikwijls de dood genoemd.

Jan van Opbergen

Je hebt je strijd alleen gestreden lief

Herinnering aan mijn vader

Je hebt je strijd alleen gestreden lief, dapper vadertje van mij. Wie weet, hoe vaak je hebt gebeden: „Heer, wees uw eenzaam kind nabij!" Je was gesloten, en je woorden verrieden zelden, wat je dacht. Wij vonden, dat het bij je hoorde; Maar hebben wij wel ooit getracht je eenzaam hart wat te verwarmen? Of bleef je alléén, door onze schuld? Heeft God toen, in Zijn groot erbarmen onze tekorten aangevuld? Pas toen we zelf wat ouder werden en geen vooroordelen ons meer de toegang tot je hart versperden, kwam je ons nader, iedere keer. En nu mocht je bij Jezus komen. Je levenskaars is stil gedoofd. Zo werd je van ons weggenomen zonder veel pijn. - God zij geloofd. -

Die wij niet kennen, die nieuwe, hij dreef ons uit

LIED VAN HET BITTERE WATER

Die wij niet kennen, die nieuwe, hij dreef ons uit, uit het diensthuis vandaan, dat mooiste oord van de wereld. En wij maar lopen, kruipen de wegen der vrijheid - die ons een landschap van bronnen beloofde, waarom schept hij geen water in deze woestijn.

Toen werd het water gevonden, het stond in poelen en meren bijeen, omkraagd door bloeiende stroken. Zij die het dronken, zeiden: dit water is bitter - die ons een nieuwe geboorte beloofde, waarom laat hij ons sterven in deze woestijn?

Toen werd een spreken vernomen, het kwam van rotsen omlaag als een wolk, omkraagd door vuurgloed en stilte. Wij die het zagen, wisten: dit woord wordt ons leven- die ons het bittere zoet maakt, hij zal ons sleuren, dragen op handen tot waar we er zijn.

Huub Oosterhuis

Toen de zoon van de rabbi

VOLLEERD

Toen de zoon van de rabbi van Lenteschno nog een jongetje was, zag hij rabbi Jitschak van Worki eens bidden. Verwonderd ging hij naar zijn vader en vroeg hem hoe dat toch kon dat een tsaddik zo rustig en eenvoudig kon bidden zonder dat je iets

van zijn extase kon merken. Zijn vader zei: 'Wie niet goed kan zwemmen, moet heel veel beweging maken om boven water te blijven. De volleerde zwemmer gaat in de stroom liggen, en die draagt hem'.

Er was eens een prins

DROMEN

Er was eens een prins, die woonde heel ver weg in sprookjesland. Omdat hij maar een dromer was, hield hij ervan om in een wei dicht bij het kasteel te liggen dromen en staren naar de blauwe lucht. Want in de wei bloeiden de bloemen hoger en mooier dan waar ook ter wereld. En de prins droomde van witte kastelen met hoge, spiegelende ramen en stralende balkons. Maar nu geschiede het dat de oude koning stierf. De prins werd zijn opvolger. En de nieuwe koning stond nu vaak op de balkons van witte kastelen met hoge, spiegelende ramen. En droomde van een kleine wei waar de bloemen hoger en mooier bloeiden dan waar ook ter wereld.

Bertolt Brecht

In het gelaat van elke uitgebuite boer

IN HET GELAAT

In het gelaat van elke uitgebuite boer in het gelaat van elke jonge werkloze In het gelaat van elk hongerig kind In het gelaat van elke onderbetaalde mijnwerker In het gelaat van elke ontslagen arbeider In het gelaat van elke weggedrukte Indio In elk gelaat is God m„r aanwezig Dan in een kerkgebouw van baksteen.

Een klap in het gelaat van de uitgebuite boer In het gelaat van de jonge werkloze In het gelaat van het hongerig kind In het gelaat van de onderbetaalde mijnwerker In het gelaat van de ontslagen arbeider In het gelaat van de weggedrukte Indio Is een klap in het gelaat van de Heer
Christelijk volkslied, Bolivia

Ik vraag me af, als ik dood ben

Ik vraag me af, als ik dood ben en in mijn kist lig, of het helemaal donker is. En of ik al op een ander kist lig of dat er onder mijn kist alleen maar zand is. En wat mijn vader en moeder en oma's zouden doen. Hoe lang ze verdriet zouden hebben.

Andrea, 8 jaar

Ik sta met mijn hart in de ene

IN TWEEVOUD

Ik sta met mijn hart in de ene en mijn hoofd in mijn andere hand. Op de maat van de wind wieg ik heen en weer tussen droom en verstand. Hoezeer ik mij ook beijver nooit blijf ik in evenwicht: van links gezien ben ik een cijfer van rechts beschouwd een gedicht. mijn schedel steekt vol begrippen, mijn gemoed raakt ze niet aan; en wat mijn hart zegt tegen mijn lippen heeft mijn hoofd nog nooit verstaan.

Andries Poppe

DE DROOM VAN EEN HEILIGE

Een heilige had een droom. Hij wandelde op het pad der waarheid en werd begroet door een engel. 'Waar ga je naar toe?' 'Ik ga naar de koninklijke tegenwoordigheid'. 'Je houdt je met zo veel wereldse zaken bezig'. zei de engel,'en je hebt zo veel bagage bij je: rijkdom en bezittingen. Hoe kun je verwachten dat je met dit alles zult worden toegelaten tot de koninklijke tegenwoordigheid?'Daarop wierp de heilige alles weg, behalve een stuk deken, dat bij ruw weer als kleding en beschutting kon dienen.

De volgende nacht had hij opnieuw een droom. Weer zag hij de engel, die hem aansprak: 'Waar ga je vandaag naar toe?' 'Ik ben op weg naar de zetel van de Heer der Schepping.' 'O man van wijsheid', zei de engel,'Hoe zou je daar kunnen komen met dit stuk deken? Het is een vreselijke hinderpaal op je weg'. Uit zijn droom ontwakend wierp de heilige de deken in het vuur. De derde nacht zag hij de engel weer,'O gij die zuiver leeft, waarheen ga je?' 'Ik ga naar de Schepper van het heelal.' 'Je hebt jezelf ontdaan van al wat je bezit; blijft nu maar waar je bent. Je hoeft niet ergens heen te gaan om je Schepper te zoeken. Hij zal naar jou toekomen op jouw eigen plek. En daar zal Hij je kleden en beschutten'.

Zelden gelukt het te schrijven

Zelden gelukt het te schrijven op een zo simpele wijze dat de woorden als kinderen ademen in het bed van de taal onder de dekmantel van het gedicht Soms slapen ze allemaal als rozen soms richt een zich op kleine slapeloze en vraagt om iets

onbestaanbaars Men geeft hem een pop, een betekenis een pose iets ongehoords Men haast zich het licht aan te steken en blijft op de rand van de taal zitten lezen woord voor woord hand in hand.

Guillaume van der Graft

In het begin was er een enorme druppel melk

IN DEN BEGINNE

In het begin was er een enorme druppel melk. Toen kwam Doondari en schiep de steen. De steen schiep ijzer En ijzer schiep vuur En vuur schiep water En water schiep lucht. Toen daalde Doondari

voor de tweede keer af. En hij nam de vijf elementen En maakte daarvan een mens. Maar de mens was trots. Toen schiep Doondari blindheid en blindheid versloeg de mens. Maar toen blindheid te trots werd Schiep Doondari slaap, En slaap versloeg blindheid. Maar toen slaap te trots werd, Schiep Doondari zorgen En zorgen versloegen slaap. Maar toen zorgen te trots werden, Schiep Doondari dood En dood versloeg zorgen. Maar toen dood te trots werd, Daalde Doondari voor de derde keer af, En hij kwam als Gueno, de eeuwige, En Gueno versloeg de dood.
Scheppingsmythe van de Fulani uit Mali

Eens kwam er een chassid bij reb Mendi

OPRECHT

Eens kwam er een chassid bij reb Mendi met een vraag: 'Rebbe, ik heb zulke afschuwelijke gedachten'. 'En die zijn?' 'Ik durf het niet te zeggen. Ik vind het verschrikkelijk dat ik zulke gedachten heb. Zelfs de hel zou daarvoor nog geen straf genoeg zijn', ging de chassid verder. 'Kom ermee voor de dag'. 'Wat ben ik toch een ellendeling. Soms denk ik dat er geen oordeel bestaat en ook geen Rechter, dat de wereld-God verhoede!-wetteloos is'. 'Waarom zit je daar zo over in?', vroeg de rebbe. 'Waarom?', riep de chassid. 'Als er geen oordeel en geen Rechter bestaan, wat heeft de hele wereld dan voor doel? 'Als de wereld geen doel heeft, wat gaat jou dat aan aan?' Rebbe, als de wereld geen doel heeft, wat voor nut heeft dan de thora? 'Waarom zou jij erover in zitten als de thora geen nut heeft?' 'Wee mij, rebbe. Als de thora geen nut heeft, dan is het hele leven zinloos! Dat vind ik een overdraaglijke gedachte'. Reb Mendi antwoordde: 'Omdat je je zo ernstig bezorgd maakt, moet je een oprecht man zijn. En een oprecht man zulke gedachten koesteren'.

God zij geloofd uit alle macht

UIT ALLE MACHT

God zij geloofd uit alle macht, Hij komt zijn volk bevrijden en heeft aan Israël gebracht verlossing in zijn lijden. Hij heeft zijn teken opgericht: verheffing van het aangezicht voor heel het huis van David, zoals voorlang geschreven stond heeft Hij gedacht aan zijn verbond, zo doet Hij ons herleven. Bevrijding uit de vijandschap de hand van die ons haten, gelijk Hij eens gezworen had Abraham onze vader, opdat wij in rechtvaardigheid de Here God zijn toegewijd ons leven lang op aarde. Zo zult gij voor de Heer uitgang een stem die Hem de toegang baant: bereidt Hem alle wegen!
Gij zijt de stem der profetie sprekend van mededogen, want eens zal ieders oog Hem zien: de Opgang uit den hoge. Gezegend zij de dageraad het licht dat weldra schijnen gaat voor wie in duister kwijnen. Hij zal de schaduw van de dood beschamen met zijn morgenrood, Op aarde daalt de vrede!

Vele jaren geleden bezocht ik met mijn ouders

MAAGDELIJKE GEBOORTE

Vele jaren geleden bezocht ik met mijn ouders een kerstfeest van een zondagsschool. Het verliep in de stijl van die tijd. Halverwege een traktatie met alle problemen van dien en dan natuurlijk het kerstspel! Is het u wel eens opgevallen dat Jozef en Maria in zo'n spel een zwijgende rol hebben en dat het niet zo makkelijk is om zonder tekst jezelf een houding te geven? Zo was het ook die keer. Jozef kon het niet helpen, maar hij was met een heel dom gezicht het leven ingestuurd. Hij zat bovendien als een zoutzak op zijn stoel. Toen we weer thuis waren, was het commentaar van mijn vader kort. Hij zei; 'Ik heb nooit in de maagdelijke geboorte kunnen geloven, maar als ik deze Jozef zo eens bekijk, dan geloof ik dat ik er nu iets van begin te begrijpen'.

W.K. van Deursen

God die uzelf in licht vertaalt

God die uzelf in licht vertaalt, met trouw en goedheid ons omstraalt, U zij de lof gezongen, omdat Gij door uw grote macht als helder licht de zwarte nacht zo krachtig hebt verdrongen. En uw genade wonder mooi zelf in de slaap mij reeds voltooit.

Ontsteek in mij uw vrolijk licht, de warmte van een lofgedicht waarin uw liefde spiegelt. Zodat geloof een gloed verspreidt, de weerglans van uw heerlijkheid in mij - zo klein en nietig. Ik volg met eerbiet en ontzag uw lichte spoor bij nacht en dag.

Geef dat ik aan uw vrede bouw en van geweld mij verre houd, dat niet de zonnestralen mij toornig zien, dat niet de maan om mij bedroefd zou ondergaan. Laat mij mijn gram niet halen op mensen en hun bitterheid, door vijandschap, door haat en nijd.

Komt, zend uit hemelhoog verschiet uw engel die bescherming biedt, een held aan onze zijde, die schittert in aanwezigheid, in ongeziene majesteit - en draag ons door de tijden. Wij gaan hoe onze weg ook gaat op vleugels van de dageraad

Soms maakt het geen verschil

GEBED VAN DE KERSTNACHT

Soms maakt het geen verschil of we onze ogen open of gesloten houden zo donker is het in de wereld wij zouden wel licht willen zien daarom zijn we hier omdat we een gerucht hebben gehoord omdat we een ster hebben gezien en omdat we hopen dat het gerucht tot lied zal worden en dat de ster op uw komst wijzen zal

Heer, wilt u ons laten zien hoe groot het verschil is tussen de nacht waarin wij wakker liggen van angst en verdriet en deze nacht waarin u verschijnt wij bidden u: wordt geboren onder ons en maak onszelf tot lichtbrengers in uw naam in de nachten die komen gaan in de dagen van duisternis waarin wij bestaan

Maria de Groot

"Wij verwachten de stad van vrede..."

De stad van vrede

"Wij verwachten de stad van vrede waar de droom geen bedrog meer zal zijn."

Daar zal ons verkeer niemand schaden omdat we elkaar voor laten gaan, en wie sterker is dan een ander zal niet op zijn recht blijven staan.

Daar zullen wij vrij kunnen spelen, op straat is geen enkel gevaar, geen getoeter meer, geen sirenes, de fijnste muziek hoor je daar.

Daar wordt ook geen mens nageroepen omdat hij een zonderling lijkt, en wie eenzaam is en verloren ziet altijd wel iemand die kijkt.

Daar lopen de blanken en zwarten gewoon arm in arm, hand in hand en ze leren elkaar te zingen de wijzen van andermans land.

Daar is ook voldoende te eten, we kennen de tafel van Eén en we leren opnieuw te delen want niets is van iemand alleen.

Daar zie je een mens met gebreken weer helemaal mee spelen gaan?

wat er pijn deed raakte genezen en recht kwam wat scheef was gegaan.

Daar heten geen mensen verkeerd meer als ze anders voelen dan jij, want ons bindt alleen maar de liefde en liefde maakt iedereen vrij.

Daar leren ze niemand meer schieten, we schieten alleen in de lach? hoe je een bom maakt zijn we vergeten, geweld heeft geen enkel gezag.

Daar is onze vijand verslagen waar iedereen doodsbang voor is, hij kan niemands geluk meer breken, het is uit met verdriet en gemis.

Daar brengt ons vanavond de nieuwsdienst goddank niet het oude gezang, - maar verrassend nieuwe berichten van vrede een eeuwigheid lang.

Uit. W van der Zee, 'In het huis van de levende'

Hoor Israël. Ik stel u voor ogen

KIES VOOR HET LEVEN

Hoor Israël. Ik stel u voor ogen: leven en geluk, maar ook dood en verderf. Als gij gaat op de weg van mijn woord zult gij leven, gij en uw kinderen, van geslacht op geslacht.

Hoor Israël. Hemel en aarde zijn onze getuigen dat Ik u heden voorstel dood en leven, zegen en vloek. Kies voor het leven. Dan zult gij leven - gij en uw kinderen, van geslacht op geslacht.

Het woord dat Hij u heden geeft is niet te hoog voor u, het ligt niet buiten uw bereik. Het is niet in de hemel, zeg dus niet: 'Wie haalt het voor ons uit de hemel'. Het is niet overzee, zeg dus maar niet: 'Wie haalt het voor ons van overzee'. Het woord is dichtbij. In uw mond. In uw hart. Gij kunt het volbrengen. Uit Deuteronomium 30 (vert, Huub Oosterhuis)

Ik heb jou gevonden, mijn God

GEBED

Ik heb jou gevonden, mijn God, en ik ben blij als een verdwaald kind, wanneer het in de verte een vertrouwde gedaante gewaar wordt.

Een traan van ongerustheid, dat ik alleen ben in de menigte, en wij zijn weer samen God, Jij met mij. En kreun, dat ik geen raad weet, en we zijn reeds samen, Jij en mij.

Door een berg van Jouw helpers, bemiddelaars, plaatsvervangers, beulen - Door het leven van verzoeking, door misleidende stofwolken, door de sneeuwjacht van mijn zinnen, door valse profeten - streelde ik, mijn God, toch tot Jou. Ik ben blij als een kind en ik noem Je niet de Grote, of de Rechtvaardige, of de Goede - ik zeg: mijn God. Ik zeg 'mijn' en ik heb vertrouwen.

Janusz Korczak

Het kind is geboren alleen voor wie zijn taal

ANTIF00N VOOR KERST

Het kind is geboren alleen voor wie zijn taal wil horen is het kind geboren, want

De taal is de taal van de dingen de taal is de spraak van de vrede de taal is de tongval van de schepping de taal is de vlag en wimpel van het glijdende verrijzende vlaggenschip leven dat voorbij gaat aan het niets.

Want het kind is geboren alleen voor wie de vrede voor wie de schepping wil horen, want De vrede is de vrede van Gods dingen de vrede is de adem van de ruimte de vrede is het dal tussen heuvels de vrede is het brood aan de maaltijd zij is de oogwenk van de geliefde zij is de handdruk en de armslag van het lichaam de vrede van de maan die schijnt in de waterspiegel van de eeuw dit alles en nog meer dan het dichtelijk merendeel van heel de schepping.

Want het kind is geboren voor hen die luisteren en horen voor hen die met de tong alles weten die zich in het denken vergissen zich vergewissen van bloemen en vissen voor wie wil beiden en verbeiden want hij heeft gezegd in het idioom van de schepping in de grammatica van het lichaam in alle buurten en buitenwijken op praatdrempels en in alle vormen van bestaan en niet bestaan is het kind geboren voor iedere omgeving en elke ingeving voor de neigende zon voor de neigende maan en voor het neigende lichaam is het kind geboren voor wie het wil horen.

Jan Boelens

Het Zonnelied (van de H.Franciscus van Assisi, ong.1225)

Allerhoogste, almachtige, goede Heer, U zij de lof, de glorie en de eer en alle zegening. U alleen, Allerhoogste, komen zij toe, en geen mens is waardig U ook maar te noemen.

Geloofd bent U, mijn Heer, met al uw schepselen, vooral de heer broeder zon, die de dag is en ons verlicht door zichzelf. En hij is mooi en stralend met grootse pracht. Van U, Allerhoogste, draagt hij het teken.

Geloofd bent U, mijn Heer, door zuster maan en de sterren. Aan de hemel hebt U ze gemaakt, helder en kostbaar en mooi.

Geloofd bent U, mijn Heer, door broeder wind en door de lucht, en door bewolkt en helder en elk soort weer, waardoor U uw schepselen zorgzaam onderhoudt. Geloofd bent U, mijn Heer, door zuster water, dat heel nuttig is en nederig en kostbaar en kuis.

Geloofd bent U, mijn Heer, door broeder vuur, waardoor U licht brengt in de nacht. En het is mooi en aantrekkelijk en krachtig en sterk.

Geloofd bent U, mijn Heer, door onze zuster moeder aarde, die ons verzorgt en voedt, en allerlei vruchten voortbrengt en fleurige bloemen en groen.

Geloofd bent U, mijn Heer, door hen die vergiffenis schenken door uw liefde, en ziekte en leed te verduren hebben. Zalig zij die dat verdragen in vrede, want door U, Allerhoogste, zullen zij gekroond worden.

Geloofd bent U, mijn Heer, door onze zuster de lichamelijke dood, waaraan geen levend mens ontkomen kan. Wee hen die sterven in doodzonde. Zalig zij die aangetroffen worden in uw wil, want de tweede dood zal hen geen kwaad doen.

Loof en prijs mijn Heer, en dank Hem en dien Hen met grote nederigheid

Aan rabbi Mosje Leib werd eens de vraag gesteld

DE GODLOOCHENAAR

Aan rabbi Mosje Leib werd eens de vraag gesteld: 'Hoe is het mogelijk dat God, die alles goed geschapen heeft, ook de godloochening geschapen heeft? Wat kan daar nu voor goeds aan zijn?' Rabbi Mosje antwoorde toen: 'Ja, inderdaad, de godsloochenig kan heel goed zijn en is soms lange tijd heel erg nodig onder mensen. Laat ik het zo proberen uit te leggen: stel je voor, dat er iemand bij je komt om hulp en je raadt hem met vrome woorden aan: heb maar vertrouwen in God en wentel al je noden op hem, - dan zit je toch goed fout zeker? Ja, en toch gebeurt dit veel meer dan wij durven denken. Ik zeg je daarom: als iemand of een heel volk jou komt vragen om hulp, dan moet je doen alsof er g.,n God is, alsof er in de hele wereld maar één is die de mensen kan helpen, jij alleen!' Elie Wiesel

Het was een van die heerlijke lentedagen

Groeien

Het was een van die heerlijke lentedagen, waar iedereen de kriebel van kreeg. Zo'n dag waarbij je gewoon niet binnen kon blijven. Jezus wandelde met zijn vriendin in haar tuin. 'Mieters, die zon', zei hij, 'en alles komt al zo mooi uit, je ziet de blaadjes bijna groeien' 'Ik vind jullie tuin ieder jaar weer even prachtig'. 'Nou dat zal dit jaar wel tegenvallen dan', zei het meisje. 'We hadden zo' n leuk plan, we wilden overal bloemen zaaien in allerlei kleuren, hier een groepje rode en daar een perkje witte en daarachter rose en ginder blauw. Nou eerst is alles omgevallen, al het zaad lag door elkaar. We hebben alles nog zo goed mogelijk uitgezocht, maar het wordt niet wat we graag wilden natuurlijk'. 'Wie weet hoe leuk het staat', zei Jezus, één kleurenmix van bloemen. Het klinkt al leuk, kan je nagaan'. 'Da's nog niet alles', zei het meisje. 'De buurman hiernaast heeft een vogelkooi en iedere week staat hij de voerbakjes uit te blazen, om alle zaadschilletjes weg te krijgen. En iedere week blaast hij een flinke zwik onkruidzaad onze tuin in'. 'Er komt al een heleboel op', zei Jezus, 'moet je kijken, overal hele kleine plantjes beginnertjes, zie je'. 'Ja', zei het meisje, 'en wat is nou onkruid en wat niet? Volgens mij is dit onkruid en dit hier en dit'. Ze hurkte neer en begon overal kleine plantjes uit te trekken. 'Wat doe je nou?' zei Jezus, 'laat toch staan joh, straks trek je de goeie plantjes er ook nog mee uit'. 'Alles laten staan?' vroeg het meisje. 'Dat zou ik altijd doen', zei Jezus. 'Je kan nou toch nog niet zien wat het worden gaat. Geef het allemaal een kans'. 'Okee, okee, goed idee', lachte het meisje. 'Laat maar groeien, dan zien we wel wat goed is en wat niet'.

Het waren tien geboden (lied)

Een Lied van veertig regels (Zondagslied voor het evangelie van de verzoeking in de woestijn).

1.
Het waren tien geboden die God schreef in de steen, het waren tien geboden voor elke vinger een.
2.
de wind blaast in vier streken wie weet waar hij behoort, de wind blaast in vier streken de tien geboden voort.
3.
en vier maal tien is veertig het tijdperk van de Geest en al die tijd is Mozes met God alleen geweest.
4.
maar Mozes is gestorven op weg naar Kanaän en Israël heeft gezworen vier maal tien jaren lang.
5.
Elia heeft gelopen tot hij bij Horeb kwam, Elia heeft gelopen, vier maal tien dagen lang.

6.

en Mozes en Elia zijn op de berg geweest waar boven in de hemel de Geest genesteld is.

Je dankt aan tafel voor het eten?

Danken

Je dankt aan tafel voor het eten? Dat is prima.

Maar ik dank voor het toneelstuk en de opera, en dank voor het concert en de mimevoorstelling, en dank voordat ik een boek opensla, en dank voordat ik ga tekenen en schilderen, zwemmen, schermen, boksen, wandelen, spelen, dansen; en dank voordat ik mijn pen in de inkt doop.

G.K. Chesterton

Hoe God, de Vader, onze Schepper

WATER IN DE PAASNACHT

Hoe God, de Vader, onze Schepper, zijn kracht in het water heeft gelegd, zie ik iedere dag als ik om me heen kijk; Water geeft een thuis aan alle vissen, aan dolfijnen, zeerobben en walvissen, maar ook aan al die soorten kleine vissen, teveel om op te noemen. Zonder water zouden ze niet kunnen leven. Ik zie hoe alle bomen, grote en kleine, maar ook de struiken, het gras, de bloemen en de planten alleen kunnen groeien door de zon en het water, zonder water zou alles verdorren; de wereld zou een woestijn worden.

Water is ook onmisbaar voor mensen en dieren. Zonder eten kunnen we best, maar zonder water kunnen we niet. Ook de dieren kunnen niet zonder water, ze zouden sterven zonder dit kostbare levensvocht. Door deze aarde water te geven, gaf God, de Vader, ook het leven aan alles; mens, dier en plant.

Voor de reiniging van je lichaam is water heel noodzakelijk; daardoor voorkom je allerlei besmettingen en ziektes. En wat is het niet heerlijk om je te wassen en te douchen. Je wordt er helemaal fris van. Het lijkt wel of je opnieuw begint te leven.

Water geeft ook heel veel plezier. Je kunt op water kanoën en roeien; je kunt ook gewoon pootje baden op een snikhete dag. Water geeft daarbij ook nog verkoeling; wat is heerlijker in de zomer dan zwemmen in zee of in een zwembad. Maar ook in de winter. Wat geeft water voor plezier als het is bevroren, en het is sneeuw of ijs.

Alleen zij die hun persoonlijke visioen

MENSEN ALS BOMEN

Alleen zij die hun persoonlijke visioen en hun eigen van God gegeven wijsheid willen delen en dienstbaar maken binnen een gemeenschap van gelovigen, zullen in staat zijn de spanning uit te houden, en vanuit een brandend geduld de wintertijd door te komen. Zowel wie liefheeft als wie gelooft is niet bang voor seizoenen, en durft te denken in jaren. Geliefden en gelovigen zijn als bomen, ze hebben tijd nodig om te wortelen en te groeien, opdat anderen in hen kunnen nestelen.

Feiten kunnen worden verdraaid

NIEUWS EN WAARHEID

Feiten kunnen worden verdraaid of weggelaten, maar het geloof, het visioen dat ik heb over hoe de wereld in elkaar zit kan niet worden weggehaald uit mijn hart. Kijken naar het nieuws is kijken naar een virtuele werkelijkheid. Dat besef kan ons aan het denken zetten over onze rol in die van actie? Het nieuws waarnemen doe je met je hart en stelt je open om het visioen van het evangelie te zien. Waar worden we tot leven gewekt door de adem van de Geest, hoe laten we ons oproepen tot profetische daden? Want door te kijken, betrokken te zijn bij de werkelijkheid van alledag, op welke manier ook geselecteerd of gefilterd, zijn wij in potentie profeten, want een profeet is een getuige, zijn daden een getuigenis (A.J. Heschel).

In ons kijken naar het nieuws gaat het om de aanzet tot 'heilige daden', zoals A.J. Heschel schreef: 'Heidenen verheerlijken heilige dingen, profeten verheerlijken heilige daden.' Het gaat om de oproep om in de werkelijkheid de Ander te ontmoeten, Zijn Gelaat te zien in de lijdende mens (Levinas). Dat moet onze keuze bepalen, onze handelingen kleur geven.

De mens die zijn ogen opslaat naar de hemel is geen passieve waarnemer van uiterlijke pracht, maar neemt het juk van het Koninkrijk van de Hemel op zich met heel de kracht van de wet. (A.J. Heschel)
De werkelijkheid bestaat niet, want elke uitspraak daarover ligt niet binnen een gesloten systeem of een rationele constatering. Elk beeld van onze dagelijkse realiteit is een 'virtuele werkelijkheid'. Waar het om gaat is het inzicht dat er niet zoiets bestaat als het tekstuele, maar dat je moet komen tot het contextuele.

'Hier is mijn geheim. Het is erg eenvoudig: alleen met je hart kun je echt "zien". Dat waar het in wezen om gaat is voor je ogen niet zichtbaar. De mensen hebben deze waarheid helaas vergeten, maar jij mag het niet vergeten. Je bent je hele leven verantwoordelijk voor alles wat je gedaan hebt en hoe je het gedaan hebt.' (Antoine de Saint-Exupéry)

Uit de Heraut okt 1996 (H. Brink)

Tijdens een gesprek (Vrijheid)

Tijdens een gesprek zei een vrouw tegen Rindzoewi: "We hebben het nu wel over kiezen, over vrijheid, over het vinden van je eigen weg, maar ik ben eens nagegaan hoeveel dingen je als mens in het leven gewoon worden opgedrongen, hoe ingrijpend gebeurtenissen kunnen zijn waar je geen invloed op kunt uitoefenen, hoeveel dingen al vastliggen. Is er eigenlijk wel zoveel speelruimte voor je eigen beslissing en, je eigen spoor?"

Rindzoewi nam de vrouw mee naar een dichtbijzijnde beek, en zei: "Kijk, de loop van deze beek is haar door het omringende landschap vrijwel volledig opgedrongen, maar de beek heeft haar bedding zelf van diepgang voorzien!"

uit. De eerbiedwaardige Rindzoewi, St. Nicola Kommunititeit

Laten wij Maria zo eens zien

Laten wij Maria zo eens zien: Woonplaats van God omdat zij leeg weet te zijn en in haar binnenste alleen de Tora draagt. Wij hebben Maria verheerlijkt, verhemeld, mystiek gemaakt. Zij kwam zover van ons af te staan dat ze ons niets meer kon zeggen. Vandaag ligt Maria zelf voor ons op de knieën en smeekt: als jullie mij willen eren, doe dan wat ik geprobeerd heb te doen. Zeg ja tegen de Allerhoogste en leef in zijn Naam op de plek waar je staat. Wees daar 'troost voor bedroefden', 'hulp voor je medechristenen', 'ark van het Verbond'. Wees navolgers van mij, zoals ik dat was van mijn zoon. Vorm onze wereld om naar zijn bedoelingen. Laat het nieuwe gebod werkelijkheid worden in de wereld van verpleging, onderwijs, handel, kunst parochies. Dat kan niet, maar het moet. Waar is het Christendom anders voor? Dat kost pijn en strijd. Kleerscheuren, mislukkingen, tranen. Maar het einde zal een tuin van rozen zijn.

Op een dag stond God voor het raam

EEN SPECIAAL PROJEKT

Op een dag stond God voor het raam van zijn werkkamer en keek uit over zijn tuin. Die lag er paradijselijk bij, een staaltje van echte tuinmanskunst, waarover hij zijn hovenier-engel bepaald nog eens een compliment moest maken, dacht hij opeens. Over het pad dat van de aarde naar zijn huis leidde, kwam iemand aanlopen; een donkere figuur, uitdagend om zich heen kijkend, alsof hij de bezitter was van al dat moois daarbuiten. "Ach", zei God in zichzelf, "daar komt hij weer eens, lang niet gezien. Hij heeft weer wat ontdekt en komt me vertellen dat ik de heleboel daar beneden wel aan de kant kan vegen". Even later kwam zijn secretaris Gabriël de kamer binnen en zei: "Jahweh, hier is meneer Satan die u wil spreken. Hebt u gelegenheid hem te woord te staan"? "Heeft hij gezegd waar het over gaat", vroeg God. "Ik heb het hem maar niet gevraagd", zei Gabriël, "want je kunt toch niet van zijn antwoord op aan". "Is er iets bijzonders op aarde"? "Niet dat ik weet", zei Gabriël, "het is het gewone patroon van donkerte en ellende, maar de stuwkracht van de liefde is onverminderd in takt en alle dingen ontwikkelen zich zoals ze moeten. Ook de plannen van ons speciale project en de voorbereidingen daarop zijn grotendeels voltrokken". "Hou het alsjeblieft eenvoudig", zei God, "het moet klein beginnen als een zaadje in de grond, met vooral geen publiciteit er om heen". "Maar een iets feestelijk accent mag toch niet ontbreken", zei Gabriël, "wat muziek erbij zou wel mooi zijn, want het is ook ongeveer de periode, waarin ze op aarde Kerstmis vieren".

"Het zou wel eens kunnen dat de satan daarover komt", zei God, "enfin, laat hem maar hier komen". "Ga zitten", zei God, toen de satan binnenkwam en hij wees naar de stoel aan de andere kant van zijn bureau, "en zeg eens wat je te vertellen hebt!" "Ik kom van de aarde", zei satan. "Zo", zei God. "en heb je ook gezien hoe mijn liefde daar werkt?" "Helemaal niet", zei de duivel, "ik heb niks anders gezien dan zonde en verderf. Ze maken er daar weer een grote troep van. Straks is het ook weer Kerstmis, een groot feest van uiterlijkheden en oppervlakkigheid en grof geld eraan verdienen, een rotzooi, dat maken die zogenaamde volgelingen van u ervan".

"Zo, zo", zei God. "Waar jij je al geen zorgen over maakt. Ik had eigenlijk gedacht dat zoiets jou genoeg zou doen. En als je helemaal hier naar toe gekomen bent om me duidelijk te maken dat de mensen niet volmaakt zijn; zo zwart als jij het voorstelt is het helemaal niet. Er gebeuren daar ook goede dingen. Er is zoveel meer vrede dan oorlog op aarde, de mensen sluiten wapenstilstanden. Ze nemen vreemdelingen op en geven zoveel mogelijk hulp bij armoede en rampen". "Ja, ja", zei satan spottend, "met Kerstmis zeker. Maar wat ik ruik, dat ruik ik het hele jaar door. Het stinkt daar beneden, maar met Kerstmis stinkt het nog meer dan anders door die zogenaamde vroomheid! En mag ik dan misschien beleefd informeren wat u daaraan zou kunnen doen, almachtige God"? Er werd geklopt en Gabriël kwam binnen. "Mag ik u even storen, Jahweh? Ik wil u even melden dat alles gereed is voor de uitvoering van het speciale project. Geen publiciteit, maar u gaf mij de vrije hand voor muziek, dus heb ik wat koren geregeld en nog een paar dingen. Zullen we dus maar"? Satan keek verbaasd van de een naar de ander. God glimlachte en zei: "Hier is het antwoord op de vraag. Ik heb er al wat aan gedaan. Ik heb mijn zoon naar de wereld gestuurd. Mijn zoon zou geboren worden uit een gezegende vrouw van mijn keuze. Hij zou de schuldenlasten van de mensen dragen en het nieuwe licht van de aarde zijn. Jou komst hier was vergeefs en je aanklachten zijn niet ter zake. Ik heb mijn plan met de wereld en daar heb jij geen invloed op"! De duivel had geen antwoord meer. In een klap was hem duidelijk geworden dat hij met lege handen stond, zonder winst. "Ik wil graag het onderhoud als afgelopen beschouwen", zei God tegen Gabriël. "Wil jij meneer even uitlaten"? "Ik vind dit een rotstreek", riep satan toen ze buiten de deur waren. "Dit is geen eerlijk spel. Op zo'n manier kun je het altijd winnen"! Het klikken van het slot was het laatste geluid wat satan te horen kreeg. Hij stond op de stoep, woedend om zijn verlies. En scheldend en tierend sloeg hij de weg in naar zijn huis. De wereld sliep. Een kind werd geboren. In de velden van Efrata schoot het licht langs de hemel, een engel sprak, koren van vele engelen zongen, herders knielden en koningen gingen op weg om het kind te zoeken. Het was Kerstmis!

Jezus is ooit zelf geroepen (De roeping van Jezus)

Jezus is ooit zelf geroepen om God in zijn leven tot uitdrukking te brengen. Hij heeft 30 jaar in stilte gewacht, totdat God de tijd rijp vond en Hem riep. Dat deed God bij monde van Johannes de Doper, die het volk opriep zich te bekeren. Jezus is deel van het gewone volk. Hij laat zich dopen. Ook Hij voelt en kent het verlangen het weer goed te maken met God, met zichzelf in het reine te komen. Jezus is bevrijd van een ingebeelde God, die angst aanjaagt, die eerst onderdrukt om dan het verlossende woord te spreken. Jezus ontdekt God als een lieve, goede Vader, en zó ontdekt Hij zichzelf als een goddelijk, gelukkig kind. Jezus zijn de ogen opengestaan, als eerste onder de mensen. Hij heeft de hemel zien opengaan in het diepste van zichzelf, in zijn ziel. Deze ervaring wil Jezus delen met iedere mens; iedere mens is een veelgeliefd en enig kind van God, en wordt van binnenuit geroepen weg te trekken uit angst en onmin, uit schaamte en bekrompenheid.

De hemel en de hel, een joods verhaal:

Er was eens een jood die zijn leven lang de wet trouw had onderhouden. Hij had altijd goed geleefd en gedaan wat God van hem vroeg. Maar hij had één wens: dat God hem tijdens zijn leven de hemel en de hel zou laten zien. En omdat hij altijd zo goed geleefd had, stond God hem die gunst toe. God nam hem mee en bracht hem in een heel grote zaal. Dit is de hel, zei God. De jood zag een grote zaal met tafels vol brood; er stonden prachtige bloemen en alles was er even mooi. Het eten zag er bijzonder lekker uit. Aan tafel zaten allemaal mensen. Deze mensen hadden allemaal stijve armen, zodat ze niets van de heerlijke maaltijd naar binnen konden krijgen. De jood knikte. Hij begreep het: Dit was de hel. Toen gingen ze naar de hemel. En weer kwamen ze in een grote zaal met tafels vol

brood. Ook daar was alles even prachtig en mooi; en ook daar zag alles er heerlijk uit, net zoals in de hel. En al die mensen hadden stijve armen. De jood begreep er niets van. Is dat nu de hemel, vroeg hij aan God. Maar God zei: Stil maar, wacht even. En toen zag de jood dat de mensen met hun stijve armen bij hun overburen het brood in de mond stopten. Ze konden met hun stijve armen niet bij hun eigen mond komen, maar wel bij die van hun overburen. Dat was de hemel.

De mensen in de hel kwamen niet op het idee om elkaar te helpen. Daarom zaten ze in de hel en gingen dood van de honger. Maar in de hemel dachten de mensen niet aan zichzelf, maar aan de anderen. En daarom bleven ze in leven en waren ze in de hemel. En de jood knikte. Hij had het begrepen.

Als je van iemand houdt en je verliest hem door het sterven

Leegte tot ruimte

Als je van iemand houdt en je verliest hem door het sterven, kan niets de leegte van zijn afwezigheid vullen: je moet dat ook niet proberen, je moet eenvoudig aanvaarden en volharden.

Dat klinkt nogal simpel en misschien zelfs wel wat hard. Toch kan het ook een grote troost zijn, want zolang de leegte werkelijk leeg blijft, blijf je daardoor met elkaar verbonden. Het is fout te zeggen: God vult de leegte.

Hij vult ze helemaal niet; Integendeel: Hij maakt van die leegte een ruimte waarin de herinneringen een plaats krijgen. Zo blijft de onderlinge band met elkaar bewaard, zij het met pijn. Je moet zorgen, dat je niet in herinneringen blijft graven en zo jezelf erin verliest; een kostbaar geschenk bekijk je niet aldoor, maar alleen op bijzondere ogenblikken. Buiten die ogenblikken is het een verborgen bron van vreugde en kracht.

Wat een geluk wanneer je niets te verliezen hebt

Wat een geluk

Wat een geluk wanneer je niets te verliezen hebt, want je hoort bij God thuis;

wat een geluk wanneer je niet oppervlakkig over de ernst van het leven leeft, want je zult worden getroost;

wat een geluk wanneer je een mild mens bent, want je zult het beloofde land bezitten;

wat een geluk wanneer je met heel je wezen verlangt dat alles terecht komt, want je zult het overvloedig zien gebeuren;

wat een geluk wanneer je durft vergeven, want je zult genadig worden behandeld;

wat een geluk wanneer je hart ongecompliceerd is, want je zult God zien;

wat een geluk wanneer je vrede brengt, want God zal je zijn kind noemen;

wat een geluk wanneer je lijdt om te bereiken dat alles terecht komt, want je hoort bij God thuis.

Parafrase van Matteus 5, 1-12 door Pius Drijvers.

In drie dingen vindt mijn hart behagen

Waar in vindt mijn hart behagen

In drie dingen vindt mijn hart behagen; ze zijn welgevallig bij de Heer en de mensen: eendracht onder broers en zussen, vriendschap met de naasten en een goede verstandhouding tussen mensen. Hoe aantrekkelijk is wijsheid bij mensen, en doorzicht en goede raad. Rijke ervaring is hun kroon en de vrees voor de Heer hun roem.

Wijsheid van Jezus Sirach (25, 1.5-6)

Moed houden, eenvoudig voortgaan als je kunt

Moed houden, eenvoudig voortgaan als je kunt. De weg gaan zoals die komt met zijn voor en tegen. Je ogen die een lamp zijn van je ziel en die meer zeggen dan je mond verwerken kan. Doen wat voor de hand ligt, antwoorden geven als die er zijn met een lach, maar ernstig gemeend. Praten me je allerliefsten of zwijgen als het mysterie te groot is. En intussen niet teveel omzien, want de weg van het leven gaat soms dwars door je hart.

Moed houden, eenvoudig voortgaan als je kunt. En als je niet kunt wachten en uitrusten bij wie je zorgen deelt of bij een vriend/vriendin, als die er is, zomaar een gesprek, eerlijk en vertrouwd. En als die er niet is toch wachten... Dan maar alleen...
Wachten tot het weer gaat, straks...

Enkel blijven hopen

Enkel blijven hopen, oogst geen resultaat God vraagt mensen - woord en daad Hij verwacht van ons geen antwoord maar wel initiatief! Hij heeft ons geschapen, heeft ons allen lief. En weet je wat Hij wil horen maar je gaat je eigen weg. Wie ben jij, en wie maakt je vrij, was het Jezus niet die ruimte gaf aan jou en mij? Wie ben ik, wie maakt me vrij, het gemis aan discipline overheerst bij mij. Spreek je uit wat je bedoelt? Durven zeggen wat je voelt. Ondanks je zorgen, tegenslag en verdriet hersenschimmen helpen niet. Toch geeft Hij ons vertrouwen want Hij weet hoe mensen zijn.

Waarlijk willen leven vraagt inzet dus probeer werkelijk te geven, overwin steeds weer de illusie die je koestert heeft een breder perspectief. Maak het waar, toe maak het waar breng de eenheid en de vrede nader tot elkaar wees oprecht in wat je zegt toon de onder dat je samen voor de vrede vecht leef in vrede met elkaar.

Mogen leven in een wereld

Mogen leven in een wereld waarin geen honger is of dorst...dat is rijk zijn. Morgen leven in een land waar geen oorlog is of discriminatie... dat is rijk zijn. Morgen leven in een stad of dorp waarin je niet bang hoeft te zijn in het donker...dat is rijk zijn. Morgen leven in een wijk of straat waarin burens vrienden mogen zijn...dat is rijk zijn. Morgen leven in een huis met eten op tafel, een warm bed, waarin mensen wonen die van je houden...dat is rijk zijn. Morgen leven in vrede met jezelf, in harmonie met de natuur en verbonden met God...dat is rijk zijn.

Ik heb vaak de neiging te buigen voor kinderen

Ik heb vaak de neiging te buigen voor kinderen. Ten eerste omdat ze klein zijn maar vooral omdat het 'kanjers' kunnen zijn in moeilijke tijden. Een kind gelooft heilig dat alles 'gewoon' doodgaat en terecht komt. In perioden van onthechting en afscheid nemen kunnen kinderen goede helpers zijn. Een kleuter kan een tedere stervensbegeleider zijn. Een kind brengt een dosis energie mee en voelt de sfeer goed aan. Houd ze niet weg. Laat ze meepraten over de angst en de vragen. Bereid ze geleidelijk voor en help hen de dood te zien als deel van het leven. Stervenshulp is samen-zijn, geen omhaal van woorden of vervallen in clichés, maar simpel:'er zijn'. Vorig jaar verpleegde ik een stervende vrouw, die op de valreep nog beleefde dat ze oma werd. We hebben de couveuse met de twee pasgeborenen naast haar bed gezet. Haar grote wens was vervuld. Ze had het gehaald. Lijkt het vruchtwater van het leven op het water van de dood? Soms vermoed ik van wel. Water als doorgang, al zwemmend met een hand onder je kin. Naar de overkant. Overkant van licht, plaats van ontmoeting. Thuis!

Ria van den Brekel

Dieren kennen geen roeping (Roeping)

Dieren kennen geen roeping; een dier is helemaal af en kent alleen zijn behoeften. Mensen worden geroepen, en juist daarom heten zij mens. Iets, iemand beweegt ons: er spreekt een stem, in ons en boven ons, tot ons en aan ons voorbij waaraan wij niet kunnen ontkomen, tenzij wij onszelf willen ontlopen. We worden geroepen mens te zijn, meer mens, anders dan wij hier en nu zijn. We worden geroepen tot zelfontdekking, tot een geheel eigen leven en verantwoordelijkheid. We worden te voorschijn geroepen.

We worden geroepen in het spoor van de scheppende God: om God in onszelf tot leven te laten komen zoals God zichzelf liet kennen, eerst in Adam, later in Christus.

We hoeven ons niet te verbergen en te schamen; God heeft ons goed gemaakt, en roept ons te worden wie we echt zijn. God roept ons tot geluk in eeuwigheid, en wil niets dat wij niet kunnen. God roept ons bij onze naam, tot onszelf.

Op Sjabbat waren de twee zoons

teruggeven

Op Sjabbat waren de twee zoons van rabbi Mee'ier plotseling gestorven. De moeder legde de beide lichamen in het slaapvertrek neer. Toen haar man thuis kwam, stelde ze hem de volgende vraag: 'Geruime tijd geleden gaf iemand mij een edelsteen in bewaring. Ik heb die steen zorgvuldig bewaard en gekoesterd. De eigenaar is nu teruggekomen. Moet ik hem de edelsteen teruggeven?' Toen rabbi Mee'ier haar vraag bevestigend had beantwoord, voerde zij hem het slaapvertrek binnen...

I. Vorst, rabbijn

Diep in de nacht, plotseling wakker worden

wakker worden

Diep in de nacht, plotseling wakker worden, en niet meer kunnen slapen. Woelen en draaien, het vuur van deze boze geesten, doodsstrijd, het spoor bijster, waar ben ik mee bezig? Hoe komt het dat het leven is zoals het is? Linkerzij, rechterzij, klam worden van angst. Je bed uit, de nacht in, struikelend, want de weg is in dit duister niet te zien. Twijfel aan jezelf, twijfel aan alles: waarom maak ik me toch altijd zo druk? Bedriegers de huid vol schelden, kooplui uit de tempel smijten; onderrichten, kinderen op schoot, mensen oprichten, genezen. 'Redder van de wereld'... 't mocht wat. Ik weet soms zelf niet hoe ik moet leven. God! Ik had het me zo anders voorgesteld. Jij had me warm laten lopen voor het leven. En ik ben het kwijt, dat diepe geloof dat bergen verzet. Ik ben moe van het gevecht met de duisternis. Ik ben moe van mensen die denken dat ik hun zaakjes zal regelen: 'Aan welke kant zal ik naast je komen zitten in je Rijk?' vragen ze me dan. Wat denken ze wel? Dat ik hun koning wil zijn? Ik weet niet eens wie ik ben... God, jij hebt mij geboeid, waarom laat je me niet los? Ik heb je wakker geschud, in deze nacht. En jij bent opgestaan, dierbaar mensenkind in wie Ik welbehagen heb. Ik heb je geroepen, opdat je niet zou verdwalen in de veelheid van werken. Ik heb je gelokt naar de woestijn, terug naar het begin. Ik wil even met jou alleen zijn, opdat Ik je iets kan zeggen. Het is altijd zo druk om je heen; het is vaak zo onrustig in jou. Je trekt rond, je preekt, je zegent, je deelt en vermenigvuldigt het brood... Ik begrijp je wel: het is mijn Vuur dat je drijft. Je had niet voor niets sterren boven je wieg. Ik heb al vroeg een plekje in je hart gekregen. Maar nu ben Ik bang dat je opbrandt... en dat wil Ik niet; daarvoor heb Ik je te lief. Je hoeft niet alle leed van de wereld op je schouders te nemen: jij leeft aanstekelijk, in mijn Geest, en dat is genoeg. Jouw eerlijkheid, jouw aandacht en liefde, jouw vertrouwen in de kracht van het leven, laten aan mensen zien hoe Ik het leven bedoeld heb. Als ze willen zien kunnen ze in jou de Weg, de Waarheid en het Leven ontdekken. Mensen zullen die weg zelf moeten afleggen; daarbij geef Ik ieder kracht naar kruis. Ik zal jou veel kracht geven, opdat je steeds opnieuw, in elk moment van duisternis en dood, op zult staan, zoals je deed in deze nacht. Ik ben blij dat je gekomen bent. Wees niet bang, je leeft in mijn genade.

De leerlingen vonden hem, in het licht van de morgen. Hij was opgewekt.

Joke Mourits-van Assendelft

God is als letterbrij

klein scheppingsverhaal

God is als letterbrij, als boetseerleeg in onze handen. We kunnen hem kneden naar onze wisselende verlangens, naar onze verschuiven de normen en vooral naar onze uiteenlopende belangen. Naar ons beeld kunnen we hem kneden, mannelijk of vrouwelijk, onzijdig, alzijdig, eenzijdig, blank of gekleurd, machtig of nietig, ruw of fijnbesnaard. Aandoenlijk kunnen we haar maken, potsierlijk, lachwekkend, om te huilen, met haar of om haar. Als voorbij kunnen we haar schetsen, maar ook als de komende of als de meegaan de. En God zelf?

Zij lacht in onze vuist, in onze lompe of artistieke vingers, en fluistert ons toe: Geloof me, al heel lang voor jij mij boetseerde naar jouw gelijkenis, boetseerde ik jou naar mijn beeld. Naar de aarde toe, naar de ander toe schiep ik jou, de ander tot naaste schiep ik jou. Niet om elkaar te ontwijken en te

verdrücken vormde ik jou, maar om elkaar te vinden en op te heffen; om voor elkaar het duister te veranderen in licht, om voor elkaar te lijden te veranderen in vreugde, in plezier om te leven. Zo boetseerde ik jou, bedoelde ik jou, schiep ik jou, En nog steeds vind ik het zeer goed dat ik jou zo heb geschapen. Met mij kun je verder doen wat je wilt, als je een ding maar laat: haal het niet in je hoofd om mijn naam te ontkoppelen van jouw vernederde en verdrukte medemensen of van de uitgeput te en misbruikte aarde. Dat maak ik niet mee, dan ben ik weg!

Jan van Opbergen

Twee Boedhistische monniken

Twee Boedhistische monniken waren op weg naar hun klooster toen zij bij een rivier kwamen die ze over moesten steken. Bij de rivier troffen zij een jonge, mooie vrouw aan die over wilde steken, maar niet durfde. Resoluut nam een van de monniken de vrouw op zijn schouders en bracht haar zo naar de overkant. Zijn collega was furieus. Hij zei niks, maar hij kookte van binnen, want wat er gebeurd was, was absoluut verboden. Een monik mag geen vrouw aanraken en zeker niet op zijn schouders nemen. Uren lang liepen ze zwijgend naast elkaar voort, maar toen de kloosterpoort in zicht kwam, keerde de boze monnik zich naar de medebroeder en zei: 'Luister, ik zal dit tegen de overste moeten vertellen, want dat was absoluut verkeerd!' 'Hoe bedoel je', zei de ander, 'wat was verkeerd?' 'Ben je dat dan vergeten', zei de eerste, 'je hebt een vrouw op je schouders genomen.' De andere monnik begon te lachen en zei: 'Ja, dat is waar, ik heb haar gedragen. Maar ik heb haar al uren geleden bij de rivier achter gelaten. Bij jouw zit ze nog steeds op je rug.'

Wij willen hier proberen, verdraagzaamheid

Samen

Wij willen hier proberen, verdraagzaamheid en goedheid te leren, vrees niet, dan ben je vrij om te gaan vreugde spoort de ander aan. Talenten en vertrouwen gaf U ons mee om samen te bouwen geeft ruimte aan je naaste, ervaar: leven doe met elkaar. Kom, open je hart en je armen, volg samen Zijn spoor zo kun je de ander verwarmen en vind je gehoor. Stuur dagen in een richting, een klein gebaar geeft troost en verlichting jouw voorbeeld spoort de ander aan samen kunnen wij het aan.

Donker, je verdrinkt in je zorgen

Licht zien

Donker, je verdrinkt in je zorgen, denk bewust niet aan morgen nergens vind je gehoor het geluk lijkt voor jou wel duizend lichtjaren ver onbereikbaar als een ster. Leven, het is bergen en dalen, het is winnen of falen en gegeven is jou ongemerkt zo vergeet je hoe warmte kan zijn zoekt geen houvast in je pijn. Hij moest lijden, ons bevrijden, als een licht voor mensen dus blijf niet plakken aan je ongemakken maar zie de nieuwe morgen. Luister, laat Zijn voorbeeld herleven en probeer ook eens even mens van liefde te zijn. Doof het duister, omarm het licht en open je hart en je maakt een nieuwe start. Mensen, vol van hoop en vertrouwen, zullen samen gaan bouwen en we durven het aan. Wij geloven dat God ons steeds Zijn hand reiken zal Hij is bij ons overal.

KERSTNACHT

Het was naargeestig weer in de Kerstnacht en ik dacht: er zullen wel minder mensen komen dan anders. Dat onze dienst 'live' door de televisie werd uitgezonden, leek me een reden temeer voor de mensen dit jaar maar bij de kachel te blijven. Toen ik zo'n anderhalf uur voor de dienst nog even iets met de regisseur moest overleggen, buiten, in de regiewagen, en mij in gestrekte draf door de regen over de Westermarkt rept, wist ik dan ook niet goed wat ik zag: in dat druilerig duister stond een stil lint van mensen in een wijde boog om de kerk, al tot aan de Keizersgracht. Het ontroerde me. Maar ik schrok er ook van. Bedreigend was het, al die mensen in die lange rij. Wat komen ze in godsnaam allemaal doen? dacht ik. Het zijn er tevéél. En ik ken ze niet. Heimwee naar vroeger kwam boven, toen ik met een handjevol Kerstmis vierde, in een of'ander zaaltje, of in ons dorp, waar je elkaar kende en waar je iets wist van wat er in de mensen omging.

Wat zoeken al die mensen? Vogels van diverse pluimage zijn het, rijken en armen, mensen samen en mensen alleen, gediplomeerde gelovigen en amateurs, hoogbegaafden en zwakzinnigen, hotelgasten

en mensen die zó uit de kroeg komen, dat kun je ruiken en soms horen. Wat zoeken ze? Wat beweegt al die honderden om in het holst van de nacht in het hartje van deze verrukkelijke, verschrikkelijke stad in weer en wind ter kerke te gaan?

Sommigen schijnen dat precies te weten. Ze zeggen dat het slechts een kortstondige oprisping is van lieden die zo nodig eenmaal 's jaars hun religieuze behoeften moeten doen en op zoek zijn naar een welbehaaglijk sfeertje en Ere zij God willen juichen als het Kerstkind binnenkomt, maar die allang hebben afgehaakt als het Kerstkind men wordt en wat gaat zeggen, omdat ze er wel voor uitkijken om wat hij zegt en doet in hun leven toe te laten. Ik denk dat daar veel waars in zit. Maar ik denk ook dat je niet te gauw moet denken dat je zo precies weet wat er allemaal omgaat in een mens en wat hem beweegt. En bovendien en bovenal: is er in mijn herberg meer plaats voor wat Jezus zegt en doet? Waar komen al die mensen voor door de 'regen'? Wat is dat toch voor verlangen dat diep in de kom van hun ziel sluimert, zonder dat zij zichzelf daarvan bewust zijn? Voer voor godsdienstpsychologen! En wat die bedenken is weer voer voor theologen. Want wie Jantje van Jezus wil vertellen moet Jezus kennen, maar Jantje ook. Jantje verlangt ernaar, dat het oude verhaal weer tot leven komt, het verhaal van de vader, de moeder en het kind, het verhaal dat hem altijd weer een beetje gelukkig maakt.

Weliswaar is het kind later gruwelijk ter dood gebracht, maar dat is nu nog niet aan de orde. Het is nu alleen nog maar een kind van God bemind en tot geluk geschapen. Een kind zoals Jantje ooit was en weer zou willen zijn: liefderijk omringd door toegewijde ouders en engelen die af en aan vliegen om te vertellen dat God ook zo blij is. Een paradijselijk tafereel is het, en mag een mens zich niet eens heel even uit een koud en donker heden terugtrekken op een visioen van warmte en licht? Zie toch die vrede van mensen en dieren. En van alle kanten komt men tezamen om dit kind te dienen, alles en iedereen draait om dit kind, onbetwistbaar middelpunt van het heelal. Met niemand hoeft het zijn geschenken te delen, het heeft het rijk alléén en hoeft ook nergens bang voor te zijn, er kan hem niets gebeuren. Herodes krijgt geen poot aan de grond, Maria is lief en wijs, Jozef kan timmeren en Gods engelen houden zacht zingend de wacht. Moet Jantje voor deze droom op zijn duvel hebben, in de Kerstnacht? Wie van Jantje houdt en zichzelf een beetje kent, zal dat niet gauw doen.

Moet Jantje dan op zijn wenken worden bediend? Wie het verhaal van Jezus een beetje is gaan verstaan, zal ook dat niet doen. Hij zal de mensen in de Kerstnacht uitnodigen de verteller van dat oude, prachtige verhaal helemaal uit te laten praten. Want even later wordt verteld, dat het kind naar de tempel wordt gebracht om daar aan den lijve te ondervinden, dat het niet van zichzelf is, maar van God, en dat snijdt er in.

Dat is het verhaal van de besnijdenis. Ook wordt verteld van een oude man, die erbij staat en zingt dat zijn ogen nu het heil hebben gezien, maar die óók groot lijden voorziet, voor het kind en voor de moeder, en dit lijden hoort bij dit kind, zegt hij. En dit lijden heeft te maken met het heil voor alle mensenkinderen. Wie goed luistert, hoort hoe het verhaal zichzelf van zijn zoetheid ontdoet. Maar daarmee verliest het zijn warmte niet, want er blijft van alles uitstralen. Dat niemand op aarde zich verloren hoeft te voelen, bijvoorbeeld. Dat er een einde aan lijden is. Dat het licht zelfs niet dooft in het duister van de dood. Dat wij deel zullen hebben aan een vrede die alle verstand te boven gaat. En dat je dat allemaal goed moet onthouden, midden in Mokum, en waar je ook woont.

De deur was geen echte deur (kerstverhaal van H. Böll)

De deur was geen echte deur: hij was losjes van planken aan elkaar gespijkerd, en een lus van ijzerdraad, die over een spijker was getrokken, hield hem vast aan de deurpost. De man bleef staan en wachtte: "Het is toch een schande" dacht hij, "dat een vrouw hier haar kind moet krijgen". Hij tilde de ijzeren lus voorzichtig van de spijker, duwde de deur open en schrok: hij zag het kind in het stro liggen, de heel jonge moeder hurkte er naast, glimlachte naar het kind...achter tegen de wand stond iemand die de man niet goed durfde aan te kijken: dat zou een van hen kunnen zijn die de herders voor engelen hadden gehouden. Hij die daar tegen de wand leunde had een muisgrijze kiel aan en hield in beide handen bloemen: slanke, gelige lelies waren het. De man voelde de vrees in zich opkomen en dacht: "Misschien kloppen deze dwaze dingen die de herders in de stad hebben verteld toch."

De jonge vrouw sloeg haar ogen nu op, keek hem vriendelijk en vragend aan, en de jonge man zei zacht: "woont hier de meubelmaker?" De jonge vrouw schudde het hoofd: "Meubelmaker is hij niet - hij

is timmerman." "Dat maakt immers geen verschil", zei de man. " een deur zal hij immers kunnen repareren, als hij gereedschap bij zich heeft." Hij heeft gereedschap bij zich" zei Maria, " en deuren repareren kan hij. Dat heeft hij in Nazareth ook gedaan". Ze kwamen dus echt uit Nazareth. Hij met de bloemen in de hand keek de man nu aan en zei: "je hoeft niet bang te zijn." Zijn stem klonk zo mooi dat de jonge man weer schrok, maar hij keek op: de muisgrijze zag er heel vriendelijk , maar ook treurig uit. "Hij bedoelt Jozef", zie de jonge vrouw, " ik wil hem wel wakker maken. Moet hij de deur repareren?" "Ja, van de herberg 'In de Rode Man', alleen de sponning wat uitschaven en het kozijn nazien. De deur klemt zo. Ik wacht buiten, als je hem wilt halen."

"je kunt gerust hier wachten", zei de jonge vrouw. "nee, ik wil liever buiten wachten." Hij wierp terloops een blik op de muisgrijze die hem glimlachend toeknikte, liep vervolgens achterwaarts naar buiten en sloot de deur voorzichtig door de lus over de spijker te trekken. Mannen met bloemen had hij altijd lachwekkend gevonden, maar de muisgrijze zag er niet uit als een man, ook niet als een vrouw, en lachwekkend had hij hem helemaal niet gevonden. Toen Jozef met de gereedschapkist naar buiten kwam, nam hij hem bij de arm en zei:"kom we moeten linksom." Ze liepen linksom en nu vond de man eindelijk de moed om te zeggen wat hij al tegen de jonge vrouw had willen zeggen, maar hij was bang geweest omdat die met zijn bloemen er bij stond. "De herders", zei hij,"vertellen dwaze dingen over jullie in de stad". Maar Jozef antwoordde daar niet op, zei echter: "hopelijk hebben jullie tenminste een beitel, van de mijne is het handvat afgebroken. Is het meer dan één deur?" "Een", zei de man, "en een beitel hebben we. Het is heel dringend met die deur. We krijgen inkwartiering." "Inkwartiering? Nu? ER zijn toch geen oefeningen?" " Nee, oefeningen, zijn er niet, maar er komt een hele compagnie soldaten naar Bethlehem. en bij ons", zei hij trots, " bij ons zal de kapitein verblijven. De herders...", maar hij brak zijn zin af, bleef staan, en ook Jozef bleef staan.

Op de hoek van de straat stond de muisgrijze, hij had zijn hele arm vol bloemen, witte leliën, en deelde die uit aan kleine kinderen die net konden lopen: er kwamen steeds meer kinderen, en moeders kwamen met andere die nog niet konden lopen, en de man die Jozef had gehaald schrok erg, want de muisgrijze huilde: de stem, de ogen hadden hem al schrik aangejaagd maar zijn tranen waren nog verschrikkelijker; hij raakte de monden van de kinderen, hun voorhoofd met zijn hand aan, kuste hun kleine vuile handen en gaf elk van hen een lelie. "Ik heb je gezocht", zei Jozef tegen de muisgrijze, " zojuist, toen ik sliep heb ik gedroomd..." "Ik weet het", zei de muisgrijze, " we moeten meteen weg." Hij wachtte nog een ogenblik totdat er een heel klein, vuil meisje bij hem was gekomen. "Moet ik de deur niet meer repareren voor die kapitein?" "Nee, we moeten meteen weg." Hij wendde zich van de kinderen af, nam Jozef bij de arm, en Jozef zei tegen de man die hem had gehaald : "Spijt me, ik geloof dat het niet kan." "O, laat maar", zei de man. Hij keek de twee na terwijl ze terugliepen naar de stal, wierp toen een blik op de straat waar de kinderen lachend rondliepen met hun witte leliën. Toen hoorde hij het getrappel van paardenhoeven achter zich, draaide zich om en zag de compagnie, die van de landweg de stad binnenreed. "Ze zullen me weer uitschelden", dacht hij," omdat de deur niet is gerepareerd."

De kinderen stonden aan de rand van de straat en wuifden de soldaten toe met bloemen. Zo reden de soldaten door een haag van witte leliën Bethlehem binnen, en de man die Jozef had gehaald dacht: "ik geloof dat de herders gelijk hebben met al wat ze hebben verteld..."

De goddelijke vonk

Eeuwen geleden, toen God klaar was met zijn schepping, wilde Hij voor de mens een stukje van zijn eigen goddelijkheid achterlaten, een vonk van zijn wezen, van zijn wervende en helende liefde. Hij zocht naar een plek om deze goddelijke vonk te verbergen, want, zo legde Hij uit, wat de mens al te gemakkelijk kan vinden, zou hij niet naar waarde schatten. "Dan moet U de goddelijke vonk op de hoogste bergtop verbergen", zei één van Gods raadgevers. God schudde zijn hoofd en zei: "Nee, want de mens is een avontuurlijk wezen en hij zal in de kortste keren leren om ook de hoogste bergtop te beklimmen."

"Verberg het dan, o Eeuwige, in de diepten der aarde." "Geen denken aan", zei God, "want op een dag zal de mens ontdekken dat hij kan graven en boren, zo diep als hij wil." "Midden in de oceaan dan, Meester? En weer schudde God zijn hoofd en zei: "Ik hen de mens toch zijn verstand gegeven. En op zekere dag zal hij leren schepen te bouwen en de machtigste oceanen over te steken." "Waar

dan, Meester?" riepen zijn raadgevers. God glimlachte en fluisterde: "Ik zal de vonk van mijn wezen verbergen op een plaats, waar niemand hem zoekt, ik zal hem diep in de mens zelf verbergen!".

Dorothy Gilman

Uit de preek van de rabbi

Wie over een kwaad dat hij heeft gedaan, steeds weer praat en piekert, houdt niet op het slechte, dat hij heeft gedaan, te denken. En in dat wat men denkt, daarin ligt men vast. De ziel is geheel gebed in dat wat men denkt. Zo ligt hij dus vast in het slechte:

hij zal stellig niet kunnen omkeren, want zijn geest vergroft en zijn hart wordt verstokt en bovendien kan zwaarmoedigheid hem nog overvallen. Wat wilt U?

Of wij de drek zus roeren of zo roeren, drek blijft het. Ja gezondigd, neen gezondigd, wat heeft de Eeuwige daaraan? In de tijd, dat ik daarover tob, kan ik toch parels rijgen, de Onuitsprekelijke tot vreugde? Daarom staat er: "Laat af van het kwade en doe het goede." Wend U geheel van het kwade af, pieker er niet over en doe het goede. Kwaad heb jij gedaan? Doe daar goed tegenover.

Uit: Martin Buber, De Weg van de Mens, Den Haag 1968.

Toen Rabbi Chajim van Zans het huwelijk van zijn zoon met de dochter van rabbi Eliëzer had ingezegend, kwam hij de volgende dag de woning van de vader van de bruid binnen en zei:

"Schoonvader van mijn zoon, jij zijt mij zeer na gekomen, en ik moge U zeggen, wat mijn hart kwelt.

Zie, mijn hoofd- en baardharen zijn wit geworden, en nog heb ik geen boete gedaan." "Och, schoonvader van mijn dochter", antwoordde rabbi Eliëzer, "Gij denkt slechts aan U zelf. Vergeet U zelf en gedenk de mensen, de wereld".

Uit: Martin Buber, De Weg van de mens, Den Haag 1968.

een chassidisch verhaal

Een leerling vroeg aan de Ba'al Sjem Tov, een beroemde rebbe, eens: Hoe komt het toch dat iemand die aan de Schepper verknocht is, toch vaak een gevoel van afstand en verwijdering heeft?

Antwoordde de Ba'al Sjem Tov: Wanneer een vader zijn kleine kind wil leren lopen, zet hij het eerst voor zich neer en houdt zijn geopende armen dicht bij het kind, opdat het niet zal vallen. En zo loopt het kind dan tussen de armen van de vader op hem toe. Maar zodra het dichterbij komt wijkt de vader een beetje terug, maar zijn armen houdt hij gespreid. En zo doet hij steeds weer, totdat het kind heeft leren lopen.

Magnificat Bij Lc.1.46-56

En Maria zingt van vreugde:

mijn hart juicht en jubelt,

ik ben zo blij van binnen.

Nieuw leven is mij gegeven.

God heeft mijn wens vervult.

Ik ben maar een gewone vrouw.

In de ogen van mensen

helemaal niet bijzonder.

Maar God heeft mij gezien

en hij heeft mij vervult

van zijn Geest.

Ik heb nu begrepen

dat God niet let

op het grote, het flinke.

Hij heeft juist oog

voor het kleine, het zwakke.

Daar gaat zijn zorg naar uit.

Iedere mens, man en vrouw,
die leeft en zorgt voor Gods schepping,
zal groot zijn in de ogen van God.
God zal hen helpen en beschermen.
Hij zal hen voeden en liefhebben.
Hij zal vader en moeder zijn
voor iedereen, die
zijn kind genoemd wil worden.

Zing en juich met mij mee,
want elke mens zal nu
en altijd meetellen bij God.
God heeft ons geschapen
naar zijn beeld.
We zijn allemaal gelijk aan elkaar,
de een is niet meer dan de ander.
Als wij zo zullen leven
kunnen wij ons geluk niet op.
Zo zal het zijn.

Machteloos...of toch niet?

Soms overvalt me een gevoel van machteloosheid en denk ik: Ik ben ook maar een mens. Ik ben machteloos om jouw zieke lichaam de kracht van een gezond mens te geven, maar ik ben niet machteloos om mijn handen zegenend op je hoofd te leggen. Ik ben machteloos om jouw eenzaamheid op te heffen, maar ik ben niet machteloos om naar jouw verhaal te luisteren. Ik ben machteloos de plaats in te nemen van die overleden vriend, die je zo dierbaar was, maar ik ben niet machteloos je verdriet dragelijker te maken door je te laten merken dat ik met je meeleef en me probeer in te denken wat jij voelt. Ik ben machteloos om het zinloos martelen, moorden en verminken te stoppen, maar ik ben niet machteloos mijn stem, mijn papier en pen te gebruiken om een gesproken of geschreven protest te laten horen. Ik ben machteloos om de honger uit te bannen, de droogte en de mislukte oogsten, maar ik ben niet machteloos om mijn brood te breken en te delen en mijn beker rond te laten gaan. Ik ben machteloos om jou een leven zonder verdriet en kommer te geven, maar ik ben niet machteloos om jou gezicht in mijn handen te nemen en te fluisteren: Ik zal er zijn voor jou. Soms overvalt me een gevoel van zo veel te kunnen en ik denk: Ik ben een machtig mens!

Brood en wijn

Brood heb je elke dag nodig. De meesten van ons eten twee keer per dag brood. Veel mensen nemen 's morgens brood mee naar hun werk. Zonder brood kunnen we ons leven niet voorstellen. 'Brood' vormt vaak de aanduiding voor alles wat een mens nodig heeft om te leven. Ik denk aan uitdrukkingen als: de één zijn dood de ander zijn brood; daar zit geen brood in; je moet zorgen voor brood op de plank; we hebben elkaar broodnodig. In het Onze Vader bidden we: 'Geef ons heden ons dagelijks brood'. Brood is dagelijks voedsel. Wijn is voor ons geen dagelijkse drank. In tegenstelling tot mensen in zuidelijke landen, drinken wij alleen maar wijn op Bepaalde dagen of bij bijzondere gelegenheden. Toch noemen we vaak brood en wijn in één adem. Is brood een symbool voor leven, wijn heeft te maken met feest, met vreugde, met warm worden van binnen. Wijn geeft kleur en glans aan het leven. Het tilt het leven boven de grauwe alledaagsheid uit. In een van de psalmen wordt gesproken over brood dat de mens in leven houdt en over wijn die het hart verheugt (Ps. 104)

OVERWEGING: LEED DRAGEN

God is machtig.
Is er iemand onder ons die zijn levensavond tegemoet gaat en de dood vreest? Waarom deze vrees?
God is machtig.

Is er iemand onder ons die over de dood van een geliefd mens wanhopig is? Waarom wanhopen?
 God kan de kracht schenken om het leed te dragen.

Maakt iemand zich zorgen over zijn slechte gezondheid? Waarom zich zorgen maken?

Laat komen wat komt. God is machtig!

Als onze dagen verduisterd zijn en onze nachten donkerder dan duizend middernachten, willen wij er steeds aan denken dat er in deze wereld een grote, zegenende kracht bestaat die God heet. God kan wegen wijzen als we geen uitweg weten. Hij wil het donkere gisteren in een heldere morgen veranderen uiteindelijk in de lichtende morgen van de eeuwigheid.

Martin Luther King.

Rond Maria - gebeden - viering

Eerste gedachte:

Maria,
 vrouw van Jozef
 timmerman in Nazaret -
 moeder van Jezus
 door haar nog Jozua genoemd,
 is in beeld en bedevaart
 mensen eeuwenlang
 minstens zo nabij geweest
 als haar zoon
 die onherkenbaar verpakt
 in wet en waarheid
 een verre vreemde was geworden.

Nu in onze tijd in Hem weer
 het kind, de jongen, de mens
 wordt ontdekt en teruggevonden,
 nu wordt in zijn moeder
 ook weer de vrouw gezien
 die niets cadeau heeft gekregen:
 haar geloof, haar vertrouwen,
 haar magnificat niet.

Bezinning

Wie huis en haard
 zijn vader en moeder
 stelt boven Gods wil
 kan Mij niet volgen.
 Dit zei Hij,
 de zoon van Maria.

Wie de hand
 aan de ploeg slaat
 en telkens omziet
 naar wat hij heeft
 gehad en achterlaat,
 past Mij niet.
 Dit zei Hij,
 Jezus van Nazaret.

Mijn broer, mijn zus,

mijn moeder zijn zij die
de wil van de Vader doen.
Dit zei Hij,
God een zoon geworden.

Gebed

Ik zing voor u mijn God
heel mijn wezen zingt van u,
die in eenvoud en deemoed
oprecht wordt geëerd -

Ik zing voor u mijn God
heel mijn wezen zingt van u,
die trotsen beschaamt en
dwingelanden van de troon stoot -

Ik zing voor u mijn God
heel mijn wezen zingt van u,
die hongerigen spijzigt
en dorstigen laaft -

Ik zing voor u mijn God
heel mijn wezen zingt van u
die liefde zijt en altijd trouw -

Ik zing van u
mijn heilige helende God.
Amen.

Brood
Hij was
uit het gezicht verdwenen,
maar zij
kwamen trouw bij elkaar
en waren eensgezind
in het gebed.

Ze braken samen het brood
in een of ander huis,
hadden alles gemeenschappelijk
en deelden met iedereen -
de vrienden en broers van Jezus,
de vrouwen die Hem gevolgd waren
en Maria zijn moeder
die Hem meedroeg in haar hart.

Gedenken wij allen
die ons zijn voorgegaan.
Gedenken wij hen,
dwaze moeders genoemd,
die treuren om hun man,
hun kind hun ontnomen
en niet weten waar ze zijn.

Maria

Er kwamen zoveel mensen
op Jezus af, dat Hij
niet eens de kans kreeg
te komen eten.

Schriftgeleerden uit Jeruzalem
vonden Hem behekst en
een trawant van de duivel.
Zijn familie probeerde Hem
naar huis te halen.

Want er werd gefluisterd
dat Hij niet goed
bij zijn verstand zou zijn.

Terwijl Hij

bij mensen binnen was,
stonden zijn moeder en broers
buiten en wilden Hem spreken.

Iemand zei Hem:

je moeder en broers buiten
willen je spreken.

Maar hij zei:

Mijn moeder, mijn broers?

Hij wees naar zijn volgelingen:

Mijn broers en moeder zijn zij
die de wil van God doen.

Toen Jezus

uit het gezicht verdwenen en
naar de Vader was gegaan,
keerden zijn vrienden
van de Olijfberg
naar de stad terug.

Daar hadden ze
een bovenzaal als onderkomen.

Ze bleven allen trouw
en eensgezind in het gebed.

Samen met de vrouwen,
met de broers van Jezus
en Maria zijn moeder.

Meditatie

Er zijn vele dagen aan haar toegewijd;
een hele maand zelfs.

Hoeveel heilige plaatsen en bedevaarten,
hoeveel eretitels heeft zij niet?

Moeder van smarten, koningin des hemels,
middelares van alle genade, moeder Gods.

En natuurlijk ... ere wie ere toekomt.

Maar er wordt wel eens gezegd,
dat hoe nadrukkelijker zalig verklaard
en hoe hoger de hemel in geprezen

des te meer buiten spel en aan de kant gezet.
 Want zo een gaat de menselijke maat te boven;
 je kunt er geen rekening mee houden;
 de realiteit is nu eenmaal anders.
 Is al haar aardse lief en leed
 zó achter de wolken en in de hemel verdwenen?
 Is al wat haar beroerde en bezig hield
 onder liederen en devoties bedolven,
 hoe goed bedoeld en oprecht gemeend ook?
 Het zou een miskening van haar leven zijn;
 ze is er niet gelukkig mee.
 Zij en haar zoon worden er wereldvreemd van.

Want de wereld is gewoonlijk
 geen paradijs of zevende hemel.
 Het bruist her en der van goede wil,
 maar het gonst niet zelden van zwaar onrecht.
 Tussen ouders en kinderen
 lopen in gezinnen de spanningen vaak hoog op
 over kerk, politiek en samenleving,
 over wat goed is en toekomst heeft.
 Om zonder te veel kleerscheuren
 - heilig vergeet maar -
 daaruit te voorschijn te komen..
 dat is de dagelijkse zorg die ons bezighoudt.
 Met Maria was het niet anders, zo staat te lezen.

Het moet een groot gezin zijn geweest.
 Dit zeggen tenminste de mensen van Nazaret,
 die zich aan Jezus' optreden ergerden
 en Hem zijn plaats wilden wijzen:
 'Hij is toch de timmerman, is het niet?
 Zijn zussen wonen hier; zijn moeder heet Maria
 en Jakob, Joses, Juda en Simon
 zijn broers van Hem..'
 Dit zijn nog eens rasechte joodse namen.
 Ze moeten de patriotten als muziek
 en de bezetter als een protestsong
 in de oren geklonken hebben.
 Zoiets als hier in de Duitse tijd
 je dochters Wilhelmina en Juliana noemen.
 Bij vlagen eren wij met de naam van onze kinderen
 voorouders, een filmster of zangeres.
 In een rechtgeaarde joodse familie werden de kinderen
 naar de vaders des vaderlands genoemd
 of een kind kreeg een naam die klonk als een gebed.
 Zoals Jezus of in Maria's taal Jozua,
 wat 'God zal ons redden' betekent.
 Jozef moet deze keuze heel bewust gemaakt hebben;
 in benarde tijden deden de profeten dit ook.
 Hij gaf naam aan de vrijheidsdrang van het land
 en aan de onverzettelijkheid van het volk.
 Het is hem duur te staan gekomen.

Het heeft hem zijn leven gekost, wordt verondersteld.
 In het verhaal over zijn zoon
 is hij nog slechts een schim, een herinnering.
 Maria, zo blijkt, stond er al vroeg alleen voor.
 Er zijn er onder ons, die weten wat dit betekent.

Geen wonder dat zij zich grote zorgen maakte,
 toen ook Jezus het huis uitging
 en zich het lot van de misdeelden aantrok;
 daarmee zaaide Hij onrust, werd Hem later verweten -
 toen Hij de wettelijke uitgestoten zieken,
 naar de rand van de samenleving verbannen,
 opzocht en terughaalde in de kring;
 daarmee lasterde Hij God was de overtuiging
 want die maakt niemand zonder reden ziek
 werd Hem later verweten -
 toen Hij joodse overheid en tempel
 ontmaskerde en zuiverde en
 Herodes voor een sluwe vos uitmaakte;
 daarmee ruide Hij het volk op
 werd Hem later verweten.

Maria heeft er alles aan gedaan
 om haar zoon tot andere gedachten te brengen.
 hem zijn verstand te laten gebruiken
 en naar huis te halen.
 Maar Hij zei zich meer verwant te voelen
 met God dan met zijn moeder en familie.
 Het heeft er van jongsaf aan ingezeten.
 Het verhaal gaat dat Hij, als jongen van twaalf al,
 zijn ouders te verstaan heeft gegeven niets te begrijpen
 van waarmee Hij bezit en waarvan Hij vol was.
 Maria bewaarde alles in haar hart, zo staat er,
 maar het zal haar pijn hebben gedaan.

Met een handjevol volgelingen, die
 veel van Hem verwachtten en trachtten
 een vrijheidsheld van Hem te maken,
 zwierf Hij als een gedrevene door het land.
 Hij had geen steen om op uit te rusten.
 Maria, die Hem graag thuis had verwend,
 verloor Hem uit het oog.
 Hoe verder Jezus gaat,
 hoe minder zijn levensverhaal haar noemt.

Onder de mensen die Hem met hosanna
 in de stad Jeruzalem welkom heetten,
 is zij niet gezien.
 Ze ontbrak aan de tafel van het afscheid
 en was niet in de Hof van de Olijven,
 waar Hij in doodsangst
 zich van God en iedereen verlaten voelde.
 Ze heeft niet gezien hoe Hij geslagen en nageroepen

met het kruis de dodenheuvel Golgatha opkroop.

Toen alles voorbij was,
heeft Maria van anderen moeten horen
wat er van haar zoon geworden was.

Van de vrouwen,
die tot het laatst bij Hem gebleven waren;
van zijn vrienden,
die toen het misging
Hem alleen en in de steek hadden gelaten.
Maar die na zijn dood toch weer
bij elkaar kwamen om te bidden en het brood te breken
zoals Hij bij zijn afscheid had gedaan.
Daar, toen in hun midden
waar herinneringen werden opgehaald
en de verhalen over Hem los kwamen
daar is voor Maria
uit dat eigenzinnige kind van haar
en uit die onstuimige jongen van Nazaret
de zoon van God geboren:
radicaal goed voor zijn medemens
en vol vertrouwen op God, zijn Vader.
Vanaf toen is Maria ook geëerd gaan worden
door allen die Jezus hadden gekend.
En zelf ging ze meer en meer beseffen,
dat zijn eerste woelen in haar schoot
het kloppen van een engel Gods is geweest;
dat Hij haar niet door een mens
maar door Gods Geest is gegeven.
Toen werd het voor haar tijd het magnificat te zingen.

Communiegebed
Gij God, aan wie
wij in ons daagse doen
achteloos voorbijlopen
als waart Gij niet -

die wij kunnen missen
wanneer het ons goed
en voor de wind gaat -

aan wie wij twijfelen
wanneer het tegen zit
en de nood aan de man komt.

Gij God
dieper in ons leven
dan wij vermoeden;
meer met ons begaan
dan wij beseffen;
meer onze toekomst
dan we durven hopen.

Gij die soms wordt gehoord
door wie wij rust vinden
en de stilte laten spreken;
door wie leeggehaald
voor u openstaan.

Gij geest en adem
zonder wie wij niet zijn,
zonder wie het geen leven is.

Gij zijt geheel tot uw recht gekomen
in Jezus van Nazaret,
zoon van Jozef
en kind van Maria,
uitverkoren moeder
die Hem ontvangen mocht
om weer af te staan.

Zij was u dankbaar om Hem,
maar hield haar hart vast
toen Hij zichzelf geworden
zijn eigen weg ging.

Zij heeft Hem gesmeekt
naar huis te komen,
maar werd geweigerd en
verweten zich te willen zien
waar Hij zich thuis voelde.

Hoe verder Hij ging,
des te meer zij Hem
uit het oog verloor,
totdat ze Hem ten slotte aan
Vaders wil en weg kwijt was -

aan u met wie Hij optrok
als met zijn boezemvriend,
in wie Hij zich geborgen wist
als een kind bij zijn moeder.

Hij, Jezus Christus,
die als brood
voor de mensen is opgegaan,
van liefde gestorven.
Hij die de beker
tot de bodem dronk
en overreikte aan
die na Hem komen,
opdat ook wij Hem drinken,
doen wat Hij heeft gedaan.

Alsof het duister

de ogen opent;
alsof de nacht
licht geeft
en het graf spreekt -
alsof sterven
tot leven brengt
en Hij uit de dood geboren wordt -

zo is Hij
na zijn heengaan
door zijn moeder
broers en vrienden gezien;
Hij is hun verschenen
Gods Zoon geworden.

Gebeden
Je zag je zoon
door mensen gegrepen
door de geest gedreven,
het huis uitgaan.
Je maakte je grote zorgen.
Je hoorde Hem bezig
over de wil van God.
Je had je twijfels.
Je zag Hem resoluut
zijn eigen weg bepalen.
Je huiverde.
Maria, vertrouwen.

Je zag je zoon
besmettelijke zieken
en afgeschreven mensen
terughalen in de kring.
Dat moest fout lopen.
Je hoorde Hem tekeergaan
tegen de wettenmakers.
Dat slikken ze niet.
Je zag Hem
eten en drinken met mensen
gemedend als de pest.
Dat loopt mis.
Maria, durf.

Je zag wat je zoon
na zijn dood teweegbracht.
Je leerde Hem kennen,
je hoorde over zijn afscheid,
zijn kruisdood.
Het liet je niet los.
Je zag Hem in mensen
weer tot leven komen.
Je raakte vol van Hem.
Maria, geloof.

Rond Maria gedichten en teksten

Ave Maria

Wees gegroet Maria,
 dochter van Anna en Joachim,
 vrouw uit het joodse volk,
 moeder van Jezus van Nazaret:
 eeuwenlang ben je aan vrouwen voorgehouden
 als voorbeeld van kuisheid en moederliefde;
 eeuwenlang ben je door vrouwen vereerd
 om je relatie met God
 en vanuit het besef dat je er bent voor alle vrouwen:
 voor moeders en maagden,
 voor jonge en oude vrouwen,
 voor inschikkelijke en opstandige meisjes,
 voor hoeren en heiligen, voor armen en rijken,
 voor werkgeefsters en werknemers,
 voor analfabetes en wetenschappers,
 voor filmsterren en huisvrouwen,
 voor zwarte en blanke meisjes,
 voor knappe en lelijke vrouwen,
 voor gelukkigen en vertwijfelden,
 kortom: voor alle dochters van de schepping.
 Vriendin Maria, jij durfde te geloven in God
 en in je eigen waardigheid.
 Steun ons in ons vertrouwen in God
 en in ons zelfvertrouwen,
 opdat wij geliefden worden van God
 zoals jij, Amen.

(M. Houben)

Gedicht: Vertel me Maria

Maria, ik kan er maar niet in geloven,
 dat jij werd bevrucht
 door een man van daarboven.
 De liefde van Jozef
 heeft men jou ontzegd.
 Vertel me, Maria, vind jij dat terecht?

Maria, steeds weer
 met het kind aan je borst,
 alsof je een baby je leven lang torst.
 Heb jij nooit onmachtig
 van woede getrild,
 en daarna, Maria, om vrijheid gegild?

Maria, je lichaam
 gebeeldhouwd in steen,
 heel hoog op een voetstuk,
 in kerken, alleen,
 verheven en star in dat koude graniet,
 Wees eerlijk, Maria, beknelt je dat niet?

Maria, ze laten je knielen en bidden

en plaatsen jouw deemoed voor ons
in het midden.

Zou jij niet je eigen weg willen gaan
en altijd Maria, rechtop willen staan?
Maria, jouw vrouw-zijn en
daarvan de vreugden
verruilden zij snel
voor hun toonbeeld van deugden.
Ze maakten je heilig en daarmee taboe,
Wat denk jij, Maria, van al dat gedoe?

Maria, ik zie nog wel toekomst voor jou:
als iemand de mythe eens afbreken zou,
en je geest zou wekken met een kus,
Maria, dan was je weer onze zus!

Maria, wie heeft jou dit aangedaan,
is je leven niet helemaal anders gegaan?

Maria in beeld

Wat hebben jullie met mij gedaan?
Wat hebben jullie van mij gemaakt?
Ik vind mezelf niet terug in de vrouw naar jullie smaak..
een stralenkrans om mijn hoofd,
alleen ..marmer en steen:
Veilige, Lieve, Heilige Maria.

Mijn zusters, kijk naar me! Wend je niet van me af in smart.
Jullie leven en het mijne zijn „n in woede
en een gebroken hart...
Tot zwijgen gebracht, ontkend, of heilig verklaard..
Veilige, Lieve, Heilige Maria.

Revolutie is mijn lied! Het MAGNIFICAT predikt haar!
De belofte die het ons doet, wij maken haar nu waar!
Sterk zijn wij in onze zwakheid;
wijs in pijn en smart en slechtheid..
Schenkende, minnende, woedende vrouwen.

Alle geslachten prijzen mij zalig
als jullie mij maar zalig prijzen..
Leef met blijdschap uit de waarheid die je vindt - vrouw -
en noem me op de volgende wijze:
Lijdende, trotse, profetische, onbuigzame ..
Hele, lachende, dochter...Maria;
Echte, warme, levende vrouw...Maria;
DAN zal ik TEN VOLLE Maria zijn!

Maria, Maria

Maria, Maria is een geschenk,
een zekere betovering,
een kracht om ons te waarschuwen,
een vrouw die het verdient

om te leven en lief te hebben
als wie dan ook op deze aarde.

Maria, Maria is de muziek
het hart en het zweet
van een volk dat lacht
wanneer het eigenlijk zou moeten huilen,
dat niet leeft maar slechts over-leeft.

Maar we hebben kracht nodig
en trots,
een krachtig gemoed - wij wier
lichamen getekend zijn
'Maria, Maria',
een mengeling van zorgen en vreugde.

Maar we hebben list nodig
en trots
en een droom die niet vervaagt -
met haar teken op onze huid,
wij zijn een vreemd, waanzinnig ras:
wij geloven in het leven.

Ongehoord verhaal - Thema-lied (thema: van madonna tot madonna)

De waarde van een woord
schuilt in het stil moment dat niemand hoort.
Wie leest, vergeet al snel het wit
dat meer dan woorden zeggingskracht bezit.

De leugen gaat de wereld rond.
De waarheid wordt verkracht
en opnieuw bedacht
door wie zich aan geweld verstoort:
dit verhaal is ongehoord.

Weet jij wat echt gebeurt?
Geschiedenis wordt door de taal gekleurd.
Wat met geen woord geschreven staat
is wat de kantlijn aan ons lezen laat.

De leugen gaat de wereld rond.
De waarheid wordt verkracht
en opnieuw bedacht
door wie zich aan geweld niet stoort:
dit verhaal is ongehoord.

De leugen gaat van mond tot mond.
De waarheid houdt zich stil
maar wie luisteren wil
verstaat haar tussen regels door:
dit verhaal is ongehoord.

Wie weet wat een vrouw

ervaart, wanneer de norm
haar 't spreken verbiedt
of hoe een kind
zijn eigen wereld ziet?

Wie kent het geheim
van mensen die van taal
het slachtoffer zijn?
Wit is de taal, stilte kabaal
zin ongerijmd.

De leugen gaat de wereld rond.
De waarheid wordt verkracht
en opnieuw bedacht
door wie zich aan geweld niet stoort:
dit verhaal is ongehoord.

De leugen gaat van mond op mond.
De waarheid houdt zich stil
maar wie luisteren wil
verstaat haar tussen regels door:
dit verhaal is ongehoord.

bij een afscheid

Bij een afscheid

Engelen:

Mannen van Galilea,
mensen van de aarde,
wat staat u daar te staren,
te turen naar de hemel?

Leerlingen:

Uit kracht van de belofte
verwachten wij een nieuwe hemel,
een nieuwe aarde, waar zal wonen:
recht door gerechtigheid.

De Heer:

Toen jullie trokken door de zee
ging Ik met jullie mee.
Moest je door het vuur heen gaan -
het zou je niet verbranden,
verzengen zou je niet
de hitte van de strijd.
Want Ik ben jullie Heer,
Israëls God en redder,
die een weg gebaad heeft door
de zee, het woeste water,
met paarden en met wagens,
met krijgers en strijders erop -
maar zie: daar liggen ze,
ze zullen niet meer opstaan,
gedoofd zijn ze als licht.

Blijft niet langer staren

naar wat vroeger was,
hang niet aan het verleden.
Ik zal iets nieuws gaan maken.
Je ziet het al opkomen -
of zie jij het nog niet?
Door de steppen baan Ik je
een weg - en door woestijnen
laat Ik rivieren stromen.

Zie, Ik schep een nieuwe
hemel, een nieuwe aarde -
en aan wat vroeger was
denkt niemand meer terug.
Het komt zelfs niet meer op
in je hoofd en in je hart.
En zoals de nieuwe
hemel, de nieuwe aarde,
die Ik je scheppen zal
mij altijd voor ogen staan -
zo zal jullie geslacht
mij steeds voor ogen staan,
en jullie naam zal in
mijn hand geschreven staan:
mensenvolk, mensenkind.
Jij, mijn herinnering.

Chinees spreekwoord

Als je wilt dat je buurman geen honger meer lijdt, geef hem dan geen vis, maar leer hem een hengel te maken.

Hoeveel weegt een sneeuwvlok?

'Zeg, hoeveel weegt een sneeuwvlok?' vroeg een mees aan een wilde duif. 'Minder dan niks', gaf die ten antwoord. 'Dan moet ik je een merkwaardig verhaal vertellen', zei de mees. 'Ik zat op de tak van een den, dicht bij de stam, toen het begon te sneeuwen. Niet hevig, met stormgeweld, nee, als in een droom, zonder geluid of gewicht. Daar ik niks beters te doen had, begon ik de sneeuwvlokken te tellen die op de twijgen en naalden van mijn tak vielen en daaraan bleven hangen. Op de kop af driemiljoenzevenhonderdeenveertigduizendnegen honderdtweënvijftigste volk omlaag kwam - minder dan niks, zoals je zegt - brak de tak af'. Daarop vloog de mees weg. De duif, sedert de dagen van Noach gespecialiseerd in dit soort vragen, zei na enig nadenken bij zichzelf: 'Misschien ontbreekt er nog maar „n stem van „n enkele mens om de vrede in de wereld te verwerkelijken'.

Er zijn twee manieren van gedenken

Gedenken

Er zijn twee manieren van gedenken. De ene is een excursie maken vanuit het levende heden naar het dode verleden. Het oude baasje herinnert zich hoe het was toen jij en ik jong waren. De verre blik in zijn ogen komt gedeeltelijk van het bier en gedeeltelijk doordat hij werkelijk ver weg is. De andere manier van gedenken is het dode verleden terugroepen in het levende heden. De jonge weduwe herinnert

Frederick Buechner

Dagelijks eten we brood

Dagelijks eten wij brood.
Bruinbrood, witbrood, grijsbrood, boerenbrood,
Knäckebrood, rozijnenbrood, suikerbrood, stokbrood.
Heel veel brood - maar wat is brood? Wat is brood werkelijk?

Weet je niet vanwaar het brood komt?
Het is brood van de aarde:
van onze akkers, van onze arbeid,
voor ons leven.

Maar wie weet wat brood is?
weet het de verzadigde, die meer heeft,
dan hij eten kan?
Weet het de verwende,
die brood omruilt voor een taart?
Weet het de hongerende,
die in de afvalbakken van de rijken zoekt?
Wat is brood werkelijk?

Brood wil zeggen
alles wat mensen nodig hebben om te leven.
Brood is vader en moeder.
Brood is broeder en zuster.
Brood is de vriend, de vriendin.

Brood is geven en nemen,
de arbeid tijdens de dag
en de slaap in de nacht.

Brood kunnen wij ook voor elkaar zijn.
Ons woord - brood voor iedereen.
Ons lachen - brood voor ouders en leraren,
voor bekenden en onbekenden.
Onze daden - wie heeft ze broodnodig nodig?
Zijn wij werkelijk brood?

Er heeft iemand geleefd die werkelijk
helemaal brood was
voor de honger van de mensen.
Zijn woord is nog altijd brood
voor elke dag. Arbeidsbrood, schoolbrood.

Hij heeft ons allen aan zijn tafel geroepen.
Hij zelf is het brood,
dat leven geeft, dat vrede sticht,
dat vreemden tot broeders maakt.
Wie neemt dit brood werkelijk?

Als je dit brood eet,
als je zijn lichaam eet: helemaal in je opneemt,
in je bloedsomloop,
in je denken en voelen,
dan heb je nieuw leven:

werkelijk leven.

Kijk en zie (Palmpasen)

Kijk en zie:

een man op een ezel, alleen,
geen erepalm meer te zien,
het verraad is begonnen.
Kijk naar beelden van mensen,
verraden, apart gezet, geïsoleerd:
een man, nagewezen,
een vrouw, vervloekt,
een kind, uitgejouwd.
Kijk en zie.

Hoor en versta.

Hoor het gejammer van mensen,
hun huilen van verdriet:
de sterke man, een slaaf geworden,
een sterke vrouw, klein gekregen,
het fiere jonge meisje, stom geslagen,
door niemand meer verstaan.
Hoor en versta.

Beleef en voel.

Beleef wat lijden is,
blijf niet op afstand, leef mee.
Er is een man,
bezwegen onder marteling;
er is een vrouw verminkt;
er is een jongeman,
in de kracht van zijn leven nog,
die opgegeven is.
Beleef en voel.

Zie, versta en voel.

Er zijn mensen, tussen ons in,
die beeld en gelijkenis
zijn van Jezus Messias,
zoals Hij dat was van God,
wiens naam is: Ik zal Er zijn.

Zullen wij er zijn voor al die andere dienstknechten?

DAVID EN GOLIAT

Er leefde eens een reus, Goliath was zijn naam. De mensen zeiden: hij komt uit de bergen. Natuurlijk was hij net als zij in het dal geboren, maar bergen en reuzen horen in de gedachten van mensen nu eenmaal bijeen: je ziet ertegenop!

Zijn voeten werden plat en plomp, en ze vertraptten het koren dat kleine mensen hadden uitgezaaid. Hij zag niet langer hun vreugde en verdriet, want zijn hoofd was verborgen achter dikke wolken van vanzelfsprekendheid.

Af en toe boog hij zich toe naar de mensen in het dal, dan leende hij zagezegd zij oor, van ver, uit de hoogte. Maar omdat hij het woord had, ook als hij scherp werd ondervraagd, kwam het nooit tot een gesprek; en altijd weer moesten de mensen horen, dat hij zelf ook klein begonnen was!

En dat hij geen vlieg kwaad kon doen! Allicht, want enkel de vliegen konden hem nog bereiken! Nu leefde er in het dal van Alleman tussen al die kleine mensen, een man die David heette. En David werd de leider van het klein verzet tegen de reus.

Hij hoorde de mensen zingen: "We moeten de reus kleineren, we zullen Goliat verslaan!" Maar bij zingen was het gebleven, want wie smeedt er wapens tegen de reuzen? Toen zei David: ik ga met hem praten! Ik ga proberen om Goliat klein te krijgen! de mensen moesten er alleen maar om lachen, want David was onder hen de allerkleinste!

Maar David ging.... Hij liep het gebergte in en riep om Goliat. Hij schreeuwde en het weerkaatste dwars door de bergen: Goliat! Goliat!

Goliat!

Goliat!

Goliat!

En. .. daar verscheen de reus! Met stampende tred, zodat de aarde beefde... Goliat, riep David, kijk eens naar beneden, kijk eens goed naar beneden. En Goliat keek naar beneden, maar hij zag niets. Buigen, riep David. Toen zakte de reus door zijn knieën, maar hij zag nog steeds niets.

Nog dieper buigen, riep David. Toen boog de reus zijn hoofd tot vlak boven de grond, en....hij schrok, hij schrok voor de eerste keer van zijn leven: hij zag een mens zoals hij, en nóg een en nóg een, massa's mensen zag Goliat! Mensen waar hij al die tijd dwars doorheen was gelopen....

Hij schrompelde ineem tot medemens, tot kleine mens in het dal van Alleman, en toen was er.....

Vrede!

Jan van Opbergen

KUIL

Er was eens een koning die in zijn tuin
een onmetelijk diepe kuil had,
zó diep dat je de bodem ervan niet kon zien.

Op een dag huurde hij een stel arbeiders in
om die kuil met aarde op te vullen.

Sommigen van hen raakten,
toen ze bij de kuil kwamen
en de onpeilbare diepte zagen,
geheel verdwaasd en zeiden:

"Hoe ter wereld is het mogelijk zo'n diepe kuil te vullen?"

En zij besloten ter plekke hun handen
aan dit karwei niet vuil te maken.

De anderen - die met meer verstand - zeiden:

"Wat kan het ons schelen dat die kuil diep is,
wij worden per dag betaald;

we mogen blij zijn dat we werk hebben,
We doen dus waarvoor we gevraagd zijn:
de kuil vullen tot zover we komen!"

Laten de mensen dus niet zeggen:

O, hoe onafzienbaar is de goddelijke Thora!

Al die voorschriften: wie kan ze bijhouden?

Al die visioenen: wie maken ze waar?

God zegt tegen zijn mensen:

Je wordt per dag betaald,

doe dus zoveel en zover als je kunt

en denk daarbij niet aan wat anderen al of niet doen.

Joods verhaal.

We hebben onze oren niet voor niets.

We hebben onze ogen niet voor nop.

We hebben ons hart niet zomaar gekregen.

Het hangt er van af wat ze zien, wat we willen horen, waar we gevoelig voor zijn.

Naar welke kunstenaars luisteren we?

Welke artiest vinden wij onze aandacht waard?

Door elke kunstuiting laten wij onszelf raken?

Welke boodschap dringt tot oren, ogen, hart door?

Iedere programmamaker van radio en televisie,

iedere platenfabrikant, iedere kunstgalerij, iedere kitschwinkel, iedere schrijver, schilder, muzikant kan het je vertellen:

het publiek bepaalt wat er gekocht wordt of als onverkoopbaar

bij het groot vuil een plaats krijgt.

We hebben onze oren niet voor niets, hooggeëerd publiek.

We hebben onze ogen niet voor nop, hooggeprezen aanwezigen.

We hebben ons hart niet zomaar gekregen, hooggewaardeerde menigte.

Welke emmer zal door onze druppel overlopen?

De emmer van het onbenul en de inhoudsloosheid, of de emmer

van het verzet en het tomeloze gevecht voor gerechtigheid?

Een druppel zal de laatste zijn. Het kan de onze, de uwe zijn.

Ton Smits

In het gewone leven ben je je niet bewust

In het gewone leven ben je je niet bewust dat je oneindig veel meer krijgt dan weggeeft. Dankbaarheid zou ons leven veel rijker maken: je overschat immers zo gemakkelijk wat je zelf doet en bereikt, als veel belangrijker dan wat je door anderen hebt gekregen.

Dietrich Bonhoeffer

PROFETEN

Ik heb eens een bijbelcursus van zes dagen aan honderd boeren gegeven. Op „n van die dagen hadden we het over de profeten. Nadat er uitgebreid over gediscussieerd was, voerden de boeren zelf een toneelstukje op.

In het eerste bedrijf zag je de president van Brazilië aan zijn bureau, plechtig en gewichtig. Het liet aan duidelijkheid niets te wensen over. De president tekende contracten, het een na het ander: voor grondstoffen die het land uitgingen en voor fabrieken waar arbeiders voor een hongerloon moesten werken. De president en de Amerikaanse zakenman zaten er warmpjes bij. In het tweede bedrijf zag je de resultaten van die koehandel: een familie diep in de armoede, zonder eten, zonder huis, zonder medicijnen: één brok ellende. In het derde bedrijf kwam de profeet ten tonele: een boer met een lange baard en een oud kazuifel om. Amos, de profeet, speelde hij. Haarscherp legde hij het verband tussen de eerste twee bedrijven: de rijkdom van de macht en de armoede van de zwakke boer. "Wie is de schuldige?" riep hij. En zo hard als hij kon: "De regering, de regering." De toehoorders keken bang om zich heen. Sommigen keken naar de ramen, of er misschien geheime politie in de buurt was. De volgende dag, bij de nabespreking, kwam het voorval weer ter tafel. De profeet had toch wel wat hard geschreeuwd, vond men. De profeet zelf, achter in de zaal tegen de muur geleund, zei, en hij meende het echt: "Dat doen profeten nu eenmaal!"

Carlos Mesters

ZONDER WEEGSCHAAL

Een bakker kreeg boter van een boer en de boer brood van de bakker. Na een tijdje kwam het de bakker voor dat de stukken boter van de boer - die drie pond zouden moeten wegen - steeds lichter werden. Zijn weegschaal gaf hem gelijk, en hij klaagde zijn boterleverancier aan bij de rechter. "Uw stukken boter zouden niet het vereiste gewicht hebben", zei de rechter tegen de boer. "Dit stuk zou drie pond moeten wegen, nietwaar? Het weegt echter veel minder. "Dat is uitgesloten, meneer de

rechter", zei de boer, "ik heb het elke keer nagewogen." "Misschien kloppen uw gewichten niet", meende de rechter.

"Hoezo gewichten?" zei de boer stomverwonderd. "Ik heb helemaal geen gewichten, die gebruik ik nooit". "Maar waar weegt u dan mee als u geen gewichten heeft"? "Heel eenvoudig, meneer de rechter, en heel rechtvaardig. Ziet u, ik krijg mijn brood van de bakker en hij krijgt boter van mij. Zo'n brood weegt drie pond, nietwaar? Nou dan - ik leg mijn boter links op de weegschaal en een brood rechts, en zo weeg ik dat af."

Zo sprak hij en haalde een driepondsbrood van de bakker tevoorschijn. De rechter woog het na - de boter was precies even zwaar als het brood. De rechter lachte, de boer glimlachte en de bakker was woedend. De boer werd vrijgesproken en de bakker veroordeeld.

De twaalfde koning

Er leefde eens in een rijk land een koning, Democratio was zijn naam. Hij regeerde tot tevredenheid van bijna allen en de faam van zijn wijsheid was bekend tot ver over de grenzen. Op een dag gaf koning Democratio, zoals vaker zijn gewoonte was, een groot diner. Twaalf lange tafels waaraan tevreden etende mensen. Er speelde ook muziek, maar zo zacht, dat het haast onhoorbaar was, maar van de andere kant toch weer zo, dat men het gemerkt zou hebben als 't er niet was. De koning was „n en al beheerste verrukking. De tafelgenoten spraken onderhoudend met elkaar, terwijl men genoot van de heerlijke gerechten.

Toen bij toeval hief de koning het hoofd van het bord, en keek de zaal in. Zijn blik werd plotseling streng: in de open vleugel deuren stond een stoffige, bezwete man, hijgend naar adem. 'Heidaar,' riep de koning met zijn vork wuivend, 'wat moet dat?' 'heer, heer...' 'Wat, vroeg de koning uit zijn zetel oprijzend. De man beefde. 'Sire', zei hij 'de Crisis is over het land gekomen.' 'De w...t?' vroeg de koning. 'De Crisis, heer...' 'Wel', zei de koning, 'dat is ielijk.' Hij wist in 't geheel niet wat een Crisis was, maar hij vermoedde iets droevigs en daarom keek hij zoals van een koning vewacht kon worden. Ook de tafelgenoten keken ernstig. 'Wel, wel', zei de koning, 'wat is dat nu vervelend.' Hij ging langzaam zitten en roerde in zijn bord: doch in zijn hart groeide de onrust.

De volgende morgen in zijn praalbed werd de koning wakker, gelijk alle andere mensen. Hij sloeg zijn ogen langzaam op naar de satijnen troonhemel en dacht na over de crisis. Hij moest vooreerst zien te achterhalen wat een crisis eigenlijk was. Wat was de crisis? De koning kleedde zich snel aan en riep de wijzen van het land bijeen. Zij kwamen. Omstuwd door een eerbiedige volk schreden zij door de straten naar het paleis, stap voor stap, de lange baarden over de schouders geslagen en zuchtend van wijsheid. Bij „n wijze was het hoofd zó zwaar van alles wat er in zat, dat het wiegelde op de dunne hals. Je begrijpt dat zoiets indruk maakt. En zij vertelden de koning wat dat was: de Crisis. Het duurde drie uren voor zij eindigden. En reeds na enkele minuten stonden de ogen van de koning vol tranen. Want zijn hart was goed en mild. Hij luisterde aandachtig, drie uren. Toen zwegen de wijzen. De koning zat ineens gedoken op de troon, het gelaat in de handen verborgen. Hij rilde.... 'Zijt gij klaar?' vroeg hij zacht. 'Ja, Sire,' zeiden de wijzen, 'dat is het'. Zij streken hun baard glad en vertrokken. En de koning bleef zitten op zijn troon, alleen. In de grote lege zaal begon de avond te vallen. Het late licht viel dralend door de ramen en het werd donker. En de koning zat daar eenzaam op zijn troon, gebogen en bedroefd. Een kleine, triestige figuur. Zo eindigde de dag.

Het land was nu in rep en roer. Er móest een oplossing komen. Vooreerst was er Koninklijk Bevel gegeven om boeken te schrijven over de Crisis aan ieder die de pen kon hanteren. En dat waren er heel wat. Het behoefde helemaal niet precies waar te zijn, als ze maar dik en goedkoop waren. Voorts moesten er vergaderingen gehouden worden, veel vergaderingen. En er moesten commissies worden ingesteld, veel commissies. Vol moed togen de onderdanen aan het werk. Wat betreft de boeken, verdeelden de burgers zich in twee hardzwoegende partijen: zij die ze schreven, en zij die ze lazen. Maar de meeste tijd werd toch aan de vergaderingen besteed. Avond na avond zaten de onderdanen geduldig te luisteren, klaptten in de handen en stelden verstandige vragen. De koning zelf werkte het allerhardst. Hij deed niets dan lezen wat er geschreven werd, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat. En dit alles in pyama. Want tijd om zich aan te kleden was er natuurlijk niet. Het gebeurde weleens, dat hij even opstond om zijn neus te snuiten; maar dan las hij weer heel snel door om de verloren tijd in te halen. Hij leerde wat geld was. Wie het had. Wie het niet had. Wie het moest hebben. Hij leerde

wat arbeiders waren. Hoe ze er uit zagen. Hij leerde de grote wetten kennen van vraag en aanbod, van prijs en waarde. En nog veel meer. 'En nu,' zei de koning, verheugd opstaande, 'zullen wij al deze kennis toepassen'. En daar vlogen de wetten over het land. Goede wetten, verstandige wetten, edele wetten.

Maar jullie allen die dit lezen, nu komt het allerwonderlijkste: de crisis bleef. De ellende groeide in het land; de onderdanen werden ongeduldig; de koning bleek toch niet zó wijs als ze vroeger dachten. Toen de koning dit ter ore kwam, glimlachte hij bedroefd. En hij vaardigde nieuwe wetten uit, goede wetten, verstandige wetten, edele wetten. En de ellende groeide.

Er liepen grote grijze draden door 's konings baard. Hele nachten lag hij wakker in zijn zijden bed, de ogen wijd open, de handen plukkend aan de dekens. Eens op een nacht schoot hij recht omhoog. Hij legde de wijsvinger tegen zijn koninklijke neus en glimlachte. Zijn ogen glansden. Toen gleed hij achterover en sliep in. En de volgende morgen renden de koeriers op schuimbekkende paarden de grenzen over. Zij bliezen vrolijk op koperen horens of klakten met de tong. Want nu was er een oplossing! Tien koningen waren genodigd, om in 'n vergadering alles in orde te brengen. In alle landen vlogen de vlaggen uit de vensters, en de mensen holden over de straat om de koningen te zien binnenkomen. Daar kwamen ze aan. De koning van Baroba, de koning van Bonouri, de koning van het land Sir, de kong van Pirogo, de koningen van Jerba, Bano en Jaffi, de koning van Jap, de koning van Bacco en de koning van het land Tassa. Zo nam dan de beroemde Elf-Koningen Converentie een aanvang. Na op het balkon door de menigte te zijn toegejuicht, trokken zij terug om te beraadslagen. Elke koning nu had een leger kroniekschrijvers, geleerden en geheimsecretarissen bij zich, die allen tezamen „n schrijvende massa vormden, zich gaandeweg echter splitsten in Opper-Commissies, deze in Hoofd-Commissies, deze in Commissies, deze in Sub-Commissies, welke zich vertakten in adviserende lichamen en rechtskundige volleges; en toen was het avond. Koning Democratio sprak op het balkon enkele geruststellende woorden tot het volk en allen gingen naar bed.

De volgende morgen kleedden de elf koningen, de kroniekschrijvers, de geleerden en de geheimsecretarissen zich snel aan, aten haastig en vertakten zich verder. Zo ging het vele dagen. Ten slotte was het spinsel van commissies zó ragfijn, dat verder weven onmogelijk was. Koning Democratio was het intussen moe geworden, elke avond de mensen gerust te stellen, en daarom waren er aparte mensen aangesteld, die papieren door het land verspreidden waar geruststellende woorden in stonden. Maar, jullie allen die dit lezen, al werkten de elf koningen hard, en al juichten de papieren luide, de Crissis bleef. De koning sliep in het geheel niet meer. Men zag zijn spierwitte baard allerwege: hij confereerde met de voorzitters van de onderafdelingen der sub-commissies, hij hield de mannen der papieren hun verantwoordelijke taak voor ogen, hij leidde de diners der elf koningen, en, wat het meest van zijn krachten vergde, hij sprak opgewekt over de resultaten van de conferentie en de stappen in de goede richting. Zijn ogen stonden diep en droevig, zijn handen werden wit en trilden. En het volk begon te morren, zacht en heimelijk, als een getergd dier. Ze hadden brood verwacht en ze kregen papier. En meer zulke gezegdes.

Op een avond liepen ze onder het balkon samen, met bleke, strakke gezichten, zwijgend. De soldaten kwamen en joegen ze weg. Maar de volgende avond kwamen ze terug. De soldaten kwamen en bleven er ook: ze werden onder de voet gelopen. En van alle straten kwamen mensen aan, steeds maar mensen, een onafzienbare menigte. Ze riepen om de koningen. Ze wilden de koningen zien! Het werd één gegil van stemmen, „n enorm opstandig geluid. En de elf koningen verschenen op het balkon. Duizenden vuisten vlogen omhoog, er ging een onbeschrijfelijk gehuil op. En de elf koningen stonden met gebogen hoofd, elf simpele dwazen. Zij trachtten te spreken, doch men hoorde ze niet. Zij vroegen om stilte, doch men luisterde niet. Toen verhief zich één hoge, woedende stem uit het volk: 'Er is nog een koning, die niet genodigd is!' Vorst Democratio boog zich over de balustrade: 'Wie is dat dan?' vroeg hij spottend. Het was even stil.

Toen riep dezelfde stem: 'Gij elf koningen, elf purperen dwazen, narren van wijsheid en verstand, wie heeft u de kroon gegeven op uw hoofd en het hermelijn om uw schouders?' En de elf koningen zwegen. Deze eenzame stem had goed gesproken. Wij zullen met elf koningen machteloos zijn, zo de Twaalfde vergeten wordt. Maar zul je zeggen, is niet tweeduizend jaar geleden, op Pinksterzondag, de wereld der elf mannen gereed, in één vergadering? En zij waren vissers en hadden niets dan hun eeltige handen? Doch zij vergaten de Koning nooit!

(Vrij naar een sprookje van Godfried Bomans)

Chinese Parabel

Ergens werd een bruiloft gevierd. Ze hadden het niet breed maar ze vonden dat er veel volk aanwezig moest zijn: gedeelde vreugde geeft dubbel geluk, dachten ze. Het moest een feest voor iedereen zijn, en waarom dan verhinderen dat vreugde besmettelijk zou zijn? Er zijn al zo weinig goede epidemieën onder de mensen. Dus vroegen ze aan elke genodigde een fles wijn mee te brengen; bij de ingang zou een groot vat staan en daarin kon ze laaggegoten worden; zo zou ieder van ieders gave drinken en vreugde hebben.

Toen het feest geopend werd liepen de bedienden naar het grote mengvat en schepten met grote kruiken. Maar groot was hun verwondering toen ze merkten dat het water was. Ze stonden als versteend toen het tot hen doordrong dat ieder gedacht had: die ene fles water die ik erbij doe, zal niemand merken of proeven! Ze wisten nu dat iedereen zo gedacht en gehandeld had. Het werd een waterachtig gedoe, en niet alleen omdat er slechts water te drinken was. En toen bij het rijzen van de maan de fluitspelers zwegen, ging ieder zwijgend naar huis, wetend dat het feest nooit begonnen was.

De man die bergen verzette

Lang, lang geleden, leefde in China een oude boer die Joe Kong heette. Hij had vele kinderen en kleinkinderen. Zij werkten allen van de vroege ochtend tot de late avond op het land van een rijke boer. Maar hoe hard zij ook werkten, zij bleven arm en woonden in kleine hutten. De oude Joe Kong werkte veel op de rijstvelden. En voor „n moesten de tere, jonge plantjes op de vlakke stukken worden uitgeplant en verzorgd. Krom stond zijn oude rug van het bukken. Op andere velden was de grond droog en hard en moest met pikhouwelen worden losgeslagen. Rats-pats-krats-tats klonk het de hele dag. Zwaar was het werk, maar de zoons van Joe Kong waren sterk! Sommigen van Joe Kongs kinderen gingen met hun ranke boten de rivier op om te vissen. Ook sneden zij de biezen, om er manden van te vlechten en matten, om op te slapen, en om hutten van te bouwen.

Maar Joe Kong, de oude boer, was niet gelukkig. Hij wilde werken op zijn eigen land en niet voor een vreemde heer. Hij dacht aan de grond, die aan zijn vaderen behoorde, ver weg in het Noorden aan de voet van de Noorderbergen. 's Avonds kwam hij met zijn zoons bijeen en zij spraken over het verre land. Tenslotte besloten zij erheen te trekken, al was het ook een grote reis. Zo reisden ze weg bij zonsopgang op een dag in de lente. Joe Kong, zijn vrouw, zijn zoons en dochters, zijn kleinzons en kleindochters. Aan lange stokken droegen zij hun bundels kleren. Zij liepen vele dagen en weken en maanden.

Eindelijk kwamen zij bij de Noorderbergen en vonden hun eigen stuk land... mooi land... vruchtbaar land. Maar er groeide weinig, want het land was altijd in de schaduw. De zon bleef verborgen achter twee hoge bergen. Maar Joe Kong was een wijsman en sprak: 'In mijn lange leven heb ik vele stenen de bergen af zien rollen, maar geen enkel rolde de berg op. Kom, mijn zonen en kleinzonen, wij gaan aan het werk en breken de bergen af. Dag na dag, week na week gingen ze de berg op en hakten stenen en rotsen los en rolden ze naar beneden. De burens lachten en zeiden: 'Mensen kunnen geen bergen verzetten.' Maar Joe Kong antwoorde: 'Wat mensen niet alleen kunnen, kunnen veel mensen tezamen. Wat niet in een jaar kan, kan wel in honderd jaar. Ik zal die bergen niet zien verdwijnen maar mijn kinderen zullen het zien, of anders mijn kleinkinderen of achterkleinkinderen.' Zo sprak de wijze Joe Kong.

De zomer ging voorbij en het werd herfst, De herfst ging voorbij en het werd winter. Terwijl de kinderen in de sneeuw speelden, werkten de mannen en sloegen met houwelen door ijs en sneeuw heen de stenen los. Zo zwoegden de mannen, want de zoons van Joe Kong waren sterk. Toen zag God het grote vertrouwen van deze mensen, en zond twee engelen, die de bergen wegdroegen. En de volgende morgen - voor het eerst - scheen de zon op het land en verwarmde de aarde.

De parabel van de draad

De hoge beambte viel bij zijn koning in ongenade. De koning liet hem in de bovenste verdieping van een toren gevangen zetten. Op een mooie nacht met volle maan stond de gevangene boven op de tinne van de toren en keek naar beneden. Daar zag hij zijn vrouw staan. Zij maakte een teken en

raakte de muur van de toren en keek naar beneden. Gespannen keek de man naar beneden om te zien wat zijn vrouw hier deed. De vrouw aan de voet van de toren had een insect gevangen dat van honing hield. Zij bestreek de voelhorens van het dier met honing. Toen bevestigde zij het einde van een zijden draad aan het lichaam van de kever en zette het diertje met de kop naar boven op de toren muur, juist op de plaats waarboven zij heel hoog haar man zag staan. De kever kroop langzaam, langzaam de geur van de honing na, steeds hoger, tot hij ten slotte bij de gevangene kwam. De gevangene lette goed op keek aandachtig de nacht in en zag naar beneden. Dan zag hij het kleine dier over de leuning klimmen. Hij greep het behoedzaam, maakte de zijden draad los, bevrijdde het insect en trok de zijden draad langzaam en voorzichtig naar zich toe. De draad werd echter steeds zwaarder. Het leek wel of er iets aan hing. En toen de man de zijden draad helemaal bij zich had, zag hij dat aan de einde van de torenlange draad een garendraad bevestigd was. De man trok ook deze draad naar boven. De draad werd steeds zwaarder en zie, aan het eind daarvan zag hij een bindtouw vastgemaakt. Langzaam en voorzichtig trok de man dit touw naar zich toe en het gewicht ervan werd steeds zwaarder. Toen hij het eind in zijn hand had, zag hij dat daaraan weer een sterk touw was vastgeknoopt. Dit stevige touw maakte de man aan de tinnen van de toren vast. Wat er verder gebeurde is eenvoudig en vanzelfsprekend. De man liet zich langs het touw naar beneden en was vrij. Hij ging met zijn vrouw stilzwijgend de stille nacht in, en verliet het land van de onrechtvaardige koning.

Een fabel

Er was eens een maatschappij van kikkers. Ze woonden op de bodem van een diepe donkere put, van waaruit ze helemaal niets konden zien van de buitenwereld. Ze werden geregeerd door een grote opperkikker, die beweerde dat hij de eigenaar van de put was. Hij leefde van het werk van de onderkikkers, en deze vereerden hem omdat hij voor hen de weg uitstippelde, waarop ze gelukkig zouden worden. De ongelukkige schepsels brachten alle uren van hun lichtloze bestaan door in het slijk van de put op zoek naar kleine larven. Zo nu en dan fladderde er een leeuwerik de put in om de kikkers toe te zingen over alle prachtige dingen die hij gezien had op zijn reizen door de buitenwereld: over de zon, de maan, de sterren, de hoge bergen van de vruchtbare dalen, de uitgestrekte, stormachtige zeeën, en hoe het was om op avontuur te gaan in de grenzeloze ruimte daarboven. Telkens als de leeuwerik op bezoek kwam, gaf de opperkikker de onderkikkers de opdracht goed te luisteren wat de vogel te zeggen had. 'Hij verteld jullie', legde hij uit, 'van het gelukkige land waar alle goeie kikkers heengaan als beloning na dit leven vol beproevingen'. Maar met het verstrijken van de tijd begonnen de kikkers te twijfelen, en bespotten de sprookjes die de leeuwerik vertelde. Ze kwamen tot de slotsom dat hij gewoon gek was. Er kwamen enkele vrijdenkers onder de kikkers die wisten te vertellen, dat de vogel gebruikt werd door de opperkikker om ze te troosten en af te leiden met verhalen over luchtkastelen waar je heengaat als je sterft. En zij overtuigden een groep kikkers ervan dat dat een grote leugen was.

Er stonden enkele vogelgeleerden op. Ze hadden een heel nieuw en interessant idee over de leeuwerik. Ze zeiden: 'Wat de leeuwerik ons op zijn eigen manier probeert te vertellen, is wat voor een fijne plek we van deze armzalige put zouden kunnen maken, als we dat wilden. Als hij zingt over de zon en de maan, bedoelt hij de prachtige nieuwe vormen van verlichting, waarmee we de duisternis, waarin we leven, kunnen verlichten. Als hij zingt over de wijde luchten, bedoelt hij de gezonde ventilatie waarvan we zouden moeten genieten, in plaats van de vochtige, stinkende lucht waar we aan gewend zijn geraakt. Als hij verteld van de duizelingwekkende vluchten door de hemelen, dan bedoelt hij het heerlijke, verrukkelijke gevoel, dat we allemaal zouden kennen, als we niet gedwongen waren onze levens te verdoen met benauwend geestdodend werk. En het belangrijkste: Als hij zingt over het vrij onder de sterren vliegen, dan bedoelt hij de vrijheid die we allemaal zouden kennen als de last van de opperkikker voorgoed van ons is weggenomen. Jullie zien dus dat de vogel geen spot verdient. Hij zou juist gewaardeerd en geprezen moeten worden, omdat hij ons inspireert.'

Dankzij deze vogelgeleerden kregen de onderkikkers een sympathieke kijk op de leeuwerik. Wat hij zong, was dus eigenlijk waar. Alleen moesten zij het op hun eigen put-situatie toepassen, en op de wereld buiten de put. Toen de revolutie kwam, nam een eerste grote groep kikkers het beeld van de leeuwerik in hun strijdvaandel op. Ze kwaakten de verrukkelijke deunen van de leeuwerik,

marcheerden op naar de barricaden en wierpen de macht van de opperkikker en zijn medestanders omver. De eens zo donkere en vochtige put werd prachtig verlicht en geventileerd. Het werd een veel comfortabeler plek om te leven. Bovendien kregen de kikkers nu veel vrije tijd, en hadden een heerlijk verrukkelijk gevoel.

Maar de leeuwerik kwam nog steeds op bezoek met verhalen over de zon, de maan en de sterren, over bergen, dalen en zeeën. En het bleek in niets dat hij de verlichte en geventileerde put als zodanig aanzag. 'Misschien', zei toen de eerste groep kikkers, 'is deze vogel eigenlijk toch wel gek. Aan deze geheimzinnige liederen hebben we in ieder geval niets meer. Het is trouwens zeer vermoeiend om te blijven luisteren naar een soort fantasieën die geen enkele betekenis voor onze leefsituatie hebben.' Op een dag slaagden ze erin om de leeuwerik te vangen. Ze doodden hem en zetten hem op in hun museum. Er was echter een tweede groep kikkers die deze hele gang van zaken diep betreurde. Ze zagen er een teken in dat de put haar ondergang tegemoet ging. Men had de opperkikker al opgeruimd. En nu, met het doden van de leeuwerik, was het laatste restje waardevols verdwenen. Ze beweenden de dode vogel en trokken zich terug in een hoekje, wachtend op een nieuwe vogel, of hopen dat er weer een nieuwe opperkikker zou komen om orde op zaken te stellen. Ze vonden ook dat de kikkers een veel te gemakkelijk lui leventje hadden gekregen. Maar er ontstond een derde groep kikkers. Zij vonden dat het helemaal niet nodig was de dode vogel te bewenen, en dat het ook niet ging om de opperkikker. Ze kwamen tot de overtuiging dat het juist niet ging om eventueel een nieuwe leeuwerik maar om wat die leeuwerik gezien had. Ze hadden het gevoel dat hun verlichting, ventilatie, weinig arbeid en veel vrije tijd ook niet alles waren. Er zat volgens hen maar één ding op, dat was: de put uit te kruipen. En ze gingen aan de slag.

Rond de stilte

Wij spraken dan als volgt: stel dat het rumoer van het vlees stil is, dat de beelden van de aarde, de wateren en de lucht stil zijn dat het uitspannel stil is en door niet meer aan zichzelf te denken zichzelf overstijgt, dat de dromen en de openbaringen van de verbeelding stil zijn, dat alle taal, alle teken en wat ook maar wordt door voorbij te gaan voor zo iemand geheel stil is- want voor iemand die luistert zeggen al deze dingen: Wij hebben onszelf niet gemaakt, maar Hij heeft ons gemaakt die blijft in eeuwigheid - stel dat deze dingen, na dit gezegd te hebben, verder stil zijn, omdat ze het oor richtten op Hem die hen gemaakt heeft, en Hij alleen spreekt, niet door hen, maar door zichzelf, zodat wij zijn woord horen, niet door een lichamelijke taal, noch door de stem van een engel, noch door het geluid uit een wolk, noch door een raadselachtige gelijkenis, maar hemzelf die wij beminnen in hen, hemzelf zonder deze dingen te horen, gelijk wij ons nu uitstrekken en in een snelle gedachte de eeuwige wijsheid raken die boven alles blijft- stel dat dit blijft en alle andere wijzen van zien, die anders zijn, ons worden ontnomen en dat dit ene zien zijn ziener mee zou sleuren, wegzuigen en verbergen in dieper innerlijke vreugde, zodat er een eeuwig leven is van dezelfde aard als dit ene moment van inzicht waar wij naar gehunkerd hebben is dan niet het woord bewaarheid: Treed binnen in de vreugde van de Heer?

Augustinus uit Belijdenissen

In stilte dat wil zeggen in de eenvoudige grond,

in de stille woestijn waar men geen verschil meer ziet, noch Vader, noch Zoon, noch Heilige Geest in het meest innerlijke waar niemand woont

Eckhart

Toen alles volkomen stil was,

toen alles in grootste stilte was, toen de nacht het midden van zijn loop had bereikt, toen, Heer, daalde het almachtig woord van jouw koningstroon: het eeuwige Woord voortkomend uit het hart van de Vader. Het was midden in de stilte, toen alles was ondergedompeld in de grootste stilte, daar waar de ware stilte heerst, waar men in waarheid het Woord verstaat, want als je wilt dat God spreekt, moet je stil zijn

Tauler

Soms maken reeds de eerste woorden van het Onze Vader mijn denken los van mijn lichaam. Ze nemen het mee naar een 'plaats' buiten de ruimte vanwaar noch perspectief noch zienswijze ontstaat. De ruimte opent zich. De oneindigheid van de ruimte, zoals wij die gewoonlijk waarnemen is

vervangen door de oneindigheid in de tweede of soms derde macht. Tegelijkertijd wordt deze oneindigheid van de oneindigheid geleidelijk aan vervuld met stilte, een stilte die geen afwezigheid van geluid is, maar het voorwerp van een positieve gewaarwording, positiever dan die van een geluid. De geluiden, als die er al zijn bereiken mij pas nadat ze door deze stilte zijn heen gegaan.

Simone Weil

Nacht in rust

op het gloren van de dageraad, muziek van stilte, eenzaamheid vol klank. Deze muziek noemt de ziel 'muziek van stilte'. Het is immers, zoals we gezegd hebben, een begripen in rust en vrede, zonder rumoer van stemmen. Zo geniet men in dit begripen de zoetheid van de muziek samen met de rust van de stilte. En derhalve zegt de ziel, dat haar Beminde deze 'muziek van stilte' is, want in Hem kent en geniet men deze harmonie van geestelijke muziek ... Hoewel die muziek wat de zintuigen en de natuurlijke vermogens betreft stilte is, voor de geestelijke vermogens betekent zij een eenzaamheid vol klank. Omdat deze geestelijke vermogens immers vereenzaamd zijn en vrij van alle natuurlijke kenvormen en aanleersels, kunnen zij de geestelijke zin van Gods verhevenheid goed opnemen in de geest, en wel op zeerklankvolle wijze ... Omdat de ziel deze welluidende muziek slechts horen kan, als zij los en vrij is van alle dingen die buiten haar liggen, noemt zij de muziek 'muziek van stilte' en 'eenzaamheid van de klank'. En dit, zegt zij, is haar Beminde'.

Joh. van het Kruis

Die God bemint, hij bemint zijn werken (Hadewich, de tiende brief)

Die God bemint, hij bemint zijn werken. Zijn werken zijn edele deugden. Daarom die God bemint, hij bemint deugden. Deze liefde is duurzaam en vol vreugde (troostrijk). Deugden bewijzen de liefde en niet vrome aandoeningen: want het gebeurt weleens dat de mens die minder liefheeft, meer vrome aandoeningen voelt, naar de mate waarin ieder dat voelt, in die mate is er geen liefde in hem; (die liefde is er) pas echter nadat hij gegrondvest is in deugden. En geworteld in liefde tot de naaste (caritaten). Zich aangetrokken voelen tot God (Begherte) is zulk een vrome wil. Nochtans is het niet geheel en al om God want het welt meer op uit het gevoel der zinnen dan uit genade. En meer uit de natuur dan uit de geest. Deze vroomheid beroert de ziel op een minder goede wijze en de liefde beroert haar beter en ze valt dieper opdat het haar smaakt dan op dat het haar nuttig is; want ze heeft de aard van de zaak waar ze uit geboren is.

Dus zodanige vroomheid voelt zowel de onvolmaakte als de volmaakte en waant zich in grote minne omdat hij vroomheid proeft, nochtans niet puur, maar gemengd (zinnelijk - geestelijk). Al is ook de vroomheid geheel en al God, die zeer moeilijk te kennen is, daaraan is de liefde niet te meten, maar aan het vaste bezit van deugden en daden van naastenliefde (caritaten), zoals gij gehoord hebt; want wij zien duidelijk in zulke zielen: zolang als de vroomheid in hun aanwezig blijft zo zijn ze als een welige akker (zacht en vet) en als de vroomheid vergaat, zo vergaat haar liefde en zo blijft haar grond woest en onvruchtbaar (ruw en mager). Dat is omdat ze (de zielen) noch niet bezet zijn met deugden. Want als de deugden vroeg geplant zijn in de zielen en door lange oefening vast gefundeerd, al vermindert dan de vroomheid, de deugden doen hun natuurlijk werk en ook het werk van de liefde. Ze zijn niet uit op vroomheid maar hoe ze gedijen mogen getrouw aan de liefde. Ze zijn niet uit op genieting (sine haken niet na smake) maar ze zoeken nut. Ze willen daden van deugden, ze zijn niet uit op loon. Ze vertrouwen zich geheel toe aan de liefde, daar zijn ze heus niet minder mee af. De liefde is zo edel en zo overvloedig, aan haar blijft niemands loon achter. Niemand behoeft gesteld te zijn op loon; als hij het zijne (deugd) doet. De liefde zal het hare wel doen. Dit weten de deugdzamen (vroede: wijzen) die voortdurend deugdzaam zijn. Zij zoeken alleen maar de wil van de liefde, zij bidden de liefde, geen andere vroomheid, dan dat ze hen geeft, dat ze in alle dingen kennen mogen haar liefste wil; zijn ze boven, moge geschiedde de liefde, zijn ze onder, moge geschiedde hetzelfde. Zulke andere zielen zijn arm van deugden; als ze de vroomheid voelen, zo beminnen ze; en als de vroomheid gaat zo gaat ook haar liefde. In de dagen van genade zijn ze dapper (coen) en in de nacht van angsten (wederwaardigheid) keren ze de rug toe. Dat zijn armhartige lieden; ze zijn in de wolken in de vroomheid en snel bedroefd in het zure. En een kleine genade verblijdt haar hart erg, en een klein verdriet (teleurstelling) verdriet haar zeer. Hierom geschiedt zulke wil dat harten van gering gehalte vaker worden geraakt dan de "volwichtige" en de arme van genade, meer dan de rijke van

genade. Want als God komt met zijn genade en hij troosten wil (versterken) haar armhartigheid en helpen haar zwakte (krankheid) en opwekken haar wil zo genieten ze van Gods aanwezigheid en de vroomheid (daarbij) en ze worden meer geraakt dan hen die permanent doordrenkt zijn met het goede Gods. En men waant zulk een wil dat de zo aangedane lieden grote genade hebben en grote liefde, die nochtans zeer zelden God bezitten mogen. Hierom is zulk een wil van gebrek aan God meer oorzaak van de vroomheid dan overgrote rijkdom.

Zulke wil is ook de kwade geest oorzaak van vroomheid. Want als zulke wil de menselijke vroomheid voelt zo verlustigt hij zich zeer daarin en volgt hij de lust zo ver dat hij valt in ziekten van het lichaam en dat hij daarbij verzuimt nuttige dingen. En ook daarbij als de mens ziet dat hij rijke overvloed van zoet geluk heeft, zo begint hij alleen hemzelf te geloven als volmaaktheid en ziet des te minder op zijn leven toe.

Hierbij is wel duidelijk dat iedereen zorg draagt voor zijn genade en dat goed van onze Heer wijselijk tot grotere volmaaktheid gebruike, want de gaven van de genade maken de mens niet rechtvaardig, maar ze binden hem, want werkt hij met zijn genade, zo behaagt hij God. En doet hij het niet, zo wordt hij schuldig. Ook moet hij de juiste wijze in acht nemen want hij moet zijn genade oefenen. Want net als de deugd misdaad wordt als mensen buiten haar tijden oefenen alzo wordt genade niet-genade, of ze moeten de werken der genade doen. Hierom heeft God een talent toevertrouwd om dat produktief te maken met zijn goedheid, is het nodig dat hij wijs zij en zijn genade ook behoedt dat ze bij hem blijft.

Want alzo als degenen die in staat van zonde zijn het nodig hebben om God te bidden om genade, alzo heeft degene die in genade is (in staat van heiligmakende genade) het nodig God te bidden dat hij haar behoudt. Want alzo vaak als de mensen het goed van onze Heer verminderen laat en niet vermeederen laat, zo heeft hij het helemaal verbeurd, ware het niet door de goedheid Gods. Hierom, leest de bruid in het Hooglied, zij vond haar bruidegom niet alleen begeerlijk, maar ook wijs; en toen ze hem gevonden had, was ze niet minder bezorgd hem te behouden (behoeden) Zo zou doen elke wijze ziel waarin de liefde werkt. Ze zou voortdurend haar genade met begeerten (verlangen) en wijn vermeederen. En bezorgd bewerken haar akker, uittrekkend onkruid en bezig zijn met het inzaaien van deugden; en bouwen een huis van zuiver geweten daar zij zal worden in ontvangen haar lief.

Tel je mee?: Op adem komen met Job

Weer kwamen de hemelingen hun opwachting maken bij de Eeuwige. Satan kwam met hen mee. En de Eeuwige zei tot Satan: "Waar ben je allemaal geweest?" "Ik heb rondgezworven over de aarde", antwoordde Satan. "Wel", vroeg de Eeuwige, "heb je ook gelet op Job, mijn dienaar, op aarde is er geen tweede zoals hij. Na alle beproevingen die ik hem op jouw aandringen heb gezoden blijft hij op God betrokken." Satan gaf hem ten antwoord: "Nood leert bidden. De grootste gelovigen zijn zij die niets te verliezen hebben, want jij bent hun enige hoop. Sta mij toe hem alles te geven wat zijn hartje begeert, zodat er niets te wensen voor hem overblijft. Dan zal hij denken dat hijzelf het leven maken en breken kan en zal hij je naam verloochenen. Hij zal ontkennen dat je ooit hebt bestaan, je afdoen als een vroegkinderlijke hersenschim, net als sinterklaas, als een neurotische illusie, als zoethout voor het volk."

Toen zei de Eeuwige tot Satan: "Het is in jouw hand. Vul zijn leven met rijkdom tot het ervan overloopt." En Satan sloeg Job met rijkdom. Hij gaf hem een goedgebetaalde baan, een abonnement op een fitnesscentrum, een leuke moderne vrouw met ook een baan - voor halve dagen, twee kinderen - een jongen en een meisje, een rashond met stamboek, een werkster voor twee ochtenden in de week, een zonnig nieuwbouwhuis vlak bij een winkelcentrum, een tuin met een vijvertje en een fonteintje en een hypotheek met de rente voor vijf jaar vast. Af en toe was er zelfs een vriendin aan de zijlijn, maar dat duurde nooit lang want het was moeilijk in te plannen.

De klacht van Job

Op een avond zat Job op de bank onder het schilderij en dacht na over zijn schulden en alles wat hij bezat. En hij zei tegen Tora, zijn vrouw: "Komt het jou allemaal ook zo zinloos voor?" Maar zij gaf geen antwoord want zij keek naar 'Goede tijden'. Hierna opende Job zijn mond en vervloekte zijn bestaan: Weg met de dag waarop ik werd geboren, weg met de nacht die mijn ontvangenis zag. (3, 1-3) Was die nacht maar onvruchtbaar gebleven, geen kreet van vreugde had toen mogen klinken. (3,

7) Waarom niet in de schoot gestorven? Niet gestikt bij de geboorte? Waarom hebben knieën mij ontvangen? Waarom borsten mij gezoogd? Want O neerliggen, rust hebben, slapen, ongestoord. (3,11-13) Toen zijn vrienden hoorden dat Job in een depressie was getuimeld kwamen ze naar hem toe en probeerden hem op te beuren. Een van hen bracht hem een bos tulpen, maar als Job daarnaar keek zag hij enkel hoe ze langzaam stonden te sterven in hun vaas. De pokon en de goede zorgen van Tora verlengden dat proces eindeloos.

Een andere vriend keek met Job naar het voetballen. Nederland tegen een nieuw land dat een stuk was van een oud land. Maar Job was in winst en verlies niet geïnteresseerd en omdat dat het enige was dat iedereen om hem heen leek te boeien werd hij er alleen maar triester van. Een derde vriend nam hem mee naar de kroeg. Daar speelde een band zo hard dat niemand een ander kon verstaan. Omdat mensen toch gehoord willen worden gingen ze elkaar in het oor staan schreeuwen. Wie naar de muziek wilde luisteren kwam door dat getoeter van een koude kermis thuis.

De roes van het zware Belgische bier vond Job wel aangenaam. Even kon het hem niet meer schelen dat het hem niet kon schelen. Maar toen de roes verdwenen was kwam zijn wanhoop dubbel zo hard terug. Bovendien had hij een stekende koppijn en moest hij om de vijf minuten plassen. Hij deed de hele nacht geen oog meer dicht.

Job gaat toch verder

De volgende ochtend pakte Job zijn fiets. Hij fietste tot hij niet meer kon en ging te voet verder. Op een heideveld hield hij stil en keek omhoog. De zon scheen. De vogels wachtten. "Mijn God, mijn God", riep Job uit, "waarom heb je mij verlaten? Ik heb tijd voor alles maar alles verveelt mij. Ik heb geld voor alles, maar niets lijkt me de moeite waard. Ik ben verzekerd tegen elk verlies, maar voor wat ik verloren heb bestaat geen compensatie. Mijn hart is een rottende spons, mijn hoofd een wespenest. Ik weet niet waar mijn benen gaan, ik weet niet waar om mijn armen. Mijn zintuigen zinnen mij niets. Al mijn tasten is mistasten. Ik leef als een blinde. Ik leef alleen voor mijn einde." En God? God zweeg. Dood. Gestenigd met dogma's. Dogma's uit rotsen gehouwen. Dogma's gebakken uit klei. Dogma's tot moeten gestold. Dogma's als hoekstenen, weggerukt vanonder de machtige spitsbogen die zij droegen. Dogma's op een hoop. Een puinhoop. Een puinhoop van wat God moet. En weer riep Job het uit: "Mijn God, hoe kan ik je ontmoeten?" En zie er was mos op de stenen. De wind had de naden aangezand en de dovenetel was daar komen wonen, rinkelend met witte belletjes. Een berk zelfs had het aangedurfd om in een spleet te wortelen en stond er nietsvermoedend al een hele boom te zijn. Och God, kijk nou. Een machtig lachen kwam aangerold. Het rolde aan van onder uit Job zijn buik. Het maakte hem licht en voerde hem mee tot niets er nog toe deed. En Job fietste fluitend naar huis.

De jongen op de fiets, de benen van de jongen. De benen fietsten in het rond en in het rond en in het rond. Zo sleet de middag, werd het avond op een dag die niet bestond en merels zongen omdat merels..., waarvoor hebben merels longen? De jongen floot omdat de jongen fluiten vond, of fluiten hem en hem met huid en haar verslond en in het fluiten rond de benen van de jongen.

Onderweg kocht hij een bosje tulpen voor Tora. Hij had al lang geen bloemen meer voor haar meegenomen en ze hield er zo van. "Wat heb jij goeie zin," zei ze verwonderd. Job knipoogde naar zijn jongste dochter. "Ga je mee in de tuin spelen?" "Voetballen pap," zei ze gretig. "Dan was ik Reggi Blinker en jij was eh... iemand van PSV en dan liep ik je zomaar voorbij." "En dan was ik Stanley Menzo en ging ik overal voorliggen", sloot Tora aan. Ze dolden in de tuin tot het donker werd. Ze kregen er alledrie een kick van.

Vergeeten?

"Totaal vergeten", zei Satan, "ik zei het je wel." Samen met God hing hij over de reling van een groot hemels slagschip dat statig heendreef over het land Us. "Vergeeten is slechts hoofdzaak", zei God plechtig, "maar zijn hart klopt op het ritme van mijn adem. Tel je mee?" "Ik geloof er geen barst van", sputterde Satan, "wie zijn kop er niet bij houdt is geen knip voor zijn neus waard." Een machtige golf kwam aangerold. Speels tilde ze het schip op haar schouders. Zo zijn golven. "Geloof kan ik je niet geven", antwoordde God, "dat laat zich niet dwingen." Hij staarde peinzend voor zich uit. "Nou ik erover nadenk", ging hij verder, "hoop en liefde ook niet. Alles dat leeft gaat kapot als je met dwang komt aankakken." Een gesmoord geluid deed hem opkijken. Satan stond met zijn staart tussen zijn

benen overboord te kotsen. "Ik word jouverdomme luchtziek op die schuit van je", kokhalsde hij, "veel te weinig ballast in de kiel."

Vieren met Job: de laatste schaal

De rijkste man van heel het Oosten heette Job. Dat staat in de Bijbel (Job 1, 3), dus dat is zo. Het boek van Job is een van de rijkste boeken uit de hebreeuwse Bijbel. Dat zeg ik. Daar mag iedereen dus anders over denken. Heerlijk rustig idee vind ik dat.

V. Goede God, we zijn allemaal tobbers, we hebben het leven niet in de hand. We leven temidden van onrecht dat soms zo vanzelf spreekt dat we het niet eens meer zien en we verhalen in mooie woorden waarmee wat krom is wordt rechtgepraat.

A. God, geef ons de moed van Job. Geef ons de moed om onder ogen te zien wat er niet deugt in ons menselijk samenleven. Geef ons de moed daartegen onze stem te verheffen. Maar laat ons met weinig tevreden zijn en help ons accepteren dat niet ons woord, maar jouw woord het laatste woord zal zijn. Amen.

Schrift die verwijst

Twee soorten boeken zijn er. Er zijn boeken, die gaan ergens over. Het zijn verhandelingen. Boeken die wijzen. Ze wijzen naar iets dat ze zelf niet zijn. Als ze wijs zijn, willen ze het zelfs niet zijn. Er zijn ook boeken, die zijn zelf iets. Hun eigen wereld. Hun eigen personen. Hun eigen verhaal. Soms is zo'n verhaal rond. Dat is dan jammer. Dan is het al vlug uit, afgelopen. Soms staat zo'n verhaal naar alle kanten open. Er klinken verre echo's in de gewelven. In sommige boeken ruik je geschiedenis. Dan waait er ineens een hedendaagse wind doorheen. Een tochtvlaag slaat ons leven door het verhaal, het verhaal door ons leven. Zo'n verhaal loopt nooit af, zelfs niet aan het eind. Altijd is er de suggestie dat het doorloopt, of misschien zelfs wel anders is gelopen. Zo'n verhaal is het boek Job. Het is een boek dat ervoor zorgt dat we niet te vroeg thuis komen. Het herinnert ons er aan dat we nog lang niet thuis zijn, al denken we dat nog zo graag. Levenslang houdt het ons op weg.

Op mijn levenslange reizen twijfel donker achtervolgt mij liefde blind holt voor mij uit zing ik steeds op andere wijzen over wie ik niet kan spreken zing ik: "Ooit mijn hart te breken ooit mijn hart voor jou te breken."

Job is vandaag

Job is een boek van alle tijden. Het wordt voortdurend voor ons bij de tijd gebracht. Henk van Ulsen deed dat in Job op Schokland. De Engelse popgroep Seatrain deed dat in de Song of Job. Zeer de moeite waard om in een viering te gebruiken, alleen al om de Jobgetrouwe manier waarop de zanger de Godsnaam uitschreeuwt: "Jahhahawehehh, jejehowahhahhahhah."

Het boek Job is op allerlei manieren te lezen. Rond het boek Job is op allerlei manieren te vieren. Kies een thema voor een viering uit het boek Job en dat gaat werken als een waterdruppel op een blad. Wie wil doorvoelen vindt in die ene druppel het hele boek Job weerspiegeld. Wat ons ontgaat als wij er gericht naar grijpen wordt ons in weerspiegelde weerspiegelingen geschonken: de fluisteringen "Hij die is", zijn zachte adem.

Thema's zijn er in overvloed, voor uitgewerkte suggesties verwijs ik naar mijn reeks overwegingen rond Job in De Roerom 1995, nrs. 2-7. Er is het thema van de klacht, de aanklacht, van het verzet van de mens tegen zijn lot, tegen zijn Schepper. Wat die Schepper overigens best vindt (Job 42,8, Job heeft van Hem een - relatief - zuiver beeld gegeven). Blijkbaar liever een eerlijke, op God betrokken kankeraar dan een kleffe vrome dweil. Job is ook te beleven als de oergestalte van de Arme. De arme die zijn lot niet verdient. Geen enkele arme doet dat. De aanklacht is er dan niet een tegen het eigen lot, maar tegen onrechtvaardige wereldse verhoudingen. De klacht die ten hemel stijgt is er een van een collectief. Daarbij laat zich heel wel het Lied van de ongeduldigen zingen.

Het boek Job (38, 39) is ook een loflied op de schepping. God bezingt haar in haar grootsheid, maar ook met een ontroerende aandacht voor de kleinste details. Een viering rond Job kan dan ook heel goed symbolisch worden aangekleed met verwijzingen naar de vier elementen. We plaatsen drie grote schalen bijeen. Een schaal met water. Een schaal met zand. In beide schalen branden (drijf)kaarsen. Een laatste schaal is leeg. Leegte, lucht, ademgeest. Het koor kan zingen: Aqua de beber. Job is ook een afrekening met menselijke concepten met ideeën over hoe het is, hoe het hoort te zijn met de wereld, met onderlinge verhoudingen, met God. Het boek is een vrome beeldenstorm. Beeld na beeld slaat het stuk tot Job uiteindelijk zwijgt. Eerst nukkig als een kind. Later in overgave aan zijn eigen

existentie (42, 6) en aan de grond daarvan (42, 2-3). De laatste schaal is leeg. De laatste schaal is ruimte: wat we in Job ook lezen, bij elke lezing klinkt door hoe spiritueel het boek is. Het gaat om een mystieke zoektocht. Het gaat om een hartstochtelijk verlangen, orneen gevecht met het eigen bestaan, om een gevecht waarbij alles wordt losgelaten, tot het meest dierbare toe, tenslotte zelfs het eigen verlangen, een gevecht waarbij een mens zich afschilt tot zijn diepste kern. Alles laat Job los. Zelfs jou God, laat hij vrij. Als wij het hem nadoen laten ook wij jou vrij. We maken je los uit alles wat we hebben ontwikkeld aan theorieën, aan beelden, aan rituelen; om je te vinden - misschien als jij dat zo wilt - ergens zomaar, zomaar tussen alles waar- aan we plegen voorbij te zien. Op een puinhoop, een mesthoop, aan een kruis. Zelfs de laatste schaal, de lege schaal, slaan we stuk. Want ziet wij bepalen waar, wanneer en hoe. Niet wij bepalen of. Ons gewicht is in jouw hand.
Wij kunnen zingen: Ik sta voor u in leegte en gemis.

De schaal van verlangen

Dit verlangen is van alle tijden. Ook van onze tijd. Heel goed kunnen we Job benaderen vanuit eigentijdse teksten. Op Nebraska zing Bruce Springsteen het ontroerende My father's house. Een tekst over een gedroomd verlangen, dat lijkt te sneuvelen in confrontatie met de realiteit. Lijkt, want diep geworteld als het is, is het de realiteit te machtig. Het zoekt zijn weg langs met misstappen bezaaide wegen. Alles laten we achter, maar we weten ons onweerstaanbaar aangelokt. Ergens staat een lege schaal. Klaar om aan leven stuk te gaan en haar ruimte aan de ruimte terug te geven. Ach nee, laat heel die laatste schaal. Adem uit. Het is goed.

My father's house shines hard and bright
 it stands like a beacon calling me in the night
 calling and calling so cold and alone
 Shining cross the dark highway where
 our sins lie unatoned. (B. Springsteen - Nebraska)

Het huis van mijn vader staat helder te stralen, als een baken dat me roept in de nacht. Het roept maar, en roept maar, eenzaam en koud, stralend over deze donkere snelwegen, waar onverzoend onze zonden liggen.

De vrucht van de braamstruik

Een verhaal over kerken en basisgroepen

Ik ben de kleine braamstruik, die gegroeid is aan de voet van de berg. Vaak voelde ik een trilling door me heen gaan van jaloezie, omdat de berg zo oud was en zo groot.

Hij had al zoveel ervaring en zoveel levenswijsheid. Want ze zeggen dat hij al werd geboren toen de aarde nog maar net begon, en dat hij zo hoog is dat zijn top tot in de hemel reikt en dat hij daarom 'Godsberg' wordt genoemd.

Ik ben maar klein en ik besta nog maar enkele korte jaren en kon alleen tot leven komen in de schaduw van de berg. Hij liet me elke dag weer merken dat hij hooghartig op mij neerkeek en dacht: Wat wil jij, kleine brummel? Als ik je ook maar even mijn bescherming zou onthouden, zou je verteren door de brand van de zon! En ik kon mij alleen verbazen dat de berg het uithield, schijnbaar ongevoelig voor de vuurbal aan de hemel. Maar nu wil ik u vertellen wat er gebeurd is.

Eens op een dag kwam er een man bij ons in de buurt. De zon brandde ongenadig, feller dan ooit, alsof al wat er gloeit zich verzamelen wilde. Ik dacht bij mijzelf: die man doet beter de koelte van zijn huis te zoeken dan hier te zwerven in de grootste hitte aller tijden.

Toen werden ook voor de Godsberg de stralen te heet. Ik zag nog hoe hij probeerde de gloed te ontwijken door zijn kruin naar de aarde te nijgen. Maar op datzelfde moment, toen zijn schaduw mij even ontviel, trof mijzelf de volle bundeling van ziedende zon. Nu ben ik een verbrande braamstruik in de woestijn. Nooit zal ik nog vruchten geven. Waarom besla ik onnuttig de grond? Maar laat ik niet klagen. Er gebeurde nog meer en dat moet ik u ook nog vertellen.

Geruime tijd later kwam hij terug, de man die erbij was toen mijn takken verschroeiden. Hij was nu niet meer alleen. Onafzienbaar was de stoet van wie hem volgde. En ze trokken zingend en dansend recht op mij af.

Ik verwonderde mij dat ze niet amechtig werden, want net als bij de eerste ontmoeting werd de zon ondraaglijk heet. De man bleef staan vlak voor de plek waar ik was. Hij wees op mijn verkoolde takken en hij vertelde hoe hij mij had zien verbranden. En hoewel ik mij niet kon te binnen brengen een woord te hebben gesproken, vertelde hij ook hoe hij een stem had gehoord uit het vuur:

Ga, en zeg tegen hen die mijn volk onderdrukken 'Ik ben er ook nog!' en hoe het geweest was alsof het vuur uit mijn brandende ziel was overgevonkt tot diep in hemzelf als een laaiend verlangen naar vrede en recht.

Nooit zal ik weten of de Godsberg het hoorde. Nooit zal hij zeggen of hij vervuld werd van jaloezie gevoelens of van heilige aandrif. Maar toen aller oog op mij gericht was, verenigde zich de gloed van de zon met alle bliksemschichten van de vier hoeken der aarde. En zie: de berg ontweek niet langer het goddelijk vuur. Ik zag zijn top in brand staan, zodat de aandacht van allen zich afwendde van mij en zich richtte op de brandende berg.

Toen klonk een stem uit de vuurzee: 'Ik ben er ook nog!' ik zal er zijn, totdat je zult wonen in recht en vrede! Laten we opstaan, hoorde ik zeggen toen het voorbij was. Laten we gaan naar het land van belofte. En het was of in allen een vonk was ontstoken aan het vuur van de berg. Wij bleven achter, de grote Godsberg als een kaal monument en het struikje waaraan nooit een braam zal groeien. Of was ik wel vruchtbaar? Heeft de brandende braamstruik een laaiende berg kunnen baren? Ik weet alleen dit: reizigers noemen sindsdien de Godsberg: de Sinaï. En dat is toch de naam, waarmee ikzelf werd geboren: Sinea, in de taal van de streek. En als je goed kijkt, dan zie je de berg in het landschap als een reusachtige braam!

Edelman/bedelman

Er waren eens twee bedelmannen. Ze leken sprekend op elkaar; wie ze van jongsaf had gekend, hield ze voor broers. Dagelijks klopten beiden aan de deuren van de rijken: dokter, pastoor, keizer, schutter, majoor. De één was onderwijl in zijn gedachten bij al degenen die woonden in dezelfde achterafbehuizing als waar hijzelf zijn schamel onderkomen had. Hij was bedelman om aan de hongerigen een stuk brood te kunnen geven en aan de dorstigen een koele dronk; om aan zieken medicijnen toe te kunnen dienen en om gevangenen met kleine dingen te laten weten dat ze niet vergeten werden.

Hij zag er niet aantrekkelijk uit. Het was of al het lijden van de krottenbuurt zich op zijn gelaat had uitgetekend. Iedereen probeerde zo gauw als het kon hem kwijt te raken. De dokter gaf een kwartje en een vetrijk dieet. De pastoor verwees hem naar de kerkelijke charitas-instanties. De koning stelde een ministerie in voor sociale zaken.

De keizer zei: ik zal nog maar eens opdracht geven dat heel mijn rijk moet worden ingeschreven met het oog op registratie van alle bedelaars. De schutter zei natuurlijk: schiet op! En de majoor blafte alleen maar, onverstaanbaar en toch duidelijk.

Beledigingen raakten hem meestentijds niet. En als dat wel zo was, dan slikte hij maar haastig weg wat vooraan op zijn tong lag. Maar zodoende is hij wel een bedelman gebleven tot op deze dag. De andere bedelman had gauw begrepen, dat het ook heel anders kon. Hij dacht niet aan de armen. Maar van zijn eerst bijeengebedelde bedrag liet hij zich kleren maken zo zwierig en zo kleurrijk dat niemand meer in hem een bedelaar herkende. En toen ook nog elke groef en rimpel waren weggewerkt uit zijn gezicht, zag hij er uit als edelman.

Hij vertelde aan de deuren indrukwekkende verhalen over zijn vader, die ook een soort van dokter was geweest en van wie hij veel geleerd had; en ook zoets als een pastoor met een heel grote parochie.

Aan de koning bracht hij de groeten van een

beroemde kollega en aan de keizer toonde hij een dokument over zijn geboorte, waarin zijn naam genoemd werd in één adem met die van een beroemde heerser.

Waar hij kwam, werd hem gegeven wat hij verlangde. De dokter maakte hem tot assistent voor de moeilijkste gevallen. De pastoor hield een kollekte om voor hem het hoogste huis van heel de stad te bouwen. De koning maakte hem tot koning over koningen en de keizer kroonde hem tot God. Schutter en majoor zwoeren dure eden dat ze alle loochenaars van deze God bestrijden zouden te vuur en te zwaard. En zo is het en zo gaat het tot op de dag van heden.

Zo zal dat gaan tot op een dag de vader van alle bedelmannen zich omdraait in zijn graf en opstaat en naar die stad toe gaat. Dan gaan ze schrikken: dokter, pastoor, koning, keizer, schutter, majoor, want ze denken dat hij al van eeuwigheid af dood is.

Dan zal hij voor ze staan met bliksemende ogen en donderende stem: Doet die edelman weg, ik heb hem nooit gekend!

Maar een zieke zal wonen in het huis van de dokter. De pastoor geeft wie hongert het brood van het altaar. Koning en keizer zullen te voet gaan en de armen te paard.

Schutters, majoors moeten tralies verbreken met hun eigen bloedbevleekte handen om vrijheid te geven aan wie gevangen is. En bedelman? Hij wordt eindelijk edelman, mijn eniggeboren zoon!

Tien wenken om te leven

In den beginne schiep God hemel en aarde: ruimte en tijd, licht en lucht, geuren en kleuren, vliegen, draven en kruipen, kiemen, groeien en rijpen. In den beginne dacht God zich een goede aarde en een pracht van een hemel, maar die nog geschapen moesten worden zoals Hij dacht. In den beginne zag God in zijn gedachten de oeste, grillige aarde als een heerlijke, onmetelijke tuin, vol bloesem en op de lange duur, na vele zomers, vol met gelijk verdeelde oogst en onverdeeld genoeg. In den beginne schiep God hemel en aarde en toen .. de mens.

En God sprak tot de mens: Ik geef u de hemel en de aarde om er te wonen in vrede, om er te leven in vreugde. En toen de mens vroeg: hoe zal ik wonen en hoe moet ik leven, zette God zich naast hem neer en gaf hem tien geboden: Ik schrijf ze in uw hoofd en bind ze op uw hart, tien wenken om te leven:

I

En God sprak: mens van mij, loop nooit met vreemden mee, met opgesierde machten die de vrijheid en de vreugde uit uw leven vreten en wat over is als schillen op de mestvaalt gooien. Luister niet naar hen en wandel voor mijn aangezicht!

II

En God sprak: Ik ben de levende, Adem die niet stopt ben ik, niet komende en gaande met de kringloop van de dingen. Gedenkt mij daarom niet in dode stof en giet mij nooit in vormen die passeren. Een steen voor mij is als een grafsteen bij het leven.

III

En God sprak: schrijf mijn Naam niet op banieren, geen vaandeltrots met mij, geen teken van geluk of zekerheid op munt of koppelriem. Loop niet te koop, te kijk met mij, alsof ik samenvat met een van uw systemen, halve keuze of bijna zekerheden. Mijn Naam gaat boven alles, is altijd voor u uit. Wat nog niet is en eens zal komen is mijn Naam. Laat mij groeien in uw stilte, laat mij komen in uw hart, in de goede dingen die gij voor elkander doet.

IV

En God sprak: neem de tijd om te vieren, dat ik uw God wil zijn. Neem alle tijd om te zingen en te dansen bij al wat goed is en ooit nog goed zal worden. Niet bij de feiten zult gij rusten, maar bij dromen die u verder drijven naar het land dat ik u geven wil. Vier de Sabbath om te weten dat gij tot vrijheid zijt geroepen en dat heel de aarde in staat moet zijn tot alle goeds.

V

En God sprak: wie voorligt in jaren zal voorgaan in geloven. Gij ouders, weest een uitdaging voor uw kinderen, een levend verhaal van bevrijding, zodat ze van uw gezichten lezen en in uw omgang ervaren wat leven is, wat liefde doet. Zit niet neer bij uw ervaring, bij hebben en houden; dan zult gij bij uw sterven niet neerliggen, maar voortgaan in uw kinderen. En gij, kinderen, let op uw ouders en houdt ze in ere vanwege, ooit, een land van belofte.

VI

En God sprak: gij zult niet leven voor u zelf alleen, want anders gaat het leven elders dood. De een hangt van de ander af, gij zijt elkanders leven. Wie denkt: ik ga alleen, zo ga ik goed, beneemt de ander en zichzelf het leven. Alleen wie uitgaat naar de ander komt toe aan zichzelf. Maakt vrienden dus en hebt uw vijand lief.

VII

En God sprak: schep verbond en verband en sleep elkaar door het wantrouwen heen, door de zeven zeeën van misverstand en onbehagen. Blijf daarom niet terzijde, als ge samen gaat, en sluit uzelf niet op in de kerker van jaloerse waakzaamheid, alsof ge met z'n tweeën alleen wilt zijn. Oefen uzelf in trouw en wederzijds begrijpen en verlaat de ander nooit om uzelf, want de vrijheid en het leven zijn niet gegeven om u alleen.

VIII

En God sprak: gij zult geen vooruitgang boeken, geen winst noteren op kosten van de ander. Wie onraad blaft vanwege eigen erf, blaft onheil over deze wereld. Wie roept: blijf af, dit huis, dit erf, dit land met schuur en oogst zijn allemaal van mij, begint met stelen.

IX

En God sprak: niet opgelegd, in slavernij, maar vrij zal ieder mens en ieder volk tot leven komen, dat is de waarheid. Gij zult die waarheid niet verdraaien, niet vals van mij getuigen noch waar dan ook mij zetten naar uw onderdrukkershand. Heb niet de moed mijn Naam te noemen, als gij uw medemens onvrij, onwetend of onmachtig houdt. Heb niet het hart mijn Naam te prijzen, heilig, groot, als gij een der mijnen kleineert of in uw greep gevangen houdt.

X

En God sprak: gij zult niet denken: als ik heb wat gij hebt heb ik méér en zal het mij nog beter gaan. Zelfs het azen in gedachten is een begin van roof. En wie begerig lonkt naar wat een ander heeft, ontnemt hem in de geest het leven al. Wie naar zich toeleeft leeft zich dood, maar wie leeft naar anderen, steeds verder om zich heen, die raakt in eeuwigheid niet uitgeleefd. Zowaar als ik leef met u, zo zult gij samenleven.

Magnifikat: met hart en ziel(Lofzang van Maria)

Magnifikat: met hart en ziel bezing ik onze God, omdat hij zich naar mij, zijn dienaress, heeft toegebogen. En zie, ik mag het aan den lijve nu ervaren, dat hij zich openbaart zoals een kind dat weerloos is en weergaloos.

Magnifikat: met hart en ziel bezing ik onze God. Ik geef met vreugde door aan jong en oud, aan alwie leeft en ooit nog leven zal, dat onze God zich openbaart in alwat nutteloos onvruchtbaar schijnt in de ogen van de groten.

Magnifikat: met hart en ziel bezing ik onze God, omdat hij uit bescheidenheid zijn glorie weeft en alle hoogmoed als stofgoud weg zal blazen.

Magnifikat: met hart en ziel bezing ik onze God. De hebbers en de weldoorvoeden heeft hij nauwelijks iets te bieden, alleen de armen is hij tot levend brood en broederschap.

Magnifikat: met hart en ziel bezing ik onze God. Wat hij Abraham beloofde zie ik nu en ooit gebeuren: heel de wereld wordt bevrijd en ieder die een slecht verleden had, zal worden, dankzij hem, een toekomstmens.

Ik waag mij aan een lied Lofzang van Hanna

1. Samuël 2, 1-10

Ik waag mij aan een lied van vreugde om de onuitsprekelijke die onze helper is. Door hem komt het, dat ik voortaan vrijmoedig spreek tegen hen die ons verdrukken. Hij alleen en niemand anders is de heilige, hij alleen is onze rots. Laat daarom niemand uit de hoogte doen of spelen met ons leven, want de onuitsprekelijke kent ons doen en laten en heeft het al gewogen. Neem helder waar en zie wat dankzij hem gebeurt en zal gebeuren: de boog van de sterken breekt hij stuk en de zwakken omgeeft hij met zijn kracht. Wie zijn geld niet op kon krijgen moet werken voor een hongerloon en wie tekort werd gedaan krijgt het meer dan goed. De man die het maakte wordt impotent en wie moest leven van de groet 'nog steeds alleen?' gaat voor in vriend- en vaderzijn. Zo doet God dus, hij keert de wereld om. Hij doet afsterven en opleven, hij voert naar het dodenrijk en haalt er levend uit; arm maakt hij en rijk. Hij vernedert en verheft. De zwakke beurt hij op uit het stof, de arme sleept hij weg van de asbelt en leidt hem naar de plaats waar onverdiend de rijke zijn eer zat op te strijken. Zo ondergaat God ons bestaan en stut het evenzeer. Voor wie de aarde uitbuit en vernielt is hij een God van korte metten, maar voor wie het leven zoekt en dient is hij een God van eeuwigheid. En dit is zeker: niet op eigen

kracht drijft onze sterkte en wie zich meet in kracht met God trekt ongetwijfeld aan het kortste eind. De hemel lacht hem weg. Maar wie het leven zoekt en dient, hem lacht de hemel toe!

Grote goedheid, God ben jij (Klein magnifikat)

melodie: 'Midden in de winternacht'

Grote goedheid, God ben jij, midden onder de mensen,
want je maakt de armen vrij en vervult hun wensen.

Langzaam, zeker komt jouw tijd:

alle wegen omgeleid.

Wie vooraan wou staan

zal dan achtergaan

en voortaan

bovenaan

zal de arme leven

en de toon aangeven.

Groot zal zijn het klein verhaal van de allerminsten.

Dood zal zijn de koopmanstaal van profijt en winsten.

Langzaam, zeker komt jouw tijd:

alle wegen omgeleid.

Wie vooraan wou staan

zal dan achtergaan

en voortaan

bovenaan

zal de arme leven

en de toon aangeven.

Stap voor stap en voet bij stuk zul jij verder komen,

tot de aarde met geluk vol begint te stromen.

Langzaam, zeker komt jouw tijd:

alle wegen omgeleid.

Wie vooraan wou staan

zal dan achtergaan

en voortaan

bovenaan

zal de arme leven

en de toon aangeven.

Er was eens een man Een parabel over 'de hebbers'

Er was eens een man die heel veel bezittingen had. Hij riep al zijn kinderen bij elkaar en sprak: 'Ik draag jullie al mijn bezittingen over. Zorg er goed voor. Jullie zijn oud en wijs genoeg; je hebt alle vrijheid om met mijn bezit te doen en te laten wat je wilt'. En toen ging hij voor een lange tijd op reis. Nu was een gedeelte van de uitgestrekte landerijen al in cultuur gebracht, maar een ander gedeelte nog niet. De zoons die op het ontgonnen terrein woonden, gingen omheiningen bouwen om hun gebied te beschermen tegen hun broers, die het woeste gedeelte bewoonden. Ze leefden er zelf goed van, en af en toe wierpen ze wat voedsel over de omheining, zodat hun broers tenslotte gingen beseffen, dat het leven goed kon zijn.

Toen zonden de kinderen aan de andere kant van de omheining een delegatie naar hun broers en zeiden: 'Leer ons, hoe wij ons land moeten bewerken, en terwijl wij dat leren, deel je jullie rijkdommen met ons, opdat we niet omkomen van honger'.

Maar hun broers antwoordden: 'Ga heen, er is niet genoeg voor ons allemaal. Leer zelf maar, hoe je je land moet ontginnen'. De anderen zeiden: 'Dat willen we wel doen, maar we hebben geen gereedschappen om het land te bewerken. Help ons met jullie gereedschap'. Maar hun broers zeiden:

'Dat gaat niet, want alles wat we hebben is nodig om onze levensstandaard op peil te houden. We zullen jullie wat gereedschap geven, en daarmee moet je zelf maar verder zien te komen'. De anderen zeiden: 'Om zelf gereedschappen te maken, hebben we geld nodig. Kopen jullie dus wat wij hier oogsten van ons land, dan kunnen wij van jullie gereedschappen kopen'. Hun broers antwoordden weer: 'We hebben helemaal geen produkten nodig. Als jullie ons die zouden verkopen, zou heel onze ekonomie ontwricht worden'. Toen vroegen de anderen: 'Maar wat moeten we dan doen? Onze vrouwen en kinderen kunnen zo niet in leven blijven'. Hun broers antwoordden: 'Kalm aan, alle ontwikkeling vraagt nu eenmaal tijd!' Maar toen de anderen zagen dat hun broers niet echt wilden helpen, bestormden ze ten einde raad de omheining, braken die af, namen het voedsel dat ze nodig hadden, en doodden diegenen die zich tegen hen verzetten.

Toen de vader terugkeerde van zijn reis, was hij boos en bedroefd tegelijk. Tot verbazing van de kinderen, die achter de omheining gewoond hadden, stelde hij de andere kinderen in het bezit van heel zijn eigendom, en vergaf hun gewelddadig optreden.

In het land van belofte (Gideon) naar Richters 6 en 7

In het land van belofte deden ze in Israël wat God nooit goed kon vinden. Ze keken de goden van 'het recht van de sterkste' naar de ogen. Ze waren er bang van of ze heulden ermee. Toen zei God: Ik laat je dan ook maar je gang gaan. Laten de volken van macht en geweld dan maar komen en over je heersen.

Zo kwam Israël onder de knoet van de Midianieten en werd het volk uitgeplunderd en geruïneerd. Na zeven jaren riep heel het volk om Jahwe hun God. Deze liet weten: Was Ik het niet die jullie heb bevrijd uit slavernij en uit de dood in Egypte? Doe dan ook niet zo dwaas de goden te dienen van wie geen leven in vrijheid kan worden verwacht! Maar ook zond Hij zijn bode naar een nog jonge man die Gideon heette met kort en goed een boodschap: jij bent de man die in Gods naam deze hopeloze mensen zal doen ontkomen aan de greep van het Midiansvolk! Gideon schrok ervan en zei: wie ben ik en wat kan ik, al of niet in Gods naam? Mijn familie telt nauwelijks mee binnen mijn stam en ook thuis kom ik nog maar net kijken. Geef mij een teken! Bijvoorbeeld dit: ik leg een wollen vacht op de dorsplaats; als morgen vroeg dit vacht zal zijn bedauwd, maar het veld rondom zal droog zijn, dan zal ik weten dat God door mijn hand Israël wil redden.

Litanie voor de vierde mei

Heer, onze God,

God van joden, waar was u?

Ze zochten u in de bossen van Ponary, in het ravijn van Babi

Yar, in de crematoria van Majdanek.

God van zigeuners, waar was u?

Ze zochten u in de gaskamers van Birkenau, in de massagraven van Jasenovac.

God van Jehova's Getuigen, waar was u?

Ze zochten u in de steengroeven van Mauthausen.

Vergeefs?

Heer, onze God,

God van homoseksuelen, waar was u?

Ze zochten u in de bordelen van Dachau.

God van dominees en priesters, waar was u?

Ze zochten u bij de galg in Flossenbürg.

God van krijgsgevangenen, waar was u?

Ze zochten u op de snijtafels van Auschwitz.

Vergeefs?

Heer, onze God,

God van vrijmetselaars, waar was u?

Ze zochten u in de barakken van Neuengamme.
 God van rabbijnen, waar was u?
 Ze zochten u in de vrachtwagens van Chelmno.
 God van communisten en sociaal-democraten, waar was u?
 Ze zochten u in de martelkamers van Buchenwald.
 Vergeefs?

Heer, onze God,
 God van zwakzinnigen, waar was u?
 Ze zochten u in de kelders van Hadamar.
 God van Slaven, waar was u?
 Ze zochten u in de velden van Polen, in de dorpen van Wit-
 Rusland.
 God van dienstweigeraars, waar was u?
 Ze zochten u bij de quillotine van Plötzensee.
 Vergeefs?

Heer, onze God,
 God van kinderen, waar was u?
 Ze zochten u in het getto van Warschau, in de treinwagons op
 weg naar Treblinka.
 God van ouden van dagen, waar was u?
 Ze zochten u op het perron van Sobibor.
 God van gijzelaars en slachtoffers van represaille, waar was u?
 Ze zochten u in Oradour, in Putten, in Lidice, in Natzweiler.
 Vergeefs?

Heer, onze God,
 God van verzetsmensen en partizanen, waar was u?
 Ze zochten u in gevangenissen en martelkamers.
 God van doodgewone soldaten, waar was u?
 Ze zochten u op de slagvelden van Europa.
 God van doodgewone mensen, waar was u?
 Ze zochten u bij de bombardementen op Rotterdam, Warschau,
 Coventry, Hamburg, Dresden.
 Vergeefs?

Heer, onze God,
 God van levenden heet u.
 De levende God, zeggen ze.
 Laat de doden de doden begraven, staat er.
 Waar was u?
 Zovelen stierven met uw naam op de lippen.
 Zoveel verloren met hun leven hun geloof.
 Stierven ze vergeefs?
 Waar zijn ze nu?
 Bent u bij hen?

Heer, onze God,
 God van doden.
 Herinner hun namen tot in eeuwigheid.

Heer, onze God

God van mensen.
 Wij weten niet waar wij u zoeken moeten.
 Toch zoeken wij u.
 Want wij mogen u zoeken.
 En wij kunnen niet anders.
 Kom ons ongelooft te hulp.
 En verlos ons van het kwaad.
 Willem van der Meiden

Eindelijk deed Job zijn mond open(Job 3)

Eindelijk deed Job zijn mond open en verwenste de dag, die hem gemaakt had tot wat hij was. Hij nam het woord en zei: 'Weg met de dag dat ik geboren ben, met de nacht die zei: er is een jongen verwekt. Die dag kan, wat mij betreft, in duisternis gedompeld blijven zonder dat God daarboven er nog ooit naar vraagt, zonder dat hij ooit aan het licht komt. Afgrondelijke donkerte, die mag hem hebben, wolken mogen zich op hem samenvakken en zonsverduisteringen hem teisteren. Had de zwarte nacht hem maar ontvoerd, zodat hij nooit gezien was in het gezelschap van de andere dagen van het jaar, nooit was opgenomen in de rij van maanden. Och, was die nacht maar onvruchtbaar geweest, zodat hij aan extatische verrukkingen geen plaats bood. Die dag, dat is pas wat voor de dagloochenaars, die anders zelfs klaar staan om het oermonster te lijf te gaan! Waren zijn sterren, maar in het duister teruggekropen, had jij maar gesnakt naar licht dat niet kwam en had de ochtendschemering hem maar nooit toegelinkt tussen haar wimpers door. Want de schoot waar ik lag heeft hij niet gesloten, mijn ogen heeft hij geen ellende bespaard. Waarom ben ik niet meteen gestorven toen ik het moederlijf verliet, waarom ben ik niet alvast gekrepeerd toen ik uit haar schoot kwam wellen?

Iets als een armzalige miskraam, nietswaardig, weggemoffeld, ach, zoals de baby's, die nooit het licht te zien krijgen! Waarom moest ik zo nodig worden opgewacht door knieën en borsten, zodat ik mij aan moedermelk tegoed kon doen? Ik zou nu liggen in een goede stilte, en slapen; ik had dan nu tenminste rust, bij koningen en ministers van staat, die piramides hebben laten bouwen, bij vorsten, met goudreserves en paleizen vol zilver gestouwd. In de dood is het afgelopen met alle kwaadwillig gestook, daar vind je aan het eind van je krachten rust. Een gevangene vindt daar al met al zijn vrede, wordt niet langer opgejaagd. Kleine man of grote baas, daar heeft niemand verplichtingen aan een meerdere. Wat moet iemand die lijdt met het licht, iemand die van binnen verbitterd is met het leven? Zo iemand snakt naar de dood die niet komt, daaraan is hem meer dan aan rijkdom gelegen, zo iemand verheugt zich al op de aarde, die hem zal toedekken, en hij juicht als hij een kuil vindt, die hem opnemen wil! Iemand, wiens levensweg een doolhof wordt, omdat God hem heeft geïsoleerd. Ik kan door het zuchten mijn brood niet meer zien, mijn wanhoopsgejammer giet ik als water uit. Want mijn angst is in mijn vlees geslagen; wat mijn huiver gaande maakte, overkomt mij nu. Rust ken ik noch duur; het gestook in mijn binnenste gunt mij geen adempauze.'

Pius Drijvers P, Hawinkels

Geen haat

Lieve ouders,
 Straks word ik doodgeschoten, om twaalf uur, - het is nu kwart over negen. Een mengeling van vreugde en opgewondenheid.
 Ik vraag vergiffenis voor alle pijn die ik jullie heb gedaan, die ik jullie doe en die ik jullie zal doen.
 Vergiffenis aan allen voor al het slechte dat ik heb gedaan, voor al het goede dat ik niet gedaan heb. Mijn testament zal kort zijn. Ik druk jullie op het hart je geloof te bewaren.
 En vooral geen haat jegens degenen die me fusileren. 'Hebt elkander lief' heeft Jezus gezegd. De godsdienst waarnaar ik ben teruggekeerd en die jullie niet mogen opgeven, is een godsdienst van liefde.

Ik omhels jullie allen met alle vezels van mijn hart. Ik noem geen namen, want er zijn er zoveel, gegrift in mij hart. Jullie zoon, kleinzoon en broer, die jullie liefheeft. Roger Pronneau Franse student, 29-7-1942 gefusileerd, 21 jaar oud.

Niet naamloos

Ieder die trouw voor de toekomst geleefd heeft en voor de toekomst gevallen is, is een in steen uitgehouwen gestalte... Eén ding vraag ik jullie, die deze tijd overleven: vergeet niet. Vergeet de goeden niet en de slechten niet. Verzamel geduldig de getuigenissen over de gevallenen. Op een dag zal het heden verleden zijn, zal men spreken over een grote tijd en over naamloze helden die geschiedenis gemaakt hebben. Ik zou graag willen dat men weet, dat er geen naamloze helden geweest zijn, dat er mensen waren die een naam, een gezicht, verlangen en hoop hadden. Daarom is de pijn van zelfs de laatsten onder hen niet minder dan de pijn van de eersten, wier naam behouden zal blijven. Ik zou willen dat ze allemaal jullie blijven, als bekenden, verwanten zoals jullie zelf. Ja, ik zou willen dat ze diegenen niet vergeten die trouw en standvastig gestreden hebben, daar en hier, en die gevallen zijn. Maar ik zou ook willen dat de levenden niet vergeten worden, die ons niet minder trouw en niet minder standvastig onder de zwaarste omstandigheden geholpen hebben. Niet voor eigen roem. Maar als voorbeeld voor anderen. Want de menselijke plicht eindigt niet met deze strijd en om een mens te zijn, daarvoor is ook in de toekomst een heldhaftig hart nodig, zolang de mensen niet volwaardig mensen zijn.

Julius Fucik - Tsjechische communist, doodgemarteld op 8-9-1943, 40 jaar oud.

Nadat hij met zijn vrienden (Franciscus en de vogels)

Uit het leven van Franciscus

Nadat hij met zijn vrienden nog geen tien stappen verder was gelopen, zag Franciscus ook tussen het weinige gras onder de bomen kraaien en duiven ijverig zoeken naar eten. En terwijl zijn vrienden bleven staan, liep Franciscus naar de vogels toe. Vol verbazing zagen de vrienden dat alle vogels bleven zitten terwijl Franciscus er gewoon tussendoor liep. Franciscus was zelf ook verbaasd... Zelfs als de zoom van zijn kled de vogels raakte, vlogen ze niet weg. En ineens wist Franciscus: 'Ze houden van me, omdat ze weten dat ik van hén houd. Zij en ik zijn uit Gods hand!' En zo was het ook. Franciscus was geen mens om bang voor te zijn. Franciscus was een mens die wist dat hij alleen maar een kind was van God, dat in Gods schepping mocht wonen en wandelen en leven. Franciscus was geen mens die iets wilde hebben. Hij was een mens met eerbied voor alles wat bestaat. Franciscus hield van de vogels omdat ze net als hijzelf deel waren van de schepping. En toen Franciscus dat begreep, werd hij blij. Hij voelde zich gelukkig, omdat God de vogels liet weten dat ze niet bang moesten zijn. En dat betekende, dat God hem had gezien, dat God de vogels en Franciscus in één hand hield. Vol vreugde vroeg hij de vogels naar hem te luisteren omdat hij ze van God wou vertellen. En alle vogels werden stil. Ze vergaten dat ze naar eten zochten, en hielden op te kwetteren en met hun pootjes in de grond te krabben. Ze werden stil. Ze verstonden niet wat Franciscus zei, want vogels kunnen niet praten en de taal van de mensen niet verstaan. Maar ze voelden waar Franciscus het over had en dat hij van de vogels hield en dat God van Franciscus hield en Franciscus van God en alles wat Hij had gemaakt. Ook de vogels...

'Mijn zusters, vogels,' zei Franciscus, 'jullie moeten wel erg veel van jullie Schepper houden, want Hij heeft jullie veren gegeven om jullie warm te houden en vleugels om te vliegen! Jullie hoeven niet te werken zoals de mensen. Jullie hoeven niet te zaaien om te oogsten. Overal in de schepping vinden jullie iets te eten en in de bladeren van Gods bomen zitten jullie te fluiten. Hoog in zijn hoge lucht kunnen jullie vliegen en zingen, zoals de leeuweriken doen. En in de takken van Gods bomen kunnen jullie nesten bouwen en slapen en bescherming vinden.' Zolang Franciscus sprak bleven de vogels stil. 'Vlieg maar weg,' zei Franciscus toen en maakte een kruisteken. En alle vogels vlogen weg. Maar

Franciscus bleef staan en dacht na. 'Alles hoort bij elkaar,' dacht Franciscus. 'Alles wat God geschapen heeft, hoort bij elkaar.' En van die dag af hield Franciscus nog meer van onze aarde.

EIGENTIJDSE LEZINGEN huwelijk

1. Tot vandaag werd gehoord

Tot vandaag werd gehoord: Een vrouw leeft uit liefde, mannen zijn sterk. Een vrouw voorvoelt wat gaat gebeuren, een man berekent wat gaat gebeuren. Een lied van halve waarheden? dat na vandaag niet meer gehoord zal worden.

Want zie hoe een vrouw en een man in ons midden elkaar lief en sterk, geduldig en hoopvol maken. Hun ogen scheppen ruimte en met de stem van hun hart spreken zij ja-woorden uit: Ja, word bij mij wie je worden kunt!

Wie is sterker, hij die een boom velt of zij die een boom plant? Wie is volgbaar, zij die toekomst oproept of hij die aan toekomst de maat van gisteren oplegt?

Zie hoe een vrouw en een man in ons midden dag aan dag nieuw zijn voor elkaar. Met ogen die zeggen: Word wie je bent! Wil alles voor me zijn: lief en sterk, duldend en wegen banend en altijd nieuw zoals ik voor jou mag worden. Altijd nieuw als het leven zelf.

Want de liefde weet wat geen oog heeft gezien. En de liefde roept op waartoe wij geboren zijn: dat een man en een vrouw mensen worden, elkaars vrijheid en vrede.

2. Wil je met mij trouwen

Wil je met me trouwen, vroeg de vriend aan zijn vriendin. De vriendin werd er stil van, gelukkig dat iemand haar leven voorgoed van nabij wilde delen. Ook de vriend was zeer gelukkig, toen hij in haar ogen haar antwoord las.

En samen zijn ze toen ze naar de raadsman van het dorp gegaan, wiens wijsheid alom geprezen werd. Ze vroegen hem: Wijze man, zeg ons wat een huwelijk is, die twee-eenheid van mensen voorgoed. Wat staat erover in de boeken? De wijze man zat aan de oever van de rivier, aan de stroom van het leven.

Hij zweeg en glimlachte, er ging een grote rust van hem uit. Toen sprak hij: Het antwoord staat niet in de boeken maar in het leven. En in zijn handen legde hij twee stenen die daar met vele andere aan de oever van de rivier lagen, in elke hand een. Door de eeuwenlange stroming van het water, door elkaars gedurende aanraking en door zand en zon waren zij afgerond tot wat ze nu waren. Leer van deze stenen, sprak hij. Zij hebben zich niet van elkaar laten wegsleuren door de stromingen en stormen van het leven. Beurtelings heeft de een de ander beschermd tegen het aanstormend geweld van zand, zon en water. En de stromingen van het leven en ook elkaars heftige aanrakingen die het leven met zich meebracht, hebben hen gepolijst tot wat ze nu zijn. Al wat hoekig en scherp aan hen was, is mild geworden. En met de jaren is zichtbaar geworden hoe dooraderd ze zijn van levens voor hen. Leer van deze stenen. leg ze in uw huis en word wijs en mild. En laat de levens van anderen die ooit voor u leefden, zichtbaar worden in u, met liefde gedeeld, bestaan.

3. Moeder, ik ga trouwen, zei het meisje.

Moeder, ik ga trouwen, zei het meisje. O dat is goed, zei de moeder, hoe laat ben je terug? Nee, zei het meisje, ik kom niet terug, ik ga trouwen voorgoed. Weet je wat je doet, zei de moeder, maar onze deur staat altijd voor je open. Is trouwen weggaan door een deur die open blijft staan naar het verleden? Ja, zei de vriend, maar dan wel om er voortaan samen doorheen te gaan. Onze toekomst, maar ook wat achter ons ligt, mogen we voortaan samen delen.

De heilige grond waaruit we geboren zijn, onze voormoeders en voorvaders, dragen we mee in ons eigen lijf en leden. En aan onze kinderen zullen wij de verhalen vertellen van gisteren en van lang geleden. En zo zijn we samen onderweg, in de ruimte van de wereld en in de ruimte van de tijd. Zonder gisteren zijn we niet en zonder morgen leven we niet. Moeder, ik ga trouwen, zei het meisje, maar sluit de deur niet achter ons.

Mijn vriend zegt dat we leven uit een ver en nabij verleden. Het is goed, zei ze, mijn zegen heb je. En die zul je nodig hebben want een leven kan lang zijn. Maar ook gelukkig, daar is mijn lieve zegen voor, doordrenkt van alle lieve warmte die ik ooit in mijn lange leven tegenkwam.

Kom, zei de vriend. En zo gingen zij, met warmte gezegend door de deur van de tijd naar het land van morgen.

4. Er was eens een wolk.

Er was een wolk. De wolk was groot en donker en indrukwekkend. Dat wist ze zelf ook, toen ze boven de oceaan dreef. Als in een spiegel zag zij zichzelf, stoer en onheilsPELLend. En zo was ook haar schaduw op het spiegelend watervlak. De wolk voelde zich machtig en sterk! Door de wind werd de wolk echter van boven zee landinwaarts gedreven. Ze zag haar spiegelbeeld niet meer. Wat ze wel zag: dat mensen en vogels voor haar wegvluchtten, hun huizen en hun bomen in. Zo machtig en dreigend moet ik er dus uitzien, dacht ze.

En toen ze verder landinwaarts dreef, zag ze beneden zich een dor en droog landschap, met gras dat wegwijnde en met bomen die hun takken treurig lieten hangen. De wolk werd er eenzaam en verdrietig van. Toen hoorde ze een stem van beneden. Een bijna uitgedroogde beek riep haar toe: Wolk, als je gelukkig wilt worden, laat je dan vallen. Wij horen bij elkaar. Laat je vallen, scherven brengen geluk!

De wolk huiverde, was het de angst zichzelf te verliezen? Of had de stem van water beneden iets in haar oproepen dat nieuw en vertrouwd tegelijk voor haar was? Er ging van de dorstige aarde een vreemde aantrekkingskracht uit die haar gelukkig en huiverig tegelijk maakte. Toen viel de wolk. Ze brak in duizenden scherven van water, dat zijn weg zocht naar de wortels van gras en van bomen en naar de uitgedroogde bedding van een beek waaruit die wondere, dorstige stem had opgeklonken. En in de wortels van gras en bomen en in de aanzwellende beek werden al die scherven weer een. En de wolk leefde op in grashalmen en groene takken die wuifden naar de zon en naar mensen en vogels. De wondere stem had gelijk, dacht de wolk. En zij wist nu wat het was om gelukkig te zijn. 'Wie zijn leven verliest, zal leven vinden.' Alleen zij leven echt die leven voor een ander.

5. Ik zou je verhalen kunnen vertellen

Ik zou je verhalen kunnen vertellen over verre reizen die ik met je maakte, hoe ik in mijn dromen met je meeinging. Hoe ik met je zong als 's morgens het nieuwe licht een landschap stralend in bloei zette. Hoe ik in de avond je voeten genas met alleen maar een lied vol stilte om je heen.

Ik zou je kunnen verhalen, hoe ik in mijn dromen ons brood met je brak en de beker van onze vreugde met je deelde, hoe wij dronken van het heldere water uit een bron die de hemel aan onze voeten deed ontspringen, of hoe wij zaten aan tafels van zomaar mensen vol vrede. Ik weet nog uit mijn dromen hoe wij schuilden voor de regen onder bomen dicht van dak, en de vogels bleven zingen omdat jij er was.

En jij, weet je nog hoe wij huiverden in de nacht, maar hoe de hemel ons genadig was met warmte die wij ontmoetten in elkaars ogen? Dan weet je ook hoe ik mijn hand in en jouwe legde en zei dat ik van je hield. En ik weet nog hoe ik in jouw ogen het antwoord las.

Eens zullen wij aan de wereld aan onze kinderen verhalen hoe het was om met jou op weg te gaan en dat wie niet dromen kan, ook nooit zal zingen.

6. Eens besloten alle vogels van de wereld

Eens besloten alle vogels van de wereld een vergadering bijeen te roepen. Van alle vogelsoorten zouden twee vertegenwoordigers aan het overleg deelnemen. De bijeenkomst vond plaats in een groot en hoog bos, ver van het lawaai en de drukte van de mensen.

Nu gebeurde het dat tijdens een vergaderpauze een paradijsvogel een ijsvogel ontmoette. En zoals dat ook bij mensen gaat, ze raakten verliefd op elkaar.

Een verliefdheid zonder toekomst, vond een knorrige bosuil. Hoe kunnen een paradijsvogel uit het ware zuiden en een ijsvogel uit het hoge noorden samen voorgoed hun leven delen? Maar de twee hoorden dat gelukkig niet. Ze dachten aan een bezwaren, ze dachten in hun prille liefde alleen maar aan elkaar. De bontgekleurde paradijsvogel was weg van de ingetogenheid, ernst en wijsheid van de stille, ijsgekleurde ijsvogel. Wat ziet hij er wijs uit, dacht ze. Welke diepe gedachten moeten er niet omgaan in dat wijze stille hoofd. En de ijsvogel - hij was nog jong, wat niet alles verklaart - was verrukt over de vrolijkheid en levenslust van de paradijsvogel. Wat een kleurrijke levensvreugde straalt ze uit,

dacht hij. Hoe verschillend zijn we, fluisterde hij haar toe, maar daarom misschien ook blijvend boeiend voor elkaar, wat vind je?

De paradijsvogel vond het een diepe gedachte en in haar zonnig optimisme zei ze: Ja, ijsvogel van me, zullen we samen trouwen? Bouw jij van zwerfstenen maar een woning die op een ijskut lijkt, dan zal ik zonlicht en kleuren van de regenboog voor ons huis verzamelen. En als jij 's avonds nadenkt zal ik zingen over het licht en de liefde. Want het leven is boeiend, zoals jij dat zo mooi kunt zeggen. En dus werd een trouwdag vastgesteld en tot in een verre omgeving aangekondigd. En het zou een boeiende gebeurtenis worden, want een ijsvogel is ingetogen en wijs en een paradijsvogel is blijmoedig en teergevoelig. En ze mochten het van elkaar, zo anders zijn. Want ruim als de hemel is de liefde. En samen werden ze - zoals hun kinderen later - en ingetogen en blijmoedig.

7. Vanwaar de liefde?

Vanwaar de liefde - Komt ze aangedreven als de betovering van een voorjaar waarin de wereld nieuw wordt? Is ze een lied in de nacht, een woord in de avond dat verlegen maakt? Waarom verward en gelukkig? Waarom word ik stil als mijn hart jouw naam noemt? Waarom luister ik met gesloten ogen als ik weet dat je komende bent? Dan zal ik thuis zijn bij mezelf als ik voor jou mijn deur mag openen. Wat heeft jouw stem wat hebben je ogen in mij losgemaakt? Was ik nog van mezelf toen jouw woorden in mij naklonken en oude zekerheden vragen werden? Ben ik wie ik was, of word ik al jij misschien, mijn droom jouw droom? Vanwaar de liefde die verlegen en gelukkig maakt? Wat heeft jouw oog in mij gezien? Wat zingt in mij als in mijn droom jouw hand de mijne zoekt om samen op weg te gaan?

8. Wat is gebeurd op de dag

Wat is gebeurd op de dag dat onze wegen zich kruisten? Wist je zeker dat ooit tussen ons liefde kon bloeien? En weet je het nu? Ben je niet gaan houden van mij die je ogen toen zagen? Maar weet dan ook dat ik morgen niet meer zijn zal die ik ooit was of die ik ben vandaag. Sinds jij in mijn leven kwam, ben ik gegroeid in zekerheden en zachtmoedigheid. Jij maakt van mij een ander mens en zult dat blijven doen.

Weet je zeker dat ik je leven groot zal maken? Ik die niet meer ben die ik was? En ook op dagen die volgen, zal ik anders zijn dan op deze. Er hangt toekomst in de lucht die ik met jou mag delen misschien. Weet je zeker dat ik je leven groot zal maken?

Of ligt jouw vreugde daarin, mij te zien worden die ik al ben in jouw dromen? Een mens vol vragen misschien, maar in JOUW vrede tot rust gekomen, zal ik het antwoord op jouw ja-woord zijn.

9. Er waren eens twee mensen.

Er waren eens twee mensen. Er worden verhalen over hen verteld, verhalen als luisterliederen. De bomen luisteren naar de wolken en de wolken vernamen het van de vogels: dat in het hart van twee mensen de hemel woont. De dag is - vol vreugde - licht om hen geworden, want de nacht vertrouwde het toe aan de morgen: dat een man en een vrouw naar elkaar uitzien om samen op weg te gaan. In hun ogen glanst het licht van een nieuwe wereld. Hun handen zoeken elkaars houvast, maar hun mond aarzelt om uit te zeggen wat mensen sprakeloos maakt. Twee mensen geborgen in elkaars vrede, gewaagd aan elkaars vrijheid: broos geluk, dat vraagt om de behoedzaamheid van liefde. Waar vind ik vrijheid, waar word ik meer mezelf dan in verbondenheid met jou? Waar vind ik meer ruimte om mens te worden dan in het huis dat ik met jou mag delen?

Gedeeld bestaan dat twee mensen heel maakt in liefde. En de hemel zag dat het goed was.

10. Zij hadden elkaar ontmoet

Zij hadden elkaar ontmoet op een kruispunt van levenswegen. Samen zijn ze op weg gegaan.

En op een avond vol vrede sprak hij: Mag ik voorgoed, na zo veel dagen, jou nu mijn ja-woord geven? Of zal ik je weer brengen naar het huis van hen die stonden aan je wieg, toen je geboren werd? Zul je daar niet zonder mij vrede vinden? Zul je geborgenheid vinden bij hen die je ooit op handen droegen? Dat deden ze, sprak zij met vuur, maar waar vind ik vrede dan bij jou voorgoed, die mij bevrijdde tot mijzelf, mij leerde wie ik worden mag? Wil mij niet brengen ver van jou vandaan waar ik zonder jou

een vreemde voor mijzelf zou worden. Bij jou hen ik opnieuw geboren, eindelijk mijzelf geworden in de spiegel van jouw ogen.

Waar kan een mens meer thuiskomen dan waar de liefde het huis vanmorgen om je heen bouwt?

Waar is iemand meer ontheemd dan waar deuren naar morgen gesloten worden?

Onder het dak van jouw geborgenheid wil ik wonen. Tussen muren die als je wijde armen mij omhelzen zal ik zingen over de zon die - zoals jij - Zoals jij roept ook zij op wat verborgen was en geeft zij kleur aan de dagen van mijn leven. Ik zal thuisgekomen zijn, omdat jij er bent.

11. Zij wordt bezongen in alle talen

Zij wordt bezongen in alle talen de liefde die mensen verwondert en boeit. Geen woorden te groot om te zeggen hoe zij in mensen zucht en zingt en gloeit. Zij is vuur dat je doorstroomt, zij doet je huiveren hopen en wachten, zij is een lied in de avond en ze droomt jouw naam in de nacht.

Dat is waar, is waar, ik weet hoe ze in mij zuchtte en riep, toen ik hoopvol de dag verbeidde dat ik jou voorgedaan mijn zijde zou zien. Ja, ik geef toe, groots en meeslepend is de liefde. zoals dichters belijden. zijn het de kleine dingen die ons doen leven. Een half woord dat begrepen wordt, omdat jij het bent. Een oogopslag en het timbre van je stem en ik weet al wat je zeggen wilt In het dagelijks verkeer van huis, tuin en keuken zoeken onze schreden het ritme van elkaars gemoed En jouw liefde zegent mij als ik met vallen en opstaan met jou de weg van het leven ga.

Liefde, dat is vrede aan de tafel van dag in dag uit, met het nieuws van de dag en het weerbericht voor morgen. Liefde is alledaags dichtbij, omdat jij er bent.

12. Ik was niet onvindbaar

Ik was niet onvindbaar - jouw ogen hebben mij gevonden. Ze hebben ook nieuwe woorden in mijn mond gelegd, en als ik jouw naam noem, weet ik dat wij verwonderd, maar voor elkaar herkenbaar door de wereld zullen gaan. Ik was niet onvindbaar, jouw stem heeft mij uit de schaduw naar het licht geroepen, mij een naam gegeven en ik ben opnieuw geboren. Jouw ogen zeggen dat ik mag bestaan, mag bestaan zoals ik gevormd ben in de schoot van mijn moeder en in de schoot van het leven, met alle broze geheimen die ik in mij draag.

Jouw stem zegt: Woon met mij in het land van morgen. Blijf me vinden en leg ook jouw hand om de schuchtere vlam van liefde die ik, door jou gevonden, door de wereld draag. Draag haar het huis binnen waar wij wonen, dat ze het kalme vuur wordt waaraan mensen zich ooit warmen die daar vrede verwachten. Dat in dat vuur gezichten oplichten en in ogen de weerglans gloeit van wat ons leven brandend houdt.

13. Er gaat geen dag voorbij

Er gaat geen dag voorbij of ergens is bemoedigend de zon opgegaan over velden en bomen, over hulzen en mensen. Er gaat geen dag voorbij of ergens zingt de wind in bomen ons lied van verlangen. Er gaat geen dag voorbij of ergens in die grote wereld

ontmoeten mensen elkaar met ogen die zeggen dat het goed is om samen op we te gaan. Ook vandaag is licht over ons opgegaan Je ziet het in ogen van mensen die elkaar groeten met handen vol vrede en met de stem van hun hart zeggen: Welkom jij!

Er gaat geen dag voorbij of ergens zegent de hemel mensen die elkaar tot zegen zijn.

Gezegend al die dagen met hun grote en kleine wonderen om ons heen. Gezegend de wolk met haar vruchtbare regen, gezegend bomen en dieren van het veld gezegend het stromende water, de vissen en de vogels, avond en morgen.

'En God zag dat het goed was', een wereld voor wisselende landschappen: om er te wonen met velen. Een wereld waar ik onder velen jou tegenkwam, en mijn hart zei dat het goed was

14. Een mens wordt geboren

Een mens wordt geboren en begint zijn boeiende reis door de tijd. oor landschappen die hij niet zelf gemaakt heeft. Met reisgenoten die hij niet allen zelf heeft uitgekozen.

Langs wegen die anderen gebaad hebben En weet hij waarheen? Mensen op weg door de tijd door wisselende landschappen de klederdrachten en de taal van vandaag zijn anders dan die van gisteren. Op reis door de tijd

met reisgenoten die uitstappen terwijl anderen instappen. Nieuwe gezichten en nieuwe vergezichten en op een van de vele halteplaatsen onderweg in mijn leven kwam ik jou tegen.

Twee mensen voorbestemd om elkaars reisgenoot te zijn? Jij met jouw bagage en ik met de mijne? Of delen we ons brood? Jij met jouw verhaal en ik met het mijne? Of delen wij de ervaringen van onze verhalen?

Je luistert al en misschien zie je wel vermoeidheid in mijn ogen - van al die dagen voor deze. Je luistert al en misschien hoor je wel achter mijn woorden wat mij van binnen ooit bewoog. Maar kom, we moeten verder. Als reisgenoten, vindt de hemel, want jouw verhaal sluit aan bij het mijne: twee mensen voortaan samen onderweg.

15. Er was eens een violist

Er was eens een violist. Als hij zijn viool bespeelde hield de wereld haar adem in. Zo ontroerend was de muziek die dan uit zijn instrument en onder zijn gevoelige handen vandaan stroomde.

De violist en de viool werden een onder het spelen. De klanken die uit de viool voortkwamen, leken de stem van de violist zelf te worden. Het was muziek die opwelde uit zijn hart. En hij voelde zich gelukkig zich zo te mogen uitzingen met alles wat in hem leefde aan vreugde en droefheid, aan weemoed en aan grote, diepe verlangens.

De violist hield van zijn viool. Dat kon je zien aan zijn ogen en aan de manier waarop hij met zijn instrument omging. Hij is ermee getrouwd zeiden de mensen. En het leek alsof de viool op haar beurt van de violist hield, hem begreep bezielde weergaf wat hen beiden nu aan liefde en verbondenheid doorstroomde. De wereld werd er stil en ontroerd van. Hij is ermee getrouwd, zeiden ze, met zijn viool. Een man en een vrouw getrouwd: zijn die ook elkaars hart en stem? Weet de een wat de ander zegt, ook zonder woorden? Een harmonisch en klankvol geheel mogen vormen, is dat getrouwd zijn? Een harmonische samenklank van twee mensen wier harten op elkaar zijn afgestemd. En hun levenslied boeit en verheugt de wereld om hen heen. En met de jaren worden hun gevoelens dieper en klinkt hun levenslied voller en warmer.

16. Toen de dag van hun ja-woord naderde

Toen de dag van hun ja-woord naderde waren en alle gasten genodigd waren, zijn ze nog eenmaal naar de raadsman van het dorp gegaan, wiens wijsheid alom geprezen werd. Hoe moeten wij deze dag laten worden, vroegen zij, tot een zegen en vreugde voor ons beiden en voor allen die deze dag met ons delen?

De zegen en de vreugde van die dag, sprak de wijze, zijn de zegen en de vreugde van alle dagen die daarop volgen. Laat de vreugde van die dag daarom diep en dankbaar zijn. Zegenrijk en duurzaam is wat diep van binnen in je leeft. Zoek niet ver, de zegen van die dag zijn jullie beiden, door de hemel aan elkaar toevertrouwd. De zegen van die dag is de vrede die in jullie beiden woont en die je met elkaar zullen delen, je leven lang. Want trouwen doe je niet een keer, sprak de wijze, trouwen is dag aan dag. Met ja-woorden of zonder woorden, maar altijd met je hart en altijd met je ogen die zeggen wat achter je ogen ligt. En elke dag zul je dan gelukkig zijn en in vreugde je brood met iemand mogen delen. En elke dag zul je dankbaar mogen zijn om zo veel liefde en vrede die door de hemel aan mensen worden vertrouwd. De zegen voor elkaar op die dag en voor jullie gasten zijn jullie zelf en is alles wat in je leeft en daar ooit door de hemel is neergelegd.

17. De meeste stemmen gelden

De meeste stemmen gelden. Een gemeenschapsregel voor velen, door velen aanvaard. Maar als jij en ik gemeenschap worden? Weegt jouw stem zwaarder dan de mijne? Weegt mijn stem zwaarder als ik vele en zware woorden spreek? De meeste stemmen gelden, zegt men. Maar hoe zouden wij dan een twee-eenheid aandurven als wij van elkaar niet wisten: dat je van me houdt? Maar ik weet het, je zult je hart in je stem leggen. En als je naar me luistert, zul je luisteren naar alles wat van binnen uit mijn woorden meeklinkt. Als je naar me luistert, zullen mijn woorden zich onder jouw ogen vormen tot

een levensverhaal dat ik ook zelf ga begrijpen. En wordt mijn stem onzeker, dan sporen jouw ogen mij aan om te zegen wat ik diep van binnen voel. Zeg het maar, zul je zeggen, ik luister.

Als je naar mij luistert, als er stilte in ons leven mag zijn om de stem van elkaars hart te horen, zal ik gaan begrijpen wie ik voor je zijn mag. En als je spreekt zal ik horen wat aan warmte in je stem meeklinkt en wat naar ruimte zoekt in een leven als het mijne. Daarom durf ik 'ja' te zeggen, en wacht ik hoopvol tot jij jouw jawoord wilt afstemmen op het mijne. Dan geldt alleen nog die ene stem die ons tot elkaar geroepen heeft en die in ons zal blijven roepen tot wij tastend en zoekend een samenklank geworden zijn..

18. Trouwen, wat is dat, vroeg ze

Trouwen, wat is dat, vroeg ze, kijk maar om je heen, zei haar vriend, en vraag het aan mensen die getrouwd en samen gelukkig zijn. Ja, zei ze, zullen we vragen wat het geheim is van hun gelukkige leven samen? Met die vraag moet je bij anderen zijn, zei de man die met zijn vrouw uitrustte op het bankje achter hun huis. Wij zijn gewoon maar vrienden die door het leven in elkaars armen zijn gewaaid. En goed, daar hebben we op onze trouwdag dankbaar 'ja' tegen gezegd. Dat is ons hele verhaal. Zijn vrouw glimlachte. Gelukkige mensen, dachten de jongen en meisje. Of er ook liefde tussen ons is? Och, we zitten graag samen op een bankje, maar het moet niet. Van haar niet en van mij niet; er moet niet zo veel. Ik heb ooit gehoord, zei zijn vrouw nu, dat vriendschap vrijheid in verbondenheid is. Wat vind je daarvan? Is die droom voor jullie groot genoeg om er voorgoed 'ja' tegen te zeggen? Is dat jullie geheim, vroeg het meisje, vrijheid in verbondenheid? Ik weet van geen geheim, zei de man. Maar nu mijn vrouw het zegt, vrij voel ik me wel hier op dit bankje. En verbonden? Ja, dat zie je. En zijn hand zocht de hare. Kijk, zei hij. De jongen en het meisje zagen dat haar hand vrij en verbonden in de zijne lag. En zij glimlachte. Zou het dus waar zijn: dat vriendschap vrijheid in verbondenheid is? Wat vond je ervan?, vroeg de jongen later aan het meisje. Zou je af en toe met mij op een bankje willen zitten, als het niet moet? Ja, in vriendschap, zei ze, in vrijheid met jou verbonden en jij met mij.

19. Toen sprak Almitra opnieuw en zei

Toen sprak Almitra opnieuw en zei: En wat kunt ge ons zeggen over het huwelijk? En hij antwoordde: Tezamen waart gij geboren, en tezamen zult ge voor immer zijn. Ge zult tezamen zijn, als de witte vleugelen van de dood uw dagen verstrooien. Ja, gij zult tezamen zijn in Gods stille herinnering. Maar laat er tussenruimtes zijn in uw tezamen zijn. Laat de winden des hemels tussen u dansen. Hebt elkander lief, maar maakt van de liefde geen band: Laat zij veeleer zijn een golvende zee tussen de kusten van uw zielen. Vult elkanders bekertjes, maar drinkt niet uit de zelfde beker. Geeft elkander van uw brood, maar eet niet van het zelfde stuk. Zingt en dans tezamen en weest blijde, maar zijt ieder van u alleen. Zoals de snaren van een luit op zichzelf zijn, al doortrilt hen de zelfde muziek. Geeft uw harten, maar geeft ze niet aan elkander in bewaring. Want alleen de hand des levens kan uw harten bevatten. En staat tezamen, maar niet te dicht bijeen: Want de zuilen van de tempel staan ieder op zichzelf. En de eik en de cypres groeien niet in elkanders schaduw.

Een kind is geen bezit maar een verrijking

En een vrouw die een kindje aan haar borst drukte, zei: Spreek tot ons over kinderen! En hij zei: Je kinderen zijn je kinderen niet. Zij zijn de zonen en dochters van de hunkering van het leven naar zichzelf. Ze komen dóór je, maar zijn niet van je, en hoewel ze bij je zijn, behoren ze je niet toe. Je mag hun geven van je liefde, maar niet van je gedachten, want ze hebben hun eigen gedachten. Je mag hun lichamen huisvesten, maar niet hun zielen, want hun zielen toeven in het huis van morgen, dat je niet bezoeken kunt, zelfs niet in je dromen. Je mag proberen aan hen gelijk te worden, maar tracht hen niet aan je gelijk te maken.

Want het leven gaat niet terug, nóch blijft het staan bij gisteren! Jullie zijn de bogen, waarmee je kinderen als levende pijlen worden weggeschoten. De boogschutter ziet het doel op de weg van het oneindige en hij buigt jullie met zijn kracht, opdat zijn pijlen snel en ver zullen vliegen. Laat het gebogen worden door de hand van de boogschutter een vreugde voor je zijn: want zoals hij de vliegende pijl liefheeft, zo houdt hij ook van de bood, die standvastig is!

(Uit 'de profeet' van Kahlik Gibrian).

Het Grieks heeft één woord voor de dank

Genade

Het Grieks heeft één woord voor de dank, voor de gunst en voor het geschenkkarakter van het ding: Charis. Charis is bevalligheid, gunst en dank, zoals ook het Latijnse gratia, dat in het christelijke Latijn bovendien nog 'genade' betekent. De gunst komt erin ter sprake als een restloos gunnen, zonder jaloezie of verplichting tot tegenprestatie, het ding als iets dat lustvol wordt aanvaard. De dank is een weerkaatsing van de glans van het als gunst geschonkene. De charis is het surplus dat het ding krijgt als geschenk, vrucht en bloei. Het geven en ontvangen komen er beide, gezamenlijk en evenwaardig, in tot uitdrukking. Hier kan dankbaarheid en lof ontstaan, omdat zij niet onder druk wordt gezet, maar haar eigen ruimte krijgt.

Cornelis Verhoeven

Een enkele keer zijn we in staat (Gebaar)

Een enkele keer zijn we in staat elkaar te troosten en dat is dan meestal niet door woorden, maar vooral door het gebaar van de troost: het elkaar aanraken. Het gebaar van de zachte aanraking: een hand op een arm, een arm om een schouder kan oneindig troostend zijn. Het betekent namelijk zoveel meer. Het heeft een meerwaarde van meevoelen en meelijden, van bijstaan en helpen. Het gebaar van de troost zegt meer dan alle goed bedoelde woorden: 'Er is iemand bij je, je bent niet alleen'. Helaas worden we er in onze cultuur bepaald niet in opgevoed het aanraken van een ander normaal te vinden. We schamen ons ervoor. Het hoort niet. Toch is in tijden van nood het gebaar van de aanraking de enige adequate troost. Degene die op die manier troost, biedt onderdak.

Laura Reedijk-Boersma

Er was eens een dorp (Vliegen)

Er was eens een dorp van wezens op de bodem van een grote rivier. De stroom van de rivier snelde geluidloos over hen allen voort -jong en oud, arm en rijk, goed en kwaad; de stroom ging zijn eigen weg, kende slechts zijn eigen kristallijn zelf.

Elk wezen klemde zich op zijn eigen manier vast aan de planten en stenen op de bodem van de rivier, want vastklemmen was hun wijze van leven en zich tegen de stroom verzetten was wat ieder van zijn geboorte af geleerd had.

Maar uiteindelijk zei een wezen: 'Ik wordt het moe me vast te klemmen. Ofschoon ik het met mijn ogen niet kan zien, vertrouw ik dat de stroom weet waar hij naar toe gaat.. Ik laat los en laat me meevoeren. Als ik me blijf vastklemmen, zal ik sterven van verveling'.

De andere wezens lachten en zeiden: 'Dwaas! Laat los en de stroom die jij vereert zal je buiteland over de rotsen sleuren en verpletteren en je zult sneller sterven dan dat de verveling verdwijnt!'

Maar die ene sloeg geen acht op hem en diep ademhalend liet hij los en meteen werd hij buiteland door de stroom over de rotsen gesleurd en bijna verpletterd.

Maar uiteindelijk, toen het wezen weigerde zich opnieuw vast te klemmen, tilde de stroom het vrij van de bodem en het werd niet meer gekneusd en gewond.

En de wezens stroomafwaarts, voor wie het een vreemde was, riepen: 'Kijk een wonder! Een wezen als wijzelf, maar het vliegt! Kijk, de Messias is gekomen om ons allen te redden!'

Richard Bach

De tien Woorden (Exodus 20)

2 Ik de NABIJE ben jouw God, Ik die jou heb uitgeleid uit het land van Egypte, uit dat slavenhuis.

3 Jij zult er geen andere goden op nahouden voor mijn Aangezicht.

4 Je zult je geen godenbeeld maken, noch enige afbeelding van wat in de hemel is daarboven, noch van wat beneden op de aarde is, noch van wat in het water onder de aarde is.

5 Je zult je voor hen niet neerbuigen en hen niet dienen, want Ik ben de NABIJE jouw God, een naijverige God die de misdaad van de vaders toerekent aan hun kinderen tot in het derde en vierde geslacht van wie Mij haten –

6 maar die genade bewijst tot in het duizendste geslacht aan wie Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.

7 Je zult de Naam van de NABIJE jouw God niet gebruiken om leugens te bedekken want de NABIJE houdt niet voor onschuldig wie zijn Naam gebruiken om leugens te bedekken.

8 Gedenk de dag van de sabbat door die te heiligen.

9 Zes dagen zul je arbeiden en al je werk doen,

10 maar de zevende dag is een sabbat voor de NABIJE jouw God. Je zult dan geen enkel werk doen, dat geldt voor jou, je zoon en je dochter, je slaaf en je slavin en je vee en de vreemdeling binnen je poorten.

11 Want in zes dagen maakte de NABIJE de hemel en de en de zee en al wat daarin is. Maar Hij rustte op de zevende dag. Daarom zegende de NABIJE de dag van de sabbat en heiligde die.

12 Eer je vader en je moeder, opdat je dagen verlengd worden in het land dat de NABIJE jouw God jou geeft.

13 Niet moorden zul je.

14 Niet echtbreken zul je.

15 Niet stelen zul je.

16 Je zult tegen je naaste geen vals getuigenis afleggen.

17 Niet begeren zul je het huis van je naaste; niet begeren zul je de vrouw van je naaste, noch zijn slaaf of zijn slavin noch zijn os of zijn ezel noch iets wat toebehoort aan je naaste.

D. SÖLLE: TOEN IK ACHT JAAR GELEDEN

(Meditatie : Vergeet het beste niet)

Toen ik acht jaar geleden voor het eerst grootmoeder werd, had ik het gevoel dat deze nieuwe rol - en intussen heb ik drie kleinkinderen - het mij hoe dan ook makkelijker zou maken ouder te worden. Ook werd ik me eens te meer bewust dat ik nog iets wil doorgeven van wat voor mijn generatie belangrijk is. Ik wil niet dat mijn volk het fascisme vergeet. Theodor W. Adorno heeft gezegd dat 'de allereerste eis die aan opvoeding moet worden gesteld is dat er niet nogmaals een Auschwitz komt. Deze eis gaat zozeer vooraf aan alle andere dat ik niet geloof haar te hoeven of te moeten motiveren'.

Dit fundamentele gevoel kan en wil ik niet kwijtraken. Ik verzet mij ertegen dat deze Duitse gebeurtenis gelijk wordt gesteld aan andere - bijvoorbeeld in de 'Historikerstreit' -, dat tegenwoordig wordt gedaan alsof zij door vergelijking te relativiseren valt en dat wordt gezegd dat andere volken precies hetzelfde de den. Alle onzin die daarover wordt verbreid, vind ik onverdraaglijk. In die zin verzet ik me echt tegen het ouder worden en zegt: Er zijn dingen die je nooit kunt vergeten!

Herinnering, collectieve herinnering, is geen luxe, maar het geheim van bevrijding.

Vergeet niet! Dat is voor de oudere vrouw die ik intussen ben iets dat ik wil doorgeven. Alleen wie herinnering heeft, heeft ook toekomst en hoop. Ik zie mezelf als schakel in de ketting, als golf in een grote golfbeweging: ik ben niet alles, ik ben een deel. Niet ik draag de wortel, maar de wortel mij, zoals Paulus zegt (Romeinen 11:18). Dat maakt me heel rustig.

Een spreuk uit de Duitse boerenoorlogen zegt: 'Verslagen trekken we naar huis, laat het nageslacht het maar uitvechten'. Ernst Bloch haalde deze spreuk graag aan. Hier wordt een verband tussen herinnering en toekomst gezien - en het verslagen-worden, de nederlagen voor de gerechtigheid zijn niet vergeefs. Ik denk in dit verband aan een lers sprookje over de verschrikkelijke beproevingen waaraan mensen worden onderworpen als zij achter een prins of een prinses aanzit ten. De koningszoon met wie ik zojuist bevriend ben geraakt, moet een stal schoonmaken die sinds 120 jaar vol mest ligt, en telkens wanneer hij een schep mest naar buiten gooit, vliegen er door elk van de veertig open ramen weer drie scheppen met stinkende gier naar binnen.

Waar ontstaat theologie zoals ik haar zie? Ik geloof dat zij in feite ontstaat in de stal, die stinkt van het onrecht van de geschiedenis. Daar staan wij met onze veel te kleine scheppen en praten met elkaar. Levende theologie ontstaat niet los van de situatie en valt niet loodrecht als 'Woord Gods' uit de hemel naar beneden. Zij continueert zich in het elkaar trouw blijven van de erbij betrokkenen. Ik zie het geloof nog altijd met een mengeling van vertrouwen en angst, hoop en twijfel - die de Jezus van de evangeliën groot of klein geloof noemde - als een kracht ten leven, als een zoektocht naar de ware prins en een streven naar het Koninkrijk Gods. Een gesprek in de volle zin van het woord ontstaat dan

als mensen in een grauwe, geestloze tijd met elkaar de honger naar geest delen. De verzadigden hoeven niet meer met elkaar te praten. Mijn leven is dus het leven van een theologische arbeidster die anderen iets van het verdriet van God en de blijdschap van God probeert door te geven. Misschien is mijn taal 'vromer' geworden, maar daaraan heeft niet alleen mijn subjectieve ontwikkeling bijgedragen, zoals ik haar hier heb getracht te schetsen, maar ook mijn betrokkenheid bij de wereldwijde christelijke beweging naar een conciliair proces waarin gerechtigheid, vrede en het behoud van de schepping eindelijk weer duidelijk het hart van geloof vormen. Ik denk dat ik tegenwoordig, theologisch gesproken, minder alleen sta dan jaren gele den, en dat ik dat mag zeggen is een vorm van geluk: Gracias a Dios! Het was 1990 toen de Deutschlandfunk mij uitnodigde een bijdrage te leveren voor een van zijn programma's door in een brief aan mijn kinderen onder woorden te brengen 'wat in het leven echt van belang is'. Volwassenen moesten doorgeven wat hun troost gaf, wat niet vergeten mocht worden en wat niet verloren mocht gaan. Daarop schreef ik de volgende woorden:

"Lieve kinderen, in sagen en sprookjes, zoals ik ze jullie vroeger vaak heb verteld, komt een motief voor van een arme schaapherder die op een dag door een klein grijs mannetje heel ver weg naar een geheimzinnige berg wordt gebracht. De deur van de berg springt open en binnen glinsteren de prachtigste schatten hem tegemoet. Maar terwijl de schaapherder nog druk bezig is zijn zakken vol te proppen, spreekt een stem: 'Vergeet het beste niet!' En dan slaat in de sage de deur achter hem met donderend geweld dicht en de schatten in zijn zakken vergaan tot stof. Ik heb nooit helemaal goed begrepen wat 'het beste' eigenlijk is. Misschien de bloemen bij de toegang tot de berg? Misschien een onooglijke oude lamp zoals die van Aladin? Misschien de sleutel om terug te komen? Of misschien alleen de wens terug te komen en niet te vergeten?

Vergeet het beste niet! Mij heeft, dat weten jullie alle vier, de stem van het kleine grijze mannetje ver weggelokt uit het gewone leven naar de religie, weg van de 'ontwikkelden onder haar verachters' en steeds nader tot een misschien wel eerder joods dan dogmatisch-christelijk geloof. En van alles wat ik jullie in de vijandschap waarmee het leven jullie treft en zal blijven treffen graag had meegegeven is dit het moeilijkst over te dragen. Mijn schatten kan ik jullie niet zomaar vermaken. God liefhebben met heel het hart, met heel de ziel en met alle krachten, - dat kan ik niet als een erfdeel doorgeven. Mijn pogingen jullie christelijk op te voeden hadden weinig kansen; het instituut stond me daarbij steeds weer in de weg en de Kerk was en is maar zelden het vertrouwen waard. Maar ook ben ik me er terdege van bewust hoe ikzelf heb gefaald gebruiken en symbolen geloofwaardig te maken en liederen en gebeden bij het leven van alledag te betrekken. Het is net alsof wij ouders geen bewoonbaar religieus huis hadden aan te bieden, alleen een vervallen. Dat jij, Mirjam, als jongste, je niet hebt laten confirmeren - hoewel je toch niet minder dicht bij de berg der schatten woont en het grijze mannetje misschien ook wel eens hoort - is slechts een zichtbare uitdrukking van dit probleem dat levende kinderen tegenwoordig met hun christelijke ouders hebben. Misschien ben ik er daarom wel voor teruggeschrokken jullie in het christendom te lokken - het woord 'opvoeden' is waarschijnlijk volkomen verkeerd in dit verband.

Maar ik zou - georganiseerde religie of geen georganiseerde religie - willen dat jullie allemaal een beetje vroom worden. Vergeet het beste niet! Daarom bedoel ik dat jullie God soms loven, niet altijd - dat doen alleen praatjesmakers en hovelingen van God-, maar toch soms, als jullie heel gelukkig zijn zodat het geluk helemaal vanzelf in dankbaarheid overgaat en jullie 'Halleluja' of het grote 'Oem' van de Indiase religie zingen. Eén van jullie, ik geloof dat het Caroline was zei op een keer bij een bezoek aan een van die vreselijke kerken waar we jullie op vakantie steeds weer binnensleep ten, droog: 'Er is geen God in'. Juist dat mag in jullie leven niet het geval zijn, 'God' moet 'erin zijn', aan zee en in de wolken, in de kaars, in de muziek en natuurlijk in de liefde. Zonder grond in de grond van het bestaan is er geen echte blijdschap, dan heeft ons blij - zijn altijd te maken met gebeurtenissen of dingen, maar de echte blijdschap, de blijdschap om het leven, om het geluk te mogen leven is geen blijdschap omdat er aardbeien zijn of omdat je schoolvrij heb of omdat er een geweldige bezoeker is. De echte blijdschap is zonder waarom, 'sunder warum be', zoals mijn beste vriend uit de middeleeuwen, meester Eckhart, zegt. Als ik jullie alleen maar - sterke moeder of geen sterke moeder - een beetje van deze sunder warumbe-blijdschap zou kunnen meegeven, zou dat al heel veel zijn. Dan zou ik getroost afzien van mijn ongeoorloofde hoogst bijzondere wensen, van dat te veel willen verlangen dat moeders eigen is - zoals dat jullie in je leven meester Eckhart nog eens zullen lezen - en het liefst me

terugveranderen in het kleine grijze mannetje en onder louter fonkelende stenen in de blauwe grot zitten en zeggen: 'Vergeet het beste niet!' Jullie oude mama"

Vaak bidden we met veel te veel woorden

BIDDEN

Vaak bidden we met veel te veel woorden. Mooie woorden, maar ze laten ons weinig tijd tot luisteren. Want bidden is ook: op de uitkijk staan. Luisteren of God iets aan ons vraagt, iets van ons verwacht. Een verhaal daarover: Aan mijn deur hangen drie mantels, drie gewaden om te bidden en recht voor God te staan; Dat is de mantel van goud. Die schiet ik aan als ik rustig en zelfverzekerd naar de tempel ga om plichtsgetrouw met medeburgers mijn staat en stand te vieren. Dan zingen wij de litanie der vanzelfsprekendheden: "Voor hebben en houden, danken wij U! Voor veiligheid en rust, wij danken U! Voor orde en regelmaat, wij danken U! Om munt te slaan uit het aantal dienstjaren dat ons gegeven is, wij bidden U. Om de schaapjes op het droge, wij bidden U verhoor ons. Om een mooi en afgerond leven en een mooie dood, wij bidden U verhoor ons!" De tweede mantel is grijs van stof en zwaar geplooid. Die draag ik als afweer tegen kwade dagen, als ik bid om behoud, als ik uitruk tegen de brand van de doodsangst die soms mijn ziel in vlammen zet; als de bliksem van het ongenoegen is ingeslagen en het noodweer van de twijfel mijn dagen overmant. Dan maak ik, vroom en grijs, gebaren van vrijgevigheid en doe met velen ongehoorde boete: met man en macht openen wij een dorp voor melaatsen of stillen hier en daar wat honger. En wij besluiten met de bede: Heer, laat ons nu in vrede gaan en leid ons tot de ongestoorde orde van de dag. De derde mantel heeft kwaliteit noch kleur en is tot op de draad versleten. Die heb ik nog nooit gedragen, maar hij hangt bij wijze van antiek aan mijn deur. Een arme tak uit mijn verleden moet hem ooit gedragen hebben. Zoiets dus als een armenkleed, als ze ontheemd en gerafeld de berg beklommen en op de uitkijk stonden vanwege ooit een beter land, een nieuwe wereld, - wel deze nog maar omgekeerd. Soms overvalt mij de neiging om dat kleed weer te dragen. En ik weet niet wanneer ik het meest mezelf ben: als ik dank in het goud, als ik boet in het grijs of als ik toegeef aan de neiging om ontheemd en gerafeld op de uitkijk te staan. En ik weet niet welke God ik het meeste zoek: die van alle macht, van mijn lijfsbehoud, of misschien toch die ene die bestaanbaar is, die mij aanziet met de ogen van de minsten en zegt: "Ik houd me bij jou aanbevolen."

Het verhaal gaat over het gebed (Anna)

Het verhaal gaat over het gebed. Soms zijn mensen in hun relatie met God net zo spontaan als Anna. Anna is een bijzonder meisje, dat, hoe klein ook, precies wist wat de zin van het bestaan was. Ze beschouwt zich als Gods vriendinnetje. Anna had niet zoveel op met het idee dat mensen geen tijd hadden om met Meneer God te spelen. Voor zover zij het kon begrijpen, waren de bijbel en alle kerkdiensten die ze had bijgewoond, vaak meer om bang van te worden dan om er plezier aan te beleven en ze liet geen gelegenheid voorbijgaan om dat te zeggen. Dit soort vragen deed me dikwijls versteld staan. Ik wist nooit precies wat ik ermee aan moest en probeerde me eruit te draaien, maar dat accepteerde ze niet. De moeilijkheid was altijd weer hoe je haar iets uit moest leggen zonder haar verbondenheid met Meneer God te verstoren. Heel lang heb ik niet begrepen dat niets of niemand ook maar iets zou kunnen zeggen dat die verbondenheid kapot zou maken... Het was voor haar geen liefde, geen respect, het was gewoon een behaaglijk gevoel van geluk. Anna zag God als iemand met wie je echt plezier kon maken. Ze praatte net zo met Meneer God als ze deed met mij of met haar beste vriendin Bombom. Zij zag Meneer God niet zoals de meeste mensen Hem zagen, maar gewoon als haar beste vriend; zo'n vriend met wie je fijn kon kletsen en aan wie je een grappig verhaal kon vertellen. Je kon Hem dingen laten zien en ook lekker met Hem giechelen. Ze kon maar niet begrijpen waarom je zo zacht op je tenen moest lopen zodra je de kerk binnenging. Ze was het daar ook niet mee eens. Ze begreep wel dat je zoiets voor zeer belangrijke mensen deed, voor koningen en koninginnen, maar beslist niet voor Meneer God! Wat zij graag wilde, was zich in Meneer Gods armen werpen en haar blijdschap van de daken roepen. Zo'n spontane uitbarsting begrepen volwassenen niet en ze waren er

zelf ook niet toe in staat. Ze nam aan dat volwassenen waren vergeten hoe ze moesten spelen en het werd, zoals ze zei, 'nou verdorie wel eens tijd om dat wel te doen.'

Rabbi Shimon - een arme man (Een schijnlening)

Rabbi Shimon - een arme man - kwam eens in de stad Krakau, waar vele rijke joden woonden. Men verzocht hem om in de synagoge een preek te houden en de leden van de gemeente ernstig te berispen. Rabbi Shimon stemde daarin toe, maar alleen op de voorwaarde, dat men hem voor de tijd van drie dagen een lening van vijftigduizend roebel zou geven. Aangezien hij als een eerlijk mens bekend stond, aarzelden de leiders van de gemeente niet om het geld bijeen te brengen en het aan rabbi Shimon te lenen. Op die drie dagen hield hij telkens een preek, die niet alleen bijzonder was van inhoud, maar ook opviel door krachtige morele leerstellingen.

Toen rabbi Shimon het geld na drie dagen kwam teruggeven, bemerkten degenen die de kwestie geregeld hadden, dat hij dezelfde munten teruggaf. Hoewel het geld dus in zijn bezit was geweest, had hij er niets van uitgegeven. Zij konden hun verbazing niet verbergen en vroegen hem, waarom hij dan om een lening had gevraagd. De Rebbe verklaarde eenvoudig: 'Toen mij gevraagd werd om voor zoveel rijke mensen te spreken en hen bovendien vanwege hun overtredingen te berispen, vreesde ik dat ik als arme man niet de moed zou hebben om hen met overtuigingskracht toe te spreken. Maar toen ik vijftigduizend roebel contant in mijn zak had, aarzelde ik niet langer om hen te berispen, hoe rijk zij dan ook mogen zijn!'

God stelt zijn eer in ons geluk (Hoog spel Notities bij een kerkdienst)

God stelt zijn eer in ons geluk. Hij schept vreugde in onze vreugde. Hij troont op onze lofzangen, belijdt Psalm 22. Met vorstelijk welbehagen grondt Hij zijn majesteit op de hulde die wij Hem brengen. Hij laat zich dragen door onze adem. Hij gaat mee met de stroom van onze woorden. Hij woont in onze liederen. Het is ons vergund om Hem te verhogen, te prijzen, groot te maken, sterkte te verlenen, te verheerlijken.

Zó afhankelijk, zó kwetsbaar wil God zijn. Met onze lofzang houden wij Hem hoog. Met ons zwijgen vernederen wij Hem, ondermijnen wij zijn koningschap, hullen wij Hem in een dodelijke stilte. Ons lied is de grond onder zijn voeten, de bodem van de hemel, funderend voor zijn heerlijkheid. Zo nodig wenst God ons te hebben. Zó zeer gelooft Hij ons, hoopt Hij op ons, heeft Hij ons lief. Met onze liturgie - ons zingen en bidden, belijden en vieren - zijn wij grondslaggevend voor de troon van God, zijn koninklijke luister, en zo ook voor zijn genadige, zegenende aanwezigheid op aarde. Met onze dienst aan God, ons antwoordende, lovende bestaan voor zijn aangezicht, bewijzen wij de wereld om ons heen een dienst. Liturgie is even horizontaal als verticaal van strekking. Wij bedrijven haar niet exclusief, zelfgenoegzaam, buitenstaanders uitsluitend, maar inclusief plaatsvervangend, mede namens een veelal zwijgzame, sprakeloze schepping. Wij treden op als haar geweten, haar spraakorgaan. We zij geroepen om haar woordvoerders te zijn, haar pleitbezorgers, haar voorspraak. Zingend en biddend geven wij haar stem, identiteit voor God. Wij dragen haar op, brengen haar onder zijn aandacht. Wij tronen haar met ons mee, in de hoop dat zij, m,t ons, vlees van haar vlees, been van haar gebeente, gezegend en wel onder Gods handen vandaan komt. Het heil dat wij, rib uit haar lijf, haar eerstgeborene, deelachtig zijn, wensen, bidden en smeken wij ook haar toe.

De gemeente geeft gestalte aan de schepping. Zij maakt haar aanspreekbaar voor God. Reikhalzend loopt de schepping in de eredienst te hoop. Zolang de gemeente zingt en viert mag de schepping doorgaan met ademhalen. Het lied van de gelovigen stemt God gunstig jegens de aarde, de mensheid, die zij vertegenwoordigen. Het gegeven van de representatie, de wereld omspannende lotsverbondenheid in de liturgie, zet de gemeente zwaar onder druk, bepaalt haar bij de noodzaak van de eredienst. Met een handjevol gelovigen, dienstvaardige lofzeggers, liturgische lofzangers, zou de stad Sodom veilig zijn geweest, t, stemhebbend en veelbelovend om ten onder te gaan. Maar geen geloof, geen lied kwam er van de grond. Er was geen plaats, waar God tot rust kon komen. Daarom beefde de aarde en werd de stad omgekeerd.

Onze kerkdiensten zijn onmisbaar. Maar niet omdat wij zonodig aan onze trekken moeten komen. Zij mogen constitutief zijn voor de troon van God en het heil van de wereld. Het gewichtigste is dat God

tot zij recht komt; dat Hij zijn longen weer vol kan zuigen met onze liederen en gebeden ten einde genezend en verzoenend te kunnen uitblazen boven deze razende, adembenemende schepping. De eredienst is van het hoogste belang. Nergens anders - of het moest blijken - bundelen de stemmen der gelovigen zich zó eenparig en hartveroverend tot een lied, dat als een paal staat boven de woeste wateren van deze tijd en dat als een zuil rust onder het gewelf van de hemel.

Het laat zich verstaan, dat wij met onze liturgie, dat diepingrijpende en hemelhoge stemmenspel, het uiterste van onszelf moeten vergen. Het kan in de eredienst niet spannend en verrassend, spits en speels, vorstelijk en feestelijk, geheimzinnig en oorspronkelijk genoeg toegaan. Wil God plezier aan ons beleven, dan moet onze taal telkens weer nieuw zijn, anders, een taal van verwondering, want een passende reactie op Gods verbazende, ongehoorde omgang met ons. 'Zingt de HERE een nieuw lied, want Hij heeft wonderen gedaan' aldus Psalm 98. En wil de ganse schepping, die zucht en kreunt als een zwangere, maar niet te verlossen vrouw, ter sprake komen in onze liturgie, dan moeten onze woorden iets van het steunende en kermende in zich hebben dat haar zo eigen is. De taal van de liturgie moet niet te mooi zijn. Zo mooi is de wereld niet die er een hartverscheurend woord in mee zal moeten spreken.

Het is niet énkél lofprijzing wat er omgaat in onze erediensten. We zingen en viëren niet zomaar, zonder beweegreden, maar op grond van het gehoorde evangelie. Om zinnig te kunnen zingen, om feestelijk te kunnen leven, moeten we weten welke God zo prijzenswaardig is en wat er precies te viëren valt. In deze behoefte voorziet de verkondiging. Deze brengt ons op de hoogte, de toonhoogte van het Woord dat roept om een antwoord. Zij dient als Leitmotief. Alles is op haar afgestemd. Zij is bepalend voor wat gezegd, gezongen en wat gedaan wordt. De taal der verkondiging, de trant van spreken, is altijd beneden maat. Zij haalt het nimmer bij het niveau van de taal der Schriften. Want deze taal is zo krachtig, zo hevig, zo verrassend, zo overstelpend, zo driftig, zo nerveus, zo verschroeiend, zo vreemd, zo onmogelijk, zo vrij, zo zegevierend, zo intrigerend, zo geheimzinnig, zo wemelend van dubbele bodems, verdiepingen, onverwachte wendingen, onthutsende zinsverbanden, openbarende vergezichten - wie zal haar naspreken? En toch zal de sprake van de preek moeten talen naar déze hoogte, déze zeggingskracht, deze adem, dit woordgebruik, déze tongval, déze accenten. De hang hiernaar is eenvoudig een kwestie van eerbied voor het Woord.

Een preek is, op haar minst, een artistieke gebeurtenis. Het moet een spannend, mysterieus, weergaloos verhaal zijn, maar ook helder als bronwater. Een verhaal, dat evenzeer te denken als te doen geeft. Een geïnspireerde solo, een betoverend stuk muziek dat je meesleept, adembenemend, ademgevend, uitdagend tot een hooggestemde lofzang, een pracht, een troon van een lied. In dit alles gaat het om een volop ambtelijke bediening van het Woord. De voorganger vertelt niet zijn eigen verhaal, komt niet met zijn eigen ervaringen voor de dag, of met die van zijn parochianen - hoe zinloos en geestdodend zou dat zijn. En hoe onbillijk. Want waarom zou juist hij dat recht van spreken hebben? Dat woord zou ieder mogen voeren. We hebben allemaal onze verhalen. De voorganger komt van de overkant. Hij is een ander, een boodschapper. Hij staat in dienst, hij is ondergeschikt aan het verhaal dat in geen mensenhart opgekomen zou zijn. De voorganger is een horige. Hij heeft maar te gehoorzamen, te zeggen wat hem in de mond wordt gelegd. Hij zal altijd, ook, juist in eigen huis, zelfs ten overstaan van het meest toegewijde gehoor, een vreemdeling blijven. Hij moet het telkens weer anders dan anders zeggen. Ver boven en ver beneden alle verwachting. Anders dan men gedroomd en gehoopt had. Hij raakt niet uitgesproken. Hij verbrandt zijn tong. Want het verhaal dat hij opving is zo vreemd, zo buiten de orde, zo tegendraads, zo wonder boven wonder.

De kerkdienst is een spel. En een hoog spel, want tot eer van God en tot heil van de wereld. Zingend en spelend beelden wij iets uit van die nieuwe schepping, waar de liederen, want 'de kennis des Heren', zozeer voor het opscheppen liggen dat God er zijn tent kan opslaan, zich er metterwoon en voorgoed kan vestigen. Wij spelen dat God bij ons is. Wij luisteren naar zijn Woord en wij proberen te antwoorden. Wij spelen dat Hij bij ons is - en inderdaad. Wij spelen dat deze wereld een lied is voor God. Wij laten haar uitmonden in onze lofzang, wij zingen haar naar Hem toe. Wij spelen dat deze wereld nieuw is - en inderdaad. Wij spelen dat vrede en gerechtigheid de aarde vervullen. Wij noemen elkaar broeder en zuster. Wij scheppen een sfeer van verzoening. Wij delen alles met elkaar, ruimte en tijd, licht en lucht, God, zijn koninkrijk, en soms wat brood en wat wijn. Wij spelen dat het vrede is - en inderdaad. Liturgie is gespeelde profetie (Huub Oosterhuis).

Het wordt pas echt goed in de eredienst wanneer ook het kind naar hartelust zijn partijtje mag meeblazen. Meestal staat het buiten spel in de marge, Het mag toekijken. Dit komt neer op een grove miskennen van zijn doop. Werde het kind toen niet opgenomen in het lichaam van de gemeente? Met huid en haar werd het ingelijfd. Wij moeten leren geloven in een God, die - volgens Psalm 8 - 'sterkte grondvest uit de mond van kinderen en zuigelingen'. Royaal wil God tronen op de lofzang der kleinen. Hoe zouden wij de lofprijzing, de troon van God tot stand brengen wanneer wij niet mochten tronen op het lied van Jezus, de opbeurende en bevrijdende liturgie die Hij, als opgestane Heer, bedrijft voor het aangezicht van zijn Vader! Het is maar een geluk, dat wij 'zulk een hogepriester hebben - de dienst verrichtende in het heiligdom' (Hebreeën 8). Op het kritieke moment neemt Hij de dienst van ons over. Hij is de enige liturg van formaat. Hij, en geen ander, houdt de troon van God overeind. Hij, en geen ander, houdt deze wereld overeind. Hij, en geen ander, houdt ons overeind: kleine liturgen, die niet bij Hem uit de toon mogen vallen.

Er was eens een koning (De koning en het meisje) Nico ter Linden

Er was eens een koning. En het was een zeer goede koning, want hij zorgde goed voor zijn onderdanen. Maar op zekere dag stierf hij. Dat vonden de mensen in het land heel erg. Zijn zoon vond het ook wel erg, maar hij was ook wel een beetje blij, want nu kon hij koning worden en dat deed hij zo graag. Hij ging meteen op de troon zitten en liet alle ministers en dienaren bij zich komen. Eerst kwam de minister van financiën. De koning vroeg: 'Wie bent u en wat doet U?'. Hij antwoordde: 'Ik ben minister van financiën, majesteit. Er is niet zoveel geld in het land, wij moeten bezuinigen'.

Toen kwam de minister van defensie. Die zei: 'Wij moeten nieuwe tanks en kanonnen hebben, Sire, ik heb dringend geld nodig.' Toen kwam de kamerdienaar en die zei: 'Majesteit, ik ben Uw kamerdienaar, ik breng U 's morgens op bed Uw ontbijt met sinaasappelsap, verse broodjes en een zacht gekookt eitje'. 'Zo' zei de koning 'zacht gekookt eitje; heerlijk'. 'En wie ben jij?' vroeg hij wijzend op een oudere man met een lief gezicht en een grijze baard, die helemaal achteraan stond: 'Ik ben verhalenverteller' zei de man. 'Kom nou' zei de koning 'ik ben geen kind meer, ga jij maar weg, jij bent ontslagen'. 'Dat is jammer' zei de man vriendelijk 'nu kan ik dat verhaal over dat meisje dat nog verstandiger was dan de koning niet meer vertellen'. 'Nou, vertel op dan' zei de koning 'hoe gaat dat verhaal?'

En toen begon de oude man te vertellen: 'Er was eens een land met een rijke koning die meende alles te weten. In dat land was ook een eenvoudig meisje, Maria. Ze zou binnenkort gaan trouwen. Daarom was ze heel blij, maar toch ook wel een beetje bang. Toen ze 's avonds op haar kamertje was, knielde ze voordat ze ging slapen neer en begon tegen God te praten. 'Lieve God' zei ze 'ik ben maar een gewoon meisje, maar ik wil U toch even zeggen, dat ik blij ben dat ik binnenkort ga trouwen. Ik zou graag hebben dat mijn man en ik gelukkig worden. En ik zou zo graag een kindje krijgen. Daar wil ik goed voor zorgen en ik zou willen dat dit kind ook gelukkig wordt. Ik weet niet of ik het mag zeggen, God, maar ik geloof dat onze koning het niet zo goed doet. Hij is heel rijk en hij besteedt veel geld aan pracht en praal en onzinnige uitgaven, maar als je de mensen in zijn land ziet, die zijn straatarm. Heel veel kinderen sterven van honger. Er zijn veel zieke en oude mensen, die helemaal geen verzorging krijgen. De koning kijkt daar hele maal niet naar; ik denk dat het hem totaal niet interesseert. Dat is toch niet goed, lieve God. Ik zou willen dat de koning veranderde. Dat hij een goede koning werd, die wel zou proberen om de arme en zieke mensen van zijn land te helpen. Kunt U niet iemand sturen, een engel of zo, om dat aan hem te vertellen. Neemt U mij niet kwalijk, lieve Heer, dat ik dit gezegd heb'. Toen wilde het meisje naar bed gaan.

Maar opeens werd het heel licht in haar kamer. Een engel kwam bij haar binnen en het meisje riep: 'Lieve hemel!' 'Inderdaad' zei de engel 'maar ook, lieve aarde, want jij bent van de aarde en jij bent lief en goed voor je medemensen'.

'De groeten van God, Maria, Hij zal jou helpen. Je zult een kindje krijgen en dat kindje zal jouw land en de wereld helpen'. Toen zei het meisje: 'Ik wil doen wat God van mij vraagt, want ik vind het fijn dat Hij naar mij heeft geluisterd en dat Hij arme en eenvoudige mensen wil helpen'. Toen hield de oude man op.

'Heb je nog meer van zulke verhalen' vroeg de koning. 'Wel een heel boek vol' zei de man. 'Dan mag je blijven tot het boek uit is' zei de koning. En de oude man glimlachte, want hij wist dat het boek nooit uit zou zijn.

Er was eens een man met heel veel land

VAN OUD NAAR NIEUW

Er was eens een man met heel veel land en een rijke oogst, die hem grote zorgen baarde; want hij wist niet waar het allemaal te laten. Hij besloot ten einde raad zijn oude schuren maar te slopen en dan grotere te bouwen met ruimte genoeg voor heel zijn oogst. Daarin bracht hij zijn rijkdom onderdak. En hij dacht bij zichzelf: kerel, je hebt je schaaapjes op het droge, ga maar op je lauweren rusten en neem het er van. Maar nog diezelfde avond kreeg hij te horen: dwaas die je bent, vannacht loopt het met je af en van al wat je hebt gaat er niets mee in het graf. Zo vergaat het mensen die alsmaar vergaren. Ze bleven arm in de ogen van God.

Ik vroeg laatst aan een vader

Ik vroeg laatst aan een vader van een pasgeborene voor wie geloof een ver en vreemd verhaal lijkt geworden, of hij bij de geboorte van zijn kind enige aandrang tot een klein gebedje had gevoeld. 'Bij de geboorte niet', zei hij, 'Wel bij de zwangerschap. Toen heb ik een paar maal gedacht: Go...! Maar...'. Hij hield op. 'Maar wat?' vroeg ik. 'Nou, dat onderdruk ik dan', zei hij. Ik moest bijna huilen, toen hij dat zei. Maar dat liet ik niet merken, daarom biecht ik 't nu op. Ik moest huilen omdat ik 't zo mooi vond, zo dapper, en zo arm en zo typisch voor zoveel duizenden. Gewoon bid je ook niet, want bidden zijn wij verleerd - dus dan moet je 'ongewoon', in grote pijn of grote verrukking, ook niet bidden. Dat is eerlijk, ergens. Maar aan de andere kant: waarom toch het gebed versperd? Waarom je actieve, gelovige ziel die wil bidden niet wat meer vertrouwd en je luie, ongelovige ziel niet 's aam een ander onderzoek onderworpen? Kijk, daarom zette Mozes natuurlijk ook die tent van God tussen hun tenten in. En daarom is het aan de voet van de Westertoren ook goed wonen, die toren in de tijd die dag en nacht wijst dat het ten hemel toe moet gaan en gaat in eeuwigheid. En je kunt er naar toe, niet omdat je zo vroom bent - maar om, God geve, het weer een beetje te worden.

Nico ter Linden

Men heeft jullie (Over engelen) Czeslaw Milosz

Men heeft jullie de witte gewaden afgenomen, de vleugels en zelfs het bestaan. Ik echter geloof jullie, boden. Terwijl de wereld op haar linkerzijde ligt, gehuld in een zwaar geweven stof, bestikt met sterren en dieren, wandelen jullie rond en behartigen scheuren en naden. Het is maar kort, dat jullie hier verwijlen, in de vroegte misschien, als de hemel helder is; in de melodie, die een vogel nazingt; of in de geurende appels in de avond, wanneer licht de tuinen betovert. Er gaat een gerucht, iemand heeft jullie verzonnen. Maar mij overtuigt dat niet. Ook zichzelf hebben de mensen verzonnen. De stem - dat is vast een bewijs, omdat die ongetwijfeld aan de stralende wezens behoort, die licht zijn, gevleugeld (waarom ook niet?) en met bliksem omgord. Ik vernam deze stem, menigmaal in de droom, en wat nog vreemder is, ik verstond ongeveer haar gebiedende roep in bovenaardse taal: spoedig is het dag, nog één, doe wat je kan.

Toen rabbi Noach (Nieuwe wegen)

Toen rabbi Noach, de zoon van rabbi Mordechai, de opvolger van zijn vader was geworden, bemerkten zijn leerlingen, dat hij zich in alles anders gedroeg dan zijn vader: Ze vroegen hem daarnaar. Hij zei: 'Ik doe het precies als mijn vader, - die deed niets na en ik doe niets na'. En de Maggid van Zlotzow zei: 'Ook wij moeten ieder onze eigen geaardheid volgen. En in het licht van de leer en van de dienst moeten wij nieuwe wegen vinden en niet doen wat gedaan is, maar wat gedaan moet worden'.

Elke dag trok Nasroeddin met zijn (Smokkel)

Elke dag trok Nasroeddin met zijn ezel over de grens, de lastmanden hoog beladen met stro. Omdat hij toegaf een smokkelaar te zijn, werd hij steeds weer door de grenswacht doorzocht. Ze controleerden elk plekje van zijn lijf, zeefden het stro, doopten het in water en verbrandden het zelfs van tijd tot tijd. Intussen ging Nasroeddin zichtbaar steeds beter. Hij ging rentenieren en verhuisde naar een ander land. Daar trof hem jaren later een van de douanebeambten. 'Nu kun je het me wel

verklappen, Nasroeddin', zei hij. 'Wat smokkelde je toen, toen we niets konden vinden?' 'Ezels', zei Rasroeddin.

En weer begon er een oorlog (Vaderdag)

En weer begon er een oorlog, maar de vrouwen zeiden: 'stop' en sloten hun zonen, man, broers stevig in hun huizen op. In alle landen braken zij binnen in het hoofdkwartier, met stokken in hun hand en luid getier, en ieder die de leiding had ging over de knie. Wie het ook maar was, minister, generaal, of iemand uit de wapenindustrie. Heel wat stokken braken af, en kerels gilden als een zwijn, maar het gekerm met hun grote mond, was in ieder geval geen oorlogspijn. De vrouwen gingen weer naar huis, naar man, broer en zoon, en zeiden slechts: 'Er is géén oorlog, doe maar gewoon'.

Erich Kästner

De zevenarmige kandelaar

Zeven kaarsen, zeven vlammen, zevenmaal vuur

De eerste vlam is de vlam van de liefde, die het eerst en de belangrijkste is, want God is Liefde en Liefde is God. De tweede vlam is de vlam van het leven, en leven is hier, het leven straks, leven voor elkaar, het eeuwig Leven. De derde vlam is de vlam van het licht het Licht der wereld, het ware Licht, het Licht in de nacht, dat allen verlicht. De vierde vlam is de vlam van de hoop, de vlam van verwachting, de vlam die de wanhoop verdrijft. De vijfde vlam is de vlam van geloof, die ziet en ziet wat jij niet ziet, die verder ziet dan de dood. De zesde vlam is de vlam van het woord, dat samenbrengt en vertroost, dat spreken en luisteren doet. De zevende vlam is de vlam van de Geest, van liefde en leven, van licht, van hoop en geloof, die Alles in allen wil zijn.

Er stond een jood op het perron (Waarheid en leugen)

Er stond een jood op het perron met een loodzware koffer. Hij moest even naar de WC, maar hij zag zich niet nóg een keer met die koffer al die trappen op en af zeulen. Na enige aarzeling wendde hij zich tot een medereiziger. 'Neemt u mij niet kwalijk, mijnheer, maar ik wilde u graag een vraag stellen: Hebt u wel eens antisemitische gevoelens?' Verontwaardigd klonk het antwoord: 'Hoe komt u daarbij? Zulke lage gedachten zijn mij gelukkig vreemd'. De jood stapte op een andere reiziger af. 'Als ik u vragen mag: denkt u wel eens lelijk over ons joden?' 'Wat denkt u wel van mij?! Ik ben een christen, het zij verre van mij ooit op een vreemdeling neer te zien'. De jood klampte de derde reiziger aan: 'En u, mijnheer, hebt u zichzelf wel eens betrappt op een spoortje jodenhaat?' De man sloeg de ogen neer en zei zachtjes: 'Ik zou onwaarheid spreken als ik het ontkende'. Opgelucht sprak de joodse man: 'Ach, zoudt u dan alsjeblieft even op mijn koffer willen passen, want u bent een eerlijk man'.

De zichtbare kerk - dat zijn alle (Kerk)

De zichtbare kerk - dat zijn alle mensen die van tijd tot tijd in Gods naam samenkomen. Iedereen kan erachter komen wie het zijn door te gaan kijken. De onzichtbare kerk - dat zijn alle mensen die God als zijn handen en voeten in deze wereld gebruikt. Niemand kan zeggen wie het zijn behalve God. Stel je de zichtbare en de onzichtbare kerk voor als twee cirkels. De optimist zegt dat ze concentrisch zijn. De cynicus zegt dat ze elkaar zelfs niet raken. De realist zegt dat ze elkaar soms overlappen.

F. Buechner

Een mens moet iets met het verleden (Verleden) Murdoch

Een mens moet iets met het verleden doen. Dat houdt niet op gewoon te bestaan. Het blijft aanwezig en beïnvloedt het heden en dat op een nieuwe en andere manier, alsof het in een andere dimensie doorgroeit.

Iris Murdoch

Onderweg naar het station in Deventer (Rein en onrein)

Onderweg naar het station in Deventer las ik op een dichtgetimmerd venster in zwarte graffiti: 'Harry is gek'. Enkele dagen later had iemand deze uitspraak als volgt met paarse letters aangevuld: 'Toch

houdt Jesus van hem'. Een kortere omschrijving voor leven binnen de kerk is wel niet mogelijk. Binnen de geloofsgemeenschap houden mensen de genadevolle toezegging levend, dat ieder, ondanks alles, zich toch bemind mag weten. De gelovige met een open oog ziet zowel het gek-zijn als het bemind-zijn, in zichzelf en in de ander. De kerkgemeenschap werd door Petrus in een visioen gezien als een laken vol met onheilige en onreine dieren, die door God werden rein verklaard (Hand. 10,10-16).
Paul Begheyn

In een concentratiekamp...

In een concentratiekamp zat een stel gevangenen samen in een barak. Elke avond kwam een bewaker en telkens zocht hij dezelfde man uit om hem af te ranselen. De anderen zagen dit in machteloze woede aan: Wat kon je er tegen doen?

Iedere poging hun makker te helpen zou leiden tot nog meer geweld. Er was geen bevrijding en geen uittocht. Volkomen onverwachts, want hij rekende er vast op dat de angst zou heersen. Maar na wat aarzelen zei hij: goed, ik neem vanavond jou en niet die ander. En omdat je zo flink bent jezelf aan te bieden, mag je zelf zeggen hoeveel slagen ik je zal geven. De gevangene zei: ik laat dat over aan uw geweten. Volkomen verward kwam daarop het antwoord: ik heb geen geweten! Waarop de gevangene meteen reageerde met te zeggen: natuurlijk hebt u dat wel een geweten, want anders had u mij al lang afgeranseld. De bewaker verdween en kwam niet meer terug, ook de volgende avond niet.

- korte stilte -

Waar mensen elkaar bevrijden durven van slavernij en ook van slavendrijverij misschien klinkt daar nog steeds dezelfde Stem door: Ik ben de Heer die u bevrijd heb uit het land van Egypte. Als gij mijn woorden hoort en doet, dan zult ge de zegen ontvangen in de naam van de Vader, de Zoon, en de heilige Geest. Amen.

Gezegend Israël, lichtend volk (Bellemakers)

Gezegend Israël, lichtend volk: Sara en Abraham, Mozes en Sippora, Hanna en Debora, Elia, Amos en Jesaja, David de dichter, Job, klagend en wel, Mirjam, ontvangend en zingend rechtop. Alle aartvaders en aartsmoeders, alle profetessen en profeten: kom, wees onze gids.

Gezegend om hun licht de metgezellen van Jezus van Nazaret: Maria van Magdala, Petrus en Jakobus, Marta, Maria en Lazarus, Johannes de geliefde Donderzoon. Alle apostelen en vrienden van het uur: kom en ga ons voor.

Gezegend zij die gingen door de hel en vielen in de strijd, licht dat niet dooft, lied dat niet verstomt: de Makkabeese broers en hun moeder, diaken Stefanus, Felicitas en Perpetua, Dietrich Bonhoefer, Hannie Schaft, Mahatma Gandhi, Steve Biko, Marianella Garcia Villas. Alle bloedgetuigen en martelaren: sta op, leef op, bid voor ons, vecht in ons.

Gezegend om wat zij zeiden, waren en deden: de voorgangers in onze kerken. Febe en Priscilla, medewerkers van Paulus, Servatius van Maastricht, Franciscus en Clara van Assisi, Peerke Donders, Johannes XXIII, Wilhelmus Marinus Bekkers, Oscar Romero, Alje Klamer. Alle bisschoppen en belijders: kom, licht ons bij op de weg die wij gaan.

Gezegend om hun licht, schitterend in duizend kleuren, woorden en klanken. Sappho van Lesbos, Hildegard von Bingen, Michelangelo Buonarroti en Rembrandt van Rijn, Johann Sebastian Bach en Clara Schumann, Henriëtte Roland Holst, James Joyce, Marc Chagall, Simone Signoret en Federico Fellini. Alle engelen en aartsengelen: sta op, sta ons bij, dat wij leven honderdvoud.

Gezegend om hun licht, gezocht en beproefd in wetenschap en wijsheid: Aristoteles, Guido van Arezzo, Galileo Galilei, Karl Marx en Sigmund Freud, Madame Curie en Aletta Jacobs, Jan Tinbergen, Nicodemus Luypen. Alle dienaren en dienaressen van de geest: kom, scherp onze zonnen, verlicht ons verstand.

Gezegend om hun licht dat zij brachten in onze kerken: Aurelius Augustinus, Catharina van Siena, Maarten Luther en Johannes Calvijn, Teresia van Avila, Kornelis Miskotte, Martin Buber, Dr. Wouters en Fokkelien van Dijk. Alle kerkleraren en hervormers: kom, onderricht ons, bekeer ons.

Gezegend om hun licht, ongebroken, fier en maagdelijk wit: zangeres Caecilia, zieneres Hadewijch, Lidwina van Schiedam, trouwe Tarcisius, Anne Frank en Etty Hillesum. Alle maagden en weduwen, alle toewijden van hart en ziel: kom, doorlicht ons, leer ons te leven.

Lichtend volk, bonte stoet en kleurrijke menigte, wolk van getuigen om ons heen: straal uit wat goed is, liefde puur en onvermengd, straal af op ons jullie gloed van levenskunst. En bid voor ons, dat wij gaande blijven en dat geen tweede dood ons overkomen zal. Amen.

Beste postmoderne gelovige - 'whatever that may be'. (Bellemakers)

Wat zal ik antwoorden? God grijpt niet in, smijt niet weg, strijkt niet glad. Laten we daar mee beginnen. Trap dus niet in de val van het fundamentalisme, de folklore, de nostalgie, de regressie. We hebben het over mensenwerk. Maar wat en hoe, zul je vragen. Ongeloof is een mooi ding, daar kun je mee starten. Geloof ze niet, de mooipraters, de sussers, de inpakkers van kerk en wereld. Blijf kritisch. Bedenk dat juist mijn twijfel mijn visioenen geloofwaardig maakte. Met zo'n ongelooft kan God in het vizier komen. Niet als de almachtige die jouw zaakjes regelt, maar als de machteloze die het hebben moet van jou en jou. Een andere mogelijkheid (of: anders gezegd) is: geloof wél. Maar dan in die Ene die mensen mobiel en beweeglijk maakte. In die stem, die adem, die ziel die wacht op ons lichaam. Bedenk dan dat geloof mij uit de put haalde, geloof in de kiemen van liefde die wachten op warmte, geloof in mensen als mensen, geloof in jezelf. Met zo'n geloof kan God in het vizier komen als bron van alle licht. En ten slotte: durf! Ik mag dat roepen, vind ik. Durf te twijfelen. Durf te klagen en woedend te zijn. Durf te bidden, of als dat niet lukt, te zingen uit alle macht; scheur de hemel open. Dat doet pijn, zoals een bevalling pijn doet.

Maar wellicht krijg je zo die Ene op de wereld gezet, als een nieuw begin in je eigen handen. Niet bang zijn; spoken bestaan niet, mensen bestaan. De grootste schurken zijn ook maar mensen, de kleinste verschoppelingen zijn ook en vooral mensen. En zelfs de angst voor jezelf is te doorstaan en om te buigen in levensmoed en levens kunst. Zie mij. Meer kan ik niet zeggen. Doe veel groeten aan alle bekenden. Jeremia.

Met de heilige getallen - Ter overweging (Bellemakers)

Met de heilige getallen gaat het telkens zó: de natuur levert ons een gegeven aan, het gelovig bewustzijn voegt een duiding toe, buigt de rondgang van zon, maan en sterren om tot menselijke geschiedenis en ritme van God. Vijf vingers telt de hand, vijf boeken telt de Tora, de basisbundel van de Bijbel. Tien vingers op je twee handen, toen woorden, vingerwijzingen ten leven in de Tora. Zeven dagen is een week, van sabbat tot sabbat, zeven is het getal van de voltooiing der schepping waarnaar mensen uitzien. Twaalf tekens in de dierenriem, twaalf maanden in het jaar; twaalf stammen van Israël, en later twaalf apostelen, twaalf staat voor een compleet volk. Enzovoort. Een spelletje? Een heilig spel, om de aanwezigheid van die Ene (één is allicht het getal) waar te nemen in tijd en ruimte.

Ook veertig is zo'n heilig getal, waarbij én oorspronkelijke betekenis én omduiding tellen. Het is eigenlijk het getal van de zwangerschap: veertig weken. Het is een getal van rijping: zolang is nodig om uit te groeien, onafhankelijk te worden, jezelf te worden. Voor veel mensen is juist hun veertigste levensjaar een belangrijk station of keerpunt. Hopelijk heeft ook dat met rijping te maken. Veertig jaren zwierf het volk in de woestijn: toen en daar wed het tot leven geroepen, en brak de vrijheid zich baan die naar pijn smaakt. En dus vertoefde Jezus van Nazaret veertig dagen en nachten in de woestijn: toen en daar vond zijn eigenlijke geboorte plaats. En daarom weer hebben wij een tijd van veertig dagen voordat met Pasen de finale slag tussen dood en leven uitgevochten wordt.

Een tijd van rijping, van menswording-opnieuw. Een tijd van zwerven en reizen vanuit de woestijn. Een tijd van inkeer en ommekeer, om honger te krijgen en dorst, om te zoeken naar bouwstenen voor de toekomst. Laat deze tijd starten met een ogenblik van zwijgen, laten we beginnen met bij onszelf te zijn, hier, nu.

Het is een plek van uitersten - Ter overweging (Bellemakers)

Het is een plek van uitersten, de woestijn: brandende hitte overdag, bittere kou in de nacht. Licht dat pijn doet aan je ogen, donkere grootheid die je dreigt te verpletteren. Het is een plek van eenzaamheid: niemand kom je er tegen, behalve jezelf, of God en duivel - wat is het verschil? Je kunt er anderen ontvluchten, maar aan jezelf ontkom je niet. Het kan een plek van omkeer zijn, waar je vlucht verkeert in een doelgerichte tocht. Het kan een plek van bewustwording zijn; je wordt op jezelf teruggeworpen, met je neus op de realiteit gedrukt, dat je bent zwerver op aarde, met in je neusgaten stof en adem. Kleingekregen, uitgedreven, kun je worden wie je bent.

Het is de geboorteplek van Israël kraamkamer van nieuw leven. In de woestijn hebben mensen elkaar gevonden: vriendschap tegen duizend vrezen, zoet dat bitter kan genezen, liefde tegen liefdespijn. Ooit, in een tocht van een leven lang is een richting van leven beproefd, geijkt, heeft nood doen kiezen, volharden en herzien, is dat volk uitgetest en uitgezuiverd.

Je kunt verdwalen in de woestijn, je voetstappen verwaaien achter je rug. Toch heeft Israël daar wegen gevonden, want in de woestijn is elke weg een nieuwe weg. Het heeft leren zien en leren horen, het heeft vertrouwen gekweekt en zelfbewustzijn, en stof en adem, beide, leren delen. Bar en onherbergzaam, die plek, maar vol verborgen krachten en kiemkrachtig zaad dat enkel op water wacht, een steppe die ooit bloeien kan. Plek waar mensen wakker zijn geschud en menselijkheid aan het licht werd gebracht - de enige overlevingsstrategie die het hield. 'Blijf denken aan de woestijntocht', is gezegd, vergeet nooit je menswording.

In de woestijn doolde een jongen rond, volgens het verhaal. Hoe kwam hij daar terecht? Niet toevallig: de geest had hem erheen gedreven na zijn doop - zijn 'luctor et emergo'. Wie zicht laat onderdopen in een poel van onrecht, en onder gaat om op te staan, wie zó kiest voor de weg van solidariteit met allen die bevrijding nodig hebben - wie die oude uittocht en doortocht aan het eigen lijf laat komen en nieuw wil maken: die moet ook door de woestijn van eenzaamheid en crisis. Zo wil het verhaal - omdat het hét verhaal van Israël is. De zielsbeminde zoon moet een god verlatene zijn dan zal blijken of hij gewaagd is aan Gods hart. Hij moet terug naar de bron van zijn leven: stof en adem. Ach, het is ene verhaal, een fixatie in ruimte en tijd. Allicht heeft hij zijn leven lang moeten dolen in hitte en kou; allicht heeft hij een leven lang midden tussen de mensen in eigen wegen moeten zoeken; duurde zijn test levenslang. Maar dat leven van beproeving en ijking wordt veelbetekenend gecomprimeerd tot veertig dagen en veertig nachten in de woestijn: een oefening in menswording, een stage in gerechtigheid. In het verhaal wordt Israëls geboortegang overgedaan, krijgt het denken aan de woestijntocht handen en voeten.

Wat kan hij gehoord hebben toen en daar? Storm en donker Daarin niet God. Onweer en bevind? Daarin niet die Ene. Misschien dat in de stilte van het niets oude vragen opgeklonken hebben. Waar ben je?

Wie heeft je gezegd dat je naakt bent? Waar is je broer, waar je zus? Wat heb je gedaan? Vragen, toegeschreven aan de Enige maar vooral herkend als oervragen der mensen. vragen, ooit in een tuin gesteld, daar meegenomen naar de godverlatenheid, ver weg van de nabijheid van de Enige. Misschien dat hij wat hij hoorde gewikt en gewogen heeft, zolang tot zijn honger naar een nieuwe aarde - met mensen als mensen, en God vlakbij - volkomen was; totdat zijn honger hen dragen kon. En toen hij hongerde, dorstte, smachtte, waaiden voor zijn voeten bladzijden uit een Boek: honderd verhalen, verleidelijk als brood en wijn. Vanuit de donkerte klonk een stem die sprak: 'Hier zijn antwoorden - wat zijn je vragen? Hier zijn letters, voedzaam als fruit. Neemt en eet, wees kind van de Allerhoogste.'

Maar hij heeft de antwoorden van de godsdienst afgewezen -omwille van God en de dienst. Hij heeft de fata morgana's doorzien en het zelfbedrog van de religies ontmaskerd -omwille van de mensen. En de losse letters en de verkreukelde woorden die schaamte wekken en kleineren, die mensen vastzetten en opzetten tegen elkaar, die heeft hij bijeengeraapt en in een zinsverband gebracht. Want dat alleen de geest doet leven, dat heeft hij gelezen in zijn geweten en zijn geheugen, in zijn geschiedenis, in zijn ziel; dat heeft hij gelezen in dat overweldigende landschap van aard en hemel. Hij heeft gelachen en gezegd: 'Ik zal geen duivelskunstenaar zijn, ik kan niet, maar zou het ook niet willen. Dan maar geen kind van God, de liefde van mensen is mij genoeg, of is dat het zelfs misschien?' En hij is naar mensen gegaan, stof aan zijn voeten, licht in zijn ogen, adem van geest in zijn neus en zijn

mond, en is hen nabijgekomen, over zijn eigen pad, heeft hun vragen gesteld. Heeft geen antwoorden voorgedrukt, hoogstens voorgeleefd.

Jongeren zijn dom

Jongeren zijn dom. En vroeger was alles beter. Vraag het oude dames en heren (die jong van geest zijn uitgezonderd) en zij zullen dat gretig beamen. Er deugt sowieso heel weinig meer. De wetenschap niet en het onderwijs niet. Het gezag is aan stukken gereten en botte agressie regeert nu de jeugd, die slechts van drugs iets wil weten en dan nog vooral waar de dealer verblijft. Jongeren zijn dom omdat ze in vrijheid zijn opgevoed. In vrijheid en grote weelde en met een overdosis begrip die slechts tot wanorde heeft geleid. Jongeren weten niets. Ze zeggen rustig dat Karel de Grote een achterneef van Hitler was omdat die immers ook aan de machtswellust leed van een rijk dat steeds groter moest worden? Als ze naar Praag op werkweek gaan, zeggen ze na afloop dat het bier er niet te drinken was maar dat de meiden bevielen, en over de cultuur geen woord. Jongeren leren niets op school. Ze worden alleen van de straat weggehouden en houden ze dat nu maar lang genoeg vol, dan stromen ze moeiteloos door naar het hoger onderwijs om daar dan een titel te halen die, voor wie naar het peil van vroeger kijkt, amper de kennis vereist die de ouden in hun eerste jaar al nijver tot zich namen. Wie zo over jeugd en onderwijs spreekt, en dat zijn er velen, is voor mij het levend bewijs dat mummies kunnen spreken na jarenlang te hebben gerust onder het spinrag van de tijd.

Jongeren zijn niet dom. Ze leren andere dingen. Ze zoeken hun weg in informatiesystemen die onderdeel zijn van deze tijd. Dat is geen eenvoudig karwei. Maar ze komen eruit en vergaren de stof die ze dagelijks nodig hebben.

Van jongs af aan houden ze spreekbeurten: op de basisschool nog tastend omdat ze moeten leren in het openbaar te spreken. Later wordt het lastiger. Ze behandelen kinderarbeid, incest, mishandeling, slavernij, de uitbuiting van de koloniën die ooit onder het 'moederland' vielen, de zin van een vakbond, het werk van de Novib, lepra en vervuiling, armoede en kapitaal. Ze schrijven werkstukken over het geloof: hindoe, moslim en christen gaan samen; ze zoeken naar hetgeen die drie bindt, nemen stelling, onderbouwen. Onderwerpen kortom, waarover geen kind in de oude tijd, toen het onderwijs nog zo goed was, ooit iets had vernomen. Jongeren leren hun talen door die actief te gebruiken. Daar lezen ze geen oude schrijvers voor, maar zet ze in den vreemde en ze voeren zelfbewust het woord. Taal is middel tot communicatie, ze hebben lak aan een sonnet als een popsong beter klinkt. Ze gebruiken rekenmachines en faxen, ze gebruiken de computer, ze kunnen met Internet omgaan, ze vinden hun weg in de chaos aan informatie die de wereld biedt.

Wat wist de generatie van voor de tv van wat in de wereld speelde? Wie kranten las, was geïnformeerd. Zo werkt het nu niet meer. De wereld kent nauwelijks grenzen meer. De jongere ziet van jongs af aan de beelden van verwoesting, van oorlog, van breekbare vrede ook, van gijzeling en rampen. En weet dat de wereld die hem wacht, door de ouderen zo is gemaakt. Door de ouderen die alles nu beter weten.

Door de ouderen die zorgden dat hen een vervuilde wereld wacht, er slechts moeizaam werk valt te krijgen en dat een woonruimte onbetaalbaar is, zodat het leven zoals de ouden leiden voor de jongeren onhaalbaar is. En daar zitten ze dan, de ouden. Vanuit hun veilige vesting geven zij zelfgenoegzaam kritiek: zij deden het vroeger beter. Zij hoorden vroeger hetzelfde geluid. Hebben ze er niets van geleerd?

Marianne Jansen

Het land moet behoren aan wie

Droom die aanhoudt

Het land moet behoren aan wie erop woont en werkt, in gemeenschappelijk eigendom, opdat niemand de slaaf is van een ander. Het beginsel is klaar, zuiver en eenvoudig. Toch weet ik, dat er duizend tegenwerpingen zullen komen.

Er is een afdoend antwoord voor elk van die tegenwerpingen, maar ik wil nu niet meer dan het beginsel naakt en simpel voor u neerzetten. Duwt ertegen, schopt ertegen, rukt en trekt eraan, bespuwt en bevuilt het zoveel ge wilt, ge zult het alleen maar standvastiger bevinden dan al uw pogingen het te ondermijnen. Een dromer heb ik mij horen noemen. Maar ik

verzeker u, dat als een van ons beiden droomt, dat er meer waarschijnlijkheid is, dat gij die dromer zijt dan ik. Want ik weet hoe ge denkt. Ik heb gedroomd als gij en ik ben wakker geworden en ik zie dat gij een braaf, rechtschapen leventje leidt en hoopt dat alles zal blijven zoals het is. Ik wens u toe, dat gij eens moogt wakker worden net als ik. Dan zult ge merken wat voor een lelijke en benauwde droom ge eigenlijk droomt. Als ge wakker wordt, zult gij het zien: de heerlijkheid van het leven en dat het een mogelijkheid is, geen hersenschim, een tastbare mogelijkheid, een schoon en heerlijk leven met elkaar, in vrijheid en zonder onderworpenen!

Frederik van Eeden.

Verhaal: De wijze rechter

Voor de wijze rechter Krishna verschenen op een dag twee mannen. De ene was rijk en in prachtige gewaden gehuld. De andere was arm en droeg alleen maar een vuile en rafelige doek om zijn middel. De rijke man begon onmiddellijk te schreeuwen: 'Heer Krishna, ik kom hier om mijn recht te halen. Deze man heeft grote schulden bij mij. Ik heb hem gedwongen om zijn huis te verkopen, zijn meubels en kleren, zijn koe en zijn geit. Maar de opbrengst was nog maar net de helft van zijn schuld. Nu wil ik dat hij mijn slaaf wordt voor de rest van zijn leven. Maar dat weigert hij. Daarom zijn wij overeengekomen om onze zaak voor te leggen aan u. Uw rechtvaardigheid is bekend in heel het land. Bij uw uitspraak zullen wij ons neerleggen'.

'Wat hebt u daar in uw hand?', vroeg rechter Krishna aan de rijke man. 'Dat is een buidel met geldstukken. De opbrengst van de bezittingen van deze nietsnut. Precies zoveel is hij me nog schuldig'. 'Breng mij een weegschaal', zegt rechter Krishna tegen zijn gerechtsdienaren. Toen de weegschaal voor hem stond, beval hij de rijke man om de buidel met goud stukken in de ene schaal te leggen, zodat deze omlaag zakte. Daarna zei hij tegen de arme: 'Breng deze weegschaal weer in evenwicht en je zult vrij zijn'.

Zwijgend stond de arme man bij de weegschaal. Wanhoop stond op zijn gezicht te lezen. Langzaam vulden zich zijn ogen met tranen, die neervielen in de lege schaal aan zijn kant. En toen gebeurde het wonder. De schaal met tranen zakte langzaam omlaag tot op de grond.

'In mijn weegschaal', zei rechter Krishna, 'wegen de tranen van een mens zwaarder dan al het goud van de hele aarde'. Toen sprak hij tot de rijke: 'Om het evenwicht te herstellen, zult u de arme niet alleen zijn zak met goud, maar ook nog honderd procent rente moeten terugbetalen.

Bob Papelard

Bidden heeft voor alles te maken met - BIDDEN OP EEN RIJTJE (Paul Oskamp)

Bidden heeft voor alles te maken met jezelf, met God, de anderen en de wereld. Hèt antwoord op de vraag wat bidden is, moet u hier niet verwachten. Dat kunt u alleen zelf geven. Trouwens: er is niet één antwoord.

Mediteren - Bidden begint met stil-zijn. Stilte is ruimte in de tijd, waarin de ziel kan ademen. Zo kom je tot rust en doe je nieuwe energie op. Je kunt er speciaal voor gaan zitten, het kan ook spontaan gebeuren. Je hebt het nodig om mens te zijn en te blijven.

Goed zoeken - Behalve jezelf kun je in de stilte ook God zoeken. In dat geval zal de stilte zich vullen met eerbied en verwachting. Je wordt stil voor de Eeuwige. Daar kun je kwijt wat er in je opwelt aan dank en vragen, vreugde en nood. Want bidden is inkeren tot jezelf en God zoeken.

Vragen - Wat kunnen we God zoal vragen? Ja wat niet? Volgens het Onze Vader: ons brood voor elke dag; al wat nodig is om te bestaan. Behalve materiële dingen houdt dat in: kracht, mensen op je pad, zin in het leven, inspiratie. Aan de basis van al ons bidden ligt het verlangen naar geborgenheid.

Wijs mij de weg - Staande voor moeilijke keuzen kunnen wij God om raad vragen: wat moet ik doen? Voor Gods aangezicht puzzel je dan als het ware, wat de beste keuze is. We bidden om wijsheid en wilskracht om de weg die ons gewezen wordt te volgen.

Vergeving vragen - Soms moeten wij schoon schip maken om met God in het reine te komen. Daartoe dient het biechtgebed of de schuldbelijdenis. Schuld wordt vaak verdrongen en blijft knagen. Het kan bevrijdend zijn om wat je misschien diep hebt weggestopt, openlijk te bekennen. Om te ervaren dat God ons met vergeving tegemoet komt.

Voor anderen - Volgens Bonhoeffer is het zaak, je zorgen om anderen tot gebeden voor hen te maken. Aldus vertrouwen we anderen en hun noden aan God toe. Dat kan al door voor iemand een kaarsje te branden. Welk effect zulk bidden heeft en of het helpt, is voor ons verborgen. Maar laat duidelijk zijn: God verhoort mede door mensen en hun daden. Bid én werk!

Klagen en protesteren - Wie bidt, is eerlijk voor God en mag ook klagen zoals in de psalmen gebeurt. Het helpt om je nood te klagen en om je protest niet in te slikken. Het gebed is er goed voor. Daarom bidt de kerk altijd weer Kyrieleis, Heer ontfermt U.

Danken - Het is goed om te danken. Zo leer je steeds weer om te verwonderen over de gewone dingen. Ze zijn niet gewoon: de aarde, de zon aan de hemel, de lucht die wij ademen, het licht in onze ogen, de mensen die je lief zijn. Danken is 'ja' zeggen tegen het leven.

God zegenen - De Joden hebben een menigte gebedsspreuken waarmee zij Gods zegenen (danken, prijzen) voor elk van zijn gaven. Voor het eten zeg men dan: 'Gezegend zijt Gij Eeuwige onze God, Koning der wereld, die het brood uit de aarde doet voortkomen'.

Schietgebed - Een aanroeping in nood, een noodkreet: God helpt me!

Dagelijks gebed - In huiselijke kring concentreert het zich vanouds rondom de maaltijd, meestal in combinatie met schriftlezing. Privé: voor het slapen gaan of aan het begin van de dag. Kloosters kennen circa vijf 'gebedsuurtjes' op een dag, met gezongen psalmen en daarnaast vrij en stil gebed.

Jubel - Soms komt de hemel ons zo na, dat je er vol van bent. Een soort extase, de woorden voorbij.

Muziek of een lied kunnen maken dat het hart jubelt of vrede vindt.

Jezus gebed - In Oosters-orthodoxe kring prevelen gelovingen vele malen op een dag 'Heer Jezus Christus, ontferm U over mij'. Op het laatste gaat het vanzelf, zonder woorden. Met iedere harteklop verwijlt men zo bij de Heer. Doel van het Jezusgebed is dat het hele leven één gebed wordt.

Er was eens een boom parabel van de panfluit

Er was eens een boom, een onbekende boom, ergens langs de waterkant, geplant door niemand weet nog wie. Hij leefde daar, breeduit met vele takken. Hij droeg de forse stem van de wind, of de doodse stilte van de avondlucht. 's Winters was het leven kaal, en zwiepend op de harde wind en met zijn twijgen als toegeklemde vuisten vol nieuwe beloften stond hij maar te wachten tot het lente werd. Ga je gang, knipoogde dan de voorjaarszon, en dan kwam hij weer toe aan zijn oude, groene uitbundigheid: zijn takken liepen weer uit en schoten bloesem uit ingehouden leven. Het was een lust voor de ogen. En als dan de zomer kwam, maakte hij een donkere hand gevuld met schaduw, gratis voor iedereen, - en soms een paraplu tegen de stromende regen. Zo leefde die boom met al zijn takken, jaar in jaar uit, - zijn krachten verbergend en weer uitplooierend, op en neer in telkens vier seizoenen. Maar op zekere dag kwam er een mens, een man, gewapend met een mes. De takken hielden van louter schrik het ruisen in. Er was geen ontkomen meer aan: de mooiste tak werd afgesneden en meegenomen naar het huis van die mens.

Een dode tak, voorgoed uit het leven weggesneden, weggevallen uit de schaduw van velen, opvallend en straks natuurlijk stomweg vergeten, - wat is een tak over een hele boom?! Drie dagen later was die man opeens weer terug en de boom stond windstil van doodsangst met al zijn takken... Wie treft vandaag het bitter lot?

Maar kijk de man ging zitten, aan de voet van de boom en... hij blies op de afgesneden tak, die hij zijn panfluit noemde. Hij speelde een lied en de boom verstond het zo: Horen jullie mij? Ik leef, ik leef!

Meer dan ooit tevoren Ik leef, ik zing, ik fluit!

Midden in de stad (De toren en de eik)

Midden in de stad stond stevig en welgevormd een lange toren. Die had, naar hij galmde, het eeuwig leven. En dankzij monumentenzorg had hij inderdaad nog jaren voor de boeg. Met monumentale trots keek hij neer op het vluchtig stadsgebeuren en lachte om ieders kortstondigheid. Met hele en halve uren sloeg hij de tijd om andermans oren en bedacht intussen voor zichzelf de eeuwigheid.

Op zekere nacht, midden in de stilte tussen de slagen van half en heel, hoorde hij iets praten in zichzelf. Het kwam uit een van zijn galmgaten en het was de stem van een eikel. Die was daar losgestormd terechtgekomen en lag nu hardop over zijn toekomst te dromen.

De toren luisterde en hoorde de eikel zeggen: Eens zal ik groot en sterk zijn als een boom; eens zal ik wuiven en buigen naar andere bomen en zingen zal ik in de middagzon; licht zal ik zoeken en lucht voor al mijn bladeren, en aan wie maar wil zal ik gratis schaduw en beschutting geven. want leven doe je nooit alleen...

Zo royaal en meesterlijk dacht de eikel over het leven. De toren schoot in de lach en schudde er lichtjes van op zijn grondvesten. Dat schrok de eikel wakker en de toren zei: wat een plannen, eikeltje! Je was me bijna over het hoofd gedroomd Maar je moet wel bijzonder groot zijn en vooral van steen om de eeuwigheid te halen.

Dus droom jij maar, als dat je kan helpen. Vandaag of morgen zal de grond beneden jou wel anders leren! Zelfs de wind gaat liggen op den duur en alle vogels vallen op de grond, waarom zou jij dus anders? Alles valt, eikeltje, alles valt weer terug in de aarde; Alleen de toren blijft Die weet alleen van wanten, omdat hij niet van wijken weet. Een toren is van steen!

Maar de eikel hield vol en gaf zijn droom niet prijs, tot groot vermaak van de toren. Toen kwam de wind. Die droeg de eikel een eindje mee en liet hem toen op de grond vallen, niet ver van de toren. De toren sloeg nog heel welwillend een paar slagen extra tot zijn gedachtenis en was hem meteen vergeten.

Lang, heel lang na de dood van de eikel stond de toren er nog steeds. Ietwat scheef, dat wel, en sinds kort wist hij ook dat hij leed aan steenkanker, maar er werd gevochten in de steigers om hem heen voor zijn behoud, en dat stelde hem gerust. Wel was hij, meer dan vroeger, gevoelig voor al wat naar zijn hoogte reikte. Dat maakte hem onzeker en geprikkeld. Vooral op een stoere eik, dicht in de buurt. Had hij het niet begrepen, - die kwam met de dag nader tot zijn hoogte! En op zekere dag gebeurde wat hij diep verzwegen, altijd had gevreesd: de eik nam het woord en zei: nu wij spreken van top tot spits.

Een klein zaadje werd door de wind meegedragen en kwam op het blad van een grote boom terecht. De grote boom schonk er geen aandacht aan, omdat hij het veel te druk had met pronken en pralen in de volle zon. Stoer en weids strekte hij zijn verkoelende bladeren uit. Zich bewust van zijn pracht en kracht, luisterde hij naar de mensen, die elkaar vertelden dat de boom wel 600 jaar oud kon zijn. Dat hij nog steeds vol leven en groene kracht de mensen koelte gaf en beschutting tegen zon en regen. Misschien uit verveling of uit neerbuigende beleefdheid begon de grote boom op een dag toch een gesprek met het zaadje.

'Jij komt zeker uit een arme familie en je hebt van huis uit niet veel meegekregen?' Het kleine zaadje schrok van de zelfverzekerde stem en zweeg.

De grote boom ging verder: 'Wij zijn van een groot geslacht en door de mensen altijd gewaardeerd. Onze toekomst was groots en vol beloften van ons ontstaan af. Mijn familie heeft al eeuwenlang perken en pleinen een mooi aanzien gegeven. De mensen houden rekening met ons, want als er wegen moeten worden aangelegd of huizen gebouwd, dan worden wij ontzien. Wij staan sterk. Ver in het verleden en nog verder in de toekomst zal onze groei gaan'.

Het kleine zaadje verbaasde zich aanvankelijk over dit gesprek maar geleidelijk aan werd het al bozer en ozer om zoveel trots en eigenwaan. Bits en afgemeten beet het naar de grote boom toe: 'maar ik heb ook leven in me'. De grote boom begon te schudden van het lachen en sloeg zo wild met zijn takken en bladeren als bij een storm. Het zaadje was zeer terneergeslagen en liet zich van het blad glijden en kwam een eind van de grote boom op de grond terecht. Het begroef zich in de aarde en putte zich uit in groeikracht.

En langzaam begon het leven in hem te ontwaken. Eerst schuchter en klein, aarzelend en teder van kleur. Maar van jaar tot jaar werd het groter. Vogels bouwden hun nesten in zijn takken en de mensen waardeerden hem om zijn frisheid en om zijn silhouet tegen de hemel. En in de volksmond heette hij de Nieuwe, omdat in hem iets ouds tot nieuw leven was gekomen. Ook de oude boom verzoende zich ermee en hij zag het andere dat de Nieuwe bracht. Hun takken raakten elkaar en samen boden ze de mensen een koele plek.

Een jongeman zit klaarblijkelijk te mediteren (zittend onder de vijgeboom)

Een jongeman zit klaarblijkelijk te mediteren over drie bokaal die voor hem staan. Met de symboliek van de bokaal (beker, schaal) kun je meer dan één kant uit. Hij verzinnebeeldt onder meer de levensmogelijkheden die iemand in zich draagt, de levenskansen die hij aangeboden krijgt. Een bokaal is geen alledaags drinkgereedschap, je drinkt er b.v. geen frisdrank uit, maar wel een kostbaar vocht. Ook water kan een kostbaar vocht zijn. Maar ook dat is dan symbool - van kennis b.v. van wijsheid, vruchtbaarheid, geluk, kortom het is dan op de een of andere manier: levenswater. Je kunt je verder verdiepen in de vraag of ook het feit dat er drie bokaal staan, een betekenis heeft. Maar wij staan hier niet bij stil, en merken dat de jongeman vanuit een wolk een vierde bokaal krijgt aangeboden. Hij lijkt hier echter geen aandacht aan te besteden. Waarom niet? Ieder kan hierop zijn eigen antwoord geven. E. Gray geeft in zijn boek 'Het geheim van de tarot' als interpretatie: 'Onvrede met de huidige omgeving, maar twijfel over het begin van iets nieuws. Overpeinzing, onvrede met materiële successen, een herwaardering van de aardse genoegens'.

Opmerkelijk nu is dat de jongeman onder een boom zit. (Geen doodgewone boom overigens: let maar eens op zijn plaats in het landschap). Ook over dat detail (?) kunnen wij onze gedachten laten gaan. En misschien gaan zij vanzelf uit naar de kennisboom, de levensboom...

Opkomende herinneringen, aangevuld met gegevens uit de geleerde literatuur, kunnen ons verder helpen. Boeddha, zo wil de traditie, bereikte de volmaakte verlichting onder een vijgeboom. Deze Boom der verlichting (Bodhi) wordt in het boeddhisme sindsdien vereerd. Nog steeds? Ik heb althans van deze verering een afbeelding gevonden uit de 1e eeuw v. Chr.: het is een zuiver symbolische boom geworden: de boom der wijsheid, en tevens een weelderige, om zichzelf heen kronkelende wereldboom, die uit zijn zaad de bron waaraan hij ontspringt, kracht put om kosmisch uit te dijen. Op de achtergrond immers van Boeddha's vijgeboom staat ongetwijfeld de wereldboom uit de Indoeuropese mythologieën, waarvan het sap of de vrucht ambrosijn en eeuwige zaligheid schenkt. De bekendste is die uit de Scandinavische mythologie, de Yggdrasil. Onder deze boom (of in zijn takken?) zou de God Odin (=Wodan) in extase de negen nachten hebben doorgebracht, die tot zijn ontdekking van de runenwijsheid leidden.

Socrates

Socrates was een stedeling, geboren en getogen binnen de muren van Athene, en ervan overtuigd dat bomen en velden hem niets te leren hadden: alleen mensen vond hij belangrijk, en dat waren dan op de eerste plaats de mensen die in de stad verbleven. Je kon hem er moeilijk toe bewegen om, al was het maar voor een korte tijd of een kleine afstand, de stad te verlaten. Toch is dit zijn leerling Phaedrus eens gelukt, zoals een andere leerling van hem, Plato, vertelt. Phaedrus had namelijk zijn meester weten te interesseren voor een filosofische tekst van een Atheense rede naar uit die dagen, en hem zo, terwijl hij uit de redevoering voorlas, langs een riviertje tot een eindje buiten de stadsmuren meegelokt. Daar zetten beiden zich neer onder een boom, een plataan, met aan de voet daarvan een bron. Ik citeer nu letterlijk uit het artikel dat mij op deze episode attent heeft gemaakt. 'De plaats werkt duidelijk inspirerend. Wanneer Socrates aan het vertellen geraakt is en verhaalt van een Egyptische god die aan een koning van Thebe allerlei gaven en geschenken aanbiedt in de vorm van menselijke vaardigheden, zoals het spel en het schrift, merkt Phaidros verrast op: 'Gij weet de verhalen zo maar uit uw mouw te schudden, Egyptische evengoed als uit welk land dan ook'. En dan zegt Socrates iets heel merkwaardigs: 'De priesters uit de tempel van Zeus te Dodona vertelden dat de eerste orakelspreuken uit een eik gekomen zijn. Zo namen de mensen van toen, die immers nog geen knappe koppen waren, er in hun eenvoud vrede mee, naar een eik of een rots te luisteren, wanneer deze waarheid sprak'. (S. IJsseling, De eik van Dodona, een beschouwing over de boom in de filosofie, in Streven januari 1968).

Heidegger

De Duitse filosoof Martin Heidegger (1899-1976) was een man van het platteland. In het werkje van 1953 vertelt hij hoe hij als volwassene soms nog terugkeerde naar de houten bank onder een hoge eik waar hij als kind met zijn vader vaak naartoe gewandeld was. Onder die eik zat hij zich dan te verdiepen in de grote wijsgeren die hem de weg gewezen hebben in het denken. Jaren later, na zijn eigen weg gevonden te hebben, komt hij nog eens bij de eik, en beseft daar hoe de boom hem heeft aangesproken, en ook nu nog spreekt. Weer laat ik mijn bron, dezelfde waaruit ik al geciteerd heb, aan het woord.

Het woord van de boom openbaart dat wat werkelijk groot en verheven, goed en degelijk is, groeit met de traagheid van de eik; dat er slechts van echte wasdom sprake kan zijn wanneer de mens bereid is te luisteren naar een hemel die geopend wordt door de takken die als vragende armen naar de hemel reiken, en wanneer hij diep geworteld is in de aarde die alles draagt en waaruit alles voortkomt en weer in terugkeert. Het openbaart wat eigenlijk wasdom en groeien of tot stand komen is. De mens moet om tot echte resultaten te komen en om tot een ware volwassenheid te geraken, gehoor geven aan een stille stem en een geheimvol woord dat tot hem komt 'uit een andere wereld' en hem te deken geeft, dat hem uitnodigt om op weg te gaan en dwingt voort te gaan. Hij moet bereid zijn de zegen van de aarde te ontvangen en zich geborgen weten in een geheim dat hem behoedt voor ontheemding of ontworteling. Het spreken van de eik openbaart de absurditeit van het alleen maar werken om de arbeid zelf, van het eindeloze plannen en rekenen, passen en meten, van het jachtende voortrennen zonder inkeer en stilte om bij zichzelf te zijn en bij de dingen te verwijlen. De arbeid, uitsluitend verricht om de arbeid zelf, neemt een hoge vlucht in onze dagen. Maar zoals Ikaros, die eigenhandig de hemel probeerde te openen door zich vleugels aan te meten, noodlottig neerstortte, zo loopt de hedendaagse mens, die zichzelf ontvlucht en verliest, het gevaar zich te pletter te lopen in een wedloop die op niets uitloopt.

Dergelijke arbeid ontnemt de mens zijn vrijheid en zijn tijd. Deze vrijheid is geen luxe, maar het wezen van de mens; en de tijd is geen geld, maar het de mens toegemeten deel, het mens-zijn zelf. Luisteren naar het spreken van de eik brengt daarentegen vrijheid en vreugde. De eik is als het ware de ontkenning van de zelfgenoegzame zelfzekerheid van de mens, en daarmee schept hij ruimte en orde. Het spreken van de eik geeft de mens een thuis, een plaats waar hij kan inkeren in zichzelf en waarnaar hij kan terugkeren op de dwaalweg die hij aflegt. De eik verleent de mens een wereld en een ruimte waarin hij kan zijn wie hij is. Hij openbaart de mens aan zichzelf, maar dan niet in de zin als zou de mens eerst ten volle zichzelf zijn en vervolgens ook nog openbaar zijn aan zichzelf. Het openbaar worden van de mens voor zichzelf is echter het zich voltrekken van zijn wezen. Het woord van de eik is de verklaring van de mens; zijn wezen wordt in de aanwezigheid van de eik tot klaarheid gebracht. Dit wezen is een gaan door de tijd die de zijne is, en een staan of standhouden in een beweging tussen geboorte en dood. De eik die daar stil staat en toch vol leven is, die in de herfst zijn bladeren verliest en ze weer opnieuw ontvangt in een komende lente, is een beeld van de zwerftocht van de mens op aarde vanaf het geboren worden tot aan het sterven.

Natanaël

Natanaël en Jezus ontmoeten elkaar (Joh. 1, 45-50). De evangelist stelt Jezus graag voor als paranormaal begaafd: 'Het was niet nodig dat iemand hem over de mens inlichtte: hij wist wat er in de mens stak; (2,25). Deze voorstelling staat in dienst van een theologische bedoeling: in Jezus komt een andere wereld op ons toe, de wereld van de verbondenheid met de Vader, welke de Zoon een scherpe blik geeft op de weg die hij moet gaan, en op de mensen waaronder zijn weg hem voert. Zo complimenteert hij Natanaël, direct al bij een eerste contact, met de woorden: 'Dat is nu eens een ware vertegenwoordiger van het godsvolk, een man in wie geen bedrog is'. Natanaël wordt hierdoor des te meer overrompeld omdat hij zojuist nog gezegd had, van iemand uit Nazaret niet veel goeds te verwachten. 'Hoe kent u mij?' vraagt hij verrast. Tot zijn nog grotere verrassing zegt Jezus: 'Voordat Filippus je geroepen heeft, had ik je al gezien: toen je onder de vijgeboom zat'.

Klaarblijkelijk had Natanaël zich daar door niemand gezien gewaand. Wat deed hij daar? De lezer moet nog maar eens de tarotkaart op zich laten inwerken. Hij realiseerde zich ook dat Natanaël van deze woorden van Jezus dermate onder de indruk is, dat hij reageert met hem te erkennen als 'de zoon van God, de Koning van Israël'. Als de lezer dan ook nog bedenkt dat Natanaël niet 'onder een vijgeboom' maar 'onder de vijgeboom' zat, dan zal hij wel moeten aannemen dat deze daar niet zomaar een middagdutje deed (de 'eenvoudige, voor de hand liggende verklaring', aldus indertijd H. Van den Bussche).

De oud-joodse literatuur bevestigt deze veronderstelling. 'Onder de vijgeboom zitten' was een rabbijnse uitdrukking, waarin de vijgeboom stond voor de kennisboom, en die zoveel betekende als: bezig zijn met de Tora. Schriftgeleerden waren overigens gewoon zich onder een boom aan de studie van de Schrift te wijden. De wijsheid die de mediterende of de zich bezinnende mens uit Oost en West, in het verleden en het heden, onder een vijgeboom, een plataan of een eik probeert te leren

proeven, is in de bijbel geworden: de smaak voor het verhaal van bevrijding dat God eertijds is begonnen en in ons leven wil voortzetten. Zou ook op ons niet de blik van de Heer rusten als we -in de vakantie bijvoorbeeld- Natanaël eens letterlijk zouden navolgen?
Luc Geysels s.j.

De moerbeiboom

(Er was eens een moerbeiboom. Een gezellige boom, met een dikke, stoere stam en brede kruin. In de lente prijkte hij vol witte bloemetjes, net een bruidsboeket. En in de herfst, prachtig, dan was hij zwaar van honderden, harige vruchtjes. Zo smakelijk als frambozen.

Hij was best een aardige moerbeiboom. Hij was terecht redelijk tevreden over zich zelf. Bovendien liet de boer zijde-rupsen leven op zijn grote vingerbladen. Die rupsen vraten wel zijn bladeren kaal. Maar de moerbei troostte zich: Ze sponnen fijne draden tot zij en men maakte er kleurige shawls van en sierlijke gewaden. Ja, hij voelde zich een nuttige boom en de mensen waren tevreden over hem: kijk eens wat een geslaagde moerbeiboom')

Alleen er was iets niet in orde met zijn wortels. Hij praatte er met niemand over. Trouwens hij had het veel te druk met zijn rupsen en zijn werk aan de vruchten en er moest nog dit en er moest nog dat. Maar ja, die wortels. Och, hij geloofde wel dat er ergens een Bron van levend water moest zijn. Jaren geleden had de moerbeiboom daar volop van geleefd. Hij voelde echt contact met de Bron; het gaf levensmoed en stille vreugde. Een vrede die niet van deze wereld kan zijn. Hij wist nog dat hij toen eigenlijk een gelukkige boom was, in ieder geval met gezonde wortels. Maar nu waren zijn wortels aan het verdorren. Ze hadden geen verbinding meer met het water. Het zei hem allemaal niets meer. En geloven in de grote Aanwezige en stil worden bij het Geheim van het leven? Hij vond het steeds moeilijker.

Soms dacht hij: het ligt aan mijn omgeving. Al die veranderingen ook; ik voel me niet meer thuis. Of dan dacht hij: ze moesten meer eisen stellen en de grond eens goed omspitten en dorre takken afkappen. Maar 's avonds als het weer rustig geworden is, moet hij eerlijk bekennen: het probleem zit in mijn wortels. Ze graven niet diep genoeg, ik flodder zo maar wat aan, het persoonlijke contact, de echte bezieling is er uit. En dan ruist een smeken door zijn takken. Het leek wel of er tranen hingen aan de topjes van de bladeren, die al geel werden. 'Geef mij meer geloof'.

Er was eens een mosterdzaadje. Dat lag zo toevallig naast die grote zekere moerbeiboom met zijn ongekend verdriet. Dat zaadje was maar onooglijk; je zag het over het hoofd, echt een prutsding van niets. Het lag in het gras te staren naar zijn naaste, de moerbeiboom. Het mosterdzaadje had ook zijn zorgen. Niet over zichzelf, want hij had een groot geloof. Hij had serieuze zorgen over zijn buurman. Als er storm zou komen, een flinke najaarsstorm van beproeving of vervolging of een ernstig verdriet, dan zou die machtige boom met zijn zwakke worteltjes zeer waarschijnlijk kapseizen.

Op een goede dag vatte het mosterdzaadje al zijn geloof bij elkaar en met een flinke stem zei hij tot moerbeiboom: 'maak uw wortels los uit de grond en plant ze in de zee'. Gos, hij schrok er zelf van. De moerbeiboom reageerde aanvankelijk niet. 'Ik zal er nog eens een nachtje over slapen'. Maar midden in de nacht bracht het geloof van het mosterdzaadje de grote boom in beweging. Hij maakte zijn wortels los en tsjoep hij zweefde in de lucht. Hij voelde zich hopeloos raar. Zijn takken in de ijle lucht, de bladeren bungelden losjes, hij was al zijn zekerheden kwijt. En hij had met zijn wortels geen vaste grond meer onder de voeten. Hij voelde zich leeg en hulpeloos. 'Mijn God, houd me vast. Op u alleen vertrouw ik. Help me, ik val naar beneden.

Het mosterdzaadje keek naar boven, naar die zwevende moerbeiboom en bad en smeekte dat hij zou blijven vertrouwen in zijn geloof. Na een tijdje door de lucht gezwefd te hebben, begon de moerbei er een beetje plezier in te hebben. Hij was niet meer zo bezorgd over zich zelf. Hij zag de mensen met hun zorgen en de steden met hun verdriet. Hij zag van boven af dat alle torens eigenlijk even hoog zijn. En dat God de zon laat opgaan over goeden en kwaden. Vooral een grote ontdekking deed de zwevende, onzekere moerbeiboom; dat hij eigenlijk maar heel klein was, een nederig boompje tussen de wolken. Wat een fantastisch fijne ervaring: een klein eenvoudig moerbeitje, gedragen door de wind. Gaandeweg kreeg hij meer geloof in de sterke Hand die hem vasthield en die hem niet naar beneden liet tuimelen.

Ja, en toen gebeurde er weer iets raars. De moerbeiboom kwam langzaam naar beneden. Het leek alsof de sterke hand van God zelf hem naar beneden duwde. Doch hij kwam niet meer terug op zijn oude vertrouwde plekje van zijn kwasi-zekerheden, niet in de tuin, waar alles was geordend. Anders zou hij denken dat alles maar een droom was geweest. Neen, hij werd in de zee geplant. Hij rilde er van. Een moerbeiboom midden in de zee.. De mensen keken hun ogen uit. Die gezellige oubollige boom was nu een baken in zee. De schepen bepaalden hun koers door op hem te letten. Hij wees de weg in het leven van de mensen. J., en zijn wortels... Zij begonnen geweldig te groeien, meters diep in de bodem, want hij wilde stevig staan bij alle golven en stormen. Zijn geloof begon heel sterk te worden, in een heel persoonlijk contact met zijn Grond. Zijn liefde, och die werd zo breed als de zee. Hij wou soms alle mensen wel omarmen en onder zijn bladeren laten schuilen. 's Avonds als de sterren begonnen te lichten, dan huilde hij niet meer. Je hoorde een zacht smeken in zijn takken: 'mijn God, geef mij meer geloof, om voor anderen een teken van hoop te zijn'.

Bijna was hij het mosterdzaadje vergeten. Het was ook zo klein en nietig. Nou, die was natuurlijk blij dat hij weer eens de blijde boodschap had kunnen doorgeven met zijn stevig geloof. Hij was blij dat de moerbeiboom, zijn vriend, had geluisterd en gehoorzaamd. Hij was blij dat hij het onnutte knechtje was die alles had gedaan wat hem was opgedragen. Hij stond er niet te lang bij stil. Hij had al weer andere zorgen. Naast hem stond een populier, die met alle winden meewaaide. Maar hij had geen diepe wortels...

'De apostelen zeiden nu tot de Heer: 'geef ons meer geloof'. De Heer antwoordde: als ge een geloof had als een mosterdzaadje, zoudt ge tot die moerbeiboom zeggen: maak uw wortels los uit de grond en plant u in de zee, en hij zou u gehoorzamen'. (Lucas 17, 5-6).

Jan van Deenen s.j.

In al de muren van de tempel (Paradijsbomen)

('In al de muren van de tempel liet Salomo rondom kerubs, palmbomen en bloemreliëfs snijden': het wordt zo terloops vermeld in de beschrijving van de door Salomo gebouwde tempel. Wij zouden bij deze onschuldige versiering van de tempelmuren niet stilstaan als niet de bijbel zelf, in een latere tekst, op twee van de drie motieven was teruggekomen, zodat we ons de versiering wat duidelijker kunnen voorstellen. In het visioen waarin hij de herstellende tempel beschrijft, heeft Ezechiël het ook over de lambrizing: 'Daarop waren afwisselend kerubs en palmen aangebracht. Elke kerub had twee gezichten: een mensengezicht gekeerd naar de palm aan de ene kant, en het gezicht van een leeuw gekeerd naar de palm aan de andere kant.' (40,18-19).)

Als het alleen maar kerubs waren, zou het antwoord eenvoudig zijn: deze gevleugelde stiermensen plegen in het oude Oosten, als een soort buitenwereldlijke lakeien, op wacht te staan bij paleizen en tempels. Als behoeders van het heilige kunnen ze door Israël in dienst genomen worden om het Adonai-geloof een minimum aan plastische uitdrukking te geven. Zo vormen zij een geschikte troon voor de onzichtbare God. Zo zouden ook de kerubs op de tempelmuren naar de aanwezigheid van God kunnen verwijzen. Maar wat doen wij dan met de palmen, waarmee de kerubs blijkbaar een eenheid vormen?

Kerubs

Salomo en Ezechiël konden moeilijk anders dan aan het oud-oosterse symbool van de levensboom denken. Als wij uit de fries die palmen en kerubs bij Ezechiël vormen, één enkele palm nemen met aan weerszijden een kerub (slechts met één gezicht dan, dat wat naar de palm in hun midden gekeerd staat), dan zien wij duidelijk een motief verschijnen dat zich vanuit de semitische wereld in talloze variaties breed en zijd heeft verspreid: een gestileerde boom, geflankeerd door twee naar de boom gekeerde figuren: dieren, menselijke gestalten of gemengde wezens zoals kerubs. Soms werd de reeds schematische boom nog verder gestileerd of zelfs van zijn takken ontdaan, zoals boven de leeuwenpoort van Mycene, zo genoemd naar de twee leeuwen links en rechts van een zuil. In de Middeleeuwen is, via de Arabieren, het motief tot in onze gewesten doorgedrongen, waar het vooral op wapenschilden voortleeft.

Wat het motief betekent, is niet overal even duidelijk. Maar waar de boom door kerubs geflankeerd wordt, staan wij in ieder geval voor een heilige boom. En dat kan alleen maar de levensboom zijn. Denk aan het bijbelse paradijsverhaal, waar kerubs de weg naar de levensboom moeten bewaken. En

volgens een heel aannemelijke vertaling van een ietwat duistere tekst van Ezechiël wordt de koning van Tyrus vergeleken met een kerub, door Jahwe aangesteld om de godentuin te bewaken (28, 14-16). De schrijver van het tempelvisioen van Ezechiël heeft dus, met Salomo, een bekend motief uit de hem omringende wereld overgenomen. Wat kan hem daarbij beïnvloed hebben? In Jeruzalem ziet hij aan de oevers van de rivier die aan de ingang van de tempel ontspringt, paradijselijke bomen groeien, waarvan de bladeren niet verdorren en die nooit zonder vruchten zijn (47, 12; het zijn dezelfde bomen die de schrijver van de Apokalyps ziet staan aan de rivier die midden door het hemels Jeruzalem stroomt: 22,2).

Dan zal Ezechiël wel geweten hebben wat hij deed bij het ontwerpen van zijn fries voor de nieuwe tempel. Deze neemt in die fries de paradijselijke landelijkheid van het gebied rondom Jeruzalem in zich op. En deze paradijselijkheid kan niet beter uitgebeeld worden dan door de levensboom: de traditionele behoeders van het heilige staan ernaast om duidelijk te maken over welke boom het gaat. Wat echter tenslotte uitgebeeld wordt, is meer dan de vruchtbaarheid van het land: de volheid van leven van de mens. Als de mens verandert, wordt ook alles om hem heen anders.

Palmboom

En waarom is deze levensboom nu juist een palmboom? Vermoedelijk was deze erg geschikt als decoratiemotief, want ook de penanten van het poortgebouw waren ermee versierd (Ez. 40,16). Maar er moet meer zijn. Voor de nomaden die de Israëlieten waren geweest, was een boom een bijzondere belevenis: in de woestijn gaven bomen de plaats aan waar water was. Antoine de Saint-Exupéry vertelt hoede Mauretaanse opperhoofden die hij naar Senegal gevlogen had, tot tranen toe ontroerd waren, toen ze daar bomen te zien kregen. Nu waren het vaak palmbomen die in de oasen groeiden. De eerste rustplaats die de Schrift na de doortocht van Israël door de zee vermeldt, is de oase van Elim: 'een plaats met twaalf bronnen en zeventig palmen' (Ex. 15,27).

Hierbij kwam dat de palmboom een bijzonder mooie boom was. In de bijbel komt het Hebreeuwse woord voor palm, Tamar, een paar keer als meisjesnaam voor. In het Hooglied roept de bevalligheid en slankheid van de bruid het beeld van de palm boom op (7, 8-9). Door de sterkte en de duurzaamheid van zijn pracht kon de palm echter ook gelden als symbool van de rechtvaardige: De rechtvaardige gedijt als een palmboom, als een Libanonceder schiet hij omhoog: die, geplant in het huis van de Heer, in de hoven van God mogen groeien, dragen in hun grijsheid nog vrucht. Zij blijven sappig en fris. (PS. 92, 13-15).

Geen boomgod

Voor de symbolisch denkende mens is de boom vanzelf een sprekende uitdrukking van levenskracht. De mythisch denkende mens gaat een stap verder en vereert in de boom het mysterieuze leven zelf, vooral als hij door zijn majesteit en hoge leeftijd het goddelijk leven lijkt te belichamen. Die verering kan Israël niet in zijn Adonai-geloof integreren. 'Het bijzondere van de ontwikkeling van het godsbeeld in de bijbel is, dat de ene God zich heel geleidelijk losmaakt van de beelden, dat hij zich gaat onderscheiden van de vruchtbaarheidsgodinnen, van de storm- en boomgoden, en tegenover hen komt te staan... Eerst is de boom de godheid. Dan woont de god in de boom. Dan duidt de boom de plaats aan waar de god te vinden is. Dan gaan boom en god ieder een eigen bestaan leiden. Tenslotte wordt de boom een schepsel Gods, dat -in de beeldspraak van de bijbel- God looft om zijn bestaan'. (J.Zink).

De boom wordt voor Israël ook een teken en een beeld van de nabijheid en mildheid van Jahwe. Toen ze nog door de woestijn trokken, had de ziener Bileam, die op verzoek van de Moabieten Israël moest vervloeken, niet anders gekund dan hun glorieuze toekomst schouwen: Hoe mooi zijn uw woningen, Jakob, als valleien strekken zij zich uit, als tuinen aan een rivier, als aloëbomen door Jahwe geplant, als ceders die staan aan het water. (Num. 24,6).

'Door Adonai geplant' zegt Bileam. De God die als degene die 'er voor hen is' achter hun lotgevallen stond, staat ook achter de weldaden van de natuur. Hij die bij de bevrijding uit Egypte Israël als volk had geschapen, is ook de Schepper van het land waarheen hij hen voert. Nu wordt voor de schepping van de bomen in het eerste scheppingsverhaal maar een halve dag van de zes uitgetrokken. Maar in het tweede scheppingsverhaal valt heel het scheppingswerk nagenoeg met de schepping van de bomen samen. Dat komt omdat de verteller vooral in verband met de landbouw een dringende waarschuwing kwijt wil. In de landbouw, die de bron van zegeningen kan zijn, ziet hij tevens, vanwege

het lonken van Israël naar de Kanaänitische vruchtbaarheidsgodsdienst, de grote bedreiging en de mogelijke bron van onheil. Daarom vertelt hij een verhaal dat Israël eraan zal herinneren aan wie het het land en zijn vruchten te danken heeft, en waaruit het kan leren wat het moet doen en laten, wil het de gave van het land niet verspelen. Vanzelf diende zich de mythische voorstelling van de godentuin aan als beeld voor het land en voor het geluk dat met het bezit daarvan verbonden was. De bomen die Jahwe laat opschieten, zijn dus 'aanlokkelijk om te zien en heerlijk om van te eten'. Deze opmerking wijst echter ook op de verleiding die er in Adonais gaven kan liggen. De mens loopt het gevaar het leven dat Jahwe aanbiedt, verkeerd te verstaan. Hoe zit het precies met dat leven? De voorstelling van de twee bomen in het midden van de tuin wil dit verduidelijken.

Als een boom aan de rivier

Als visueel symbool is de levensboom, zoals gezegd, in de loop der eeuwen voorgekomen. In verschrompelde vorm leeft hij voort in de heraldieke lelie, die wij vaak op wapenschilden zien. Ook voor ons is hij nog een begrijpelijk beeld: in sprookjes van Grimm bijvoorbeeld duikt hij soms zonder nadere uitleg op. De onverwoestbare levenskracht die spreekt uit het steeds weer uitbotten van de boom in de lente, alsook de ontzettend hoge leeftijd die een boom soms bereikt, verklaren voldoende het ontstaan van het mythische beeld van de onsterfelijkheid schenkende boom. Voor de verteller van het paradijsverhaal is deze boom, die niet voor niets in het midden van de tuin staat, de samenvatting van heel de tuin: het beeld van het lang en gelukkig leven van het volk op zijn grond, in gemeenschap met Adonai. Dit laatste aspect van het 'leven' dat de boom symboliseert, de gemeenschap met Adonai, de bron van alle leven, zou Israël wel eens uit het oog kunnen verliezen. Waarin zoekt een mens al niet geluk, welzijn, toekomst, leven? Israël dreigde 'leven' te zien als een goddelijke natuurkracht, die zij door magische praktijken naar hun hand dachten te kunnen zetten. 'Kenniss van goed en kwaad' opdoen heet dat in het verhaal, d.i. macht over geluk en ongeluk veroveren. Zelf de plaats van Adonai innemen. 'Kenniss van goed en kwaad' is immers een goddelijke eigenschap. Ook die wordt gesymboliseerd door een boom. Tussen levensboom en kennisboom, in de zin van wijsheidsboom, is er niet zo'n groot verschil. Maar de toevoeging 'van goed en kwaad', een uitdrukking die een totaliteit uitdrukt, maakt de kennisboom tot een boom waar de mens -uiteraard en in zijn eigen belang- af moet blijven. Hij staat eveneens, naast de levensboom, in het midden van de tuin, om duidelijk te maken dat de mens, om ten volle mens te zijn, God moet laten zijn. Dat hij niet als resultaat van menselijke prestatie moet willen bereiken wat hij slechts als gave van God kan ontvangen.

Een bekend gedicht, dat tussen de orakels van Jeremia staat, stelt tegenover degene die slim denkt te zijn en zijn houvast in menselijke beveiliging zoekt, de man die op Adonai vertrouwt. Precies die wijsheid is het die het paradijsverhaal ons wil bijbrengen. Alleen de voorstelling is een beetje anders: de man die op Adonai ver trouwt, woont niet te midden van paradijsbomen, hij is zelf ...als een boom geplant aan een rivier, met zijn wortels tot in het water. Laat de hitte maar komen, hij merkt het niet: zijn bladeren blijven groen. Laat er een tijd van droogte komen, het deert hem niet: hij blijft vruchten dragen. (Jer. 17,8).

Luc Geysels s.j.

Bomen zijn niet alleen natuur (Omgang met bomen)

Bomen zijn niet alleen natuur. Ze zijn evenzeer cultuur. De boom in het oerwoud is nameloos onderdeel van blinde woekering. De mens heeft de boom apart gezet. Hij plant een boom bij het huis, bij het water, aan weerszijden van de weg. Ik heb tuinen en parken aangelegd, zegt koning Salomo, en ze met allerlei fruitbomen vol geplant.

Bomen hebben namen gekregen, zoals de dieren, de planten, de sterren. De mens snoeit de bomen, ent en veredelt ze. Door de boom wordt hij mens: verzorger, behoeder. Iedere boom is levensboom. Sappen worden omhoog gezogen door de schors. Groei speelt zich af vanbinnen, in het verborgene. Groei is onzichtbaar, onhoorbaar.

Jaarringen zijn de traagst denkbare zandlopers. Wie een boom plant, gaat een verbond aan met de tijd. En leert wat geduld is. Plant een boom, als er een kind geboren wordt. Dan zie je ze samen groeien. Het kind snel, de boom langzamer. Maar hij wordt groter dan het kind, de vrouw, de man. En duurt langer.

Ik verzamel bloesem van linde en vlier. Ik pluk de vruchten van kerselaar en pruimenboom. Dan de peren, de appels. De najaarswind slaat de okkernoten los: ik raap de laatste vrucht van het jaar uit het vochtige gras. Nu komt de winter. Alles heeft zijn tijd.

Zolang je er de kracht toe hebt, moet je een keer per jaar in een appelboom klimmen. Om te voelen hoe de boom gewillig loslaat wat hij maanden lang heeft gedragen. Om dankbaar te zijn en te zeggen dat het goed is. Het bestaan is gezegend. En als de oogst schraal is meer genieten van minder.

In de krant van vandaag, Mother Lea Provo, stichteres van Sevapoor, bij Madras, een dorpsgemeenschap in de geest van Gandhi: 'De aanleg van een tuin was „n van de eerste dingen. We plantten er fruitbomen in. Je doet er niets aan en toch vallen de vruchten, elk seizoen. Je moet alleen je hand uitsteken. Fruit is geweldloos voedsel'. Ik zou, denk ik, niet zoveel houden van een boom 'die twaalfmaal vruchten draagt, elke maand eens' (Apok 22,2). Het is teveel. Ik zou minder verwonderd zijn, minder dankbaar. Een keer per jaar is voldoende. Dan ben ik weer diep met de tijd verbonden. De gestalte van de boom. Zijn wortels. De donkerte waar alles begint. Ik heb donkerte nodig, grond, diepte, slaap, onbewogenheid. Zijn kruin. Reiken naar het licht.

Speling van twijgen en bladeren. Ik heb hemel nodig. Hoogte. Licht. Bewogenheid. De stam is ernst. Is kracht. De zijtakken: spanning naar alle zijden. Evenwicht van spanningen. Met de seizoenen verandert zijn gestalte. Voor mij is hij het zuiverst boom in de winter: naakt skelet, boom tot zijn pure vorm herleid.

Met de seizoenen verandert zijn relatie tot het licht. Pril en speelt het licht van het voorjaar door nieuw groen en bloesems. Hoog en ernstig de zomerzon boven de volle kruinen. Het wijkende, zinkende najaar kleurt boom en glad en grond. Het lage, schaarse winterlicht rust op zijn lege takken.

Mensen vragen om je aandacht. Zie je me? Hoor je me? Wil je? Kun je? Mensen wekken en prikkelen je, dagen je uit. Bomen dringen zich niet op. Ze zijn er, als alle zwijgende dingen, water, aarde, steen en plant. Ze vragen of willen niets van je. Ze zijn er, als je oog ze nodig heeft of je hand. Daarom zijn bomen herbergzaam.

Vogels wonen erin. En kinderen soms. Tussen bomen wandelen. Opgenomen zijn. Rust vinden. Laat de bomen leven. Maar laat ze ook sterven als hun tijd is gekomen. Laat dendrologen zieke bomen genezen. Maar houd stervende bomen niet in leven tegen hun wet en wil, met injecties en ijzeren hoepels om hun stam. Oude mensen zeggen: Eens stond hier de linde op het plein. Ook dat is goed. Ik ben geen meester over leven en dood. Ook bomen zijn eindig.

Frans Cromphout s.j.

De eerste stof die Mozes (Jezus is onze mirreboom)

De eerste stof die Mozes moest zoeken om de olie voor de zalving te bereiden was mirre. De mirreboom is vijf maten lang: hij heeft dus de grootte van een mens. Zijn vrucht, de mirre, is bijzonder groen en zij verspreidt een zoete geur, maar zij is zeer bitter van smaak. De bewoners van Arabië, waar die boom groeit, verbranden zijn jonge scheuten die uit de stam schieten, om de boom beter te doen groeien en om hem meer vrucht te laten dragen. Zijn vrucht is de afgescheiden gom, die men mirre noemt.

Deze mirre vloeit uit de boom door de kracht en de hitte van zon of als de schors van de boom gekwetst wordt. Deze mirreboom beschouwen wij als een symbool voor Jezus Christus, die in zijn vlees werd gekwetst. Hij zegt toch zelf: 'Een goede boom brengt goede vruchten voort' (Mt. 7, 17). Zijn overvloedig lijden is die goede vrucht, waarvan wij leven. Dit lijden is een teken van genade, want het behaagde aan zijn hemelse Vader. Het verspreidt een zeer zoete geur. Want die geur geneest zieken en gewonden, doet doden verrijzen, haalt de vrienden Gods uit de hel en brengt alle levenden in de goddelijke glorie. Maar dit lijden was zeer bitter van smaak, want Hij kon het slechts voltooien met zijn dood. Ziet, dit lijden is een uitgelezen soort mirre, want zij is uit de boom gevloeid door de kracht en de hitte van de zon, d.i. door goddelijke mirre. Zij vloeide ook uit de kwetsuur van de boom, want het gracieuze lichaam van ons Heer werd een grote wonde.

Wij moeten deze mirreboom, d.i. Jezus Christus en zijn lijden, midden in ons hart planten. En zijn jonge scheuten moeten wij verbranden; dat zijn alle gedachten die zijn lijden bij ons oproept. Wij

moeten die gedachten vermengen met het vuur van onze minne, zodat zij medelijden wekken, innige devotie, gevoelens van lof en dank.

Op die manier zal de vrucht van zijn lijden in ons altijd groeien en toenemen. Maar gij moet wel weten dat het overwegen van zijn lijden bijzonder aangrijpend en bitter is voor alle mensen die Hem met gevoelige liefde beminnen. Zulke mensen zijn van meet af aan te haastig en te onbedacht in het volbrengen van uitwendige werken en zij zijn te hard en te streng voor zichzelf in het versterven van hun lichaam. En zo vallen sommigen in een of andere ziekte, anderen verliezen het normale gebruik van hun zinnen en weer anderen krijgen beide kwalen, wat nog erger is. Daarom moeten wij te werk gaan als de bewoners van Arabië. Dezen zouden zich zware ziekten op de hals halen, als zij jonge scheuten van de mirreboom onvermengd verbranden, omdat de geur dan al te sterk is. Daarom gaan ze listig te werk: zij zoeken eerst gom van een andere boom die storax heet, en die gom verbranden zij samen met de mirrescheuten. De zachte en zoete geur van die gom verkwikt hun innerlijk gemoed en beschermt hen tegen alle kwalen. Storax is dus de naam zowel van de boom als van zijn vrucht. Deze boom is een zachte en vette plant, waaruit een soort wit sap loopt, zoet als honing. Vloeit dit sap tot op de grond, dan wordt het onzuiver, maar blijft het kleven aan de boom of aan zijn twijgen, dan wordt het hard en rood door de hitte van de zon. Als men het in die vorm verbrandt, dan verblijdt de geur allen die hem opvangen.

Dit alles leert ons hoe wij het lijden des Heren moeten overwegen. Wij moeten zijn gevoelige mensheid beschouwen als een mirreboom, rijk beladen met de bittere mirre van zijn lijden. En wij moeten tegelijk zijn godheid beschouwen, rijk voorzien van alle rijkdom en alle weelden, die zoals de storaxboom voortdurend het sap laat lopen van zijn genaden. Want alles wat wij hebben en zijn, zowel van binnen als van buiten, zijn geschenken en gaven. Deze zijn zuiver en honingzoet, omdat zij alle uit zijn goedheid voortvloeien. Als deze gaven op aardse mensen neerkomen, worden zij besmet. Want zulke mensen willen God niet dienen met hun leven noch met alles wat zij van Hem gekregen hebben. Op die manier maken zij Gods gaven onzuiver.

Maar als zijn gaven op de twijgen van de boom vallen, dit is op mensen die liefdevol met Hem verenigd zijn, dan blijven zij zuiver en worden rood onder de hitte van de zon, dit is door zijn eeuwige minne. Die rode gom moeten wij op het vuur leggen van onze eigen minne. Dan wordt de geur zo zoet en zo vol weelde, dat hij allen die hem opvangen, verblijden doet.

Jan van Ruusbroec

Wortels

(Reeds voor kinderen zijn de knoestige wortels van een boom in het bos een mysterie dat aantrekt en bevreesd maakt. Soms half blootgelegd door het water in een beekje of een moddersloot, wijzen ze, zo heel anders dan de takken in de klare lucht, naar de geheimzinnige donkere aarde. En wanneer dan nog grote diepe gaten tussen de pezige stronken verlokken om even naar binnen te kijken, als naar het huisje van een fee of een kobold, dan voelen kinderen zich wonderlijk verbonden met het leven, groeiend en gevaarlijk tegelijk. Aan de wortels ervaren ze iets van de oorsprong, van de oergrond).

En sommigen zien al hoe de wortels een oude schatkist omvingen of het graf van een dode prins toedekken. Kinderen worden bekoord door het geheim van de wortels. Als heel klein kind ging ik zo 's morgens eens kijken naar de aspergebedden in onze tuin om te zien of de 'mysterieuze wezens' aan de onderkant van de aarde (die ik nog als een schijf dacht) de tere stengels al wat verder geduwd hadden tot de kopjes de oppervlakte deden barsten. Maar kinderen ervaren ook vlug dat men wortels moet eerbiedigen. Zo vertelt de oude kanselier Konrad Adenauer ergens dat hij dit als kind leerde toen hij, al te nieuwsgierig, kleine, onvolgroeide radijsjes uittrok om te zien wat er onderaan gebeurde - en natuurlijk verdorden de radijsjes. Aan de wortels raakt men niet ongestraft. Wortels hebben iets te maken met vaderschap en moederschap. Zij wijzen naar de schoot van moeder aarde en naar de mysterieuze kracht van heel klein zaad. Men zou ook eigenlijk beter spreken van een stamwortel dan van een stamboom. En ieder heeft wel ooit momenten in zijn leven gekend waarin hij die stamwortel ondervraagt, wil weten of men in liefde ontstaan is en met liefde aanvaard door moeder en vader. De wortels van elk mens liggen in vele voorbije generaties, geboren uit grote en kleine liefdes en soms geheel wildweg als in de grillige natuur, meer door toeval dan ontmoeting. Maar zoals bij de bomen,

waar men de wortels veelal niet ziet, zo blijven ook de wortels van een mens voor de anderen en tevens voor hemzelf grotendeels verborgen. Ouders en grootouders herkennen hier en daar iets, maar ook zij weten dat elk kind vanuit gisteren meer geheimen bergt dan wie ook kan ontraadselen. Wortels vergen eerbied en vertrouwen. Mensen kunnen elkaars diepste wortels in tederheid raken maar ook onherroepelijk kwetsen. Elke mens moet zijn eigen wortels beschermen op straffe van identiteitsverlies. Hij moet ergens 'voeten in de aarde hebben'. En dit houdt heel wat in: verbondenheid met zijn familie, met zijn afkomst, met zijn cultuur, met de natuur. Wij kennen allen ontwortelden. Niet weinige franstaligen in Vlaanderen geven die indruk. Opgegroeid tussen twee culturen, zijn ze dikwijls nergens thuis en maken een oppervlakkige indruk als missen ze een echte humus. De kosmopoliet is daarom dikwijls de moderne Ahasverus; zijn vermeende universaliteit openbaart zwaar wortelverlies door overijld en vroegtijdig overplanten. Zei Chesteron niet dat hij van de hele wereld hield, maar wel vanuit zijn eigen kleine tuin. Ook het collectieve geheugen is een voedende wortel. Het verminderen van lessen geschiedenis is daarom pedagogisch kortzichtig. Hier past de bekende uitdrukking: 'ware traditie is vooruitgang die slaagde'. Wortels krijgen vergt heel veel geduld van ouders en opvoeders; kleine mensenkinderen moeten zacht gedwongen worden in cultuur te aarden. Want alleen duurzame en sterke toewijding geeft jonge mensen die wortels mee die ze doet ontwikkelen tot forse en soepele bomen. Ook voor de mens is het waar: slechts hij, die sterke wortels heeft, mag zijn takken wijd doen uitgroeien zonder gevaar van omver te waaien. En slechts wie wortels heeft mag het wagen over de zee te wandelen- maar die moet het dan ook doen. Wanneer de wortels van de ander eenmaal betrouwbaar zijn geacht, dan moet men ze ook durven vertrouwen. Het dient tot niets steeds maar te woelen in zijn of haar wortels om bijvoorbeeld te zien of de liefde wel heel oprecht is, wel even absoluut of definitief als de eigen liefde. De boom van de ander kan slechts groeien door trouwe zon en regen, door stille winters en spelende lentes, niet door te graven in het mysterie van de wortels. Dit mysterie wordt onthuld door de kracht van de boom, door de beschuttende schaduw en door de steeds weerkerende frisheid van nieuwe bloemen en bladeren. Wanneer men de wortels vertrouwt, durft men verwachten dat ze een onuitputtelijke rijkdom in zich bergen en dat steeds opnieuw scheuten en bloemknoppen zichtbaar worden. Dan weet men ook dat na een storm die zelf grote takken heeft afgebroken, de wortels voedend aanwezig blijven en verdere groei mogelijk maken. Maar ook de krachtigste wortels zijn nooit helemaal gezond. Zij lopen gevaar te verzuren in modder. En wanneer de boom dan omvalt is de verwoesting pijnlijk om te zien. In 'Also sprach Zarathustra' heeft Friedrich Nietzsche dit scherp aanvoeld: 'Het is met de mens als met die boom. Hoe meer hij oprijst omhoog en naar het licht, des te dieper willen zijn wortels doordringen in de aarde, de duisternis, de diepten - het kwade'. Daarom moet elke mens zorg dragen dat de bodem, waarin hij verworteld is, gezond blijft en hij mag deze, zoals in de natuur, lang niet met alles voeden of hij wordt vergiftigd en de takken rotten en de bladeren vallen af definitief. Ook in het woud der mensen staan giftige en dode bomen, alsof hun wortels zuigen in de hel. Mensen moeten elkaars wortels verzorgen door klaarheid in levensstijl en door neen te kunnen zeggen tegen wie onze wortels bedreigt. Zoals bij de bomen vergt dit alles een zekere afstandelijkheid om niet te verstikken; ook wortels hebben een eigen, veilige ruimte nodig.

Voor een kind reeds wijzen wortels erop dat wij van ergens komen, dat Leven leven geeft en dat een harmonische verbondenheid bestaat tussen al wat leeft. En mystieken worden stil bij de oergrond van alle bestaan. Zij voelen hun wezenskern geboren worden van Elders diep binnenin. Zij weten dat hun eigen diepste wortels slechts leven doordat ze zich drenken aan de heldere rivier in de Stad van Kristal, zoals de boom des levens (Apokalyps 22, 1-3). En steeds opnieuw worden zij uitgedaagd die onzichtbare oergrond te vertrouwen; dat deze trouw zal blijven, ook wanneer de eigen levensboom doorbreekt, ook wanneer de andere boom, met wiens wortels en takken men vergroeid was, sterft en men eenzaam de resterende wintertijd moet trotseren. Tot het ogenblik komt dat aan allen openbaar wordt dat ieder, van welke cultuur of religie, van welke historische of vergeten periode ook, elkaar erkent –zoals Rilke het dichtte - als bloeiende takken op een Wortelstronk. Tot alle eenzame bomen elkaar terugvinden als bloesems op een Levensboom. Tot in elk gelaat de oorsprong gezien wordt en de voltooiing, de trekken van het gelaat van de Ene, waardoor allen Gods volk worden, een woud van eindelijk levenden.

Jan Kerkhofs s.j.

uit Engelen in de liturgie

Twee kinderen staan voor een drukke verkeersweg. Het ene schiet snel naar de overkant, het andere wacht een rustig moment af. Vraagt het ene: 'Waar bleef je nou?'. Zegt het andere: 'Mijn engelbewaarder zei me dat ik beter even kon wachten'. 'O ja?', zei de andere, 'die van mij zei: opschieten, het kan nog niet'.

Iedereen snapt dat de handelwijze van deze kinderen eerder samenhangt met het voorzichtige karakter van de een en de waaghalzerij van de andere dan met de inschatting van de verkeerssituatie door de engelbewaarders. Is dat van die engelbewaarders dan maar flauwekul? Of worden wij toch op een of andere manier vergezeld door hemelse geesten? Wat betekenen engelen voor ons? Hoe komen wij ze tegen in de liturgie?

Hemelse liturgie

In de Bijbel wordt op verschillende plaatsen de uiteindelijke toestand van de mensheid, de grote finale van onze geschiedenis, beschreven als een grote en indrukwekkende plechtigheid, waaraan een onafzienbare menigte van engelen en mensen deelneemt. Je kunt het lezen in de brief aan de Hebreëën en in het boek Apokalyps. Het daar beschreven gebeuren doet nog het meest denken aan een groots opgezette ceremonie zoals je die ziet bij de Olympische Spelen. In plaats van het centraal geplaatste vuur is in dit visioen de aanwezigheid van God zelf het middelpunt.

Engelen vervullen een belangrijke rol in dit visioen. Zij worden de ene keer beschreven als hovelingen, de andere keer als soldaten die samen de legermacht van de hemel vormen. Uiteraard is het een vliegende brigade, voorzien van vleugels, want zij moeten overal tegelijk inzetbaar zijn. De Griekse boodschapper van de goden, Hermes, had ook van die vleugels.

Namen

De engelen worden in de liturgie met allerlei namen aangeduid. Er zijn negen afdelingen van dat hemelse leger of, wellicht wat vreedzamer, er zijn negen koren die de lofzang voor God zingen. Je komt tegen: engelen, aartsengelen, tronen en vorstendommen, heerschappijen en machten, krachten der hemelen, cherubijnen en serafijnen. Daarnaast zijn er ook enkele engelen die in de Bijbel met name

genoemd worden. Een van de belangrijkste is ongetwijfeld de heilige Michaël, afgebeeld als aanvoerder tegenover de machten van de satan. Hij is ook degene die de gestorvenen begeleidt op de weg van het aardse leven naar het hemelse leven. In het algemeen is dat trouwens een van de taken van de engelen. Denk aan het 'In paradisum' dat gezongen wordt aan het eind van de uitvaart als de baar wordt weggedragen uit de kerk: 'Mogen de engelen u naar het paradijs begeleiden'. Heel wat kerken zijn genoemd naar de heilige Michaël. Aanvankelijk probeerden de kerkelijke leiders de engelenverering af te remmen. Men was bang dat er een soort halfgoden van werden gemaakt, tussenwezens tussen God en de mensen. Het gevaar was dat men zich vertrouwd zou gaan voelen met deze wezens die een stuk dichterbij de mensen staan dan met God, die zo ver is. En ze konden toch ook niet op een lijn worden gesteld met de heiligen en de martelaren.

Gabriël is de naam van de engel die aan Maria de blijde boodschap brengt (Lc. 1,26). Zijn feest is dan ook in de buurt van 25 maart waarop Maria Boodschap wordt gevierd. Aangezien dat in de Veertigdagentijd valt, merken we daar niet veel meer van, want alle feesten moeten wijken voor de voorbereiding van Pasen.

Ten slotte is er nog Rafaël, die in het ontroerende reisverhaal van Tobias de trouwe metgezel van de hoofdpersoon is, die hem voor alle gevaren behoedt. Pas op het eind van het verhaal maakt hij zich bekend als een engel van de Allerhoogste. Geen wonder dat Rafaël de patroon is geworden van alle mensen op reis.

Plafondengeltjes

Het zou te ver voeren om alle bijbelse plaatsen na te lopen waarin sprake is van engelen. Het zijn er te veel. Wat echter steeds opvalt, is de diepe religieuze ervaring die mensen overkomt als er een engel in het verhaal verschijnt. De boodschapper van God verschijnt namens God zelf. Het zijn de momenten waarop God iets teweeg brengt in een mensenleven. De belofte aan Abraham, gedaan door drie engelen die op bezoek kwamen (Gen. 18); de redding van Lot en zijn dochters (Gen. 19); de bemoediging van Jacob die op de vlucht is (Gen. 32, 23); de boodschappers aan de herders (Lc.2); de wachters bij het graf van Jezus (Lc. 24,4); de bevrijder uit de gevangenis van Petrus (Hand. 5).

Pas veel later in de geschiedenis zijn de engelen gedegradeerd tot maatjes voor iedere mens die constant bezig zijn je goede dingen in het oor te fluisteren, terwijl aan de andere kant de duivel met meer succes het tegenovergestelde aan het doen is.

Het is een wonder dat niet meer mensen zijn komen zitten met de ziekte van de gespleten persoonlijkheid. Wat engelen óók geworden zijn: ornamenten in stucwerk. Zo mochten zij met mollige blote billetjes vrome spreuken omhoog houden of op een andere manier als lijstwerk fungeren. Dan is er helemaal niets meer over van die sterke figuren, die de kracht van Gods aanwezigheid mochten laten voelen aan de mensen en tegelijk hun steun mochten zijn.

In de liturgie

Als wij samenkomen om liturgie te vieren, zijn we tegenwoordig meer ingesteld om ons dagelijks leven aan God voor te leggen en er het licht van de Bijbel over te laten schijnen, dan met een afspiegeling van de hemelse liturgie. We laten de engelen

rond Gods troon bij wijze van spreken hun hemelse gang gaan, terwijl wij ons hier met onze eigen zaken bezighouden. Toch is het goed om dit visioen niet helemaal te laten verbleken. We zoeken immers óók naar ontroerende schoonheid in de liturgie. We hopen iets te voelen van Gods aanwezigheid. We worden uitgenodigd in te stemmen met de lofzang van de engelen bij het Heilige, heilig. En niemand zal verontwaardigd zijn als van het koor gezegd wordt: 'ze zongen vandaag weer als engelen'.

(Gerard Broekhuijsen)

Engelen in de liturgie - Gebeden

In de Bijbel is er een aantal engelen die met name genoemd worden, naast de velen die wij slechts als 'boden' aangeduid horen. Die laatsten maken ons duidelijk dat er van godswege altijd door bemiddeling gesproken wordt, God zelf blijft buiten ons gezicht. Van de met name genoemden is de betekenis van hun naam boeiend: je mag zeggen dat God zich via hen op drie manieren kenbaar maakt: als makker, bondgenoot van mensen, als genezende kracht en ten slotte, om ons zijn onderscheid van ons kenbaar te maken, als geheel Andere. Het zijn drie thema's die je biddenderwijze aldus zou kunnen verwoorden:

Gabriël: God is mijn makker Niet in grote dingen
die opzien baren, niet in tekenen die mensen overdonderen
maar in mensen die in kleine gebaren, eenvoudige woorden
ons moed inspreken, het hart verkwikken, spreekt Gij zelf ons aan,
zijt Gij onze tochtgenoot, herademen wij om zonder vrees verder te gaan:
stuur die mensen naar ons toe opdat er licht opgaat over ons leven.

Rafaël: God geneest

Als wij de weg in ons leven dreigen te verliezen, als onze ogen gesloten zijn
en wij in het duister tasten: komt Gij dan tot ons in helende kracht,
als genezing voor ons dorre hart? Zie naar ons om,
wij wachten op uw komst, wij hopen op nieuwe kracht, tot wie moeten wij ons anders wenden?

Michaël: Wie is als God

Hoe moet ik U noemen, hoe kan ik U bereiken,
als Gij niet zelf het zwijgen doorbreekt, onze eigenwaan beschaamt,
onze duisternis verlicht? Geef ons woorden die raken aan uw geheim,
geef ons oren die U horen in de stilte.

(H. Jongerius)

Engelen in de liturgie - uitleg

Engelen: wezens die tussen God en de mensen staan, die God dienen maar ook voor mensen opkomen, bemiddelaars. Beelden en afbeeldingen van met name genoemde engelen zijn voor velen van ons uit het zicht verdwenen, restanten uit een verouderd verleden. Ze zijn overbodig geworden, want in onze beleving is God van zijn voetstuk gekomen en naast de mensen komen staan. Er staat

met andere woorden niets meer tussen God en de mensen in. (Of hebben we nu de mens op een te hoog voetstuk geplaatst?) Bidden wij voor mensen voor wie deze vredeboes een levende werkelijkheid zijn: dat zij er leefbare oriëntatiepunten in ontdekken; en bidden wij voor mensen die zich niets kunnen voorstellen bij deze herinneringen uit het verleden: dat zij andere leefbare oriëntatiepunten vinden.

Engelen: gedaantes die uit het niets verschijnen en in het niets verdwijnen, onverklaarbare gebeurtenissen die jouw redding hebben betekend, alsof iets of iemand continu over je waakt. Bovennatuurlijke krachten hebben we grotendeels uit onze belevingswereld verdrongen. Als er iets gebeurt wat we niet kunnen begrijpen, dan noemen we het een samenloop van omstandigheden. Leuke dingen zijn een verdienste van onszelf, minder leuke dingen zijn een gevolg van stomme pech. We doen alles om de greep op onze wereld niet te verliezen. Bidden wij voor mensen die zich bij alles richten op krachten van buiten hen: dat zij ook zichzelf durven te vertrouwen, en bidden wij voor mensen die niets willen weten van dingen die onze waarneming te buiten gaan: dat zij ook het onbekende leren te vertrouwen.

Engelen: mensen die er plotseling voor je blijken te zijn en die onverwacht een helpende hand toesteken die het onmogelijke mogelijk maken. Het is gevaarlijk om jezelf te verlaten op andere mensen – ze zouden je kunnen kwetsen. Het is misschien nog gevaarlijker om toe te geven dat je anderen nodig hebt - dat betekent immers toegeven dat je het niet in je eentje kunt, een teken van zwakte. Niettemin is het van tijd tot tijd prettig om te weten dat je niet alleen op de wereld bent. Bidden wij voor mensen die volledig durven te vertrouwen op anderen ook al zijn die onbekenden: dat zij mensen als engelen om zich heen weten, en bidden wij voor mensen die niet graag op anderen aangewezen zijn: dat zij mensen als engelen om zich heen vinden.

Mijn hart brak - en Huil niet aan mijn graf (bij overlijden)

Mijn hart brak. Een uitspraak van Da Free John bleef maar door me heen gaan: 'Beoefen de wond van de liefde... beoefen de wond van de liefde.' Echte liefde doet pijn; echte liefde maakt je totaal kwetsbaar en open; echte liefde zal je ver voorbij jezelf brengen; en daarom zal echte liefde je vernietigen. ik moest steeds denken, als liefde je niet verbrijzelt, ken je geen liefde. We hadden beiden de wond van de liefde beoefend, en ik was verbrijzeld. Als ik er op terug kijk, komt het me voor dat we op dat eenvoudige en directe moment beiden zijn gestorven.

Huil niet aan mijn graf; Daar ben ik niet. Ik slaap niet. Ik ben duizend winden die waaien; Ik ben de diamanten schitteringen op sneeuw. Ik ben het zonlicht op rijp graan; Ik ben de zachte regen in de herfst. Als je wakker wordt in de stilte van de ochtend, Ben ik de zwerm van vogels Die in een vlaag opstijgen.

Ik ben de zachte ster die s nachts schijnt. Huil niet aan mijn graf, Daar ben ik niet...

Mijn broer heeft een kind doodgereden

DE SCHULD VAN MIJN BROER

mijn broer heeft een kind doodgereden het was niet zijn schuld het was de schuld van het kind dat niet uitkeek mijn broer reed niet hard het kind was in gedachten het was niet de schuld van het kind zijn moeder had hem recht uit zijn leesboek voor een boodschap de straat opgestuurd de moeder wilde tabak voor de vader die in de fabriek had gestaan en nu moe was zelf had ze geen tijd

mijn broer heeft een kind doodgereden het was niet zijn schuld het was de schuld van het kind het was niet de schuld van het kind het was de schuld van zijn moeder het was niet de schuld van de moeder het was de schuld van de vader het was niet de schuld van zijn vader het was de schuld van mijn broer niet hoe troost men een broer

Jan-Willem Overeem

Afscheid nemen is loslaten

VERDER....

Afscheid nemen is loslaten en toch nog iets van die persoon of die plek (waar je geweest bent) in je houden.

Je kunt iemand niet vasthouden. Je moet afscheid nemen ook niet als iets droevigs zien, eerder als blijdschap die mens, die plek laat iets in jouw achter opdat jij ermee verder kunt.

Je kunt blij zijn omdat je zo rijk bent dat je die persoon hebt mogen ontmoeten dat je op die plaats bent geweest en er vol van bent.

Afscheid nemen is dag zeggen en proberen verder te gaan met de steun die je gekregen hebt.

Hij die sterft laat alles, alles achter - Alles wordt achtergelaten.

Hij, die sterft, laat alles, alles achter. Ook het zijn, het spreken, het luisteren, het denken en vooral het liefhebben. Alles laat hij achter. Hij vertrekt zo bezitloos als hij gekomen is. En de ruimte die er ontstaat met de dood van deze mens, is vol van herinneringen aan zijn spreken, zijn luisteren, zijn liefhebben, zijn goede wil. Dat lijkt leeg, koud en kaal. Maar wie die ruimte durft betreden, voelt en ervaart zijn nabijheid en warmte, zijn liefde en bekommernis.

Zij die achterblijven, verloren een mens, een unieke mens. Maar zijn/haar geest, de geest, waardoor hij/zij sprak en dacht en kon beminnen, blijft leven in anderen. Wie in de Geest gelooft, blijft in leven, al gaat zijn lijf ten onder. En wie zo leeft, in en door de Geest, sterft nooit, nooit omdat de Geest onverwoestbaar is, onsterfelijk, dat is: Eeuwig.

'n Mens heeft niet veel jaren nodig

'n Mens heeft niet veel jaren nodig om iemand te worden, iemand te zijn, betekenisvol voor anderen.

'n Mens heeft niet veel jaren nodig om gemist te worden, node gemist.

Drie jaren zijn het geweest zesendertig maanden, ruim duizend dagen waarin Hij openbaar leefde, die Jezus van Nazareth. Drie jaar, drieëndertig jaar in totaal, waren voldoende om deze mens, deze jonge man eeuwenlang en nog steeds te doen leven in harten van tientallen generaties en miljarden mensen.

Wat was er dan zo wonderlijk, zo uitzonderlijk aan deze mens, deze medemens, die Jezus van Nazareth heette? Het antwoord is even simpel als onbegrijpelijk: Hij was Liefde. Hij leefde uit Liefde, van Liefde, naar de Liefde. En Liefde is God, zegt de apostel Johannes.

Wij mensen, staan weerloos tegenover de dood.

OVERDENKING

Wij mensen, staan weerloos tegenover de dood. De dood is onontkoombaar. Even onontkoombaar als de roep om leven in ons.

Ook ons geloof in Christus geeft geen sluitende oplossing voor dit probleem. Maar het tracht de herinnering levend te houden aan de gekruisigde Heer. De herinnering aan een onvergetelijk levens- en lijdensverhaal, dat hoop geeft. Hoop, omdat het de aandacht voor arme, weerloze en ongelukkige mensen sterker laat zijn dan de angst voor de dood.

De herinnering aan Jezus vraagt ons niets voor onszelf te houden. Als wij de herinnering aan Jezus willen nemen, dan dienen wij zonder voorbehoud zijn verhaal in ons eigen leven door te vertellen.

Ook wij zullen ons moeten verliezen aan de noden van de wereld, in het geloof dat in het licht van Jezus' levensverhaal de rollen van rijk en arm, sterk en zwak, dood en leven, voorgoed zijn omgedraaid. Onszelf verliezen in het geloof dat brood breken en aan onszelf sterven de weg is, die naar het leven leidt.

Een bekende zegswijze bij een afscheid luidt:

OVERDENKING: AFSCHIED NEMEN

Een bekende zegswijze bij een afscheid luidt: Afscheid nemen is een beetje sterven. Sterven is voorgoed afscheid nemen. Misschien bent u wel eens bij het afscheid van een stervende aanwezig geweest. Hij staat vlak voor zijn dood. Zelf heeft hij al afscheid genomen van het leven. Hij staat eigenlijk al aan de overkant.

Zeker nu heeft hij geen aandacht meer voor zichzelf. Zijn aandacht is bij de mensen, die rond zijn bed staan, bij de mensen die hij liefheeft. Hij probeert in een paar laatste woorden uit te drukken wat hij hun altijd heeft willen zeggen. Zijn hart gaat voor hen open. Wat hij zegt dringt nu nog niet helemaal tot hen door. Ze horen het wel, maar het verdriet is sterker. Later zullen ze zich zijn woorden te binnen

brengen als een dierbare herinnering. Als ze die woorden onder elkaar weer ophalen, is het net of de overledenen weer heel dichtbij is.

Werkgroep Gebedsdiensten Minderbroeders

De dood brengt een vreselijke scheiding

OVERDENKING

De dood brengt een vreselijke scheiding en een grenzeloze onmacht.

Denkend aan de eigen dood worden mensen bang. De dood is de oppermachtige spelbreker, die elke zekerheid aanvreet en het orgaan afbreekt waarmee ik in het leven kan staan.

Niemand weet raad met de dood. Ook de wetenschap niet. Men zwijgt, men probeert te vergeten. Het verkeer gaat vlug verder als de begrafenisstoet voorbij is.

Maar ik mag alle gedachten aan de dood niet uit mijn eigen leven bannen.

Dat is struisvogelpolitiek.

De dood stelt mij voor de diepe vraag: is de daad het einde of niet? Als de dood het einde is dan krijgt mijn sterven het karakter van een vreselijke verminking. Als hij niet het einde is, dan krijgt mijn dood een verbazingwekkende nieuwe dimensie. De dood stelt me voor het alles of niets, voor de zin of de onzin van mijn bestaan, voor God of de oneindige leegte.

Het geheim van leven en dood hangt samen met het geheim van God, En daartoe hebben we het geloof en de hoop in ons hart, dat ook voor ons de weg zal gaan zoals in Christus Jezus; dat ook wij allen door de dood heen tot het leven zullen komen.

Is de dood het einde?

OVERDENKING BIJ DE DOOD VAN EEN JONGERE

Is de dood het einde?

Je moet alles loslaten, mensen met wie je verbonden was, dingen waaraan je gehecht bent. De dood hoort niet thuis in het leven van een jong mens. De dood overkomt alleen anderen, nooit ons. De buurman, die een hartinfarct kreeg, de kennis die met zijn wagen tegen een boom beukte.

Denken aan de dood is denken over het heengaan van anderen. We leven maar eens, en als je jong bent spring je roekeloos om met het leven. En plotseling staat hij daar toch, als een jong mens sterft, een vriend of vriendin. We worden er stil van, we staan machteloos, verdriet, tranen, opstanding, waarom? De dood is altijd een spelbreker en toch is het een zekerheid voor iedereen. De dood is rechtvaardig! niet om te kopen met geld of macht of wetenschappelijke kennis. Een teken van hoop is er alleen voor gelovige mensen. 'Heer God, uw hand in mijn hand en al wordt mijn leven ook afgebroken, al sterft mijn hart, dan bent U de toekomst die op mij wacht.

Ik ben bij U geborgen.' Hoe met je je dat voorstellen? Ik weet het niet, maar ik geloof erin.

Erik Stijnen Het wonder ligt in jezelf

Te moeten sterven is een angst

OVERDENKING OVER DE DOOD

Te moeten sterven is een angst die in ons sluimert. Die wordt wakker bij de dood of het ongeval van anderen. We schuiven het sterven weg, ver van ons; het is iets voor later. En toch is het sterven het enige waar we zeker van kunnen zijn, waar we onvermijdelijk naar toe leven. Leven en dood horen bijeen, maar wij hebben ze elk een eigen bestaan gegeven. Voor velen is de dood een eindpunt en geen rustpunt.

dood is ook bevrijding van tijd en ruimte, weg van de drukte, rust voor het lichaam.

Het is een stilvallen van elke beweging, een verharden van je gevoel, een verliezen van je stem, een verkillen van je lach, het einde van je dromen. Laten we dood niet langer doodzwijgen, maar leren ermee leven, wetend dat er een plaats is waar de doden leven.

Erik Stijnen

Onze taal kent wonderbaarlijke dubbelzinnigheden

LEVEN GEVEN (OVERDENKING)

Onze taal kent wonderbaarlijke dubbelzinnigheden. Volkomen tegengestelde dingen worden soms door een en hetzelfde woord aangeduid. Zo'n dubbelzinnig woord is:

"Het leven geven". Dat kan allereerst betekenen: aan een nieuw wezen het bestaan schenken. Maar het kan ook betekenen: het eigen bestaan geven, zijn leven geven, sterven! Een groter tegenstelling lijkt nauwelijks denkbaar. Misschien is de dubbelzinnigheid van onze taal niet zo vreemd, en onthult zij iets van de diepe menselijke werkelijkheid, dat mensen pas leven schenken aan anderen, als zij het eigen leven ervoor durven inzetten. Of zoals Christus zei: "Niemand heeft groter liefde dan hij die zijn leven geeft voor zijn vrienden." En.....Hijzelf heeft het voorgedaan: het zaad moet sterven om te leven.

Ik wil een moment nadanken over de dood

OVERDENKING OVER DE DOOD

Ik wil een moment nadenken over de dood. Dood.

Zo hardvochtig, zo koud. Soms toch mild, bevrijdend. Dood.

Het definitieve einde of juist 'n begin....? Ik weet het niet. Dood.

Zoveel beschreven, zo wisselend voorgesteld: Magere Hein - skelet - duisternis, of juist 'n zee van licht, 'n overgang. Dood.

Je maakt me kwaad, machteloos, eenzaam, je ontnemt me iets kostbaars.

Deze keer heb ik je echt van dichtbij gezien, té dichtbij.

Je kwam geruisloos, snel, té snel. Ik had willen vechten tegen je, je willen verdrijven.

Maar tegelijkertijd weet ik: je bent te machtig. Ik kan en mag niet over jou beslissen.

Kwaadheid en machteloosheid zijn in me, de meest moeilijke combinatie van gevoelens. Dood.

Misschien wel de meest moeilijk te accepteren zekerheid in ieders leven.

Afscheid heeft iets weemoedigs

OVERWEGING: AFSCHIED

Afscheid heeft iets weemoedigs, iets treurigs en verdrietigs. Er gebeurt iets, dat eigenlijk niet zou moeten gebeuren. De liefde is niet verdwenen, de relatie niet verbroken, en toch gaan mensen uit-een. Dat betekent: geen directe communicatie meer, niet meer genieten van elkaars nabijheid, van woord, handdruk en omhelzing, maar uit elkaar, heel ver, heel lang, zelfs voorgoed. Dat is dan geen beetje sterven, maar sterven zonder meer.

Desondanks stroomt het leven verder. Een mens moet daarin mee, met zijn herinneringen aan vroeger, intense ervaringen, fijne momenten, samen beleefd, verdrietelijkheden, samen doorstaan. Hij moet alleen verder met de taak waaraan samen geestdriftig werd begonnen, maar die men niet samen mocht afmaken. Midden in de bouw is de ander weggeroepen.

Mensen die geloven in de gemeenschap der heiligen op grond van woorden en daad van Jezus Christus, weten dat dit afscheid niet absoluut is, dat hun relatie geenszins tot niets is teruggebracht. Zij is nog aanwezig, maar anders. Hoe? Dat kan niemand exact invullen. De ander is afwezig en toch aanwezig, ver weg en toch dichtbij, zwigend en toch welsprekend.

Iets, dat heilig is in Gods ogen kan niet verdwijnen in het lege niets, omdat het iets van God is, de Heilige, die is, gisteren, heden en morgen.

Th.v.d. Vossenbergh

En als ik doodga treurt maar niet (afscheid bij een overlijden)

Licht

En als ik doodga treurt maar niet

Ik ben niet echt weg moet je weten

Het is de heimwee die ik achterliet

Dood ben ik pas als jij mij bent vergeten

Licht moge stralen in de duisterten.

Nieuwe vrede dalen waar geen hoop meer is.

Geef ons dan te leven in het nieuwe licht.

Wil het woord ons geven dat hier vrede sticht.

Bloem

"Als een bloem zo is het leven
 het begin is teer en klein
 De een die bloeit uitbundig de ander geurt heel fijn.
 Sommige bloemen blijven lang weer anderen blijven even
 Vraag niet bij welke groep je hoort - dat is het geheim van het leven."

Mijn liefde zal blijven

Mijn lichaam deed pijn,
 niets kan me meer deren.
 Mijn lichaam ging dood,
 maar zelf leef ik verder.
 Voor altijd met jou verbonden.

Leef maar, LEEF maar,
 bewaar mijn gedachten,
 de goede herinneringen,
 ons vallen en opstaan.

Het mooiste
 wat je mij mee kunt geven
 is jouw groeien en bloeien
 en intens leven.
 Mijn liefde zal blijven,
 mijn liefde de zal stromen
 en alles zal goedkomen.
 Alles komt goed.

Uniek

Uniek jouw oogopslag de manier waarop je
 met ons sprak over jouw heengaan.
 Uniek zoals je met ons omging
 de manier waarop Je liep, stond en zat.
 Uniek jij, hoe kun je dan weg zijn
 voorgoed onvindbaar?
 We begrijpen het niet, neen
 We willen er niet aan.
 Uniek jij, enig, onvervangbaar.
 Daarom blijft er iets van jou ons bij
 en ben jij niet weg, jij
 want: uniek jij, voor ons en zeker voor God
 bij wie je voorgoed geborgen bent.

Er is een wereld van mensen,
 zo vol macht en zo dicht.
 Er is een wereld van sterren,
 zo zacht en zo licht.
 Vind je rust in jouw wereld
 eindeloos, onwezenlijk, veilig.

Ook morgen

Ook morgen zal de zon opgaan, maar dan zullen we zonder jou verder moeten. Het zal zomer en winter zijn, de wind zal waaien met zijn geheimen en verten, de regen zal de aarde drenken als weleer, en we zullen er zonder jou door heen moeten. Maar jouw naam zullen wij bij weer en wind

met ons meedragen. Al wat in je leefde en je dreef, zal dan het onze geworden zijn. Want meer dan ooit spreek je nu tot ons hart en in stille uren ben je ons meer nabij dan woorden kunnen zeggen. Blijf tot ons spreken als wij denken aan dagen die wij deelden, opdat jouw verlangens vervuld worden in een wereld waarin vrede de ene mens leidt naar de ander, opdat jouw verlangens vervuld worden in het werk van onze handen en door de woorden die wij zullen spreken, zoals je dat van vrienden verwachten mag. Jij wiens bestaan verweven was met het onze, zult daarin verder leven, jouw stem niet verwaaid, jouw vragende, sprekende ogen niet vergeten. En leef voort, daar waar ook wij eens zullen wonen, als alle woorden zijn gezegd en vrede die alle begrip te boven gaat, onze harten en gedachten zal behoeden.

De dood kent vele gezichten(Allerzielen)

De dood kent vele gezichten. Nu hier de namen klinken van hen die gestorven zijn, zie ik hun gezichten voor me. Stukjes herinnering roepen de namen op, herinnering aan die speciale mens. Ik zie weer de vrouw die wachtte op mijn komst, week na week. Ze was blij me te zien. Zij die haar leven tot een goede voleinding bracht, zonder pretenties, wijs geworden door het leven. Haar sterven was het uitmonden van een kleine beek in de grote zee. En ik zie de man die nog deed wat hij kon tot het einde toe. Geschonden aan de buitenkant maar heel van binnen, zo nam hij afscheid van het leven. Of een beker aan scherven viel, zo was een ander dood. Machteloos en hulpeloos was iedereen. Was de dood niet een uiterste greep naar het leven? Voor hen en voor zovelen ontsteken wij licht en wij vieren dat het licht nooit gedoofd wordt in mensen, zelfs niet door het duister van de dood. Dit is ons toekomstvisioen. Wij mogen dat visioen in dankbaarheid vieren als bron van inspiratie en bemoediging. Het is als een panorama vanaf een hoge berg waardoor we weer zicht krijgen op onze weg.

Allerzielen vieren is voor eenieder belangrijk om mensen in herinnering te houden maar ook om stil te staan bij de eindigheid van het leven. Wij spreken weinig over de dood in ons normale doen en laten. Pas als wij ermee geconfronteerd worden merken wij dat het een deel van ons leven is. Allerzielen geeft ons de mogelijkheid na te denken over leven en dood. De dood is een werkelijkheid voor iedereen. Nadenken over de dood doet ons intenser en dieper leven, doet ons genieten van al wat is en geeft ons ruimte om in te voelen wat iemand meemaakt die een naaste verliest. Laten wij op deze dag ook voor hen bidden.

Hillel avot (spreuken der vaderen)

Avot 1,12-14

Weest van de leerlingen van Aharon die van vrede hield en er moeite voor deed de vrede te bewaren, van de mensen hield en ze dicht bij de tora bracht.

Wie erop uit is naam te maken verliest zijn naam, wie niet bijleert gaat achteruit, wie geen tora leert is niet waard te leven, en wie misbruik maakt van de kroon van de tora verspeelt zijn leven.

Zorg ik niet voor mijzelf, wie zorgt dan voor mij? Zorg ik alleen voor mijzelf, wat presteer ik dan nog? En indien niet nu wanneer dan wel?

Avot 2,5-8

Zonder je niet af van de gemeente; geloof niet in jezelf tot de dag van je dood; beoordeel een ander niet of je moet in zijn omstandigheden zijn gekomen;

zeg niet iets af (waarvan je denkt) dat het onmogelijk gehoord kan worden, want tenslotte wordt het wel gehoord; zeg niet als ik tijd heb zal ik wel leren, misschien vind je

geen tijd. Een leeghoofd is voor zonde niet bang en een ongeletterde is niet punctueel in het nakomen der wetten. Wie te verlegen is kan niet leren en wie te driftig is kan niet lesgeven. Wie overdrijft in zakendoen is niet altijd een wijs man en probeer daar waar geen 'mannen' zijn een 'man' te zijn.

Ook zag hij eens een schedel op het water drijven en hij zei: Omdat je hebt laten verdrinken heeft men jou laten verdrinken, maar tenslotte zullen zij die jou hebben laten verdrinken zelf verdrinken.

Hij had als kernspreuk: Hoe meer vlees hoe meer wormen, hoe meer bezit hoe meer zorgen, hoe meer vrouwen hoe meer bijgeloof (hekserij), hoe meer vrouwen in dienst, hoe meer losbandigheid, hoe meer mannen in dienst, hoe meer roof.

Hoe meer torastudie, hoe meer leven, hoe meer gelegenheid voor onderwijs, hoe meer wijsheid, hoe meer overleg, hoe meer inzicht, hoe meer weldadigheid, hoe meer vrede.

Wie zich een goede reputatie verwerft heeft iets voor zichzelf verworven, wie zich tora verwerft, verwerft voor zich het leven in de wereld die komen zal.

Avot 4,7

Wie misbruik maakt van de kroon (door torastudie verkregen) gaat verloren. Dus hieruit kan men leren dat ieder die profijt trekt uit de torastudie zichzelf uit de wereld van het leven rukt.

arn-A12

Als ik hier ben, alles is hier; als ik niet hier ben, wie is dan hier?

Zoek het, zoek het opnieuw, want alles staat erin. En in alles wat er is, overeenkomstig de inzet(de moeite), de beloning.

Als jij naar mijn huis komt, kom ik naar jouw huis; naar de plaats die mijn hart liefheeft, mijn voeten leiden mij.

Een naam groot gemaakt is een naam vernietigd, en hij die geen acht slaat op de verhalen van de overlevering verdient te sterven, en hij die niet toevoegt, verliest, en hij die de kroon plaatst ten behoeve van zichzelf zal uiteindelijk verdwijnen.

arn B27

Een naam die groot gemaakt is is een naam vernietigd, Hij die niet toevoegt, zal verminderen (ophouden); Hij die de kroon opzet ten behoeve van zichzelf zal verdwijnen; hij die de leerlingen niet dient, verdient te sterven; hij die dient, maar niet vervult de wetten verdient de ergste vorm van dood.

E. Wiesel, De poorten van het woud

Het echte bos maakt de wolven wild
en de mensen begerig
naar bloed en ellende.

Niemand kan dat bos ontvluchten,
want het is overal.

Het is het bos dat de mens scheidt
van het beeld dat hij smeedt
van zijn bestemming
en van de dood daarvan.

Je moet je verweren tegen de triestheid
zij verlaagt je en vernedert je.

Triestheid gaat de dood vooraf
zij bereidt hem de weg.

Je moet je macht over haar bewijzen
anders ben je verloren.

Hij was een fervente chassid, aanhanger van de rabbi van Wisnitz, die in het lied een strijdwapen zag. Op een dag nam de grijsaard zijn kleinzoon apart en hield een betoog tegen hem dat bedoeld was om zijn innerlijk leven te ontwikkelen. 'Ik wil dat later, als ik niet meer op deze aarde ben, jij je mij nog herinnert en het vuur dat mij bezielt. Ik ben boer en daarom ken ik de waarde en het nut van een zacht, mild regentje, zij laat immers de planten en het koren groeien. Maar de ziel lijkt helemaal niet op bouwland; een ziel heeft onweer nodig, storm, vuur, gevaar. Het lichaam heeft de tijd, dat ontwikkelt zich langzaam, stap voor stap, dat lichaam is onderworpen aan de wetten van de zwaartekracht. Maar de ziel ontkent de tijd en trapt alle wetten omver; die wil hard lopen, vooruit stormen, en hoe meer pijn dat doet, hoe meer dat een roes uitlokt, kijk maar naar de krankzinnigheid. Op die manier alleen verheft de ziel zich tot God. Op jouw weg zul je mensen ontmoeten die zich vastklampen aan de rede, aan het verstand. Maar dat verstand tast, met behulp van de witte wandelstok van een blinde, de weg af, het stoot zich aan iedere steen, en wanneer het voor een muur komt te staan, blijft het staan en gaat dan proberen die muur steen voor steen te slechten; maar daar slaagt het nooit in doordat een onzichtbare hand die hoger en zwaarder weer opbouwt. Nee, mijn kind, wij geloven aan de kracht van het geloof, de extase; ons houdt geen enkele muur tegen, met onze vuisten, met onze zangen gaan we erop los, één slag, en met een oorverdovend

geraas ruimen wij hem op; poorten boezemen ons geen angst in. Want om God te zien doen anderen hun ogen wijd open, wij daarentegen sluiten die. Toch zijn het de anderen die de duisternis binnenhalen en niet wij; wij geven daar niets om.

Dan volgt de duisternis ons, in plaats van ons voor te gaan. Het vonkje dat leeft in de blik van een Tsadiek is een veel betere gids dan alle theorieën en geleerdheid die zijn uitgevonden door de mensen, de slachtoffers en scheppers van hun eigen trots.

Een beroemd middeleeuws kabbalist, Joseph di-la Reina had zich in zijn hoofd gehaald de Messias te laten komen en een eind te maken aan de komedie die de mens gedoemd is tegen zichzelf te spelen. Met zeer veel opofferingen en zelfverloochening slaagde de grote geleerde erin de Satan te overmeesteren en in de boeien te slaan. Opschudding allerwegen, in de hemel en op aarde, in het paradijs en in de hel. Nu was het einde nabij. Maar de Meester had een vergissing begaan, de enige; Hij had medelijden gehad met zijn gevangene. De overwinnaar had zich laten vertederen door de tranen van de overwonnenen.

Medelijden is een tweesnijdend zwaard. Satan weet hoe hij er zich van bedienen moet. Hij verbrak zijn ketenen zo goed dat de messias, doe reeds op de drempel stond, moest terugkeren naar zijn gevangenis, ergens ver weg in de oneindigheid, in de chaos van de tijd en de menselijke hoop. En alles moest weer van voren af aan beginnen, omdat de armetierige bewerker van wonderen een hart bezat dat niet genoegzaam was verhard.

De dood maakt soms omwegen om je te sparen. Want in tegenstelling tot wat men zou kunnen denken is de dood in staat tot humor; hij doodt voor zijn plezier, om zich te vermaken en om te lachen.

Het is de plicht van de mens om in vrijheid te kiezen en muren opzij te schuiven. Hij die zich vrijmaakt van God moet je meer nog dan anderen respecteren, want meer dan de anderen verwezenlijkt hij zijn lot. Als je schaduw je verlaat, zul je binnen dertig dagen sterven. De schaduw is laf, ze weigert het lichaam in het niets te volgen. Daardoor komt het dat er in onze wereld meer schaduwen zijn dan levende wezens. Je denkt dat je alleen bent, maar dat is een vergissing, dat ben je niet; de eenzaamheid is een demon, een van de duizenden. Je zwijgt en om je heen heerst niets anders dan stilte; ook een vergissing! De stilte is niets anders dan een demon die onderdrukt grinnikt.

De Talmud leert ons dat de Messias bij de ingang van Rome zit, tussen de bedelaars en de zieken en dat hij leeft in de kantlijn van de geschiedenis; daar wacht hij tot hij geroepen wordt. Maar de Kabbala daarentegen leert dat hij zich ver van alle mensen bevindt, dicht bij God in het ondoordringbaar heilige der heiligen. Van daar uit ziet hij de tijd voortglijden, de tijden van angst en nood, de tijd geladen met medelijden, de eeuwigheid.

De messias is hij die zijn mens-zijn meer dan alleen maar menselijke maakt, die zijn trots aflegt en edelmoedigheid aanneemt, die zijn ziel openstelt voor anderen.

De werkelijk menselijke problemen worden niet geformeerd op de hoogste toppen van gewijde bergen, maar in gewone huizen waar een man en vrouw, geconfronteerd met hun lot, met hun eigen handen, in berusting en in liefde, hun eigen toekomst kneden.

Dank zij de oorlog begreep hij dat de mensen - alle mensen behalve de heiligen en zij door wie zij werden vermoord – een dubbel bestaan voerden. De een voedde de ander, de een vormde het levenssap voor de ander, maar was toch van hem gescheiden zoals het leven gescheiden is van de dood, is het wezen gescheiden van het beeld dat hij projecteert hetzij op het verleden, hetzij op de toekomst...

Iedere dood laat een schram achter en telkens wanneer een kind van vreugde lacht heelt er een schram. De Midrasj geeft een ontroerende legende: Kain ondervraagt God: waarom heb je mij een misdaad laten begaan? Waarom mij? Je had dat kunnen verhinderen, je hebt dat niet gedaan. Waarom niet? En het antwoord? Dat is ontwijkend natuurlijk. Wat er van Kain overblijft is zijn vervloeking. Waarom heeft Kain geen zelfmoord gepleegd? De reden was deze: hij stond erop dit harde leven terug te geven aan de Schepper van de wezens en diens scheppingen. Als de christenen de nadruk leggen op de zelfmoord van Judas is dat om Christus vrij te spreken.

Tijd bestaat alleen maar in zoverre de mens bereid is haar te ondergaan, haar te zegenen of zelfs haar te onderkennen. De rechtvaardige heeft duizend waarheden en dat is zijn tragedie. De moordenaar heeft er maar één en dat is zijn kracht.

Tranen wegen zwaarder dan woorden.

De toekomst bestaat, en ieder ogenblik bevat die hele toekomst. Met het verleden en heden is de toekomst een van de drie schilden die de eeuwigheid beschermt; als je het splijt stap je de eenzaamheid in. Hij die zou komen was al geweest, dat was de tragedie. Ik zal sterven, dus ben ik al dood, en daar begint dan de verdeeldheid van het bewustzijn en geweten. Iedere ademtocht neemt een deel mee...

Het echte probleem is niet de haat, maar de schaamte.

Herhaling van de waarheid verraadt die waarheid.

Ieder van ons is, door zijn relatie tot iemand anders, de sleutel met vele mogelijkheden, zonder deze gaan er geen deuren open en ook niet dicht.

De mystici hebben misschien wel gelijk dat ze de hele dag, hun hele leven lang, één zin uit een gebed of zegen willen herhalen. Duizend keer één is één en geen duizend. Maar de één duizend maal herhaalt is anders dan de één die tien of een keer wordt herhaald. Door de aanval te openen op een woord, een enkel woord, kan men daarin het geheim van de hele schepping ontdekken, het centrum waar alle draden in uitmonden. ...

De onrechtvaardigheid die in een onbekend gebied wordt begaan gaat mij aan, daar draag ik verantwoordelijkheid voor. Wie zich niet bij de slachtoffers voegt hoort tot de beulen. Dat was de zin van het brandoffer; daar waren niet alleen Abraham en zijn zoon bij betrokken, maar ook God.

We zijn alleen, maar we zijn ook in staat om contact te maken met elkaar en onze eenzaamheid en behoefte daaraan te breken. Jij zegt: 'ik ben alleen'. Iemand antwoordt: 'ik ook'. En opeens is de verhouding van krachten veranderd, opeens is er een brug geslagen over twee afgronden.

Het is onmenselijk je te willen opsluiten in je verdriet, in je herinneringen als en gevangenis zonder deur en zonder lucht. Leed moet ons openbreken voor anderen en niet daar een vreemde van maken. De Talmud zegt dat God met de mens meelijdt. Waarom? Om de mens beter te begrijpen en de mens hem beter te laten begrijpen, daarom kiest God het leed. Als je alleen wil lijden, als je daarvoor kiest, betekent dat, dat dat leed je beperkt en verkleint, het staat heel dicht bij wreedheid.

Auschwitz bewijst dat er niets veranderd is, dat de eerste oorlog nog altijd voortduurt, dat de menws in staat blijkt tot liefde en tot haat, tot doodslag en offer, dat hij zowel Abraham als Izaak is. God is niet veranderd.

Er is geen mens die over de middelen beschikt om het duister te bevechten en te overwinnen als hij in die strijd geen beroep mag doen op een ander; met zijn tweeën is het mogelijk de overwinning te behandelen; als je alleen bent verliest de strijd zijn zin en belang.

Wie een beproeving moet doormaken mag de Almachtige wel driemaal dankbaar zijn: in de eerste plaats omdat hij de kracht gekregen heeft om aan de beproeving weerstand te bieden, om die volbracht te hebben in de tweede plaats en dan tenslotte om de beproeving zelf. Want de beproeving bevat het geheim van de schepping in zijn eeuwigheidselement; men kan dat alleen innerlijk doorzien. Ze maakt de ene beter en de ander hervormt ze. Hoe? Dat is een mysterie. Maar aan het eind van het leed, aan het eind van dit mysterie wacht God ons. En aan het begin? het hangt alleen maar van de mens af of hij aan het begin ook aanwezig is.

De ziel heeft geen woorden nodig om zich in een lied uit te drukken.

Naar een verhaal luisteren is ook een verhaal leven?

Men houdt in meer of mindere mate van elkaar, maar de liefde kent geen dood punt. Als liefde niet langer groeit verandert zij van richting en teken en zal vroeg of laat tenslotte doordringen in het magnetische veld van de haat, want alles is beter dan de dorheid van de woestijn... De mens is geen engel, zijn hel en paradijs lopen door elkaar heen, zoals de wegen die erheen leiden door elkaar heen lopen. Door iets anders te doen krijgt hij geen toegang tot de een of tot de ander.

Zeggen dat de tijd alle wonden heelt is het probleem kleineren; de man substitueert zich niet door de tijd, hij substitueert zich in niets. Schuldigheid wordt bepaald met betrekking tot het ogenblik en niet met betrekking tot de fictie van de eeuwigheid.

Ik ben zoals ik mezelf kies, ik ben in mijn keuze, in mijn wil tot keuze. Dat is het verschil tussen het ik en mijn projectie, tussen de daad en het zijn. Ik ben die projectie, ik ben die daad. Ik ben één en ondeelbaar. Buiten worden alle dingen gecompliceerd; er openen zich veel wegen tot je. Te veel stemmen roepen er en de jouwe gaat verloren. De mijne brokkelt af. Als je een richting kiest wijs je de andere af, veroordeel je die. Ze hebben een makkelijke taak, die rechtvaardigen, die hun toevlucht zoeken in het bos en de taal van de bomen leren, de taal van de vogels en de wolken. Er is niets zo makkelijk als leven in een

universeel klooster, waar ik alleen met God tegen God ben. Zonder twijfel hebben ze hun recht op eenzaamheid en vrede betaald met tranen en bloed, maar dat zijn hun tranen en hun bloed. Wij hebben die kans niet gehad. Wie de eenzaamheid kiest en de rijkdom die daarin woont maakt zich tot medeplichtige van hen die onder ons tegen de mens zijn; wij betalen met tranen en bloed die niet onze tranen zijn en dat niet ons bloed is. Zij die preken dat de toekomst nog maagdelijk is dwalen, want ze is van de eerste dag, van de eerste kreet af, zwaar met hypotheek beladen.

MASSADA (Jitshak Lamdan)

Nog zien wij niet het eindvisioen - Maar open zijn de ogen voor die grote schrik:

'Hier is de grens, van hier af zijn geen grenzen, Er is geen achteruit,- het pad loopt dood'.

Wij sloten alle boeken af en onze ervaring zegt ons - Met bloed en tranen -

En wij beamend zeggen mee: 'KLAAR'

(klaar, klaar en afgelopen - maar ach geen lof voor de Schepper van 't al)

Opnieuw ligt Genesis open voor ons op de muur En als onze ouders, als zij eindigen te lezen Voor zij opnieuw beginnen met een boek, Schreeuwen wij ook met scheppingsschreeuw opnieuw en voor het laatst

'STERKTE! STERKTE! DAT WIJ STERK ZIJN!'

CHIDDOESJ

Als twee joden elkaar ontmoeten is hun eerste vraag meestal: machadasj (wat voor nieuws?). Dit betekent echter veel meer dan: welke nieuwtjes heb je? Het impliceert: wat is er vernieuwd? Het is een diepe joodse overtuiging, dat verandering alleen van blijvende waarde is als ze berust op vernieuwing. De 13e-eeuwse joodse denker Mosje de Leon (auteur van de Zohar) en de 14e-eeuwse Arabische historicus Ibn Chaldoen hebben beiden trachten duidelijk te maken, dat historische verandering slechts mogelijk is, als de historische daad ook op een theoretisch beginsel van zedelijke strekking berust. Zowel de daad zonder idee, als de idee zonder daad is ijdel. Het boek Qoheleth (Prediker) beschrijft deze toestand zonder chiddoesj. Ijdel is zowel de cyclus der gebeurtenissen (cultisch model in een antieke, statische cultuur!), als het bestuderen van boeken, dat niet tot vernieuwing des harten leidt. Aan de ene kant daden zonder zedelijk beginsel, en aan de andere kant theorie zonder praktijk. Mosje de Leon oordeelt zowel de dorre studie als het blinde handelen als onvruchtbaar. Het eerste voert tot eindeloze verveling, het tweede tot bloedvergieten.

Hoe herkennen we de chiddoesj?

In een statische cultuur is het eenvoudig vast te stellen wat wanorde is, in een dynamische is dat veel moeilijker. Nu heeft iedere dynamische samenleving de neiging zich zelf weer te fixeren, en wordt dan fossiel. Het zijn deze versteningsverschijnselen in een dynamische maatschappij, die er vaak toe leiden, dat men een volledig onbillijk oordeel velt over statische samenlevingen, en deze per definitie als verstedend of verkoold voorstelt. Men vergeet daarbij echter, dat een statische samenleving duizenden jaren bestaan kan en steeds veranderen, omdat men trouw aan het grondconcept blijft. Indien men echter in een dynamische cultuur stopt, houdt ook de creativiteit op. Terugverlangen naar de goede oude tijd is reeds een voorbeeld van verstarring, die in een dynamische cultuur niet op haar plaats is.

In Exodus lezen we hoe JHWH tot Mozes zegt: "Nu zult gij zien, wat Ik aan Farao doen zal; want door een sterke hand zal hij hen laten gaan, ja door een sterke hand hen uit zijn land drijven." (Ex.5,vs.24). De 'sterke Hand Gods' is in het jodendom een bekend symbool van de bevrijdende Macht Gods geworden. Maimonides noemde een van zijn hoofdwerken er naar.

Deze sterke hand is uitdrukking van een macht, die de bestaande orde, het establishment, doorbreekt, omdat deze orde de komst van het Messiaanse Rijk tegenhoudt. Deze macht onderscheidt zich van alle bruut geweld (d.w.z. kracht die niet vanuit de geest geleid wordt) daardoor, dat ze bij de rechtvaardigen niet angst, maar schroom opwekt. Het is deze schroom (jirah), die in het boek der Spreuken het grondbeginsel der wijsheid (chochmah) genoemd wordt. Indien de mens macht gebruikt om de valse orde te vernietigen, dient hij van deze jirah vervuld te zijn, anders vervalt hij in de fouten van de Farao. In het Oude Testament komt men talloze malen het begrip 'tsedakah' tegen, dat zowel liefde als gerechtigheid betekent. Het is voor deze tsedakah, dat de profeten van Israël getuigd hebben. Luistert slechts naar de

profeet Jesaja: 'Leert goed te doen, tracht naar recht, houdt de geweldenaar in toom. doet recht aan de wees, verdedigt de rechtszaak der weduwen.' (Jes. 1,vs.17).

Duidelijk blijkt hier, dat tsedakah bedrijven betekent het geweld te breidelen. Omgekeerd is sociale revolutie, fundamentele verandering der maatschappelijke grondslagen geoorloofd, als daardoor tsedakah bevorderd wordt. Wel de sterke hand der tsedakah, niet het bruut geweld der terreur. Wat betekent dit in concreto?

Wanneer is de sterke hand geoorloofd? Daarop antwoordt de decaloog ondubbelzinnig: ALS ZE UITLEIDT UIT HET DIENSTHUIS. Deze aanhef van Exodus is veel meer dan een opschrift, het is voor de joden terecht het eerste gebod, het is het handvat der historische keuze, der sociale gerechtigheid, der zedelijke verantwoordelijkheid, het garantiebewijs en het entree-biljet voor een Messiaanse wereld. Vandaar dat 10 maal gij zult zowel gebod als belofte, zowel prescriptief als prognostisch is. Onaanvaardbaar acht de Schrift iedere vorm van tyrannie, die van de mens i.p.v. een dienaar Gods een dienaar van een dienaar maakt, een knecht van de Farao.

Zandkorrel en Auschwitz

Een wereld weten in een korrel zand
de hemel in een wilde bloem -
Hou 't oneindige in de palm van je
hand en in een uur de eeuwigheid.
(Zohar, Hakdama; Louis Jacobs)

Het was in de tijd van de grote selecties in Auschwitz. We wisten dat ons lot bezegeld was. We waren vroeg opgestaan om te bidden. Iemand bleef buiten op wacht staan. Plotseling kwamen er Duitsers aan, die in het kamp werkten. Ze begrepen dat er een samenkomst was. Degene die op wacht stond namen ze mee, sloten hem op en riepen de SS. Wij wisten van niets. Ik herinner me dat gebed als de dag van gisteren. Het was nog half donker. Plotseling was daar een SS-officier, met een hond, Hij wierp een blik op de kinderen. We zagen dat het hem moeilijk viel ons aan te zien. Hij wendde zijn blik af: twee tranen in zijn ogen. Hij richtte zich tot de Duitsers die hem hadden geroepen en gaf ze op hun kop. Zo geschokt was hij door wat hij zag. Het was het gebed van een van de dagen vóór Jom Kippoer (Otiot oeferahiem)

Toen het menselijk lijden ondragelijk was geworden

HET WARE WACHTEN

Toen het menselijk lijden ondragelijk was geworden, ging een zekere rebbe naar de hemel en klopte aan de poort van de Messias. 'Waarom talm je zo lang?' vroeg hij. 'Weet je niet dat de mensen je verwachten?' 'Het is niet op mij dat ze wachten', antwoordde de Messias. 'Sommigen wachten op gezondheid en rijkdom. Anderen op rust en kennis. Of vrede in huis en geluk. Nee, op mij zitten ze niet te wachten'. Op dit moment zegt men dat de rebbe zijn geduld verloor en zei: 'Wanneer je mensen, alle mensen, niet kan helpen met hun problemen, hoe onbetekenend ook, blijf dan waar je bent. Wanneer je nog altijd niet begrepen hebt dat je brood bent voor de hongerigen, een stem voor een oude man zonder erfgenamen, slaap voor die bang zijn voor de nacht; wanneer je dit alles niet begrepen hebt en meer dan dat: dat alle wachten een wachten is op jou, nee, dan ben jij niet degene op wie de mensheid wacht'. De rebbe kwam terug naar de aarde, riep zijn leerlingen bijeen en verbood ze te wanhopen: 'En nu begint het ware wachten'.

Elie Wiesel

God kwam het liefst als oude Afrikaanse v rouw .

Ze placht je te ontvangen op het erfje van haar hut.
Daar rolde ze een matje uit onder de mkuyu, de wilde vijgeboom.
Ze groette van terzij, gezeten op de grond,
haar dunne benen zedig onder het nietig lijf.
Vervolgens klapte ze zachtjes in haar dorre handen:
Zuchtjes wind die de vogels in de boom tot haar getuigen riepen.
Dan zei ze, "dag, vader!"

en vroeg, ogen omlaag, naar het welzijn van haar gast.
 Die zei dat het hem goed ging ofschoon hij bij het zien van dit
 Hoogstzuiver Wezen daar behoorlijk aan begon te twijfelen.
 Daarna vroeg hij naar haar welzijn.
 Ach, 't ging wel; alleen die verkoudheid, die ging er nooit meer uit.
 Maar zo heeft ieder mens wel wat.
 Ze kwam morgen vroeg graag naar de mis.
 Ten afscheid gaf ze hem een ei.
 Meer had ze niet. Hij nam het aan. Het woog als lood.

Mathieu Schoffeleers

Een zachter juk

Vincent Duindam

Verschenen in Volzin 23 september 2005 (gepubliceerd op deze site met toestemming van de auteur)

Eigen keuze en autonomie zijn sleutelwoorden geworden in de hedendaagse theorieën over levenskunst. Maar alleen maar zelfredzaamheid en controle maken het leven zwaar. Waarom toch al die nadruk op ego-arbeid, vraagt Vincent Duindam zich af -is dat soms om de angst te beteugelen?

In het voorjaar was ik te gast in de Abdij Sion bij Diepenveen. Met mijn rugzak stapte ik uit de bus en ik liep de lange oprijlaan op. Aan beide zijden staan hoge oude beuken. Dichtbij de provinciale weg zie je nog liefdesverklaringen in de stammen gekrast staan. Naarmate je dichterbij het klooster komt, wordt dat minder. En dan zie je eerst de houten schutting, met daarachter het abdijkerkhof.

In mijn rugzak zat een hoop sores van de universiteit die ik kwijt moest raken, en ook een paar boeken over levenskunst. Zou je 'levenskunst' ooit uit een boek kunnen halen? Een uurtje later zat ik in de kerk. Het leek nog stiller dan anders. Licht viel door de gebrandschilderde ramen. Even vallen dan verleden en toekomst weg. Alles is nu aanwezig. Ik was gekomen om vragen te stellen. Wat moest ik met mijn toekomst? Hoe nu verder? In de diepe stilte piepte alleen even het gehoorapparaat van één van de monniken. Toen was er een stille stem in me die mij duidelijk maakte dat ik misschien niet al die vragen moest stellen. Misschien kon ik beter luisteren naar wat mij gevraagd werd. Het drong amper tot me door.

Na de mis zocht ik in het bos rond Sion een mooi plekje uit en ik spreidde mijn boeken uit rondom mij. Twee boeken zaten erbij van de filosoof Wilhelm Schmid over levenskunst, een van Anselm Grün, ook over levenskunst, en verder sociaal-wetenschappelijke boeken. Psychologen, sociologen en filosofen zijn het met elkaar eens: het tijdperk van de grote Waarheden, van de grote Verhalen is voorbij. We leven nu in een tijd met minder vanzelfsprekendheden en meer keuzemogelijkheden. Mensen moeten hun leven zelf actief vormgeven, daarbij alles goed plannen en risico's minimaliseren. Vroeger had je een 'standaardbiografie': klasse, geslacht en geloof bepaalden een groot deel van je levensloop. Als je een katholiek meisje was van bescheiden komaf zag je leven er totaal anders uit dan wanneer je protestant was, jongen en van goeden huize. Dat is nu in veel mindere mate het geval. Daarom spreken sociale wetenschappers over een 'keuzebiografie' in plaats van een standaardbiografie.

Controle

Eigen keuze en autonomie zijn sleutelwoorden geworden, zowel in de wetenschappen als in het maatschappelijke debat. De boeken van Schmid ademen ook sterk deze sfeer. Schmid zegt eigenlijk: de grote verhalen zijn voorbij, nu moeten we zelf ons eigen verhaal maken. Door bewust te kiezen, dingen uit te proberen kunnen we uiteindelijk een eigen levenskunst ontwikkelen. Objectieve criteria en aanwijzingen van buiten af zijn er niet. Het gaat er alleen maar om: houd jij het ermee uit, is dit voor jou een goede levenswijze? Op die manier zou je van je eigen leven een kunstwerk kunnen maken. Je zou de relatie die je met jezelf hebt moeten cultiveren en koesteren. Bevriend raken met jezelf, noemt Schmid dat. Het gaat om jouw levensproject, jouw identiteit, jouw toekomstperspectief. Ook dat sluit

weer naadloos aan bij de dominante visie in de sociale wetenschappen: geef mensen greep op hun leven, zorg voor zelfredzaamheid, geef ze een identiteit, een verhaal.

Langzaam maar zeker krijg ik zin de boeken van Schmid in het ven tegenover me te kieperen. Wat staat me nu zo tegen? Ik heb geen last van nostalgie, geen heimwee naar de tijd dat alles overzichtelijker leek ("toen was geluk heel gewoon"). Nee, het is de platheid, de horizontaliteit van deze benadering. Er spreekt ook een dwangmatige behoefte aan controle uit. Waarom al die autonomie, assertiviteit, beheersing, zelfredzaamheid? Waarom dat doorlichten van al je gedachten, dat ondersteboven halen van je emoties, met andere woorden: waarom al die ego-arbeid? Volgens mij om de onderliggende angst te beteugelen.

Toen ik het eerste boek van Schmid las, al wat langer geleden, was ik verbaasd dat iedereen er zo mee wegliep. Op tal van (academische) feesten en partijen deed men het elkaar cadeau. Ik vond het een boek dat als het ware rook naar angst, terwijl dat woord er niet in voorkomt. Daarom was ik niet verbaasd dat angst wel een centrale rol inneemt in Schmid's tweede boek. Angst is hier het uitgangspunt: we moeten leren ermee te 'dealen'. Zegt Schmid. Wat ik hierin mis, is de hoop of het vertrouwen dat alles al goed is. Heel mooi geïllustreerd zie je dit in het gedicht Verjaardag van iemand die niet bepaald als religieus denker bekend staat, Rudy Kousbroek:

*Papa, toen ik nog niet was geboren,
Wat deden jullie dan op mijn verjaardag?
Dan was het feest natuurlijk!
Het werd altijd plechtig gevierd.
Ook als ik er niet bij was?
ja, dan misten we je wel erg,
Maar dan zeiden we: nog twee jaar,
Of nog maar één jaar, en dan komt ze.
Toen werd je geboren en we riepen:
Dat is haar! We herkenden je direct.
En honderd jaar geleden?
ja, toen ook al, twee september!
Dat is altijd je verjaardag geweest,
Vroeger en nu en voor eeuwig.*

Dit gedicht trof me direct toen ik het las. Het doet me denken aan: onze namen staan in de palm van Gods hand geschreven. "Vrees niet", lezen we altijd als er een engel verschijnt. De wereld van Schmid is een lege woestenij die we zelf betekenis zullen moeten geven. We moeten onszelf bij de haren uit het moeras trekken. Het is een angstige en eenzame onderneming. En het is niet duidelijk of we erin zullen slagen, en of het tot iets zal leiden. We kunnen onze ideeën, gedachten en gevoelens geen seconde uit het oog verliezen. Er staat altijd wel een keuze voor de deur. En natuurlijk moeten we aan onszelf en anderen rekening kunnen afleggen voor onze keuze. Ook dat is overigens een hip begrip in de sociale wetenschappen: 'accountability'.

Ik pak een reclamefolder uit een boek voor me: "Wees onbescheiden, neem een abonnement op Filosofie Magazine." Wees onbescheiden: duidelijke weerspiegeling van de tijdgeest. Maar wat een druk legt het op mensen. Je moet helemaal zelf voortdurend je optimale nut uitrekenen. Het onderste uit de kan halen. Ik stel me Atlas voor: door zijn 'onbescheidenheid' moest hij uiteindelijk de hele wereld op zijn schouders meetorsen. Veel mensen lijken zich zo te voelen.

Deemoed

Bescheidenheid, dienstbaarheid: ze nemen een enorme last van je schouders. "Hoe kan ik helpen?" Het niet meer overal en altijd laten meeresoneren van je ego geeft rust, ruimte en stilte. Anselm Grün schrijft in zijn boek over levenskunst ook over "deemoed". Wie kent het begrip nog? De kern van het geluk is voor Grün: "Wees wie je bent -maar houd je niet voortdurend bezig met je ego. Maak jezelf niets wijs. Accepteer dat je geen held bent, en beschouw jezelf niet als zo belangrijk. Werk aan je zwakke kanten. Maar blijf je er niet in vast. Laat ze los. Accepteer jezelf met je ongerijmdheden, je tegenstellingen."

Eens zag ik een affiche van Loesje hangen met deze tekst: "het Leven is een feest, en jij bent ook uitgenodigd." "Leer dansen, anders weten de engelen in de hemel niets met jou te beginnen", schreef Augustinus. Ja, het leven is een geschenk. Iets dat je in de schoot geworpen krijgt. Iets om dankbaar voor te zijn. Het besef dat je iets krijgt waarvoor je dankbaar kunt zijn, wordt ook prachtig verwoord door Abraham Heschel: "Leven is wat we doen met Gods tijd, wat we doen met Gods wereld". We mogen werken en spelen in Gods wereld, en met Gods tijd. Voor sommige mensen zal dat klinken alsof iets hen ontnomen wordt: is het niet hun tijd, hun wereld, hun eigen zaak? In eerste instantie lijkt het paradoxaal, maar de ervaring leert dat er een enorme last van je schouders valt, als je je verbonden weet met anderen. In een spirituele visie kun je natuurlijk ook dolend zijn, eenzaam en angstig in een heelal dat als krankzinnig aanvoelt, maar er is wel ergens een bodem, een anker. Je kunt leren zien dat je al veilig bent en met elkaar verbonden.

De benedictijn Talafous besluit een van zijn overwegingen op internet met een verwijzing naar "Ik ben de wijnrank, jullie zijn de takken" Johannes 15, 1- 8). Op tal van manieren zijn we met elkaar verbonden en op elkaar aangewezen. Hij concludeert dat we door onze verbinding met Christus ook delen in zijn kracht, en daaruit de moed en energie kunnen putten om verder te gaan. Deze tekst van Johannes laat voor mij niet alleen onze verbondenheid met Christus zien, maar ook die met elkaar. Wanneer je al je drukke gedachten, overwegingen en gevoelens met stilte kunt omringen, wordt juist daardoor helder dat we niet los staan van elkaar. Natuurlijk is het goed om "bevriend te raken met jezelf", maar de relatie die je met jezelf hebt, moet nooit het focuspunt worden, zoals in de levenskunst van Schmid. Wanneer je deze relatie diepgaand kunt relativeren, met andere woorden als je al je ego-werk transparant maakt, dan kun je een werktuig van de liefde worden. Dan zal je juk zacht zijn, en je last licht. .

We lopen in de fuik van georganiseerde hebzucht

door Cokky van Limp 2005-06-03

Boeddhisme-auteur Han de Wit ziet een relatie tussen de toenemende belangstelling voor boeddhisme en het maatschappelijk onbehagen. „Wij voelen ons ingeklemd tussen politiek en economie. In het krachtige 'nee' tegen het referendum komt het maatschappelijke onbehagen tot uiting."

Na 'Contemplatieve psychologie', de bestseller 'De verborgen bloei' (elf drukken) en 'De lotus en de roos' (vijfde druk) was boeddhisme-auteur en -leraar Han de Wit eigenlijk een beetje uitgeschreven. Hij had dan ook geen manuscript, zelfs geen concept voor een boek klaarliggen, toen de uitgever weer eens langskwam. Alleen een serie openbare lezingen, over wat het betekent 'toevlucht te nemen' - je daadwerkelijk te verbinden met het boeddhisme.

„Ten Have las ze, was erg enthousiast en wilde ze graag uitgeven." Uit de honger van uitgevers naar boeddhistische publicaties leest De Wit de groeiende belangstelling voor het boeddhisme in Nederland af. „Er verschijnen niet alleen populaire inleidingen, maar ook publicaties van klassieke boeddhistische teksten. Dat duidt op een veel groter publiek dan enkele decennia geleden, anders zouden uitgevers zich daar niet aan wagen. Je ziet het ook op de televisie. Vrijwel dagelijks zie je op televisie een boeddhistisch programma."

De Wit ziet een duidelijke relatie tussen de toenemende belangstelling voor het boeddhisme en het groeiende onbehagen van veel mensen over de tijdgeest en de cultuur waarin we leven. „Ik kan mij in dit verband helemaal vinden in de opvattingen van de Rotterdamse cultuureconoom Arjo Klamer. In zijn boek 'In hemelsnaam. Over de economie van overvloed en onbehagen' constateert Klamer dat veel Nederlanders ondanks de toegenomen economische welvaart een tekort ervaren. Niet een tekort aan materiële welvaart, maar aan immateriële waarden, zoals solidariteit, wellevendheid, stabiliteit, geborgenheid. Zij verlangen naar 'het goede leven', met vrienden en familie, goede onderlinge contacten, een mooi concert enzovoorts. En ze beseffen dat dat goede leven maar zeer ten dele 'te koop is'."

„De staat wil 'gelijkheid', de markt 'vrijheid', de mensen 'broederschap'. Maar in hun streven naar broederschap, naar datgene wat gelukkig maakt in de persoonlijke levenssfeer, voelen zij zich bedreigd door een staat die iedereen over één kam wil scheren, wat zeer inhumane gevolgen kan

hebben, bijvoorbeeld in het asielbeleid. En door een markt die naar ongebreidelde vrijheid streeft, met soms even inhumane gevolgen. Dat schuurt: veel mensen voelen zich in toenemende mate ingeklemd en vermalen tussen de onbeheersbare grote structuren en machten van politiek en economie. In het krachtige 'nee' tegen het referendum over de Europese Grondwet komt dit maatschappelijke onbehagen naar mijn mening eveneens tot uiting."

Onder meer in de toegenomen belangstelling voor het boeddhisme en voor spiritualiteit in het algemeen ziet De Wit een tegenbeweging op gang komen tegen het pure materialisme. „Ook spiritualiteit gaat immers over hoe je van dag tot dag je leven leidt en hoe dat aanvoelt. Krijgen wat je hebben wilt, leidt alleen maar tot nieuwe wensen."

„Voor je het weet zit je in een vicieuze cirkel. Totdat het besef doorbreekt dat je geluksgevoel in materie niet te vinden is."

Waarin dan wel? „Noem het het ervaren van harmonie, van flow, het genoeg om de situatie waarin je je bevindt tot bloei te brengen, zonder dat daar iets tegenover hoeft te staan. Vergelijk het met een tuin, die je tot bloei brengt door hem goed te verzorgen, op tijd water te geven. Die bloei op zich doet goed, zonder dat de bloemen je bedanken. En dat verwacht je ook niet van ze; de schoonheid van de bloei is voldoende, dat is wat gelukkig maakt."

Het vermogen waaruit deze harmonische manier van omgaan met de situatie voortkomt, noemt Aristoteles de ware deugd van de ethiek. Het boeddhisme noemt het de boeddhanatuur die elk levend wezen in zich draagt. „Leven vanuit de boeddhanatuur is een ervaringskwaliteit. Het betekent leven vanuit onze humaniteit, vanuit onze fundamentele goedheid. Een goedheid die dieper gaat dan ethische normen en regels, omdat ze daaraan voorafgaat en eraan ten grondslag ligt."

Wijlen Chögyam Trungpa, leermeester van Han de Wit, had het, sprekend over de boeddhanatuur, ook wel over enlightened genes -'verlichte genen'- bij mens en bij dier. „Dat sluit aan bij de opvatting van bioloog Frans de Waal, die ervan overtuigd is dat ook dieren compassie kennen. Hij schrijft daarover in zijn boek 'Van nature goed'. Dieren hebben geen ethiek, kennen geen hogere macht en geen tien geboden, maar evengoed tonen ze compassie. Ontroerend is in dit verband zijn verhaal over een groep olifanten die elk jaar terugkeert naar een bepaalde plek om een familielid te groeten dat daar de dood heeft gevonden."

Die verlichte genen in ons tot ontwikkeling brengen, daar de ruimte aan geven, is volgens De Wit waar het in alle authentieke spiritualiteit uiteindelijk over gaat. Voor het boeddhisme is dat het expliciete doel. Onderricht en meditatieoefeningen dienen om 'de boeddhakiem tot bloei te brengen'.

Komen die verlichte genen echter in een situatie waarin zij zich juist niet kunnen ontwikkelen, dan ontstaat er onbehagen, zegt De Wit. „Er klopt iets niet, je kunt je draai niet vinden, gaat je ongelukkig voelen. Dát eerder genoemde onbehagen noem ik 'gefrustreerde boeddhanatuur'. Het is het onbehagen van de boeddhanatuur die zich niet meer kan uitdrukken; het komt voort uit de wens om gelukkig zijn."

In zijn nieuwe boek geeft De Wit een bekend, extreem voorbeeld van 'gefrustreerde boeddhanatuur': dat van de soldaten die voor het eerst op mensen moeten schieten. Die soldaten doen het in hun broek, geven over, moeten door iets heen. Bij thuiskomst blijkt dat ze getraumatiseerd zijn. „Niet omdat wat ze deden volgens ethische normen en regels slecht zou zijn, maar omdat schieten op mensen indruist tegen hun humaniteit. Omdat het haaks staat op het diepe menselijke verlangen om de situatie waarin we verkeren tot bloei te brengen."

De Nederlander wordt niet op een vergelijkbare wijze in zijn humaniteit aangetast als die soldaten, maar moet zijn humaniteit veiligstellen tegenover de typisch westerse bedreigingen ervan, zoals de ideologie van het consumentisme.

De Wit: „Hoe meer je consumeert, des te gelukkiger word je, luidt deze ideologie. En om veel te consumeren moet je veel verdienen. Zo loop je in de fuik van de georganiseerde hebzucht. Maar daar blijft het niet bij. Hebzucht schept tevens de behoefte om je bezit te beveiligen en te verdedigen. Dat leidt weer tot agressie en tot imperialisme - denk aan het beveiligen van de olievelden in Irak door de Verenigde Staten. Ook het taalgebruik in de economie is agressief: het gaat om het veroveren van nieuwe markten. En de agressie waarmee dat gepaard gaat, wordt gelegitimeerd door te zeggen dat we het recht hebben te houden wat we hebben veroverd."

De ideologie blijft bovendien niet beperkt tot de eigen westerse leef sfeer. Het consumentisme wordt ook doorgedrukt in andere culturen. Han de Wit hoort daar wel over, onder meer van de Thaise boeddhistische leider Sulak Sivaraksa, een van de grondleggers van het geëngageerde boeddhisme. „Hij ziet multinationals in Thailand mensen inhuren in kleine dorpjes, waar ze een winkeltje drijven of zo. Ze treden bij de multinational in dienst, ten koste van hun winkeltje, want daar hebben ze dan geen tijd meer voor. Maar als de multinational na gedane zaken weer vertrokken is, is de persoonlijke levenssfeer van deze mensen totaal ontwricht.”

Dat brengt De Wit op de derde smet die kleeft aan de ideologie van het doorgeschoten consumentisme: de onverschilligheid, door geen oog te hebben voor de effecten van je handelen op anderen én op jezelf.

„Die drie -georganiseerde hebzucht in de vorm van consumentisme, georganiseerde agressie in de vorm van imperialisme, en onverschilligheid voor de gevolgen van dat alles- worden in het boeddhisme 'de drie vergiften' genoemd. Vergiften die onze boeddhanatuur, onze humaniteit, verstikken en de mogelijkheid afsnijden om onze verlichte genen tot ontwikkeling te brengen. Door 'toevlucht te nemen' zeggen wij in wezen dat we op het pad gaan om ons van deze drie vergiften te bevrijden.”

„In de westerse cultuur wordt ervan uitgegaan dat die drie eigen zijn aan het menszijn, omdat de mens nu eenmaal zo in elkaar zit. Het boeddhisme zegt echter: hebzucht, agressie en onverschilligheid zijn niet eigen aan de mens, ze zijn eigen aan de niet ontwaakte mens - de mens met een egocentrische levenshouding die de wereld om zich heen enkel ziet als consumptiegoed. Door zich te bevrijden van de drie vergiften, is de overtuiging van de boeddhist, gaat deze meer vanuit zijn boeddhanatuur leven. Dát is wat eigen is aan de mens.”

Han F. de Wit, *De drie juwelen. Hoe het pad van de Boeddha op te gaan.*

Ten Have, 144 blz., ISBN 9025954936, €13,90.

Van theoretisch psycholoog tot boeddhistisch leraar

Dr. Han F. de Wit (1944) is van huis uit theoretisch psycholoog. Het onderzoek dat hij rond 1980 aan de Vrije Universiteit in Amsterdam begon naar de psychologische inzichten in de contemplatieve tradities, leidde tot een nieuwe vorm van psychologie, de contemplatieve psychologie, waarmee hij internationale bekendheid verwierf. Hij raakte nauw betrokken bij de dialoog tussen westerse en niet-westerse psychologie en bij de interreligieuze dialoog.

In 1975 werd Han de Wit leerling van meditatiemeester Chögyam Trungpa. Sinds 1977 geeft hij onderricht in de boeddhistische visie en meditatiebeoefening. Trungpa's opvolger, Sakyong Mipham Rinpoche, heeft De Wit in 2000 aangesteld als acharya (leraar) in de door Trungpa in het Westen gintrodeerde Shambala-traditie.

De Wit geeft lezingen en is een veelgelezen auteur.

God leeft in mijn hoofd. Zijn velden zijn er onmetelijk, zijn tuinen staan er vol schoone bloemen, die niet sterven, en statige vrouwen wandelen er naakt, vele duizenden. En de zon gaat er op en onder en schijnt laag en hoog en weer laag en 't eindeloze gebied is eindeloos 't zelfde en geen oogenblik gelijk. En breede rivieren stroomen er door met vele bochten en de zon schijnt er in en ze voeren 't licht naar de zee.

En aan de rivieren mijner gedachten zit ik stilletjes en genoeglijk en rook een steenen pijpje en voel de zon op mijn lijf schijnen en zie 't water stroomen, voortdurend stroomen naar 't onbekende.

En 't onbekende deert mij niet. En ik knik maar eens tegen de schoone vrouwen, die de bloemen plukken in mijn tuinen en hoor den wind ruischen door de hoge dennen, door de wouden der zekerheid, dat dit alles bestaat, omdat ik 't zoo verkies te denken. En ik ben dankbaar dat mij dit gegeven is. En in ootmoed pijp ik nog eens aan en voel mij God, de oneindigheid zelf.

Doelloos zit ik, Gods doel is de doelloosheid.

Maar voor geen mensch is het weggelegd dit bij voortduring te beseffen.

Nescio (Uit: Nescio - Titaantjes, Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam)

Wladimir der Wolkenmaler

Sie sind wieder mal ganz herunter, Überflüssige, Abtrünnige, Betrogene in jedem Sinne. Jeder fängt bei sich selber an und verachtet so weiter nach oben und nach unten.

Aus diesem Gefühle heraus sagt der Baron: »Man kann nicht mehr in dieses Caféhaus gehen. Keine Zeitungen, keine Bedienung, nichts.«

Die beiden anderen sind ganz seiner Meinung.

So sitzt man weiter um den kleinen Marmortisch herum, der nicht weiß, was diese drei Menschen von ihm wollen. Ruhe wollen sie, einfach Ruhe. Der Dichter drückt das ebenso deutlich wie onomatopoetisch aus.

»Quatsch« sagt er nach einer halben Stunde.

Und wieder sind die anderen derselben Ansicht.

Man wartet weiter, weiß Gott auf was.

Dem Maler beginnt ein Bein zu pendeln. Er betrachtet es eine Weile tiefsinnig. Dann begreift er die Bewegung und beginnt, langsam und mit Gefühl:

»Stumpfsinn, Stumpfsinn, du mein Vergnügen -«

Da ist es aber höchste Zeit aufzubrechen. Einer hinter dem anderen gehen sie und Kragen hoch. Das Wetter ist nämlich auch so. Heulen möchte man.

Was tun? Bleibt nur Eines: zwischen fünfund sechs zu Wladimir Lubowski gehen, auf eine Dämmerung. Natürlich. Vorwärts also: Parkstraße 17. Ateliergebäude.

Zu Wladimir Lubowski kommt man nur durch seine Werke. Er raucht nämlich seine Bilder alle. Das ganze Atelier ist voll des phantastischen Qualmes. Du kannst von Glück reden, wenn du durch diese Urnebel auf dem kürzesten Wege zu dem alten abgenutzten Ruhebett gefunden hast, auf welchem Wladimir wohnt - tagaus, tagein.

Auch heute natürlich. Er steht nicht auf und wartet die drei »Betrogenen« ruhig ab. Die setzen sich rings um ihn, ein jeder nach Art und Anlage. Sie haben irgendwo grüne Chartreuse gefunden und Zigaretten. Selbstverständlich machen sie ohneweiters Gebrauch davon, mit der Miene von Menschen, die sich fortwährend aufopfern. Die Zigaretten sind sogar fein: Gott ja - was tut man nicht alles diesem elenden Leben zu Liebe.

Der Dichter lehnt sich zurück: »Oder ist es etwa nicht ein Machwerk, das Leben, etwas für Dilettanten - wie?«

Wladimir Lubowski antwortet nicht.

Die anderen warten gerne. Es ist so seltsam gut in diesem duftenden Dunkel. Man muß nichts tun als stillhalten, dann nimmt es einen hin und beginnt einen zu wiegen -

»Wie Sie das machen, Lubowski, es riecht gar nicht nach Terpentin bei Ihnen -« meint der Maler obenhin und der Baron ergänzt:

»Im Gegenteil. Haben Sie hier irgendwo Blumen?«

Stille. Wladimir bleibt weit hinter seinen Wolken.

Aber die drei sind geduldig. Sie haben Zeit und Chartreuse.

Sie kennen das: abwarten, es wird schon kommen.

Und dann kommt es:

Rauch, Rauch, Rauch und dann liebe, langsame Worte, welche durch die Welt gehen und die Dinge bewundern von weit. Die Wolken heben sie hoch. Lauter heimliche Himmelfahrten.

Zum Beispiel:

Rauch. »Das macht: Die Menschen schauen immer von Gott fort. Sie suchen ihn im Licht, das immer kälter und schärfer wird, oben.« Rauch. »Und Gott wartet anderswo - wartet - ganz am Grund von Allem. Tief. Wo die Wurzeln sind. Wo es warm ist und dunkel -« Rauch.

Und der Dichter beginnt auf und ab zu gehen, plötzlich.

Die Drei denken an den Gott, der irgendwo hinter den Dingen wohnt - wunderwo. -

Und später:

»Angst - haben -?« Rauch. »Wozu?« Rauch.

»Man ist ja immer über ihm. Wie eine Frucht, unter welche jemand eine schöne Schale hält. Golden -

leuchtend im Laube. Und wenn die Frucht reif ist, läßt sie sich los -«

Da hat der Maler den Rauch zerrissen, so mit einer ungestümen Bewegung: »Herrrrr Gott -« sagt er und findet auf dem Ruhebett einen kleinen blassen Menschen, der große merkwürdige Augen hat. Augen, mit ewiger Trauer hinter allem Glanz, - so frauenhaft froh. Und ganz kalte Hände.

Und der Maler bleibt unbeholfen davor. Er weiß nicht mehr recht, was er wollte.

Es ist gut, daß der Baron hinzutritt: »Das müssen Sie malen, Lubowski -« Was weiß der Baron nicht genau. Immerhin wiederholt er: »Wirklich, Lubowski.« Und das klingt fast ein wenig gönnerhaft, ohne daß er es will.

Wladimir hat indessen einen weiten Weg gemacht: vom Schrecken durch ein dunkles Staunen durch. Endlich kommt er beim Lächeln an und träumt leise: »Oh ja, morgen.« Rauch.

Da haben die Drei keinen Raum mehr im Atelier. Einer stößt sich am anderen. Sie gehen alle: »Auf Wiedersehen, Lubowski.«

An der nächsten Ecke schon schütteln sie sich die Hände mit unnötiger Heftigkeit. Sie haben Eile einander loszuwerden.

Sie trennen sich weit.

Ein kleines behagliches Café. Kein Mensch drin und summende Lampen. Da hat der Dichter begonnen Verse zu schreiben auf den Umschlag eines empfangenen Briefes. Und immer schneller wird die Schrift und immer kleiner; denn er fühlt: es kommen viele, viele.

Dann fünf Treppen hoch, im Atelier des Malers ist ein Vorbereiten für morgen. Mit einem Lied hat er den Staub von der Staffelei gepfiffen, den alten Staub. Steht eine neue Leinwand drauf, wie eine Stirne licht. Umkränzen möchte man sie.

Nur der Baron ist noch unterwegs. »Halbdf, Olympiatheater, Seitentür!« hat er einem Kutscher anvertraut und ist ruhig weiter gegangen. Es ist ja noch eine Menge Zeit vorher zum Ausruhen und zum Toilettemachen. Keiner denkt an Wladimir Lubowski.

Wladimir hat seine Tür verschlossen und gewartet, bis es ganz dunkel geworden ist. Dann sitzt er, klein, am Rande des Ruhebettes und weint in die weißen eisigen Hände hinein. Es kommt ihm leicht und leise, ohne Anstrengung und ohne Pathos. Es ist das Einzige, das er noch nicht verraten hat, das ihm allein gehört. Sein Einsames.

Wladimir de wolkenschilder

Ze zitten weer eens volkomen in de put, ze voelen zich overbodig, afvallig, bedrogen in alle opzichten. Elk verachten ze zich zelf en breiden hun verachting daarna uit naar boven en naar beneden. Dit gevoel geeft de baron de uitspraak in: 'Naar dit café kunnen we ook al niet meer. Je hebt hier niets, geen kranten, geen bediening, niets.'

De twee anderen zijn het volkomen met hem eens. En zo blijven ze om de kleine marmeren tafel zitten, die niet weet wat deze drie mensen van hem willen. Rust willen ze, alleen maar rust. De dichter geeft even helder als onomatopoëtisch aan dit verlangen uitdrukking. 'Quatsch,' zegt hij na een half uur. En wederom zijn de anderen dezelfde mening toegedaan.

Ze blijven wachten, god weet waarom. Het ene been van de schilder begint te schommelen. Hij blijft er een poos diepzinnig naar kijken. Dan heeft hij de beweging doorgrond en begint langzaam en gevoelvol te zingen: 'Saaiheid, gruwelijke saaiheid, jij, mijn lust en mijn leven...' Maar dan is het de hoogste tijd geworden om op te breken. Achter elkaar gaan ze naar buiten, met opgeslagen kraag. Want het weer is al net zo beroerd. Om te huilen.

Wat zullen ze nu eens gaan doen? Er blijft hen maar één ding over: tussen vijf en zes naar Wladimir Lubowski, als het schemert. Natuurlijk. Vooruit dus: Parkstraat 17. Ateliergebouw. Wladimir Lubowski kan men alleen via zijn werk benaderen. Want al zijn schilderijen rookt hij. Een fantastische walm vult het hele atelier. Je mag van geluk spreken als je door deze voorhistorische nevel de kortste weg vindt naar de oude versleten divan waar Wladimir op woont... dag in, dag uit.

Vanzelfsprekend ook vandaag. Hij staat niet op en wacht de drie 'bedrogenen' rustig af. Dezen gaan om hem heen zitten, ieder naar eigen aard en aanleg. Ze hebben ergens groene chartreuse en sigaretten opgescharreld. Natuurlijk maken ze die zonder omhaal soldaat, met het gezicht van mensen die zich altijd maar opofferen. De sigaretten smaken zelfs naar meer: ach ja, wat getroost een mens zich al niet voor dit ellendige bestaan.

De dichter leunt in zijn stoel naar achteren: 'Of is hel: leven soms géén knoeiboel, iets voor dilettanten – nou?'

Wladimir Lubowski antwoordt niet. De anderen wachten met alle plezier. Het is verrukkelijk hier in dit geurige duister. Je hoeft alleen maar stil te blijven zitten, dan voert het je weg en begint je te wiegen. 'Hoe speel je dat toch klaar, Lubowski, het ruikt !lier helemaal niet naar terpentijn...' merkt de schilder langs zijn neus weg op en de baron vult aan: 'Integendeel zelfs. Hebt u hier ergens bloemen staan?' Stille. Wladimir verschuilt zich achter zijn wolken. Maar het drietal is geduldig. Ze hebben tijd en chantage genoeg. Ze kennen dit: rustig afwachten, straks komt het wel.

En dan komt het. Rook, rook en nog eens rook en daarna lieve, langzame woorden, die door de wereld trekken en de dingen uit de verte bewonderen. Door de wolken worden ze hoog opgetild. Allemaal geheimzinnige hemelvaarten. Bij voorbeeld: rookwolk. 'Dus: de mensen kijken altijd de verkeerde kant op als ze God willen zien. Ze zoeken hem in het licht, dat steeds kouder en scherper wordt, boven ons.' Rookwolk. 'En God wacht ergens anders... wacht... helemaal op de bodem van alles. In de diepte. Waar de wortels zijn. Waar het warm is en donker...' Rookwolk.

En de dichter begint ineens te ijsberen. Alle drie denken zij aan de God die ergens achter de dingen woont... ergens op een wonderbaarlijke plek... En later: 'Bang... zijn?' Rookwolk. 'Waarvoor?' Rookwolk.

'Je bent toch altijd boven hém? Als een vrucht, waar iemand een mooie schaal onder houdt. Een gouden vrucht... stralend in het gebladerte. En als ze rijp is laat ze los...'

Dan verscheurt de schilder plotseling met een wilde beweging de rookwolk: 'Lieve héemel' zegt hij en ziet op de divan een kleine bleke man zitten met grote, opvallende ogen. Ogen waarin ondanks al hun glans een eeuwige droefheid ligt... vrouwelijk blijde ogen. En erg koude handen.

En de schilder staat onbeholpen voor hem. Hij is vergeten wat hij eigenlijk van plan was. Gelukkig komt de baron erbij staan: 'Dat moet u schilderen, Lubowski.' Wát, dat weet de baron ook niet precies. Hij herhaalt toch maar voor alle zekerheid: 'Werkelijk, Lubowski.' En dat klinkt bijna een beetje vaderlijk beschermend, zonder dat hij het zo bedoelt. Wladimir heeft ondertussen een lange weg afgelegd: na zijn schrik moest hij door een donkere verbazing heen. Eindelijk arriveert hij bij een lachje en mijmert zacht: 'O ja, morgen.' Rookwolk.

Dan vinden ze het atelier ineens te klein voor hun drieën. Ze zitten elkaar in de weg. Ze gaan er vandoor: 'Tot ziens, Lubowski.' Al bij de eerste straathoek geven ze elkaar een overdreven stevige hand. Ze hebben haast om van elkaar af te komen. Ze gaan ver uiteen.

Een klein, behaaglijk café. Er zit geen mens, de lampen suizen. De dichter is er begonnen verzen te schrijven op de envelop van een brief die hij gekregen heeft. En hij gaat steeds sneller en kleiner schrijven; want hij voelt dat er veel, heel veel in aantocht zijn. En in het atelier van de schilder, vijf hoog, worden voorbereidingen getroffen voor morgen. Met een lied heeft hij het stof van de ezel gefloten, het stof dat daar al zo lang lag. Er staat een nieuw doek op de ezel, wit als een voorhoofd. Het liefst zou je er een krans om willen hangen.

Alleen de baron is nog onderweg. 'Half elf zijdeur Olympiatheater!' heeft hij een koetsier vertrouwelijk toegevoegd en is zonder zich te haasten doorgelopen. Hij heeft immers nog een zee van tijd om uit te rusten en toilet te maken. Niemand denkt aan Wladimir Lubowski.

Wladimir heeft zijn deur op slot gedaan en wacht tot het volkomen donker is. Dan zit hij klein op de rand van de divan en huilt in zijn witte, ijskoude handen. Het komt licht en zacht, zonder dat hij zich ervoor inspannt of zich aanstelt. Het is het enige dat hij nog niet verraden heeft, het enige dat alleen van hem is. Zijn eenzaamheid.

R. M. Rilke (1899)

Von der Landschaft

Man weiß so wenig von der Malerei des Altertums; aber es wird nicht zu gewagt sein anzunehmen, daß sie die Menschen sah, wie spätere Maler die Landschaft gesehen haben. In den Vasenbildern, diesen unvergeßlichen Erinnerungen aus einer großen Zeichenkunst, ist die Umgebung (Haus oder Straße) nur genannt, gleichsam abgekürzt, nur mit dem Anfangsbuchstaben angegeben, die nackten Menschen sind alles, sind wie Bäume, die Früchte tragen und Fruchtkränze, und wie Büsche, die

blühen, und wie Frühlinge, in denen die Vögel singen. Damals war der Leib, den man bestellte wie ein Land, um den man sich mühte, wie um eine Ernte, und den man besaß, wie man ein gutes Grundstück besitzt, das Angesehene und Schöne, das Bild, durch welches in rhythmischen Reihen alle Bedeutungen gingen, Götter und Tiere, und alle Sinne des Lebens. Der Mensch, obwohl seit Jahrtausenden dauernd, war sich selbst noch zu neu, zu entzückt von sich, um über sich fort oder von sich abzusehen. Die Landschaft, das war der Weg, auf dem er ging, die Bahn, darin er lief, alle die Spiel- und Tanzplätze waren es, auf denen der griechische Tag verging; die Täler, in denen das Heer sich versammelte, die Häfen, aus denen man zu Abendteuern fuhr und in die man unerhörte Erinnerungen voll und älter zurückkehrte; die Festtage und die geschmückten, silbern klingenden Nächte, die ihnen folgten, die Aufzüge zu den Göttern und der Umgang um den Altar -: das war die Landschaft, in der man lebte. Aber der Berg war fremd, auf dem nicht menschengestaltige Götter wohnten, das Vorgebirge, auf dem sich kein weithin sichtbares Standbild erhob, die Hänge, die kein Hirte gefunden hatte, - sie waren keines Wortes wert. Alles war Bühne und leer, solange der Mensch nicht auftrat und mit seines Leibes heiterer oder tragischer Handlung die Szene erfüllte. Ihn erwartete alles, und wo er kam, trat alles zurück und gab ihm Raum.

Die christliche Kunst verlor diese Beziehung zu dem Körper, ohne deshalb der Landschaft sich wirklich zu nähern; Menschen und Dinge waren wie Buchstaben in ihr, und sie bildete lange, gemalte Sätze mit einem Alphabet von Initialen. Die Menschen waren Gewänder und nur in der Hölle Leiber; und die Landschaft durfte selten die Erde sein. Fast immer mußte sie, wo sie lieblich den Himmel bedeuten, und wo sie Schrecken erregte und wild und unwirtlich war, da galt sie als der Ort der Verbannten und für ewig Verlorenen. Man sah sie schon; denn die Menschen waren schmal geworden und durchscheinend, aber es lag in ihrer Art, die Landschaft ebenso zu empfinden, als eine kleine Vergänglichkeit, als ein Streifen von übergrüntem Gräbern, unter denen die Hölle hing und über denen der große Himmel sich auftat als die eigentliche, tiefe, von allen Wesen gewollte Wirklichkeit. Nun, da es auf einmal drei Orte gab, drei Wohnungen, über welche viel Redens war: Himmel, Erde und Hölle, - war die Bestimmung der Örtlichkeit dringend notwendig geworden, und man mußte sich sie ansehen und sie darstellen; in den frühitalienischen Meistern wuchs diese Darstellung über ihren eigentlichen Zweck hinaus, zu großer Vollkommenheit, und man muß sich nur der Malereien im Campo santo zu Pisa erinnern, um zu fühlen, daß die landschaftliche Auffassung damals schon etwas selbstständiges geworden war. Man meint zwar noch einen Ort anzugeben und nichts mehr, aber man tat das mit solcher Herzlichkeit und Hingabe, man erzählte mit hinreißender Beredsamkeit und so sehr als Liebender von den Dingen, die an der Erde hingen, an der von den Menschen verleugneten und verdächtigten Erde -: daß jene Malerei uns heute wie ein Loblied auf sie erscheint, in welches die Heiligen einstimmen. Und alle Dinge, die man sah, waren neu, so daß mit dem Schauen sich ein fortwährendes Staunen verband und eine Freude an unzähligen Funden. So kam es von selbst, daß man die Erde den Himmel pries und sie kennen lernte, da man Sehnsucht war, ihn zu erkennen. Denn die tiefe Frömmigkeit ist wie ein Regen: sie fällt immer wieder auf die Erde zurück, von der sie ausging, und ist Segen über den Feldern.

Man hatte so, ohne es zu wollen, die Wärme gefühlt, das Glück und die Herrlichkeit, die von einer Wiese, einem Bach, einem Blumenhang und von Bäumen, die fruchttragend beieinanderstehen, ausstrahlen kann, daß man, wenn man nun Madonnen malte, sie mit diesem Reichtum wie mit einem Mantel umgab, sie damit krönte wie mit einer Krone und Landschaften wie Fahnen entfaltete, ihnen zum Lobe; denn man wußte ihnen kein Fest zu bereiten, das rauschender war, keine Hingabe kannte man, die dieser glich: alles eben gefundene Schöne ihnen zuzutragen und mit ihnen zu verschmelzen. Man meinte keinen Ort mehr damit, auch den Himmel nicht, man stimmte die Landschaft an wie ein Marienlied, das in hellen klaren Farben erklang.

Aber damit war eine große Entwicklung geschehen: man malte die Landschaft und meinte doch nicht sie damit, sondern sich selbst; sie war Vorwand geworden für ein menschliches Gefühl, Gleichnis einer menschlichen Freude, Einfalt und Frömmigkeit. Sie war Kunst geworden. Und schon Lionardo übernahm sie so. Die Landschaften in seinen Bildern sind Ausdrücke seines tiefsten Erlebens und Wissens, blaue Spiegel, in denen geheime Gesetze sich sinnend betrachteten, Fernen, wie Zukünfte groß und unenträtselt wie sie. Es ist kein Zufall darin, daß Lionardo, welcher zuerst Menschen wie Erlebnisse malte, wie Schicksale, durch die er einsam hindurchgegangen war, auch die Landschaft als

Ausdrucksmittel empfand für fast unsagbare Erfahrung, Tiefe und Traurigkeit. Diesem Überholer von vielen noch nicht gekommenen war es gegeben, alle Künste unendlich groß zugebrauchen; wie in vielen Sprachen redete er in ihnen von seinem Leben und von seines Lebens Fortschritten und Fernen.

Noch hat niemand eine Landschaft gemalt, die so ganz Landschaft ist und doch so sehr Geständnis und eigene Stimme wie jene Tiefe hinter der Madonna Lisa. Als ob alles Menschliche in ihren unendlich Stillen Bildern enthalten sei, alles andere aber, alles was vor dem Menschen liegt und über ihn hinaus, in diesen geheimnisvollen Zusammenhängen von Bergen, Bäumen, Brücken, Himmeln und Wassern. Diese Landschaft ist nicht eines Eindrucks Bild, nicht eines Menschen Meinung über die ruhenden Dinge; sie ist Natur, die entstand, Welt, die wurde, und dem Menschen so fremd wie der nie betretene Wald einer unentdeckten Insel. Und Landschaft so zu schauen als ein Fernes und Fremdes, als ein Entlegenes und Liebloses, das sich ganz in sich vollzieht, war notwendig, wenn sie je einer selbstständigen Kunst Mittel und Anlaß seien sollte; denn sie muß fern sein und sehr anders als wir, um ein erlösendes Gleichnis werden zu können unserem Schicksal. Fast feindlich muß sie sein, in erhabener Gleichgültigkeit, um unserm Dasein eine neue Deutung zu geben mit ihren Dingen. Und in diesem Sinn ging die Gestaltung jener Landschaftskunst vor sich, die Lionardo da Vinci vorahnend schon besaß. Langsam bildete sie sich aus, in den Händen von Einsamen, durch die Jahrhunderte hin. Sehr weit war der Weg, der gegangen sein mußte, denn es war schwer, sich der Welt so weit zu entwöhnen, um sie nicht länger mit dem voreingenommenen Auge der Einheimischen zu sehen, der alles auf sich selbst und seine Bedürfnisse anwendet, wenn er es schaut. Man weiß, wie schlecht man die Dinge sieht, unter denen man lebt, und daß oft erst einer kommen muß von fern, um uns zu sagen, was uns umgibt. Und so mußte man auch die Dinge von sich fortdrängen, damit man später fähig wäre, sich ihnen in gerechter und ruhiger Weise, mit weniger Vertraulichkeit und in ehrfürchtigen Abstand zu nähern. Denn man begann die Natur erst zu begreifen, als man sie nicht mehr begriff; als man fühlte, als sie das Andere war, das Teilnahmlose, das keine Sinne hat, und aufzunehmen, da war man erst aus ihr herausgetreten, einsam, aus einer einsamen Welt. Und das mußte man, um an ihr Künstler zu sein; man durfte sie nicht mehr stofflich empfinden auf die Bedeutung hin, die sie für uns besaß, sondern gegenständlich als eine große vorhandene Wirklichkeit. So hatte man den Menschen empfunden zur Zeit, da man ihn groß malte; aber der Mensch war schwankend geworden und ungewiß, und sein Bild floß dahin in Verwandlung und war kaum mehr zu fassen. Die Natur war dauernder und größer, alle Bewegung war breiter in ihr und alle Ruhe schlichter und einsamer. Es war eine Sehnsucht im Menschen, mit ihren erhabenen Mitteln von sich zu reden wie von etwas ebenso Wirklichem, und so entstanden die Bilder von Landschaften in denen nichts geschieht. Leere Meere hat man gemalt, weiße Häuser in Regentagen, Wege, auf denen keiner geht, und unsäglich einsame Wasser. Immer mehr entschwand der Pathos, und je besser man die Sprache verstand, in desto schlichterer Weise gebrauchte man sie. Man versenkte sich in die große Ruhe der Dinge, man empfand, wie ihr Dasein in Gesetzen verging, ohne Erwartung und ohne Ungeduld. Und still gingen unter ihnen die Tiere umher und ertrugen wie sie den Tag und die Nacht und waren voll von Gesetzen. Und als der Mensch aber später in diese Umgebung trat, als Hirte, als Bauer oder einfach als eine Gestalt aus der Tiefe des Bildes: da ist alle Überhebung von ihm abgefallen, und man sieht ihm an, daß er Ding sein will.

In diesem Aufwachsen der Landschafts-Kunst zu einem langsamen Landschafts-Werden der Welt liegt eine weite menschliche Entwicklung. Der Inhalt dieser Bilder, der so absichtslos aus Schauen und Arbeit entsprang, spricht uns davon, daß eine Zukunft begonnen hat mitten in unserer Zeit: daß der Mensch nicht mehr der Gesellige ist, der unter seinesgleichen im Gleichgewicht geht, und auch derjenige nicht mehr, um dessentwillen Abend und Morgen wird aus Nähe und Ferne. Daß er unter die Dinge gestellt ist wie ein Ding, unendlich allein, und daß alle Gemeinsamkeit aus Dingen und Menschen sich zurückgezogen hat in die gemeinsame Tiefe, aus der die Wurzeln alles Wachsenden trinken.

De kleine parade

Oom Christiaan woonde op Olmstein en was een oom. Dat is te zeggen geen oom van mij, maar een oom van andere familieleden. De Wentincks en de Van Olmsteins zijn echter altijd neven geweest. Verder had Oom Christiaan orchideeënkassen, en een eigen jachtterrein waarop ie joeg, en op een morgen zei Papa's kapper tegen Papa, dat Papa hartvervetting had, en Papa's kleermaker zei óók tegen Papa, dat Papa hartvervetting had, en toen haalde Papa een dokter voor de veiligheid, en die zei dat hartvervetting een erg ongezonde ziekte was en dat je moest jagen tegen hartvervetting, en toen ging Papa jagen op Olmstein en kleine konijnen.

En omdat Mama het veiliger vindt dat Papa onder geleide uit jagen gaat, gingen Mama en ik met Papa in de auto zitten, en reden naar Olmstein met de koffers voor een week achterop. Ik stond toentertijd nog midden in m'n studie als kunstdanseres, wat veel vergt van iemands uithoudingsvermogen en zenuwstelsel, en ik was die week juist begonnen met het uitvieren van een opgekropte overspanning. Als ik alles van tevoren had geweten, had ik geweten dat Olmstein niet de goede sfeer was voor een gespannen kunstenaar, maar de verkeerde sfeer. Er hangt om die hele omgeving een ondefinieerbaar iets. ..

Maar laat ik trachten nuchter te blijven tot het einde. We arriveerden om vijf uur, en zagen hoe uit de vroege najaarsschaduw van het portiek een man op ons afschoot: Menselijkerwijs gesproken was het een soort tuinman, en hij reed onze wagen in een garage die een stal was zonder paarden.

Toen was de laatste schakel met een betere wereld afgebroken en verdwenen we naar binnen. Het binnenste van oom Christiaan's huis is heel goed, maar z'n vrouw is verkeerd. Z'n vrouw is iemand van ver beneden ons. De vader van de vrouw van oom Christiaan was een man van niets en dat zegt alles.

Tante Marianne stamt uit de donkerste sloppen der middenstand, waar we nu nooit meer over spreken omdat ze door haar huwelijk op ons eigen peil is komen te zitten. Maar oom Christiaans stamboom is bedorven. Gelukkig hebben ze geen kinderen.

Oom Christiaans morganatische vrouw dan, ontving ons met een theetafel en een zwart-fluwelen zak die ze voor een japon aanzag. Het brandend haardvuur wierp z'n stralen op haar hoofd, dat uit springend wit haar bestond, wat erg opzichtig is voor iemand met een verleden zoals zij, en toen ging de deur open, en stapte oom Christiaan in de hall met een geweer, een omgekeerde haas en een hond.

Henriëtte van Rijk
